

Ymgynghoriad Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd Haf 2015

Dyfodol y Gwasanaeth Llyfrgell: Adolygiad ac Argymhellion

Lluniwyd yr adroddiad

gan

Judith Broady-Preston a Sian Shakespear

Dr Judith Broady-Preston, BA(Hons) MA PhD
MCLIP FHEA
Reader in Information Management,
Institute Director of Postgraduate Studies,
Institute of Management,
Prifysgol Aberystwyth University Aberystwyth,

Cymdeithion Sian Shakespear Associates
26, Stryd Fawr, Bethesda, Gwynedd, LL57 3AE
07890613933
www.sianshakespear.co.uk

Cymdeithion Sian Shakespear Associates

Cynnwys

1. Crynodeb Gweithredol [gydag Argymhellion].....	4
2. Cyflwyniad a Cefndir.....	9
Cyflwyniad.....	9
Cefndir.....	9
Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd: y ddarpariaeth bresennol.....	11
3. 2015 Ymgynghoriad ac Adolygiad.....	12
Ymdriniaeth ac amserlen.....	12
Ymgynghoriad: Y Broses a'r Deilliannau.....	13
4. Canlyniadau a Dadansoddiad Ansoddol.....	14
4.1 Datblygu Sgiliau Digidol.....	15
4.2 Mynediad at Wybodaeth.....	16
• Iaith.....	16
• Lleoliad a phatrymau defnyddio.....	17
• Y gwasanaeth llyfrgell teithiol a chartref.....	19
• Trafnidiaeth a theithio.....	19
• Gwirfoddolwyr, Llyfrgelloedd a reolir gan Gymunedau a Rhannu'r ddarpariaeth gwasanaeth.....	20
4.3 Hyrwyddo Iechyd a Lles.....	22
4.4 Hybu Darllen.....	25
5. Canlyniadau a dadansoddiad meintiol.....	27
5.1 Blaenoriaethau i'r dyfodol a gwasanaethau hanfodol.....	27
• Plant/defnyddwyr Lori Ni: blaenoriaethau.....	27
• Defnyddwyr Gwasanaethau Oedolion.....	29
• Grwpiau ffocws: canlyniadau.....	31
• Plant/defnyddwyr Lori Ni: arferion darllen/hoffterau.....	34
6. Casgliadau.....	35
7. Argymhellion.....	37
8. Atodiadau.....	40

Rhestr Ffigurau

Ffigur 1: Plant/Defnyddwyr Lori Ni – Blaenoriaeth 1

Ffigur 2: Plant/Defnyddwyr Lori Ni – Blaenoriaeth 2

Ffigur 3: Cyfuno Blaenoriaethau 1 a 2 – Plant/Defnyddwyr Lori Ni

Ffigur 4: Blaenoriaeth 1 - Defnyddwyr Gwasanaethau Oedolion

Ffigur 5: Cyfuno Blaenoriaethau 1 a 2 - Defnyddwyr Gwasanaethau Oedolion

Ffigur 6: Elfennau hanfodol y gwasanaeth - Grŵp Ffocws Pobl Ifanc

Ffigur 7: Elfennau hanfodol y gwasanaeth - Cyngor Pobl Hŷn

Ffigur 8: Elfennau hanfodol y gwasanaeth - Grwpiau Rhieni

1. Crynodeb Gweithredol

Mae'r canlynol yn gasgliadau ymgynghoriad cyhoeddus a wnaed gan Gymdeithion Sian Shakespear ar ran Cyngor Gwynedd ar ei Ddogfen Ymgynghori yn ystod gwanwyn/haf 2015 gydag adolygiad arbenigol annibynnol ar Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd.

Casgliadau

- a. Yn wyneb sefyllfa ariannol gynyddol anodd, mae'n rhaid i Gyngor Gwynedd gydbwyso'r hyn y mae angen iddo'i wneud i gyflawni ei rwymedigaethau o dan Ddeddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd 1964¹, bodloni anghenion a disgwyliadau'r defnyddwyr â'r galwadau trwm eraill ar ei gyllideb. Fel un is-set o boblogaeth Gwynedd, roedd gan ddefnyddwyr y Gwasanaeth Llyfrgell a gymerodd ran yn Ymgynghoriad 2015 farn gref ac yn gyffredinol roeddent yn gwrthwynebu newid gan nad oes ganddynt lawer o ddealltwriaeth o'r toriadau yn y gyllideb sy'n wynebu'r Cyngor, na chydymdeimlad chwaith.
- b. Nid yw'r weledigaeth a'r strategaeth ddrafft *'Mwy na Llyfrau'* yn cydnabod yn llawn bod gan adeiladau llyfrgell swyddogaethau pwysig y tu hwnt i lyfrau a darparu gwybodaeth. Maent yn fannau cyhoeddus a chanolfannau cymdeithasol mewn nifer o gymunedau, mewn perthynas â:
  - iechyd meddwl – er enghraifft – drwy leddfu ac atal dementia
  - atal ymddygiad gwrthgymdeithasol
  - addysg – hwyluso a helpu caffael sgiliau llythrennedd a chymdeithasol
  - lleihau ôl-troed carbon y sir
  - cyfrannu at yr economi leol
  - cynhwysiad cymdeithasol ar sail oed, iaith neu drwy gymhathu newydd-ddyfodiaid.Ymhellach mae llawer o'r rhain yn cyfrannu at nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- c. Nid yw mwyach yn ariannol gynaliadwy i Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd barhau i gadw amryw o adeiladau at ddibenion llyfrgell yn unig, gyda stoc yn eistedd ar silffoedd heb fod ar gael, a dim mynediad at gyfrifiaduron am lawer o'r amser, oherwydd mai dim ond yn rhan-amser y mae'r adeiladau ar agor. Hwn yw'r gwirionedd er gwaethaf ymbil taer gan ddefnyddwyr ar i'r Cyngor gadw adeiladau llyfrgell hyd yn oed os mai am ychydig oriau'r wythnos y maent ar agor.
- d. Mae angen i'r ddarpariaeth llyfrgell newydd ddatblygu a newid yn raddol fel bod defnyddwyr yn ymgylfarwyddo â'r newidiadau ac yn cael cyfle i newid eu hymddygiad a'u patrymau defnydd eu hunain.
- e. Rhaid i newidiadau ac addasiadau gael eu cynnwys drwyddi draw ym mhob man darparu gwasanaeth ac ym mhob cymuned er mwyn bodloni anghenion defnyddwyr a chyflawni gofynion y gwasanaeth i fod yn gynaliadwy ac yn addas ar gyfer y dyfodol.

---

¹ Llyfrfa Ei Mawrhydi (1964) *Deddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd Cyhoeddus 1964*. Ar gael: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/75>

f. Mae angen i Gyngor Gwynedd sicrhau fod ei Wasanaeth Llyfrgell yn bodloni'r safonau presennol ar gyfer Llyfrgelloedd Cyhoeddus fel ag y'u cyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru² er mwyn cyflawni ei rwymedigaethau statudol. Ond, er mwyn gwneud y toriadau sylweddol yn y gyllideb sy'n ofynnol o dan *Her Gwynedd*, i wneud y gwasanaeth yn addas i'r 21ain ganrif a diwallu anghenion defnyddwyr, mae Cyngor Gwynedd angen model sy'n denu defnyddwyr i:

- ymweld â phrif lyfrgell
- ymweld â llyfrgell a reolir yn gymunedol o dan arweiniad yr awdurdod³
- ymweld â llyfrgell symudol
- cael mynediad i'r Gwasanaeth Llyfrgell ar-lein

g. Bydd angen i'r ddarpariaeth newydd sicrhau fod y ffactorau canlynol yn eu lle cyn llawned â phosibl ym mhob man darparu gwasanaeth:

- amseroedd agor/ymweld cyfleus,
- safon gwasanaeth uchel,
- amrywiaeth ddeniadol o eitemau a gwasanaethau,
- cyfleoedd i gymdeithasu'n anffurfiol
- mynediad hawdd,
- cysylltiadau trafndiaeth cyfleus.

Byddai'n ddymunol hefyd rhoi cyfleoedd i'r defnyddwyr bori drwy gasgliadau sy'n cael eu diweddarau'n gyson neu gael eu cyflwyno i lyfrau ac awduron newydd.

h. Mae gan gymunedau gwahanol gymwyseddau, galluoedd a dymuniadau gwahanol o ran cymryd rhan ac ysgwyddo cyfrifoldeb am lyfrgelloedd ac ni fydd un model yn addas i bob sefyllfa. Bydd angen cyfathrebu'n ofalus iawn o safbwynt ymgysylltu â gwirfoddolwyr a gwneud hynny'n raddol.

i. Gallai gwirfoddolwyr gymryd rhan i ehangu a chyfoethogi'r profiad llyfrgell mewn:

- llyfrgelloedd sefydlog
- dosbarthu ystafell gefn
- digwyddiadau a sesiynau hyfforddi
- ar lyfrgelloedd teithiol/ymweliadau cartref
- trafndiaeth
- codi arian

i **gefnogi** staff cyflogedig proffesiynol os yw'r staff a'r gwirfoddolwyr yn cael hyfforddiant. Fodd bynnag, mae'r lefelau staffio isel presennol yn effeithio ar amser staff i reoli gwirfoddolwyr a gall defnyddwyr fod yn wrthwynebus i unrhyw gynllun gwirfoddoli. Mae angen sgiliau arbennig, y gallu i gyfathrebu a phrofiad.

---

² Lywodraeth Cymru (2014) *Llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth: pumed fframwaith y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014-2017*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/140425wpls5en.pdf>

³ *Canllawiau ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanaethau Llyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/150522community-managed-libraries-en.pdf>

- j. Er bod y cyfle i bori drwy lyfrau a'u trafod yn eu dwylo yn cael ei werthfawrogi gan nifer o ddefnyddwyr, gallai datrysiadau digidol/ar-lein gyfrannu o'u cyflwyno'n sensitif, megis defnyddwyr yn cael eu gwahodd drwy alwad ffôn neu e-bost i ymweld ag adeilad llyfrgell neu ddolen i weld llyfrau a ddewiswyd iddynt, yn seiliedig ar eu defnydd blaenorol.
- k. Ar hyn o bryd mae adeiladau Llyfrgell Gwynedd yn darparu mynediad hanfodol ac am ddim i gyfrifiaduron i sectorau o'r boblogaeth mewn nifer o gymunedau, rhai ohonynt â chyfraddau cynhwysiant digidol isel. Am y rheswm a eglurwyd ym mhwynt c, mae'n bosibl na fydd Cyngor Gwynedd yn gallu cefnogi rhai o'r adeiladau hyn yn y dyfodol.
- l. Mae adeiladau llyfrgell a'u staff yn chwarae rhan bwysig o safbwynt yr iaith Gymraeg mewn amryw o gymunedau drwy'r sir ac mae ganddynt rôl sylweddol mewn rhai ohonynt.
- m. Drwyddi draw mae nifer defnyddwyr Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd yn dirywio oherwydd:
  - proffil oedran hŷn y defnyddwyr
  - tynfa'r oes ddigidol sy'n gwneud adeiladau llyfrgell yn llai perthnasol i bobl iau.
 Ond, mae tueddiadau defnyddwyr yn llyfrgell Penygroes yn awgrymu fod modd, gydag ymdrech bendant a marchnata parhaus, cynyddu niferoedd defnyddwyr hyd yn oed ymhlith yr ifanc.
- n. Bydd angen i'r model o ddarparu gwasanaeth ystyried cynnydd parhaus yn nefnyddwyr y gwasanaeth llyfrgell cartref ond ochr yn ochr â hyn, peidio â difrio'r agwedd 'gwasanaeth' lle mae staff yn treulio amser gyda phobl yn eu cartrefi, h.y. nid rhoi sylw i niferoedd yn unig.
- o. Mae angen i Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd, mewn cydweithrediad ag ysgolion a'r gwasanaeth addysg, barhau i ddatblygu ac addasu er mwyn darparu deunydd darllen hanfodol i blant, yn yr ysgol a'r tu allan, i gefnogi eu haddysg a helpu sgiliau llythrennedd a chynyddu nifer y defnyddwyr yn y dyfodol.

Argymhellion

Y Strategaeth/Y Weledigaeth

a. Newid nod craidd 3 o: 'Hybu'r defnydd o adnoddau'r gwasanaeth a llyfrgelloedd fel canolfannau cymunedol amlbwrpas' i 'Cefnogi a hybu'r defnydd o'r gwasanaeth a'i adeiladau fel mannau cymunedol anffurfiol a ffurfiol amlbwrpas a gwasanaethau y tu hwnt i lyfrau'.

b. Newid maes gwasanaeth allweddol/thema graidd sy'n adlewyrchu'r uchod i

Hybu iechyd a lles unigolion a chymunedau.

c. Ystyried cynnwys gweithredoedd o dan yr uchod sy'n adlewyrchu rôl bwysig y gwasanaeth a llyfrgelloedd o ran cydlyniant cymunedol, iechyd meddwl, cynhwysiant cymdeithasol, yr economi leol a'r iaith Gymraeg.

Y ddarpariaeth

- d.** Er mwyn cyflwyno gwasanaeth mwy cost-effeithlon ac effeithiol, mae angen cynnig ystod ehangach o ddarpariaeth gwasanaeth llyfrgell na'r hyn a gynigir ar hyn o bryd (+/-20 awr gwasanaeth llyfrgell sefydlog neu symudol), naill ai fel ateb unigol neu mewn cyfuniad ag un arall, fel ag yr amlinellir yn Argymhellion e-q isod.
- e.** Creu amrywiaeth o ddarpariaeth gwasanaeth i wella a pharu argaeledd y gwasanaeth/oriau agor â'r patrymau defnydd drwy roi sylw at anghenion defnyddwyr. Angen rhoi sylw arbennig i gydweddu mynediad corfforol/oriau agor ag amserlenni trafndiaeth gyhoeddus a phatrymau gwaith lleol.
- f.** Ystyried cynnig gwasanaeth llyfrgell a reolir gan gymunedau yn yr 8 llyfrgell sydd ar agor am lai na 20 awr yr wythnos yn ogystal â'r 9 llyfrgell lawn-amser. Er mwyn sicrhau fod y rhain yn gymwys i gael eu hystyried fel rhan o'r ddarpariaeth statudol, sefydlu llyfrgelloedd Model C - llyfrgelloedd cymunedol dan arweiniad yr awdurdod - fel ar yr argymhellir yn adroddiad *Ymddiriedolaethau Annibynnol a Llyfrgelloedd Cymunedol yng Nghymru* (2014) (t.30)⁴ a gadarnheir gan *Ganllawiau Llywodraeth Cymru ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanaethau Llyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru* (t. 17).⁵ Dylai gwasanaethau o'r fath fodloni'r 18 Hawl Craidd a amlinellir ym mhumed fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru⁶.
- g.** Symud tuag at system fwy canolog ar gyfer storio a dosbarthu CDs, DVDs, deunydd print ac electronig [model "Y Llyfrgell Brydeinig gwasanaeth Boston Spa"] i gefnogi'r ystod gyfan o ddarpariaeth llyfrgell er mwyn osgoi cael stoc yn eistedd ar silffoedd mewn llyfrgelloedd wedi cau. Y system a'r broses i gael eu goruchwyllo gan staff cyflogedig ond ei chyflwyno'n weithredol gan wirfoddolwyr a hyfforddwyd drwy'r ystod o adeiladau a'r gwasanaeth teithiol neu drwy gyfleusterau eraill fel canolfannau hamdden ac ysgolion.
- h.** Cyflwyno rhaglen o weithgareddau a gwasanaethau yn y 9 llyfrgell fwyaf i hyrwyddo cynhwysiant digidol. Gallai'r rhain gael eu cyflwyno gan staff llyfrgelloedd cyhoeddus gyda chymorth grwpiau defnyddwyr o'r cymunedau i gyd i dreialu a chynghori ar unrhyw weithgareddau a gwasanaethau newydd. Byddai'r 9 llyfrgell yn y tymor hir yn arwain ar yr e-adnoddau ac yn cyflwyno hyfforddiant wyneb yn wyneb wrth i'r gwasanaethau newydd gyrraedd cymunedau. Gallai gwirfoddolwyr gefnogi'r datblygiadau hyn drwy ymgymryd â thasgau bob dydd fel dosbarthu/derbyn llyfrau.

---

⁴ Roberts, D.H.E. (2014) *Ymddiriedolaethau Annibynnol a Llyfrgelloedd Cymunedol yng Nghymru: Ymchwil i natur y ddarpariaeth gyfredol a'r hyn a gynllunir, Rhagfyr 2014, comisiynwyd gan Lywodraeth Cymru*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/150211-independent-trusts-community-libraries-en.pdf>

⁵ Llywodraeth Cymru (2015) *Canllawiau ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanaethau Llyfrgell Cyhoeddus yng Nghymru*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/150522community-managed-libraries-en.pdf>

⁶ Llywodraeth Cymru (2014) *Llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth: pumed fframwaith y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014-2017*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/140425wpls5en.pdf>

i. Codi lefelau llythrennedd ymhlith plant a phobl ifanc, gwella mynediad at e-adnoddau drwy roi benthyc darlennyddion e-lyfrau yn ogystal ag e-ddeunyddiau (llyfrau, cylchgronau a llyfrau sain) fel ag y rhoddir yn barod o dan delerau cynllun “ECALM” (*Every Child a Library Member*)⁷.

j. Cefnogi Argymhelliad a. uchod ac mewn cysylltiad ag f, archwilio partneriaethau posibl gyda grwpiau/mudiadau cymunedol perthnasol a llunio dulliau a gweithgareddau i alluogi llyfrgelloedd i gyflawni eu potensial fel manau cymunedol ffurfiol ac anffurfiol amlbwrpas a hyrwyddo iechyd a lles y tu hwnt i gyflenwi a benthyc adnoddau’n unig.

k. Sicrhau corff sydd â hanes blaenorol a phrofiad o’r sector gwirfoddol, megis Mantell Gwynedd, i helpu i recriwtio gwirfoddolwyr addas i helpu i gyflawni pob model o ddarpariaeth llyfrgell a phwyntiau gwasanaeth fel y bo’n briodol.

l. Creu rhaglen a gynlluniwyd i recriwtio a hyfforddi gwirfoddolwyr a fydd yn cynnwys hyfforddiant cyffredinol mewn cyflwyno gwasanaeth a hyfforddiant mwy arbenigol mewn cefnogi a chyflenwi technoleg, ynghyd â gweithgareddau ategol megis cludo defnyddwyr i’r llyfrgell agosaf, codi arian a mynd gyda gyrwyr llyfrgelloedd teithiol i gartrefi. Dylid ystyried hefyd cyflwyno rhaglen hyfforddiant i’r staff cyflogedig er mwyn eu galluogi i reoli a chyflawni modelau gwasanaeth newydd fel ag yr argymhellwyd uchod a rheoli staff gwirfoddol yn effeithiol ac effeithlon.

m. Gwella’r cyfeirio at/arwyddo holl ystod y gwasanaethau llyfrgell yn cynnwys yr adeiladau, gwasanaethau teithiol, benthyc rhwng llyfrgelloedd ac ymweliadau cartref – ar y we ac yn ffisegol.

n. Adnewyddu marchnata a chyfathrebu gwasanaethau Cyngor Gwynedd yn gyffredinol yn cynnwys llyfrgelloedd, er mwyn hyrwyddo cynnig gwasanaeth integredig lleol. Ceisio cynnal ymgyrchoedd marchnata penodol dros gyfnod o 3 – 5 mlynedd er mwyn gwneud ymdrech barhaus i wrthdroi’r dirywiad yn nifer y defnyddwyr, gyda’r nod hirdymor o gynyddu defnydd.

o. Archwilio cyfleoedd posibl am bartneriaethau newydd neu ddatblygu’r trefniadau presennol â:

- Phartneriaeth Ogwen ym Methesda
- y Swyddfa Bost neu’r Cyngor Cymuned yng Nghricieth
- Antur Nantlle ym Mhenygroes
- yr ysgol gynradd leol neu’r fenter gymdeithasol, Menter Fachwen, yn Neiniolen
- y Feddygfa yn Nefyn neu’r fenter gymdeithasol yng Nghongl Meinciau, Botwnnog
- y Ganolfan Gymuned/Cyngor Cymuned yn Llanberis,
- Ysgol Uwchradd Ardudwy yn Harlech,
- Cwmni Deudraeth ym Mhenrhyndeudraeth.

p. Darparu digon o fynediad am ddim i gyfrifiaduron mewn adeiladau cyhoeddus lleol eraill/pwyntiau gwasanaethau cymunedol ar adegau ac amodau cyfleus, er enghraifft canolfannau hamdden, ysgolion ac yn y blaen os nad yw mynediad i adeiladau llyfrgell yn parhau mewn cymunedau penodol.

---

⁷ Treialwyd y cynllun hwn gan Wunedd; i gael manylion gweler <http://www.cilip.org.uk/cilip-cymru-wales/news/every-child-member>

q. Parhau i gyflogi staff Cymraeg eu hiaith a mynd ati i recriwtio gwirfoddolwyr sy'n siarad Cymraeg i wneud unrhyw ddyletswyddau blaen tŷ. Cadw dewis eang o lyfrau Cymraeg er mwyn cynnal rôl bwysig llyfrgelloedd o safbwynt yr iaith Gymraeg.

2. Cyflwyniad a Cefndir

Cyflwyniad

1. Dechreuodd Cyngor Gwynedd Adolygiad o'i Wasanaeth Llyfrgell Cyhoeddus yn 2012 yn dilyn canlyniad asesiad 2012 Llywodraeth Cymru a oedd yn nodi lefelau staffio isel iawn i'r gwasanaeth o'u cymharu â'r safon genedlaethol, a allai effeithio ar ei allu i gyflwyno gwasanaeth cynhwysfawr (gweler isod). Canlyniad Cymal cyntaf yr Adolygiad hwn (2012-2014) oedd dogfen ymgynghorol⁸ a oedd yn amlinellu cynigion a gweledigaeth ar gyfer dyfodol y Gwasanaeth Llyfrgell a oedd yn rhoi sylw ar bedwar maes gwasanaeth allweddol:

- Datblygu Sgiliau Digidol
- Mynediad at Wybodaeth
- Hybu Iechyd a Lles
- Hybu Darllen

2. Ail gymal yr Adolygiad oedd ymgynghoriad cyhoeddus a oedd yn gysylltiedig â chynnwys *Mwy na Llyfrau*, a gynhaliwyd yn ystod Gwanwyn/Haf 2015 gan Cymdeithion Sian Shakespear Associates ar ran Cyngor Gwynedd. Roedd pwrpas y cymal hwn yn ddeublyg: (1) cynnig cyfle i bobl leol ddweud eu dweud a helpu u ffurfio dyfodol y Gwasanaeth Llyfrgelloedd; a (2) mesur effaith y newidiadau posibl.

3. Mae'r rhesymau dros yr adolygiad hwn a'i amseriad yn deillio o gyfuniad o ffactorau. Fel awdurdodau lleol eraill yng Nghymru, bydd Cyngor Gwynedd yn derbyn llai o arian gan Lywodraeth Cymru i dalu am wasanaethau lleol (*Mwy na Llyfrau*, 2015, t.2). Mae'n rhaid i'r Gwasanaeth Llyfrgell "wneud arbedion sylweddol yn unol â gwasanaethau eraill y Cyngor - o leiaf 25% o'i gyllideb erbyn 2017/18" (*Ymgynghoriad Haf 2015*).

Cefndir

4. Mae darparu "gwasanaeth llyfrgell cynhwysfawr ac effeithlon i bawb sy'n dymuno'i ddefnyddio" yn ofyniad statudol i awdurdodau lleol yng Nghymru o dan delerau Deddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd Cyhoeddus 1964. Mae'r gofyniad hwn yn ymestyn i bawb sy'n byw, yn gweithio, neu mewn addysg llawn amser yn yr ardal sy'n dod o dan Gyngor Gwynedd. Un o wendidau cydnabyddedig Deddf 1964 yw diffyg diffiniad ffurfiol o'r ymadrodd "gwasanaeth cynhwysfawr ac effeithlon", ynghyd â chanllawiau clir am yr hyn ddylai nodweddu gwasanaeth o'r fath. Yn sgil ffurfio Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru ceir canllawiau gweithredol, a hefyd yng nghanlyniad Adolygiadau Barnwrol megis Ymchwiliad Wirral (t.9).

5. Mae'r cyfrifoldeb dros oruchwylio'r ddyletswydd statudol hon yn aros gyda Llywodraeth Cymru a gomisiynodd yn 2013 Adolygiad Arbenigol ar Lyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru gan Banel Cyfeirio (Cadeirydd: Claire Creaser) a adroddodd yn ôl ym mis Gorffennaf 2014.⁹ Roedd yr Adolygiad hwn yn edrych ar rôl llyfrgelloedd cyhoeddus yn eu cymunedau a sut roeddent yn cyflwyno

---

⁸ Cyngor Gwynedd (2015) *Mwy na Llyfrau: Ymgynghoriad Cyhoeddus ar Ddyfodol Gwasanaethau Llyfrgell Cyngor Gwynedd, Gwanwyn 2015*. Ar gael: <https://www.gwynedd.gov.uk/en/Council/Documents---Council/Have-your-say/Public-consultation-on-the-future-of-Gwynedd-Councils-Library-Service.pdf>

⁹ Llywodraeth Cymru (2014) *Adolygiad Arbenigol o Lyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru 2014*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/141021libraries-review-report-en.pdf/>

gwasanaethau. Wedi'i lunio'n bennaf i ystyried y ffyrdd y gallai gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus Cymru gydweithio a chyflwyno gwasanaethau arloesol yn y dyfodol, roedd yr Adolygiad yn gofyn hefyd am ymatebion i bedwar cwestiwn. Roedd y cwestiwn cyntaf yn gofyn am farn am natur a math y gwasanaethau y dylai llyfrgelloedd cyhoeddus eu cynnig yn y dyfodol i fodloni anghenion lleol a oedd yn newid.¹⁰

6. Diben y panel Cyfeirio oedd gwneud argymhellion ynglŷn â chyflwyno'r gwasanaeth statudol yn y dyfodol "ond gan fod rhywfaint yn bragmataidd o ystyried yr hinsawdd economaidd bresennol" gyda'r amod "Mae'n glir na ellir cynnal y status quo mwyach" (*Adolygiad Arbenigol...2014*, t.5).

7. Nododd ac arfarnodd *Adolygiad Arbenigol* 2014 ystod o fodelau cynaliadwy posibl i'r dyfodol o gyflawni gwasanaeth, yn cynnwys llyfrgelloedd a reolir gan y gymuned. Yn gweithredu yn Lloegr o 2011, dosbarthodd Adroddiad gan Gyngor y Celfyddydau Lloegr¹¹ dri model o ddarpariaeth gwasanaeth i Lyfrgelloedd Cymunedol

- a. Llyfrgell Gydgyhyrchiol a Reolir gan y Gymuned – yn cael ei harwain a'i chyflawni gan y gymuned, yn aml gyda chefnogaeth y Cyngor ac fel rhan o'r rhwydwaith llyfrgelloedd cyhoeddus, ond ddim â staff cyflogedig yn aml
- b. Llyfrgell Gydgyhyrchiol a Gefnogir gan y Gymuned - yn cael ei harwain a'i hariannu gan y cyngor, fel arfer gyda staff cyflogedig ond cryn dipyn o gymorth gwirfoddolwyr
- c. Llyfrgell Gydgyhyrchiol Gymunedol a Gomisiynir - yn cael ei chomisiynu a'i hariannu'n llawn gan y cyngor ond yn cael ei chyflenwi gan gorff trydydd sector megis menter gymunedol neu gymdeithasol ddielw, neu gorff cydfuddiannol.

8. Roedd Argymhellion IV a IX (*Adolygiad Arbenigol...2014*) yn galw am ymchwil bellach i rôl llyfrgelloedd cymunedol yng Nghymru, yn cynnwys ystyried rôl Ymddiriedolaethau Elusennol Annibynnol mewn rheoli gwasanaethau llyfrgell cyhoeddus, a arweiniodd at gomisiynu astudiaeth gan Lywodraeth Cymru, Rhagfyr2014.¹² Roedd Adroddiad Roberts (2014) a ddeilliodd o hwn yn adnabod pedwar model ar gyfer Cymru, gyda Model C yn cael ei argymhell ar hyn o bryd fel yr un sy'n cynnig "y gobaith gorau am gynaliadwyedd a hyfywedd, a phwyslais priodol ar ansawdd y gwasanaeth."¹³

9. Gellir cynnwys llyfrgelloedd a reolir yn gymunedol fel rhan o'r ddarpariaeth statudol os ydynt yn cydymffurfio â'r 18 hawl craidd a amlinellwyd ym Mhuned Fframwaith y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru¹⁴ yn ôl doethineb yr awdurdod. Mae'r hawliau hyn yn amlinellu pa wasanaethau a

¹⁰ Llywodraeth Cymru (2014) *Adolygiad o lyfrgelloedd cyhoeddus Cymru*. Ar gael:

<http://gov.wales/topics/cultureandsport/museums-archives-libraries/libraries/public-libraries-review/?lang=en>

¹¹ Arts Council England (2013) *Learning from experience; guiding principles for local authorities*. Ar gael:

<http://tinyurl.com/nobhgj6>

¹² Roberts, D.H.E. (2014) *Independent Trusts and Community Libraries in Wales: Research into the nature of the current and planned provision, December 2014, commissioned by the Welsh Government*. Ar gael:

<http://gov.wales/docs/drah/publications/150211-independent-trusts-community-libraries-en.pdf>

¹³ Llywodraeth Cymru (2015) *Canllawiau ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanaethau Llyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru*. Ar gael:

<http://gov.wales/docs/drah/publications/150522community-managed-libraries-en.pdf> p. 4.

¹⁴ Llywodraeth Cymru (2014) *Llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth: pumed fframwaith y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014-2017*. Ar gael:

<http://gov.wales/docs/drah/publications/140425wpls5en.pdf>

chyfleusterau y gall y cyhoedd eu disgwyl gan unrhyw wasanaeth llyfrgelloedd cyhoeddus yng Nghymru (mae'r rhestr lawn ar gael fel Atodiad 1).

10. Mae'r mathau hyn o ddarpariaeth, o'u datblygu'n llawn, yn cynnig y potensial i wneud arbedion gan eu bod yn dibynnu ar wirfoddolwyr yn cyflwyno gwasanaethau ochr yn ochr â staff medrus a gwybodus. O ganlyniad, nid yw'r arbedion gymaint â rhai'r modelau sy'n dibynnu'n llwyr neu'n bennaf ar wirfoddolwyr neu gyrff allanol yn unig, ond dyma ddull cytbwys o ddarparu'r gwasanaeth, sy'n sicrhau fod y cyhoedd yn cael gwasanaeth llyfrgell o safon sy'n bodloni gofynion statudol heb fod yn canolbwytio ar gyflawni arbedion cost yn unig.¹⁵

11. Caiff crynodeb o'r heriau sy'n wynebu'r ddarpariaeth gwasanaethau llyfrgell yng Ngwynedd ei amlinellu yn *Ymgynghoriad Haf 2015*.

Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd: y ddarpariaeth bresennol¹⁶

12. Mae gan y Gwasanaeth Llyfrgell Cyhoeddus 17 llyfrgell sefydlog a phedair llyfrgell symudol. Mae naw ohonynt ar agor am fwy nag 20 awr yr wythnos, yn cael eu galw'n "brif lyfrgelloedd" ac wedi'u lleoli yn:

- Abermaw
- Bangor
- Blaenau Ffestiniog
- Caernarfon
- Dolgellau
- Porthmadog
- Pwllheli
- Tywyn
- Y Bala

Mae'r wyth llyfrgell sefydlog arall ar agor am lai nag 20 awr ac maent wedi'u lleoli yn:

- Bethesda
- Cricieth
- Deiniolen
- Harlech
- Llanberis
- Nefyn
- Penygroes
- Penrhyndeudraeth

13. Ceir proffiliau a mapiau o'r llyfrgelloedd unigol yn *Mwy na Llyfrau 2015* (Atodiadau 1 a 2), ynghyd â manylion yr ystod o wasanaethau a ddarperir yn 2015 (tt.3-4) a chrynodeb o'r asesiad presennol o

---

¹⁵ Llywodraeth Cymru (2015) *Canllawiau ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanaethau Llyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru* Ar gael:

<http://gov.wales/docs/drah/publications/150522community-managed-libraries-en.pdf>

¹⁶ Awst 2015

berfformiad a fesurwyd yn erbyn y Fframwaith ar gyfer Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2011-2014 sy'n dangos fod wyth o'r naw safon wedi'u cyrraedd (tt.4-5).

3. 2015 Ymgynghoriad ac Adolygiad

Ymdriniaeth ac Amserlen

14. O dan delerau'r cytundeb a roddwyd ym mis Chwefror 2015, cynhaliodd Cymdeithion Sian Shakespear ymgynghoriad ac adolygiad o farn y prif randdeiliaid, yn seiliedig ar weledigaeth a chynigion Cyngor Gwynedd ar gyfer *Dyfodol y Gwasanaeth Llyfrgell Cyhoeddus*. Gan ddefnyddio'r ddogfen ymgynghorol fel sail, y nodau oedd

- rhannu gwybodaeth am yr adolygiad, y deilliannau tebygol a'r rhesymeg y tu ôl i unrhyw newidiadau arfaethedig yn y modd o ddarparu'r gwasanaeth
- mesur i ba raddau y mae'r weledigaeth ddrafft yn gyflawn
- dod o hyd i bryderon y rhanddeiliaid ynghylch unrhyw newidiadau posibl er mwyn cwblhau asesiad cydraddoldeb a galluogi Cyngor Gwynedd i ystyried unrhyw fesurau lliniaru
- casglu barn am bartneriaethau posibl neu fodelau darparu gwasanaeth eraill mewn rhai cymunedau
- cynnig awgrymiadau ynghylch y ffordd orau i ddarparu gwasanaeth mor gynhwysfawr â phosibl yng ngoleuni'r heriau ariannol a ddaw yn sgil y toriadau yn y grant blynyddol y mae Cyngor Gwynedd yn ei gael gan y Llywodraeth.

15. Cynhaliwyd yr Ymgynghoriad mewn dau gymal yn ystod gwanwyn a haf 2015:

Cymal un: trafodaethau â grwpiau targed yn ystod Mawrth - Ebrill cyn cyfnod yr enciliad a oedd yn arwain at yr Etholiad Cyffredinol a gynhaliwyd ar 7 Mai

Cymal dau: arolwg holiadur a sesiynau galw heibio a gynhaliwyd Mai - Gorffennaf yn dilyn yr Etholiad Cyffredinol.

Dyma'r dulliau a ddefnyddiwyd:

Holiaduron papur ac ar-lein (sampl hunan-ddethol)¹⁷

1. Sesiynau galw heibio cyhoeddus yn 16 o'r 17 llyfrgell¹⁸
2. Sesiynau grŵp trafod a gynhaliwyd gyda grwpiau a dargedwyd - Cyngor Pobl Hŷn; Grwpiau Rhieni; pobl ifanc yn eu harddegau/pobl ifanc (17 - 24 oed).
3. Sesiynau grŵp trafod gyda'r staff - 2 gyfarfod staff, un gyda staff y llyfrgell deithiol

¹⁷ Copi yn Atodiad 2.

¹⁸ Gan fod newidiadau ar y gweill ar gyfer y ddarpariaeth llyfrgell yn y Bala o ganlyniad i ailstrwythuro'r ysgolion yno, ni chynhaliwyd sesiwn ymgynghori benodol yn y Bala. O ystyried y gwahaniaeth posibl o ran yr effaith ar y lefelau gwasanaeth presennol, defnyddiwyd amlinelliadau gwahanol yn y prif lyfrgelloedd llawn-amser a'r rheiny sy'n darparu llai nag 20 awr ar hyn o bryd. Mae copïau o'r ddau amlinelliad ar gael yn Atodiadau 3 a 4.

4. Gweithdy gyda chynrychiolwyr Cynghorau Cymuned a phartneriaid gwasanaeth
5. Gohebiaeth a dderbyniwyd - llythyrau, cwestiynau ysgrifenedig a deisebau.

Ymgynghoriad: Y Broses a'r Deilliannau

16. Roedd pob un o'r sesiynau galw heibio yn dilyn patrwm tebyg fel ag y dangoswyd yn yr amlinelliadau a roddir yn Atodiadau 4 a 5. Ym mhob llyfrgell, roedd pawb yn cael eu croesawu ac yna'n cael eglurhad am yr adolygiad a'r deilliannau tebygol i'r gwasanaeth yn gyffredinol ac i'w llyfrgell nhw yn benodol. Yn y naw llyfrgell lawn-amser, gofynnwyd i'r unigolion wedyn roi sylwadau a lleisio unrhyw bryderon am y ffordd y gall y Strategaeth newydd a *Her Gwynedd* effeithio ar wahanol elfennau o'r ddarpariaeth bresennol. Yn yr wyth llyfrgell ran-amser, gofynnwyd i'r unigolion hefyd nodi unrhyw bryderon ac yna dangoswyd iddynt restr o dri opsiwn ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn y dyfodol ac fe'u gwahoddwyd i roi sylwadau. Nodwyd y sylwadau i gyd a gwahoddwyd y cyfranogwyr i roi eu hawgrymiadau eu hunain. Yn olaf, dangoswyd iddynt restr o flaenoriaethau'r gwasanaeth gan ofyn iddynt sgorio'r rhain ar raddfa o 1 - 6, gyda 1 = 'mwyaf pwysig' a 6 = 'lleiaf pwysig'.

17. Roedd elfennau'r Ymgynghoriad a oedd yn cynnwys plant yn cymryd rhan yn cael eu gweinyddu naill ai gan Staff Cyngor Gwynedd cymeradwyedig neu gyda/gan rieni er mwyn cydymffurfio â'r safonau moesegol cyfredol i arolygon sy'n cynnwys Plant ac Oedolion Hyglwyf. Dosbarthwyd 500 o holiaduron a dychwelwyd 100 gan blant.

18. Niferoedd yr holiaduron a ddychwelwyd wedi'u llenwi = 544 copi caled/papur; 125 holiadur ar-lein.

19. Niferoedd cyfranogwyr yn y sesiynau ymgynghori wyneb yn wyneb oedd:

- Grwpiau rhieni - 18
- Grŵp ffocws pobl ifanc (17-24 oed) - 10
- Cyngor Pobl Hŷn - 37
- Sesiynau galw heibio (16 llyfrgell) - 428
- Staff - 36
- Cynrychiolwyr Cynghorau Cymuned a phartneriaid gwasanaeth - 35

20. Mae'r canlyniadau a gafwyd yn ddarluniadol a dangosol; lluniwyd y broses i ganfod barn ar y materion a nodwyd, ond nid i fod yn gynrychioladol o holl boblogaeth Gwynedd. Byddai hynny'n golygu llawer mwy o ymdrech o ran amser ac adnoddau; byddai'n golygu cael ymatebion gan y rhai nad ydynt yn defnyddio llyfrgell yn gymesur â'u niferoedd yn y boblogaeth drwyddi draw, yn ogystal â sicrhau fod pob categori o'r defnyddwyr llyfrgell presennol yn cael eu cynrychioli yr un mor gymesur. Dengys yr ystadegau defnydd presennol fod 31% o boblogaeth Gwynedd yn aelodau o'r gwasanaeth llyfrgell, gydag 20% o'r rhain yn "fenthycwyr rheolaidd"¹⁹; nid oedd amser nac adnoddau yn caniatáu arolwg cynrychioladol o'r categorïau gwahanol hyn.

---

¹⁹ Cyngor Gwynedd (2015) *Gwasanaeth Llyfrgelloedd Gwynedd: Ymgynghoriad Haf 2015*. [taflen]

4. Canlyniadau a Dadansoddiad Ansoddol

21. Nododd adolygiad cynharach (2012-2014) a wnaed gan Gyngor Gwynedd yr heriau a oedd yn wynebu'r gwasanaeth, ynghyd â rhestr o bum pwynt allweddol. Prif ganfyddiadau'r arolygiad hwn oedd

byddai'n anaddas parhau â'r gwasanaeth yn ei ffurf bresennol; ac ... angen am gyfeiriad clir i'r Gwasanaeth wrth gynllunio ar gyfer y dyfodol ac ymateb i heriau datblygiadau digidol a chyfyngiadau cyllidebol.

Canlyniad pellach y broses hon oedd drafftio gweledigaeth newydd y Cyngor ar gyfer y gwasanaeth llyfrgell - *Llyfrgelloedd Gwynedd - Mwy na Llyfrau*.²⁰ 1.

22. Caiff canlyniadau'r ymgynghoriad hwn yn 2015 eu dadansoddi a'u trefnu mewn perthynas â thair nod gyffredinol gweledigaeth bresennol y Cyngor ar gyfer y gwasanaeth llyfrgell fel ag yr amlinellwyd yn *Llyfrgelloedd Gwynedd - Mwy na Llyfrau*:

- *Hyrwyddo darllen a mynediad at ddeunydd print a digidol i ddefnydd addysgol, hamdden ac ieched a lles* [NOD 1]
- *Darparu a chyfeirio trigolion at adnoddau gwybodaeth a darllen o'r ansawdd gorau* [NOD 2]
- *Hybu'r defnydd o adnoddau'r gwasanaeth a llyfrgelloedd fel canolfannau cymunedol aml bwrpas* [NOD 3]

Caiff y nodau hyn eu trosi'n bedair thema graidd neu feysydd gwasanaeth:

- Datblygu Sgiliau Digidol [ThG1]
- Mynediad at Wybodaeth [ThG2]
- Hyrwyddo Iechyd a Lles [ThG3]
- Hyrwyddo Darllen [ThG4].

23. Defnyddir y themâu craidd, ynghyd â disgwiliadau cwsmeriaid am y gwasanaeth, a fynegwyd yn ystod yr ymgynghoriad, i strwythuro canlyniad yr ymgynghoriad isod. Yn anochel ceir rhywfaint o orgyffwrdd o fewn y themâu hyn; mae'r ffordd y grwpwyd barn y cyfranogwyr mewn themâu yn adlewyrchu penderfyniad yr awduron ynghylch pa rai oedd y mwyaf addas, o ystyried y cynnwys.

4.1 Datblygu Sgiliau Digidol

24. Fel ag y cydnabuwyd yn *Mwy na Llyfrau*, (t.6), mae gan lyfrgelloedd rôl allweddol i gefnogi cynhwysiant digidol ymhlith trigolion Gwynedd. Mae lefelau isel o ymgysylltiad digidol ar hyn o bryd yn amlwg fel y gwelir o ganfyddiadau'r ymgynghoriad - mynediad cyfyngedig, rhannol, neu ddim o

---

²⁰ Cyngor Gwynedd (2015) *Mwy na Llyfrau: Ymgynghoriad Cyhoeddus ar Ddyfodol Gwasanaeth Llyfrgell Cyngor Gwynedd, Gwanwyn*. Ar gael: <https://www.gwynedd.gov.uk/en/Council/Documents---Council/Have-your-say/Public-consultation-on-the-future-of-Gwynedd-Councils-Library-Service.pdf> pp 5-6.

gwbl i'r rhyngwrwyd/cyfrifiaduron yn gyffredinol y tu allan i'r hyn a ddarperir gan lyfrgelloedd yn yr achosion canlynol

- plant heb fynediad i gyfrifiadur o gwbl, neu i un heb gysylltiad rhyngwrwyd, a hynny yn erbyn disgwyliadau cynyddol fod gwaith cartref yn dibynnu'n llwyr neu'n rhannol ar fynediad i'r rhyngwrwyd ac yn cael ei wneud ar gyfrifiadur
- eto mynediad rhannol neu ddim o gwbl sydd gan bobl sy'n chwilio am waith neu'n hawlio budd-daliadau; mae'n rhaid i'r rhai sy'n hawlio Lwfans Ceisio Gwaith gofnodi eu hymdrechion i gael swydd ar-lein ac yn aml mae'n rhaid llenwi ceisiadau swydd ar-lein
- y rheiny sy'n gwneud ymchwil, megis pobl hŷn sydd am ymchwilio i hanes eu teulu a'r rheiny sy'n astudio ar incwm isel.

25. Cafwyd tystiolaeth gan yr ymgynghoriad fod llyfrgelloedd Gwynedd yn chwarae rhan bwysig o ran rhoi mynediad am ddim i gyfrifiaduron i fodloni anghenion yr uchod. Mae staff yr Adran Gwaith a Phensiynau (y Ganolfan Waith) yn cyfeirio hawlwrwr at lyfrgelloedd i ddefnyddio cyfrifiaduron, er enghraifft. Yn ystod sawl un o'r sesiynau ymgynghori yn y llyfrgelloedd llai, rhan-amser, sef Deiniolen, Penygroes a Bethesda, roedd y canfyddiad o fod yn 'gymuned ddifreintiedig' yn cyd-fynd yn gryf â diffyg ymgysylltiad digidol ac felly cynhwysiant.

26. Yn ôl ymchwil a wnaed gan Lywodraeth Cymru yn 2010, mewn rhannau helaeth o Wynedd, 60% neu lai o'r boblogaeth oedolion 18+ oed oedd yn cael eu dynodi "wedi'u cynnwys yn ddigidol" (data seiliedig ar fap).²¹

Enghreifftiau gan gyfranogwyr:

"Mae darllen yn fy helpu i syrthio i gysgu yn y nos.

Dwi ar fudd-daliadau, felly `dyw prynu llyfrau ddim yn bosib.

Hefyd mae fy mab yn dibynnu ar y llyfrgell i chwilio am waith achos all o ddim fforddio cael band eang adra"

27. Mynegodd rhieni a chyfranogwyr o'r grŵp ffocws pobl ifanc y farn y dylai plant ddechrau gyda llyfrau cyn mynd at e-lyfrau ac e-ddarllenyddion. Fel y sylwodd un rhiant :

"Mae darllen ar ei lechen yn temtio fy mhlentyn i wneud pethau eraill heblaw darllen."

28. Gyda gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus o dan fwy a mwy o bwysau, mae'n bwysig cydnabod rôl y llyfrgelloedd cyhoeddus fel canolfannau cymunedol rhwng cenedlaethau, gyda mynediad am ddim i gyfrifiaduron a'r rhyngwrwyd yn parhau i gael eu darparu mewn cymunedau lle mae ei angen.²²

29. Gall ymddangos fod yr oes ddigidol yn gwneud adeiladau llyfrgell yn llai perthnasol i bobl ifanc ac oedolion oherwydd maent yn credu eu bod yn llawn o lyfrau papur. Caiff gwerthwyr e-lyfrau sy'n cynnig lawrlwytho llyfrau am ddim neu am bris gostyngol eu gweld fel cystadleuaeth uniongyrchol i'r

²¹ Smith, J. and Jones, I. (2010) *An analysis of digital inclusion In Wales* Ar gael: <http://wiserd.ac.uk/files/7413/6567/1351/CC-ITC-3rdWGDigitalInclusion.pdf>

²² LIC (2014) *Cynllun Cyflenwi Cynhwysiant Digidol - Diweddariad 2014: Dull gweithredu strategol* Ar gael: <http://gov.wales/docs/dsilg/publications/comm/140630-digital-inclusion-deliver-plan-2014-en.pdf> t.5

Gwasanaethau Llyfrgell Cyhoeddus, yn arbennig ymhlith y rhai sy'n defnyddio e-ddarllenyddion. Cafwyd rhywfaint o dystiolaeth yn ystod yr ymgyngoriad fod oedolion sydd â chrebwyll digidol ac ar incwm isel a hyd yma ddim yn gyfarwydd â thrafod llyfrau, yn prynu e-lyfrau am brisiau gostyngol i'w darllen ar eu teclynnau.

4.2. Mynediad at wybodaeth

30. Mae galluogi trigolion i gael mynediad at wybodaeth a'i defnyddio yn cael ei ystyried yn ganolog i ddyfodol y gwasanaeth llyfrgell (*Mwy na Llyfrau*, t.6). Mae diffinio a dehongli'r hyn a olygir gan yr ymadrodd 'y gallu i gyrchu a defnyddio gwybodaeth' yn hanfodol felly er mwyn diwallu'r angen sylfaenol hwn. Yn yr un modd, mae adnabod a goresgyn rhwystrau posibl yn bwysig iawn hefyd.

31. Mae'r ffactorau arwyddocaol fel a ganlyn:

- Iaith²³
- Lleoliad (gofod ffisegol)²⁴
- Trafnidiaeth a theithio
- Gwirfoddolwyr a/neu lyfrgelloedd a reolir gan gymunedau

Iaith

32. Yn ôl y cyfrifiad diweddaraf, roedd tua 65% o boblogaeth Gwynedd dros dair oed yn siarad Cymraeg, sy'n sylweddol uwch na 20.5%, sef cyfartaledd Cymru gyfan.²⁵ Yn gyffredinol, mae nifer y siaradwyr Cymraeg a'r rheiny a anwyd yng Nghymru yn uwch yn yr ardaloedd gwledig, er enghraifft Llanrug ar 87.8%. I'r gwrthwyneb, mae'r gallu i siarad Cymraeg ar ei uchaf yn nhref Caernarfon (87.4%) ac ar ei isaf yn Nhywyn ac Aberdyfi (35.5%) a Bangor (36.4%). Yn 2011, roedd sawl cymuned a ystyrir yn gadarnleoedd y Gymraeg wedi disgyn yn agos i'r meincnod o 70% (dyma'r lefel hyfyw lle y defnyddir yr iaith yn ddyddiol), megis Llanberis, Penisarwaun, Llanaelhaearn a Morfa Nefyn.

33. Dangosodd canlyniad Cyfrifiad 2011 ostyngiad sylweddol hefyd yng nghanran y rhai 60+ oed oedd yn gallu siarad Cymraeg, tystiolaeth o dueddiad tuag at bobl hŷn yn symud i mewn i'r sir. Rhwng 2001 a 2011 cafwyd cynnydd o +13.9% yn nifer y rhai 60 oed sy'n byw yng Ngwynedd.

Nid yw'r ffigyrau uchod yn cynnwys nifer y dysgwyr Cymraeg a all fod yn uwch mewn sawl achos.

34. Ymddengys fod llyfrgelloedd Gwynedd yn chwarae rhan allweddol o safbwynt codi ymwybyddiaeth a bod yn gyfarwydd â'r iaith Gymraeg, ac yn wir dysgu'r iaith.

"Heb lyfrgell ni fyddai cyfle i'm plentyn ddewis llyfr Cymraeg a darllen hefo fi cyn iddi ddechrau'r ysgol ym mis Medi ac yna wedyn, ar ôl oriau ysgol ac yn ystod gwyliau'r haf."

"Rydym newydd symud i'r ardal ac yn dibynnu'n fawr ar y llyfrgell i ddatblygu'n Cymraeg".

²³ Mae llythrennedd yn amlwg yn berthnasol yn y cyd-destun hwn; rhoddir sylw i faterion sy'n gysylltiedig â 'llythrennedd' yn gyffredinol yn Adran 7. *Hyrwyddo Darllen*.

²⁴ Amlinellir y materion ynghylch mynediad Digidol yn gynharach yn Adran 4. *Datblygu Sgiliau Digidol*

²⁵ Cyngor Gwynedd (2014) *Strategaeth Iaith Gwynedd 2014 – 2017* Y cyd-destun ystadegol tt. 4- 6. Ar gael: <https://www.gwynedd.gov.uk/en/Council/Documents---Council/Strategies-and-policies/Gwynedd-language-strategy.pdf>

35. Mae gan lyfrgelloedd rôl greiddiol mewn datblygu'r iaith Gymraeg:

- Mae gan bob llyfrgell ddewis da o ddeunydd iaith Gymraeg.
- Mae ystod ac argaeledd deunyddiau iaith Gymraeg yn bwysig i bob teulu ar incwm isel sydd â phlant oed ysgol ac iau, ond yn enwedig dysgwyr.
- Mae dysgwyr yn cael mynediad at sgiliau iaith gwerthfawr drwy ddefnyddio llyfrgelloedd wrth iddynt wrando ar y Gymraeg yn cael ei siarad a thrwy siarad ag eraill - dysgwyr a Chymry rhugl - yn Gymraeg.
- Mae gan staff llyfrgell rôl bwysig o ran datblygu medr mewn iaith, drwy gefnogi ac annog defnyddio'r iaith yn gyffredinol, ond hefyd yn benodol wrth argymhell deunyddiau addas i ddatblygu a mireinio sgiliau iaith ymhellach. Fel y dywedodd un cyfranogwr: "*Mae'r llyfrgellydd yn rhoi llawer o gymorth wrth ddewis pa lyfrau Cymraeg y gallaf eu darllen fel rhan o'm cwrs Cymraeg gyda Phrifysgol Aberystwyth.*"

36. Ym mhump o'r wyth llyfrgell rhan-amser Cymry Cymraeg neu ddysgwyr oedd y rhan fwyaf a ddaeth i'r sesiynau galw heibio a all adlewyrchu lleoliad gwledig rhai o'r cymunedau. Mewn nifer o gymunedau, caiff llyfrgelloedd llawn a rhan-amser eu hystyried yn 'hafan o Gymreictod', naill ai wedi'u hintegreiddio'n llawn yn iaith naturiol y gymuned fel ym Mhenygroes neu Fethesda, neu fel 'cadarnle' mewn cymuned lle mae'r Gymraeg yn llai amlwg, megis Tywyn. Mae amgylchedd drochi fel hyn yn helpu teuluoedd i annog plant i ddarllen a siarad Cymraeg; yn fwy cyffredinol, mae llyfrgelloedd sefydlog yn cynnig cyfleoedd am ryngweithio cymdeithasol rhwng y cenedlaethau sydd eto yn helpu i ddatblygu sgiliau iaith.²⁶

"Gallai fynd yn ddrud prynu llyfrau Cymraeg heb y llyfrgell."

Lleoliad a phatrymau defnydd

37. Mae ymhle a sut y gall unigolion gael mynediad at wybodaeth a'i defnyddio yn fater o'r pwys mwyaf. Roedd darparu a lleoli gwasanaethau yn y dyfodol yn elfen ganolog o'r Ymgynghoriad. Gwahoddwyd barn ar gynigion i fodloni'r gofynion statudol am ddarparu gwasanaeth llyfrgell drwy barhau i gynnal

- naw prif lyfrgell - Abermaw, Bala, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, Tywyn
- gwasanaeth llyfrgell deithiol
- llyfrgell deithiol a gwasanaeth gwybodaeth i blant a phobl ifanc - Lori Ni
- gwasanaeth llyfrgell cartref

38. Canlyneb i'r uchod oedd y byddai oriau agor y prif lyfrgelloedd yn cael eu hystyried a'u haddasu pe bai cyllid yn caniatáu. Gwahoddwyd sylwadau hefyd am ba mor ddymunol neu fel arall fyddai cael y cymunedau'n cymryd rhan fwy uniongyrchol mewn darparu'r gwasanaeth drwy weithredu fel gwirfoddolwyr neu drwy gymryd cyfrifoldeb dros ddarparu llyfrgell gymunedol yn yr wyth cymuned sydd ar hyn o bryd yn cynnig gwasanaethau llyfrgell rhan-amser.

---

²⁶ Caiff rôl llyfrgelloedd fel llefydd sy'n galluogi rhyngweithio cymdeithasol fel ffactor sy'n cyfrannu at iechyd a lles yr unigolyn ei werthuso yn Adran 6 *Hyrwyddo Iechyd a Lles*

39. Un mater ymarferol i'w nodi a ddaeth i'r amlwg yn ystod y broses Ymgynghori oedd ei bod yn anodd dod o hyd i rai o'r llyfrgelloedd sefydlog os nad yw pobl yn gyfarwydd â'r ardal. Mae diffyg arwyddion mewn trefi a chymunedau yn golygu fod canfod gwasanaethau yn anodd.

40. Roedd y cyfranogwyr a fyddai'n cael eu heffeithio gan y cynigion i gwtogi gwasanaethau yn y llyfrgelloedd sefydlog rhan-amser yn gwerthfawrogi hyblygrwydd a hwylustod y ddarpariaeth bresennol. Roedd cael cyfleuster lleol yn ei gwneud yn haws i bobl ymweld yn amlach, yn rhoi cyfle iddynt fynd allan o'r tŷ a cherdded ac yn golygu llai o effaith ar ôl-troed carbon Gwynedd. Dywedodd un cyfranogwr

"Mae'r llyfrgell yma yn rhan o'n bywydau ni - gallwn bicio i mewn fel 'da ni isio".

Yn yr un modd, mynegwyd y farn pe bai gwasanaethau'n cael eu cynnig yn y prif lyfrgelloedd yn unig, byddai ymweld â'r llyfrgelloedd hyn yn cymryd mwy o amser a

"bydd llai o bicio i mewn".

41. Yn arwyddocaol, gwelai'r cyfranogwyr y mesurau arfaethedig fel math o 'drefoli graddol' ar wasanaethau, gyda'r sylw'n symud i'r trefi ar draul yr ardaloedd gwledig llai llewyrchus. Roedd nifer o'r cymunedau gwledig hyn eisoes wedi colli gwasanaethau; ystyrid ei bod yn bwysig fod gwasanaethau cyhoeddus yn cael eu cadw yn enwedig mewn ardaloedd lle'r oedd gwasanaethau'r sector preifat fel banciau a swyddfeydd post wedi cau. Mae 24% o ardaloedd yng Ngwynedd gyda chyfanswm poblogaeth o tua 36,000 yn ymddangos yn 10% uchaf yr ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru o ran mynediad at wasanaethau ac mae tua 50% o'r ardaloedd hyn o fewn dalgylchoedd llyfrgelloedd rhan-amser gyda dyfodol ansicr.²⁷ Ymhellach, mae'r ardaloedd canlynol sy'n debygol o gael eu heffeithio gan y newidiadau arfaethedig i'r ddarpariaeth lyfrgell: Llanllyfni a Chlynnog, Deiniolen a Thalysarn o fewn y 40% o'r ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ar bob mynegai: incwm, tai, cyflogaeth, mynediad i wasanaethau, addysg, iechyd, diogelwch cymunedol, yr amgylchedd ffisegol.

42. O safbwynt parhau i ddarparu yn y prif lyfrgelloedd, dyma'r blaenoriaethau o ran oriau agor:

- ar ôl gwaith, gyda'r nos ac ar y penwythnos
- diwrnodau budd-dal/pensiwn, marchnad a dydd Gwener (papurau newydd wythnosol)
- cyd-fynd ag amserlenni bysiau a threnau
- modelau amser cinio - (1) cau am gyfnodau hwy dros amser cinio er mwyn galluogi bod ar agor yn hwy gyda'r nos NEU (2) agor yn barhaus drwy ddefnyddio staff yn wahanol, megis trefn shifft.

Y gwasanaethau llyfrgell teithiol a chartref

43. Mynegodd y rhai sy'n defnyddio'r gwasanaethau llyfrgell teithiol ar hyn o bryd²⁸ y farn fod y gwasanaeth yn gyffredinol yn werthfawr, gyda sawl un yn gofyn am beidio â'i gwtogi'n llawn

²⁷ Llywodraeth Cymru (2015) *Mynegrif Amddifadedd Lluosog ar gyfer Cymru: WIMD 2014*. Diwygiwyd 12 Awst 2015. Ar gael: <https://stats.wales.gov.uk/Catalogue/Community-Safety-and-Social-Inclusion/Welsh-Index-of-Multiple-Deprivation/WIMD-2014>

²⁸ tua 12% o'r holiaduron

neu'n rhannol. Dywedodd 24% o'r ymatebwyr hyn eu bod yn defnyddio llyfrgell sefydlog hefyd. Ond, ochr yn ochr â hyn, dywedodd nifer nad oedd y stoc lyfrau'n cael ei hadnewyddu'n aml ac nid oedd y defnyddwyr yn gwybod fod modd gofyn am gadw neu wneud cais am lyfrau.

44. Ymhlith defnyddwyr y gwasanaethau llyfrgell yn gyffredinol, roedd hi'n amlwg mai ychydig a wyddent am gynnwys, amllder a chwmpas y gwasanaeth llyfrgell deithiol bresennol, ar wahân i syniad cyffredinol fod fan symudol yn ymweld â chymunedau gwledig. Yn yr un modd, roedd cred fod gwasanaethau o'r fath ar gyfer pobl hŷn yn bennaf neu bobl nad oedd yn gallu mynd o gwmpas yn hawdd.

"Dim ond i bobl sy'n byw wrth ymyl mae'r llyfrgell deithiol yn ddefnyddiol."

"Ydi'r llyfrgell deithiol ar gael i bawb neu ddim ond y rhai sy'n fethedig?"

45. Yn gyffredinol, nid oedd y rhai a galwodd i fewn i'r sesiynau galw heibio yn ymwybodol o'r Gwasanaeth Llyfrgell Cartref. Yr yr un modd, nid oedd sawl un sy'n casglu llyfrau o'u llyfrgell leol i aelodau hŷn o'r teulu yn ymwybodol o'r gwasanaeth cartref. Yn y dystiolaeth ysgrifenedig, credai rhai unigolion oedd yn gaeth i'w cartref, y byddai eu hunig gyfle i fenthyg llyfrau yn diflannu pe bai eu llyfrgell sefydlog leol yn cau. Yn nhyb gyrwyr y gwasanaeth teithiol, gallai staff y llyfrgell sefydlog chwarae rhan fwy gweithredol a chyfeirio unigolion at y gwasanaeth cartref pan oeddent yn dechrau cael trafferthion symudedd a chredent y gellid ehangu unrhyw system gyfeirio at wasanaethau cyhoeddus eraill fel y Gwasanaethau Iechyd Galwedigaethol.

46. Drwyddi draw, nid oedd ehangu'r gwasanaeth teithiol i gynnwys cymunedau sy'n cael eu gwasanaethu hyd yma gan lyfrgell sefydlog yn cael ei weld yn ddarpariaeth hyfyw neu ddymunol yn y dyfodol, oherwydd y ffactorau canlynol:

- amrywiaeth gyfyngedig o lyfrau sy'n cael eu cludo ac ar gynnig
- amllder ymweliadau - unwaith y mis ar hyn o bryd
- amser ymweliadau - yn ystod y diwrnod gwaith
- gwasanaeth llai dibynadwy - effaith y tywydd ac amodau'r ffyrdd
- fawr o le ar gael i eistedd a darllen/pori, yn enwedig gyda phlant,
- diffyg lle i gymdeithasu a llai o wobwr am yr ymdrech o fentro allan o'r tŷ.

Trafnidiaeth a theithio

47. Bydd gosod y ddarpariaeth yn y dyfodol mewn llai o ganolfannau poblogaeth yn golygu fod unigolion o bosibl yn gorfod teithio mwy o bellter i gyrraedd cyfleusterau llyfrgell sefydlog. Gall anawsterau logistaidd fel teithio gyda babanod a phlant ifanc ar dtrafnidiaeth gyhoeddus, llai o dtrafnidiaeth gyhoeddus ar gael, yn arbennig gyda'r nos, ynghyd â rhwystrau eraill fel cost teithio a pharcio, yn cynnwys costau trafndiaeth gyhoeddus yn cynyddu, arwain at lai o drigolion yn cael mynediad at lyfrgelloedd sefydlog. Codwyd y rhain i gyd fel problemau yn y sesiynau galw heibio:

"Dydi hi ddim yn hawdd teithio gyda babi ac un bach ar fws"

"Mae'n anodd neu'n amhosib i bobl hŷn deithio a cherdded at y bws ac yn ôl a chario llyfrau ar yr un amser."

Gwirfoddolwyr, Llyfrgelloedd a reolir gan Gymunedau a Rhannu'r ddarpariaeth

48. Yn ystod y sesiynau galw heibio, gwahoddwyd sylwadau ar fathau gwahanol o gyflenwi gwasanaeth i'r cymunedau hynny lle y cynigiwyd tynnu gwasanaeth llyfrgell rhan-amser sefydlog yn ei ffurf bresennol (Atodiad 3) ac ymateb negyddol a gafodd y rhain yn gyffredinol. Dylid nodi fod y trigolion yn ymateb yn bennaf i'r newyddion na all Cyngor Gwynedd o bosibl barhau i gynnal eu llyfrgell sefydlog leol yn ei ffurf bresennol. Dim ond ym Methesda yr archwiliwyd dewis gwahanol hyfyw mewn unrhyw fanylder, er y cafwyd rhai awgrymiadau petrus am atebion gwahanol yn Neiniolen, Nefyn a Llanberis.

49. Dangosodd cymunedau gwahanol sgiliau a chapasiti o ran cymryd rhan mewn cyflenwi gwasanaethau llyfrgell, naill ai fel gwirfoddolwyr yn gweithio gyda staff, neu mewn gwasanaethau yn cael eu rhedeg/eu harwain gan y gymuned, a/neu fentrau rhannu gofod, gwasanaeth neu bartneriaeth. Roedd y rhain yn dibynnu ar argaeledd:

- gwirfoddolwyr
- corff partner a fyddai'n gyfrifol am y fenter a/neu 'arweinwyr'
- adeiladau/lleoliadau amgen.

50. Roedd y problemau a nodwyd fel a ganlyn

1. Diffyg gwirfoddolwyr (newydd) mewn rhai cymunedau 'hiryaros':

"Yr un bobl sy'n gwneud popeth yma"

"Da ni'n barod yn cael trafferth i gadw gwasanaethau i fynd yma gyda gwirfoddolwyr".

"Allwn ni ddim dygymod â cholli rhagor o gyfleusterau"

er dywedodd rhai unigolion mewn rhai cymunedau eu bod yn barod i wneud hynny.

2. Prinder 'arweinwyr cymunedol' naturiol oherwydd cyfyngiadau amser lle mae nifer yn gweithio'n llawn-amser a hefyd diffyg profiad a hyder:

"Mae pobl yn barod i 'helpu' ond ddim i arwain neu i ysgwyddo cyfrifoldeb."

3. Trafferth cadw diddordeb ac ymroddiad yn y tymor hir:

"Mae pethau'n dechrau yma gyda brwdfrydedd ond buan mae'n nhw'n chwythu plwc."

"Allwn ni ddim cadw hyn i fynd ar foreau coffi yn unig."

4. Gwleidyddiaeth a deinameg y gymuned. Mae angen estyn allan a mynd ati i recriwtio gwirfoddolwyr newydd yn sensitif yn enwedig o ran siaradwyr Cymraeg - canfyddir fod Cymry Cymraeg sydd wedi byw yno'n hir yn arafach i gynnig eu hunain a gwirfoddoli na'r trigolion mwy diweddar Saesneg eu hiaith.

5. Mae'r gallu i fedru'r Gymraeg gan y gwirfoddolwyr yn hanfodol:

“Mi fyddwn i’n gwirfoddoli ond dwi ddim yn gwbl ddwyieithog. Ond gallai gwneud hyn helpu dysgwyr”

6. Gwrthwynebiad ideolegol. Cafodd yr egwyddor o helpu i redeg gwasanaeth y bernid ddylai gael ei ddarparu gan y Cyngor dderbyniad gwael yn yr wyth llyfrgell ran-amser. Tynnwyd sylw at faterion ‘tegwch’ a ‘chyfiawnder’ mewn perthynas â’r cymunedau llai a oedd fel pe baent yn gorfod dwyn baich y toriadau mewn gwasanaethau ac yn cael eu disgwyl i ysgwyddo cyfrifoldeb:

“Rydym yn talu’r un trethi â’r rhai sy’n byw yn y trefi lle mae’r prif lyfrgelloedd. Mae’n ofnadwy fod y Cyngor yn ystyried cadw’r gwasanaeth yn y trefi a’r dinasoedd ond ddim yn y pentrefi gwledig”

Gwelwyd tystiolaeth o farn gref a threfniadau i wrthwynebu cynigion y Cyngor yng Nghricieth, Penygroes²⁹ a Nefyn ac i raddau yn Neiniolen, drwy ddeisebau, protestiadau, llythyrau i’r wasg a’r gweinidogion.

51. Yn unol â’r symudiad cyffredinol tuag at gyflwyno ystod o wasanaethau’r Cyngor mewn partneriaeth, byddai gallu’r mentrau cymdeithasol ym Mhenygroes a Phenrhyndeudraeth i gyflenwi rhai gwasanaethau cymunedol yn cael ei leihau oni cheir cyllid o rywle arall i ddod yn lle’r rhent a delir gan y Gwasanaeth Llyfrgell.

52. Mae adeiladau’r llyfrgell ym Methesda, Deiniolen, Llanberis a Nefyn yn rhai pwrpasol, cymharol fodern ac yn cael eu gwerthfawrogi felly gan eu cymunedau. Yn yr un modd mae defnyddwyr llyfrgell Cricieth yn hoff iawn o’u hadeilad hanesyddol ac nid oedd adeilad gwahanol arall yn dod i’r amlwg. Ni wnaeth grŵp neu fudiad hyfyr yn un o’r cymunedau hyn gynnig yn syth y byddent yn ystyried cymryd y llyfrgell drosodd er y gellir ymchwilio i ddarparu mewn partneriaeth yn y cymunedau canlynol:

- Partneriaeth Ogwen ym Methesda
- y Swyddfa Bost neu’r Cyngor Cymuned yng Nghricieth
- Antur Nantlle ym Mhenygroes
- yr ysgol gynradd leol neu’r fenter gymdeithasol, Menter Fachwen, yn Neiniolen
- y Feddygfa yn Nefyn neu’r fenter gymdeithasol yng Nghongl Meinciau, Botwnnog
- y Ganolfan Gymuned/Cyngor Cymuned yn Llanberis,
- Ysgol Uwchradd Ardudwy yn Harlech,
- Cwmni Deudraeth ym Mhenrhyndeudraeth.

53. Ymddengys fod awgrym i gael dolen gymunedol i’r gwasanaeth llyfrgell ym Methesda yn werth ei ymchwilio gan fod gan y gymuned hon hanes diweddar o ymgymryd â phrosiectau cymunedol cymharol uchelgeisiol ac mae’n gweithio’n galed i ymladd grymoedd economaidd y dirywiad ôl-

---

²⁹ Sylwer – Llyfrgell Penygroes yw’r unig llyfrgell yng Ngwynedd lle mae’r defnydd yn cynyddu flwyddyn ar ôl blwyddyn er gwaetha’r tueddiad cyffredinol sef gostynigad yn nifer y defnyddwyr ar draws yr awdurdod.

ddiwydiannol. Mae yma arweinwyr cymunedol a menter gymdeithasol yn ei lle sy'n golygu ei bod yn werth mynd ar ôl y syniad hwn.

54. Cafwyd trafodaethau yn y llyfrgelloedd llawn-amser hefyd am y posibilrwydd o gael gwirfoddolwyr i gefnogi neu wella'r ddarpariaeth yno. Yn gyffredinol roedd y cyfranogwyr yn anfoddog i awgrymu ffyrdd y gellid defnyddio gwirfoddolwyr i wneud y gwaith a wneir gan lyfrgellwyr ar hyn o bryd, o ystyried fod y rheiny'n uchel eu parch. Ystyrir fod llyfrgellwyr:

- *“yn meddu ar arbenigedd”,*
- *“yn groesawgar, caredig, amyneddgar”,*
- *“yn ehangu gorwelion darllen”,*
- *“yn agor byd llyfrau i bobl a phlant”,*
- *“yn mynd y filltir ychwanegol y tu hwnt i'r hyn a ddisgwylir ganddynt”.*

55. Roedd y cyfranogwyr yn amharod i gael eu gweld yn taseilio'r staff mewn unrhyw ffordd; fodd bynnag roedd rhai yn betrusgar fodlon i awgrymu y gallent wirfoddoli i:

- gludo defnyddwyr yn ôl ac ymlaen o lyfrgelloedd
- rhedeg bar coffi a gweithgareddau codi arian eraill³⁰ fel stondinau llyfrau
- trefnu digwyddiadau a gweithgareddau

Nifer fechan oedd yn fodlon ystyried gwirfoddoli naill ai i helpu llyfrgellwyr neu i ymestyn oriau agor.

56. Yn gyffredinol roedd staff y gwasanaeth llyfrgell yn pryderu am y newidiadau arfaethedig ac yn mynegi diffyg dealltwriaeth am y rhesymeg y tu ôl i'r cynigion oedd yn y ddogfen ymgynghori. Teimlwyd fod diffyg gwybodaeth a thrafod ac nad oedd ceisiadau am gymorth na syniadau ganddynt. Mae'r adolygiad yn amlwg wedi creu cryn dipyn o ansicrwydd ac mae angen gwneud penderfyniadau fel y gall y staff wneud eu penderfyniadau eu hunain. Cafwyd apêl am fwy o wybodaeth gyson.

4.3. Hyrwyddo Iechyd a Lles

56. Mae'r Gwasanaeth Llyfrgell yn chwarae rhan ganolog mewn cefnogi iechyd a lles unigolion drwy gynnig llyfrau ar Bresgripsiwn, mynediad i weithgareddau hybu iechyd y cyhoedd ar-lein a Gwasanaeth Llyfrgell i'r Cartref.³¹

57. Roedd y cyfranogwyr hefyd yn cydnabod ac yn gweld gwerth llyfrgelloedd fel manau cyhoeddus; canolfannau cymdeithasol a *“hafan i ddianc iddi”* gan fod ymweliadau yn aml yn *“cyflawni sawl pwrpas”*, yn cynnig cyfleoedd i rwydweithio a chymdeithasu'n anffurfiol

“Mae'r adeilad yn hafan gynnes i ddianc iddi o'r tŷ ac yn un o'r ychydig lefydd lle mae popeth am ddim”

³⁰ Gweler atodiad 8 am restr o awgrymiadau gwneud incwm.

³¹ *Mwy na Llyfrau*, t.6

“Mae’r llyfrgell yma yn fwy na llyfrau neu’r rhyngwrwyd – mae’n lle cyfarfod ac mae ganddi wybodaeth am y pentref ac i’r pentref.”

58. Caiff y cyfle i ryngweithio’n gymdeithasol â defnyddwyr llyfrgell eraill a llyfrgellwyr ei ystyried yn bwysig i gyflwr meddwl ac ymdeimlad o les defnyddwyr llyfrgell o bob oed

“Mae caredigrwydd y llyfrgellydd yn cael effaith dda arna i, yn gwneud i mi deimlo’n dda, yn fy nghadw’n iach ac mae hynny o fudd i bawb.”

Mae hyn yr un mor wir am ddefnyddwyr y gwasanaeth teithiol â’u hymwneud â gyrrwr y lori.

59. Mae gan adeiladau llyfrgell swyddogaethau pwysig hefyd o safbwynt

1. **cydlyniant** cymdeithasol – oed, iaith neu gymhathu newydd-ddyfodiaid

“Rwyf newydd symud yma - roedd y lle hwn yn fan cyfeirio a chefais groeso cynnes a’ m gwneud i deimlo’n rhan o’r gymuned”

“Does unman arall yn y dref lle mae plant a phobl hŷn yn cyfarfod. Mae’n cynnig cyfle pwysig i gymdeithasu â phobl sy’n gyfarwydd i chi – yr henoed a theluoedd a phlant ar ôl ysgol.”

2. **lleihau ôl-troed carbon y sir**

“Meddylwch am y plant a’r bobl sy’n gallu cerdded i’r llyfrgell ar hyn o bryd ond fydd yn gorfod gyrru i Fangor neu Gaernarfon a’r carbon deuocsid y byddan nhw’n rhyddhau i’r awyr” (Plentyn, 10 oed)

3. **yr economi leol**, drwy roi rheswm arall i bobl fynd i’r dref a gwario:

“Caeodd y banc yn y pentref flwyddyn yn ôl ac mae gwahaniaeth amlwg wedi bod ar y stryd ers hynny. Caeodd y Swyddfa Bost am dipyn ac roedd hi’n anhygoel yr effaith gafodd hyn ar faint oedd yn dod i’r pentref. Diolch byth mae hi wedi ail-agor rŵan. Does dim dwywaith na fydau colli’r gwasanaeth Llyfrgell sefydlog yn ei lleoliad presennol yn cael effaith negyddol ar economi’r ardal”

4. **yr economi yn gyffredinol** drwy alluogi pobl i lenwi ffurflenni cais a chael gwaith:

“Dwi’n nabad rhywun sydd newydd gael swydd newydd ar ôl llenwi’r ffurflen gais fan hyn”.

60. Ar 20.7% o’r boblogaeth, mae gan Wynedd un o’r poblogaethau mwyaf o breswylwyr oed ôl-ymddeol yng Nghymru³². O ganlyniad mae gan nifer o lyfrgelloedd broffil oedran uwch. Yn nhrefi

---

³² Dogfennau mewnol nas cyhoeddwyd gan ‘Aseiad o’r Effaith ar Gydraddoldeb’ Adolygiad Llyfrgelloedd Gwynedd, Cyngor Gwynedd ‘Mwy na Llyfrau’.

arfordirol Harlech, Porthmadog, Cricieth ac Abermaw, mae cyfran fwyaf eu defnyddwyr llyfrgell yn 65 oed a hŷn - yn amrywio o 40% i 50%. Mae 35% i 37% o ddefnyddwyr llyfrgelloedd Nefyn, Tywyn a Phyllheli dros 65 oed. Oherwydd problemau a heriau heneiddio mewn cymunedau cymharol ynysig - gwledig ac arfordirol - gall adeiladau llyfrgell a gwasanaethau symudol chwarae rhan allweddol:

“Mae’r llyfrgell `ma fel `awyr iach i fi’ - `dwi newydd ymddeol a dechrau defnyddio’r llyfrgell.”

“Fel pensiynwr 86 oed rwy’n dibynnu’n llwyr ar y llyfrgell deithiol sy’n dod bob mis ac mor barod i helpu.”

61. Ar hyn o bryd credir mai pensiynwyr sengl sydd mewn un o bob pum aelwyd, ond erbyn 2025 disgwylir i hyn godi i un o bob pedair aelwyd³³. O 2015 amcangyfrifir y bydd cynnydd yng Ngwynedd o 9% yn nifer y bobl dros 80 oed erbyn 2020 ac erbyn 2025 bydd cynnydd o 26% wedi bod yn y grŵp oedran hwn.

“Rwy’n edrych ymlaen at fy ymweliadau wythnosol â’r llyfrgell am nifer o resymau... Mae fy ymweliadau yn amlbwrpas: rwy’n defnyddio’r cyfrifiaduron, yn siarad â phobl, yn gweld beth sy’n digwydd yn lleol ac wrth gwrs yn benthg llyfrau...”

62. Yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015, fel awdurdod cyhoeddus mae’n rhaid i Wynedd weithio i wella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol ei thrigolion. I wneud hyn mae’n rhaid i’r Cyngor osod a chyhoeddi amcanion llesiant sy’n dangos sut y byddant yn gweithio i gyflawni’r canlynol

- Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
- Cymdeithas sy’n galluogi pobl i gyflawni eu potensial ni waeth beth fo’u cefndir neu eu hamgylchiadau (yn cynnwys eu cefndir cymdeithasol-economaidd a’u hamgylchiadau).
- Cymunedau atyniadol, hyfyw, diogel sydd â chysylltiadau da.
- Cymdeithas sy’n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a’r Gymraeg, ac sy’n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.³⁴ [2]

Mae tystiolaeth a gasglwyd yn ystod yr ymgynghoriad yn dangos yn amlwg fod llyfrgelloedd Gwynedd yn chwarae rôl hollbwysig wrth gyflawni’r pedwar nod uchod.

“Mae ymchwilio i’r coeden deuluol, na fyddwn i’n gallu fforddio ei wneud ar fy mhensiwn, yn cadw fy meddwl yn effro, sy’n beth da i helpu i atal dementia ac mae’n golygu gobeithio, y gallaf fyw yn annibynnol yn hirach.”

63. Dylid nodi fod rhai adeiladau llyfrgell yn cael eu gwerthfawrogi gan y grwpiau sy’n eu defnyddio:

³³ Ibid.

³⁴ Llywodraeth Cymru (2015) *Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015: yr hanfodion*. 2il arg. Ar gael: <http://gov.wales/docs/dsilg/publications/150623-guide-to-the-fg-act-en.pdf> pp.5-6

'Rwyf yn dechrau 'Amser Twf' yn y llyfrgell. Bydd cau'r llyfrgell yn drychinebus oherwydd bydd yn rhaid i fi ddod o hyd i adeilad arall.

'Ble fydd y cyrsiau cymunedol yn mynd os yw'r adeilad yn cau?'

Yn ystod pob un o'r sesiynau ymgynghori galw heibio ac mewn sawl ymateb i'r holiadur, roedd y cyfranogwyr o'r farn y gellid gwneud mwy o ddefnydd o'r adeiladau hyn, yn arbennig o ran codi incwm.

4.4. Hybu Darllen

Gyda ffigyrau 'benthyciwr actif' llyfrgelloedd cyhoeddus tua 25% o'r boblogaeth yng Nghymru, mae yna lawer o blant a theuluoedd nad ydynt yn yr arfer gyda darllen neu lyfrgell.³⁵

64. Mae yna gryn dipyn o ymchwil sy'n nodi'r manteision a'r cyfraniad y mae darllen er mwyn pleser yn ei wneud i wella sgiliau/lefel llythrennedd, hyd yn oed yn yr oes ddigidol. Yn 2013 daeth canlyniadau astudiaeth ymchwil ar raddfa fawr a oedd yn edrych ar ymddygiad darllen oddeutu 6,000 o bobl ifanc o ddata Astudiaeth Cohort Prydain 1970³⁶, a gynhaliwyd gan ymchwilwyr yn y Sefydliad Addysg, UCL, i'r casgliad hwn:

- *"Mae yna bryderon fod dirywiad yn nifer y bobl ifanc sy'n darllen er mwyn pleser. Gallai fod amrywiol resymau am hyn, yn cynnwys treulio mwy o amser mewn gweithgareddau a drefnwyd, mwy o waith cartref, ac wrth gwrs treulio mwy o amser ar-lein... Fodd bynnag, gall technolegau newydd, fel e-ddarllenyddion, gynnig mynediad hawdd at lyfrau a phapurau newydd ac mae'n bwysig fod polisiau'r llywodraeth yn cefnogi ac annog darllen mewn plant, yn enwedig plant yn eu harddegau."³⁷*

65. Canfu ymchwil a gyhoeddwyd gan yr Ymddiriedolaeth Llythrennedd Cenedlaethol yn 2011,³⁸ yn seiliedig ar arolwg o 18,000 o blant, nad oedd bron i 4 miliwn o blant yn y DU yn berchen ar lyfr a bod y gyfran hon yn codi. Yn ogystal,

Roedd plant oedd â'u llyfrau eu hunain yn fwy tebygol o fod yn darllen yn well na'r cyffredin ac yn gwneud yn well yn yr ysgol...[a] phlant tlotach a bechgyn yn llai tebygol o fod â llyfrau

Dangosodd yr astudiaeth hon hefyd gydberthynas uniongyrchol rhwng mynediad at lyfrau a deunydd darllen arall, a lefelau cyrhaeddiad darllen a llythrennedd.³⁹

---

³⁵ Blog llyfrgelloedd Alyson Welsh (2014) *Every child a library member: launched!* Ar gael:

<https://libalyson.wordpress.com/2014/03/19/every-child-a-library-member-launched/>

³⁶ Astudiaeth hydredol oedd hon yn dilyn bywydau dros 17,000 o bobl a anwyd yng Nghymru, Lloegr a'r Alban mewn un wythnos yn 1970

³⁷ UCL Institute of Education (2015) *Reading for pleasure puts children ahead in the classroom, study finds* 11 September 2013. Ar gael: <http://www.ioe.ac.uk/newsEvents/89938.html> [datganiad i'r wasg].

³⁸ BBC News Education (2015) *National Literacy Trust highlights book-free millions* Ar gael: <http://www.bbc.co.uk/news/education-16031370>

³⁹ BBC News Education (2015) *National Literacy Trust highlights book-free millions* Ar gael: <http://www.bbc.co.uk/news/education-16031370>

66. Mae pwysigrwydd a lle canolog llythrennedd a darllen mewn perthynas â'r gwasanaeth llyfrgell cyhoeddus yng Ngwynedd yn amlwg. Gwynedd oedd un o'r chwe awdurdod lleol cyntaf i gymryd rhan ym Mhrosiect ECALM - *Pob Plentyn yn Aelod o Lyfrgell*. Nod y prosiect hwn oedd cofrestru pob plentyn ysgol gynradd yng Nghymru yn awtomatig gyda'u gwasanaeth llyfrgell leol, yn dechrau gyda disgyblion Blwyddyn 4 (8-9 oed) ym mis Mawrth 2014.

Drwy dargedu plant sydd fwy neu lai yn ddigon hen i fynd i lyfrgell ar eu pennau eu hunain neu gyda ffrindiau (os ydynt yn byw wrth ymyl llyfrgell), nod y prosiect yw torri'r cylchoedd tlodi drwy sbarduno pob plentyn, waeth beth fo'u cefndir neu os ydynt wedi arfer â mynd i lyfrgell, i fwynhau darllen a defnyddio'r llyfrgell.⁴⁰

Yn ychwanegol at y buddiannau a amlinellwyd uchod, dyma enghraifft ymarferol o fenter bartneriaeth a oedd yn cynnwys y gwasanaeth llyfrgell, ysgolion cynradd a thîm marchnata llyfrgelloedd Cymru, Is-adran Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd, Llywodraeth Cymru, yn gweithio gyda'i gilydd i hyrwyddo aelodaeth weithredol.

67. Dangosodd canfyddiadau'r ymgynghoriad fod rôl llyfrgelloedd o safbwynt gwasanaethau i blant yn fater o'r pwys mwyaf a nodwyd gan yr oedolion ym mhob un o'r sesiynau trafod a chan y plant eu hunain. Ymhlith y materion a'r gwasanaethau oedd yn bwysig i'r rhai a gymerodd ran yn yr arolwg oedd

- ymweliadau llyfrgell i deuluoedd a rhieni â phlant ifanc:

"Mae'r plentyn hyna'n ddarllenwr gwych achos roedd yn gallu dod yma a chael benthg cymaint o lyfrau ag roedd o eisiau".

- ymweliadau gan blant ar eu pennau eu hunain ar ôl ysgol i wneud gwaith cartref, darllen a dim ond treulio amser - stwna - rhwng ysgol a mynd adref/rhieni'n eu casglu

68. Roedd pob un o'r rhieni a holwyd, yn cynnwys y rhai llai cefnog o bosibl, yn awyddus i'w plant gael cyfleoedd i ddysgu y tu allan i amgylchedd yr ysgol, a chredent fod gan y llyfrgell leol ran hanfodol yn hyn o beth.

"Mae fy mab wrth ei fodd yn dod yma ac mae'r holl broses o chwilio, dewis a benthg llyfr yn dysgu gwerthoedd da - cael benthg, edrych ar ôl rhywbeth, rhannu"

Roedd yna deimlad cryf iawn nad oeddent eisiau gweld cenedlaethau'r dyfodol yn cael ei hamddifadu:

"Dwi eisiau i'r plant a'r bobl yn y gymuned barhau i elwa ar y cyfleusterau y gwnes i a'r cenedlaethau cynt elwa arnyn nhw."

Crybwyllwyd hefyd ac atgyfnerthwyd pwysigrwydd plant yn cael mynediad ac yn gallu darllen llyfrau clawr caled a meddal i ffwrdd o sgriniau ac yn y blaen.

---

⁴⁰ Blog llyfrgelloedd Alyson Welch (2014) *Every child a library member: launched!* Ar gael: <https://libalysen.wordpress.com/2014/03/19/every-child-a-library-member-launched/>

69. Cafwyd rhywfaint o dystiolaeth anecdotaidd fod rhai ysgolion yn annog plant i ymweld â'r llyfrgell leol, o ymweliadau â llyfrgell i gynnal dosbarthiadau yn y llyfrgell amser ysgol.

“Mae hyn yn ffordd o ddysgu - mae'r Pennaeth yn annog y plant i fynd i'r llyfrgell i ymchwilio ac i wneud eu gwaith cartref.”

Serch hynny, nid oedd y patrwm yn gyffredin neu'n gyson ar unrhyw gyfrif. Dywedodd sawl rhiant y dylai dosbarthiadau ysgol wneud pwynt o ymweld â llyfrgelloedd er mwyn i'r plant ddysgu a chael profiad o lyfrgell. Clywsom hefyd gan ddisgyblion cynradd ac uwchradd a oedd o'r farn y dylai plant ymweld â llyfrgelloedd a chredai'r grŵp ffocws pobl ifanc y dylai plant ddechrau gyda llyfrau cyn symud ymlaen at ddarllen ar sgriniau. Yn wir roeddent yn rhoi pwyslais mawr ar blant mewn llyfrgelloedd.

70. Tynnwyd sylw at rai problemau gyda'r gwasanaeth Lori Ni. Roedd rhai rhieni'n rhwystredig mai dim ond yn yr ysgol yr oedd y llyfrau a ddarperir gan y gwasanaeth hwn ar gael ac nid i fynd adref. Cafwyd adroddiadau hefyd y byddai staff ysgol yn mynd â llyfrau Lori Ni oddi ar y disgyblion mewn dosbarthiadau i'w cadw tan yr ymweliad nesaf rhag ofn i'r llyfrau fynd ar goll.

71. Drwy'r adeg roedd llyfrgelloedd yn cael eu gweld fel llefydd 'diogel' ac mae lleoliad a chyfleustra'r llyfrell, yn enwedig o ran yr ysgol a cherdded yn ôl ac ymlaen yno yn ffactor bwysig.

72. I rieni plant ifanc a defnyddwyr sy'n oedolion ymddengys fod y profiad corfforol o bori drwy lyfrau yn agwedd o lyfrgelloedd sefydlog y maent yn ei gwerthfawrogi'n arbennig:

“Mae cyswllt llyfrgell (man gollwng/casglu llyfrau) neu'r gwasanaeth teithiol yn tynnu oddi ar yr hud o bori a dod ar draws yr annisgwyl.”

5. Canlyniadau a dadansoddiad meintiol

72. Ceir manylion y dulliau a ddefnyddiwyd a'r cyfraddau ymateb yn Adran 3 uchod. Cyflwynir y canlyniadau meintiol ar wahân i'r dadansoddiad ansoddol thematig gan eu bod yn mynd i'r afael â phob un o themâu canolog yr ymgynghoriad drwy ofyn i'r cyfranogwyr restru, dosbarthu a sgorio blaenoriaethau'r gwasanaeth a'r elfennau hanfodol.

5.1 Blaenoriaethau i'r dyfodol a gwasanaethau hanfodol

73. Gofynnwyd i bob un o'r grwpiau a holwyd ar gyfer yr ymgynghoriad sgorio cyfres o flaenoriaethau'r gwasanaeth yn y dyfodol drwy ddulliau gwahanol. Rhoddir y rhestr o flaenoriaethau gwasanaeth yn Atodiad 5.

74. Yn unol â'r canllawiau moesegol cyfredol, dim ond drwy'r holiadur y cafwyd barn plant. Dosbarthwyd 500 o holiaduron i'r grŵp hwn, dychwelyd 100 gan sampl o blant yn yr ystod oedran 6 - 11, sy'n rhoi cyfradd ymateb o 20%, dim un wedi'i ddifetha neu wedi'i gwblhau'r rhannol.⁴¹

75. Mae canlyniadau'r grwpiau defnyddwyr sy'n oedolion o ran blaenoriaethau'r gwasanaeth yn y dyfodol yn deillio o gyfuniad o ddata a gafwyd gan holiaduron copi caled ac ar-lein, ynghyd â'r canlyniadau a gafwyd gan ymarfer tebyg a wnaed yn ystod y sesiynau galw heibio.⁴²

76. Yn ychwanegol at yr uchod, cynhaliwyd ymarfer tebyg ond heb fod yn union yr un fath â'r grwpiau ffocws canlynol a dargedwyd. Gofynnwyd iddynt restru a blaenoriaethu gwasanaethau 'hanfodol' mewn grwpiau bach

- Pobl ifanc (17-23 oed)
- Cyngor Pobl Hŷn
- Grwpiau Rhieni

Plant/Defnyddwyr Lori Ni: blaenoriaethau

77. Mewn ymateb i'r cais i restru, sgorio a rhoi blaenoriaethau mewn trefn, mae dosbarthiad yr ymatebion fesul oed yn y sampl o 100 o blant 6 - 11 oed fel a ganlyn:

6-8 (n = 15)

9-11 (n= 80)

Dim ateb: (n=5)

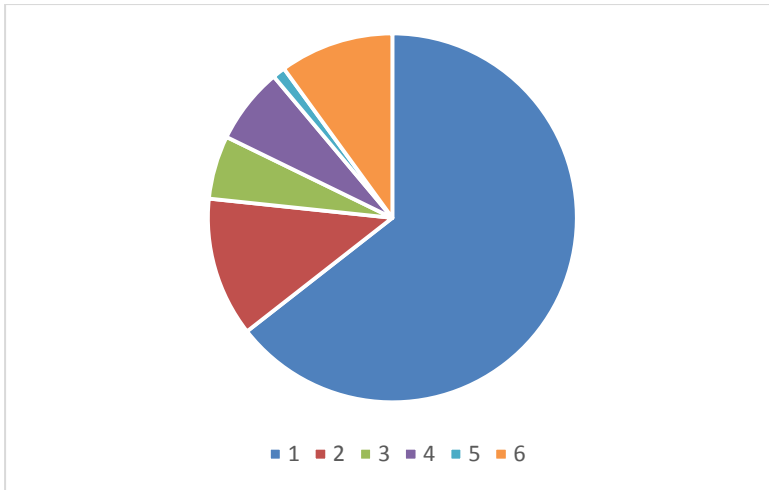
78. Mae'r siartiau cylch canlynol yn dangos dosbarthiad blaenoriaethau'r gwasanaeth gan y cyfranogwyr a fynegodd ddewisiadau.

Ffigur 1: Plant/Defnyddwyr Lori Ni – Blaenoriaeth 1

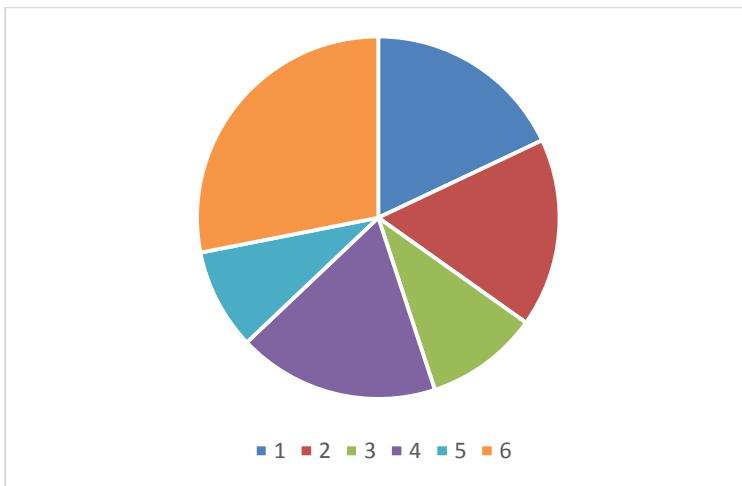
---

⁴¹ Gweler hefyd Adran 3 parag 17.

⁴² Sylwer – Yn 44% o'r holiaduron copi caled roedd yr ymatebion i'r cwestiwn sgorio o ran dewisiadau yn ddim neu wedi'u difetha.

Ffigur 2: Plant/Defnyddwyr Lori Ni – Blaenoriaeth 2

ALLWEDD

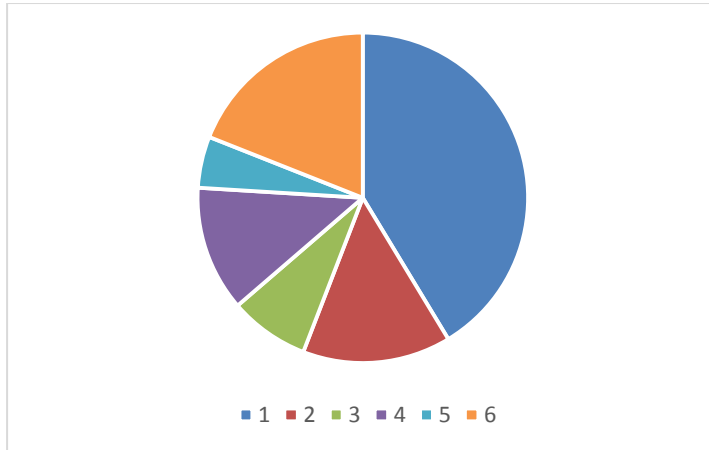
1. Gallu cael benthg llyfrau clwr papur
2. Digwyddiadau e.e. Her Ddarllen yr Haf
3. Defnyddio'r cyfrifiadur
4. Gallu cael benthg e-lyfrau
5. Gall cael benthg *kindle* neu *i-pad*
6. Llyfrgelloedd ar agor ar ôl ysgol

Canlyniadau Blaenoriaethau 1 a 2:

- 'Gallu cael benthg llyfrau' oedd y dewis cyntaf i flaenoriaeth 1, gyda 64% o'r ymatebwyr yn dewis yr opsiwn hwn.
- 'Digwyddiadau e.e. her ddarllen' oedd yr ail ddewis i flaenoriaeth 1 ar 12%
- 'Llyfrgelloedd ar agor ar ôl oriau ysgol' oedd y 3ydd dewis i flaenoriaeth 1 ar 10% OND 'llyfrgelloedd ar agor ar ôl oriau ysgol' oedd dewis uchaf blaenoriaeth 2 ar 28%
- 'benthca llyfrau papur ac e-lyfrau' yn rhannu'r ail safle ym mlaenoriaeth 2 ar 18% yr un
- Roedd 'Digwyddiadau e.e. her ddarllen' yn 3ydd agos ym mlaenoriaeth 2 ar 17%

79. Mae cyfuno blaenoriaethau 1 a 2 – h.y. y cyfranogwyr yn dewis hwn fel naill ai eu blaenoriaeth gyntaf neu ail yn rhoi'r canlyniadau canlynol a ddangosir yn Ffigur 3 isod:

Ffigur 3: Cyfuno Blaenoriaethau 1 a 2 – plant/defnyddwyr Lori Ni

ALLWEDD

1. Gallu cael benthyg llyfrau clawr papur
2. Digwyddiadau e.e. Her Ddarllen yr Haf
3. Defnyddio'r cyfrifiadur
4. Gallu cael benthyg e-lyfrau
5. Gall cael benthyg *kindle* neu *i-pad*
6. Llyfrgelloedd ar agor ar ôl ysgol

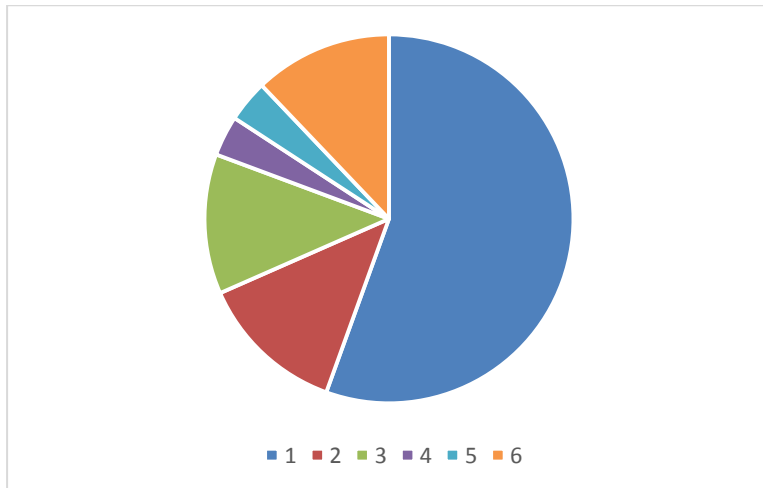
Cyfuno Blaenoriaethau 1 a 2:

1. 'Gallu cael benthyg llyfrau' = 41%
2. 'Llyfrgelloedd ar agor ar ôl oriau ysgol' = 19%
3. 'Digwyddiadau e.e. her ddarllen' = 15%
4. 'Gallu cael benthyg e-lyfrau' = 12%
5. 'Mynd ar gyfrifiaduron' = 7%
6. 'Gallu cael benthyg dyfeisiau darllen' = 5%

Defnyddwyr Gwasanaeth - Oedolion: blaenoriaethau

80. Mae'r siartiau cylch canlynol yn dangos dosbarthiad y blaenoriaethau gwasanaeth yn ôl y cyfranogwyr a fynegodd ddewis. Mae Ffigur 4 yn dangos y cyfrannau canran i restrri blaenoriaeth 1 gan y grŵp hwn.

Ffigur 4: Blaenoriaeth 1 – Defnyddwyr gwasanaethau oedolion

ALLWEDD

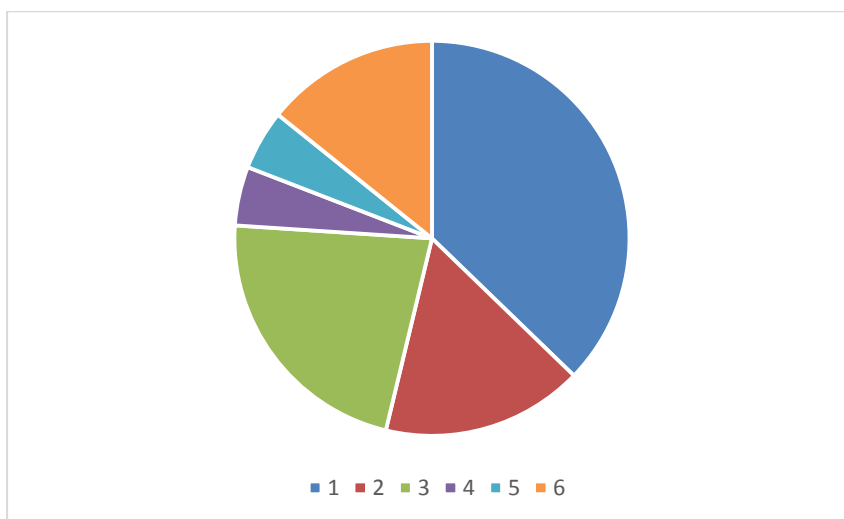
- 1 = Amrywiaeth eang o lyfrau print a digidol
- 2 = Digwyddiadau a gweithgareddau
- 3 = Defnydd cyfrifiaduron am ddim
- 4 = Dyfeisiau darllen i'w benthyg
- 5 = Mynediad at ddeunydd cyfeirio digidol
- 6 = Ymestyn ac addasu oriau agor y prif lyfrgelloedd

Canlyniadau Blaenoriaeth 1:

- 1. 'Amrywiaeth eang o lyfrau print a digidol' = 56%.
- 2. 'Digwyddiadau a gweithgareddau' = 13%
- 3. 'Defnydd cyfrifiaduron am ddim' ac 'Ymestyn ac addasu oriau agor prif lyfrgelloedd' = 12%
- 5. 'Mynediad at ddeunydd cyfeirio digidol' a 'dyfeisiau darllen i'w benthyg' = 4% .

81. Cyfuno blaenoriaethau 1 a 2 - h.y. mae cyfranogwyr yn dewis hon fel naill ai fel blaenoriaeth gyntaf neu ail yn rhoi'r canlyniadau canlynol, fel ag y dangosir yn Ffigur 5 isod:

Ffigur 5: Cyfuno Blaenoriaethau 1 a 2 – Defnyddwyr Gwasanaeth - Oedolion

ALLWEDD

- 1 = Amrywiaeth eang o lyfrau print a digidol

- 2 = Digwyddiadau a gweithgareddau
- 3 = Defnydd cyfrifiaduron am ddim
- 4 = Dyfeisiau darllen i'w benthyg
- 5 = Mynediad at ddeunydd cyfeirio digidol
- 6 = Ymestyn ac addasu oriau agor y prif lyfrgelloedd

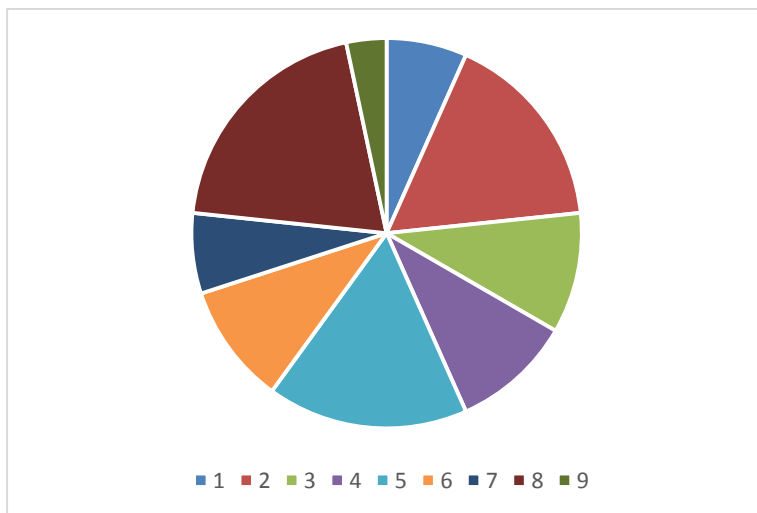
Cyfuno Blaenoriaethau 1 a 2:

- 1. 'Amrywiaeth eang o lyfrau' = 37%
- 2. 'Defnydd cyfrifiaduron am ddim' = 22%
- 3. 'Digwyddiadau a gweithgareddau' = 16%
- 4. 'Ymestyn ac addasu oriau agor y prif lyfrgelloedd' = 14%
- 5. 'Mynediad at ddeunydd cyfeirio digidol' a 'Dyfeisiau darllen i'w benthyg' = 5%.

Grwpiau ffocws: Canlyniadau

82. Mae Ffigur 6 yn dangos naw prif elfen hanfodol y gwasanaeth llyfrgell fel ag y'u nodwyd gan y grŵp ffocws a gynhaliwyd gyda Phobl ifanc (17 – 23), maint sampl = 10 .

Ffigur 6: Elfennau hanfodol y gwasanaeth: Grŵp ffocws Pobl Ifanc

ALLWEDD

- 1 = Offer darllen digidol
- 2 = Defnydd cyfrifiadur am ddim
- 3 = Digwyddiadau a gweithgareddau
- 4 = Oriau agor hyblyg a hirach i'r prif lyfrgelloedd
- 5 = Lori Ni i blant a phobl ifanc
- 6 = Llyfrau digidol i'w benthyg
- 7 = Amrywiaeth eang o lyfrau print
- 8 = Gwasanaeth llyfrgell i gartrefi pobl hyglwyf
- 9 = Llyfrgell deithiol

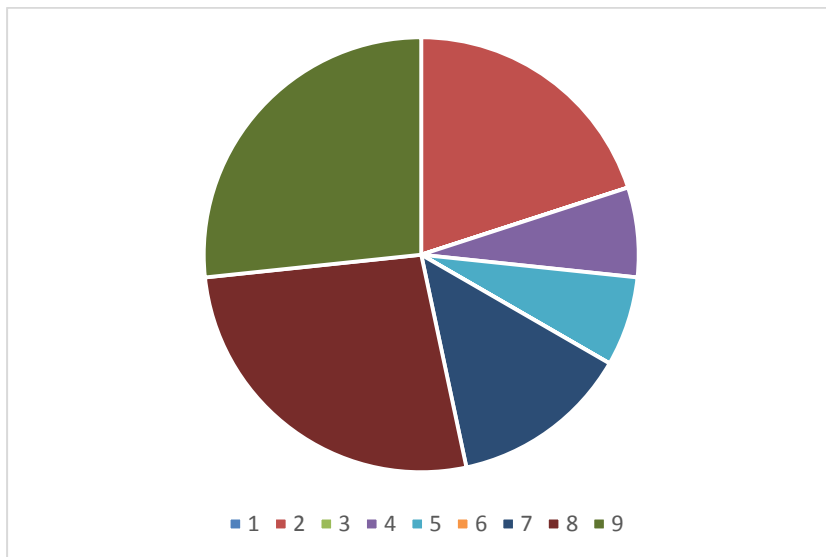
Canlyniadau'r elfennau hanfodol:

- 1. 'Gwasanaeth llyfrgell i gartrefi pobl hyglwyf' = 20%

- 2. 'Lori Ni i blant a phobl ifanc' a 'Mynediad am ddim i gyfrifiaduron' = 17%
- 4. 'Digwyddiadau a gweithgareddau', 'Oriau agor hyblyg a hirach' a 'Llyfrau digidol' =10%
- 7. 'Amrywiaeth eang o lyfrau print' a 'dyfeisiau e-ddarllen' = 7%
- 9. 'Llyfrgell deithiol' =3%

83. Mae Ffigur 7 yn dangos elfennau hanfodol y gwasanaeth llyfrgell fel ag y'u nodwyd gan y grŵp ffocws a gynhaliwyd gydag Aelodau'r Cyngor Pobl Hŷn – maint sampl – 37 mewn grwpiau o naw. Ni chafodd y categorïau 'dyfeisiau e-ddarllen', 'llyfrau digidol', 'digwyddiadau a gweithgareddau' eu rhestru gan y grŵp hwn fel rhai hanfodol. Ni ddylid dehongli hyn fel prawf nad yw'r grŵp hwn yn gwerthfawrogi'r gwasanaethau hyn o gwbl; yn hytrach ni chânt eu hystyried yn 'hanfodol' ganddynt o ddewis.

Ffigur 7: Elfennau hanfodol y gwasanaeth: Cyngor Pobl Hŷn

ALLWEDD

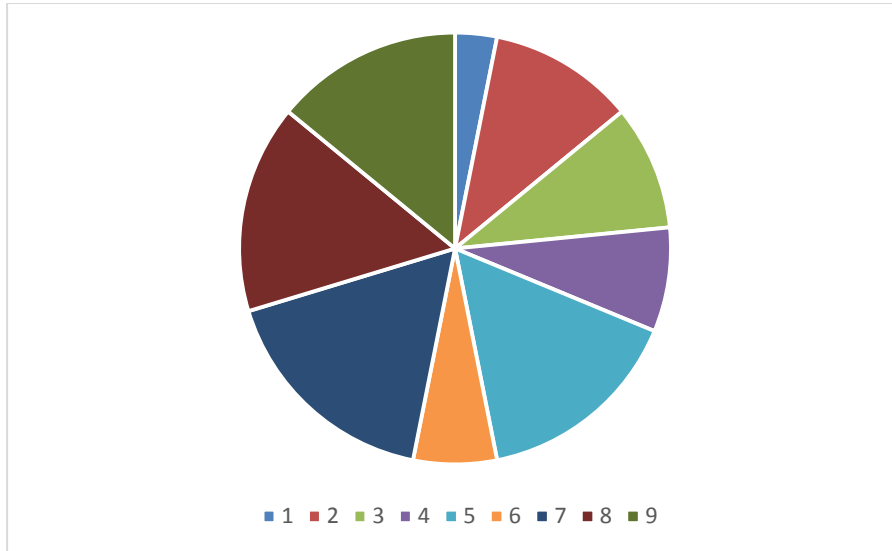
- 1 = Offer darllen digidol
- 2 = Defnydd cyfrifiadur am ddim
- 3 = Digwyddiadau a gweithgareddau
- 4 = Oriau agor hyblyg a hirach i'r prif lyfrgelloedd
- 5 = Lori Ni i blant a phobl ifanc
- 6 = Llyfrau digidol i'w benthyg
- 7 = Amrywiaeth eang o lyfrau print
- 8 = Gwasanaeth llyfrgell i gartrefi pobl hyglwyf
- 9 = Llyfrgell deithiol

Canlyniadau'r elfennau hanfodol:

- 1. 'Gwasanaeth llyfrgell cartref i bobl hyglwyf' a 'Llyfrgell deithiol' = 27%
- 3. 'Defnydd cyfrifiadur am ddim' = 20%
- 4. 'Amrywiaeth eang o lyfrau print' = 13%
- 5. 'Lori Ni i blant a phobl ifanc' ac 'Oriau agor hyblyg a hirach' = 7%

84. Mae Ffigur 8 yn dangos elfennau hanfodol y gwasanaeth llyfrgell fel ag y'u nodwyd gan y grŵp ffocws a gynhaliwyd gyda Grwpiau Rhieni⁴³.

Ffigur 8: Elfennau hanfodol y gwasanaeth- Grwpiau Rhieni

ALLWEDD

- 1 = Offer darllen digidol
- 2 = Defnydd cyfrifiadur am ddim
- 3 = Digwyddiadau a gweithgareddau
- 4 = Oriau agor hyblyg a hirach i'r prif lyfrgelloedd
- 5 = Lori Ni i blant a phobl ifanc
- 6 = Llyfrau digidol i'w benthyg
- 7 = Amrywiaeth eang o lyfrau print
- 8 = Gwasanaeth llyfrgell i gartrefi pobl hygllwyf
- 9 = Llyfrgell deithiol

Canlyniadau'r elfennau hanfodol:

- 1. 'Amrywiaeth eang o lyfrau print' = 17%
- 2. 'Gwasanaeth llyfrgell cartref i oedolion hygllwyf' a 'Lori Ni i blant a phobl ifanc' = 15%
- 4. 'Llyfrgell deithiol' = 14%
- 5. 'Defnydd cyfrifiadur am ddim' = 11%
- 6. 'Digwyddiadau a gweithgareddau' = 9%
- 7. 'Oriau agor hyblyg a hirach' = 8%
- 8. 'Llyfrau digidol = 6%
- 9. 'dyfeisiau e-ddarllen = 3%

Plant/Defnyddwyr Lori Ni: arferion/dewisiadau darllen

⁴³ Sylwer – roedd dau oedolyn hygllwyf a rhai plant yn bresennol.

85. Yn olaf, gofynnwyd i'r cyfranogwyr yn y grwpiau plant restru eu harferion a'u dewisiadau darllen presennol. Dyma'r canlyniadau

- 51% yn darllen llyfrau clawr caled/clawr papur yn unig
- 35% yn darllen llyfrau clawr caled/papur ac e lyfrau
- 12% yn darllen drwy ddefnyddio e ddyfeisiau fel llechi, ffoniau, *Kindle* ayb.

Gall y canlyniadau u uchod ymddangos yn dipyn o syndod i'r grŵp oedran hwn. Fodd bynnag, fel ag y nodwyd yn gynt, dim ond sampl dangosol, darluniadol yw hwn. Gall y ffaith eu bod yn well ganddynt, fe ymddangosir, lyfrau clawr caled/papur fod yn rhannol yn adlewyrchu nifer o ffactorau, ar eu pennau eu hunain neu mewn cyfuniad. Gallai mynediad at galedwedd ac e-ddeunyddiau fod yn un ffactor, ond gall hefyd fod yn awydd i blesio a rhoi'r ateb yn y mae'r cyfranogwyr yn meddwl y mae'r holwr yn dymuno'n gweld/clywed – tueddiad cyffredin mewn arolygon a chyfweliadau yn gyffredinol

6. Casgliadau

- a. Yn wyneb sefyllfa ariannol gynyddol anodd, mae'n rhaid i Gyngor Gwynedd gydbwyso'r hyn y mae angen iddo'i wneud i gyflawni ei rwymedigaethau o dan Ddeddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd 1964⁴⁴, bodloni anghenion a disgwyliadau'r defnyddwyr â'r galwadau trwm eraill ar ei gyllideb. Fel un is-set o boblogaeth Gwynedd, roedd gan ddefnyddwyr y Gwasanaeth Llyfrgell a gymerodd ran yn Ymgynghoriad 2015 farn gref ac yn gyffredinol roeddent yn gwrthwynebu newid gan nad oes ganddynt lawer o ddealltwriaeth o'r toriadau yn y gyllideb sy'n wynebu'r Cyngor, na chydymdeimlad chwaith.
- b. Nid yw'r weledigaeth a'r strategaeth ddrafft '*Mwy na Llyfrau*' yn cydnabod yn llawn bod gan adeiladau llyfrgell swyddogaethau pwysig y tu hwnt i lyfrau a darparu gwybodaeth. Maent yn fannau cyhoeddus a chanolfannau cymdeithasol mewn nifer o gymunedau, mewn perthynas â:
  - iechyd meddwl – er enghraifft – drwy leddfu ac atal dementia
  - atal ymddygiad gwrthgymdeithasol
  - addysg – hwyluso a helpu caffael sgiliau llythrennedd a chymdeithasol
  - lleihau ôl-troed carbon y sir
  - cyfrannu at yr economi leol
  - cynhwysiad cymdeithasol ar sail oed, iaith neu drwy gymhathu newydd-ddyfodiaid.Ymhellach mae llawer o'r rhain yn cyfrannu at nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
- c. Nid yw mwyach yn ariannol gynaliadwy i Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd barhau i gadw amryw o adeiladau at ddibenion llyfrgell yn unig, gyda stoc yn eistedd ar silffoedd heb fod ar gael, a dim mynediad at gyfrifiaduron am lawer o'r amser, oherwydd mai dim ond yn rhan-amser y mae'r adeiladau ar agor. Hwn yw'r gwirionedd er gwaethaf ymbil taer gan ddefnyddwyr ar i'r Cyngor gadw adeiladau llyfrgell hyd yn oed os mai am ychydig oriau'r wythnos y maent ar agor.

---

⁴⁴ Llyfrfa Ei Mawrhydi (1964) *Deddf Llyfrgelloedd ac Amgueddfeydd Cyhoeddus 1964*. Ar gael: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/75>

ch. Mae angen i'r ddarpariaeth llyfrgell newydd ddatblygu a newid yn raddol fel bod defnyddwyr yn ymgyfarwyddo â'r newidiadau ac yn cael cyfle i newid eu hymddygiad a'u patrymau defnydd eu hunain.

d. Rhaid i newidiadau ac addasiadau gael eu cynnwys drwyddi draw ym mhob man darparu gwasanaeth ac ym mhob cymuned er mwyn bodloni anghenion defnyddwyr a chyflawni gofynion y gwasanaeth i fod yn gynaliadwy ac yn addas ar gyfer y dyfodol.

dd. Mae angen i Gyngor Gwynedd sicrhau fod ei Wasanaeth Llyfrgell yn bodloni'r safonau presennol ar gyfer Llyfrgelloedd Cyhoeddus fel ag y'u cyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru⁴⁵ er mwyn cyflawni ei rwymedigaethau statudol. Ond, er mwyn gwneud y toriadau sylweddol yn y gyllideb sy'n ofynnol o dan *Her Gwynedd*, i wneud y gwasanaeth yn addas i'r 21ain ganrif a diwallu anghenion defnyddwyr, mae Cyngor Gwynedd angen model sy'n denu defnyddwyr i:

- ymweld â phrif lyfrgell
- ymweld â llyfrgell a reolir yn gymunedol o dan arweiniad yr awdurdod⁴⁶
- ymweld â llyfrgell symudol
- cael mynediad i'r Gwasanaeth Llyfrgell ar-lein

e. Bydd angen i'r ddarpariaeth newydd sicrhau fod y ffactorau canlynol yn eu lle cyn llawned â phosibl ym mhob man darparu gwasanaeth:

- amseroedd agor/ymweld cyfleus,
- safon gwasanaeth uchel,
- amrywiaeth ddeniadol o eitemau a gwasanaethau,
- cyfleoedd i gymdeithasu'n anffurfiol,
- mynediad hawdd,
- cysylltiadau trafndiaeth cyfleus.

Byddai'n ddymunol hefyd rhoi cyfleoedd i'r defnyddwyr bori drwy gasgliadau sy'n cael eu diweddarau'n gyson neu gael eu cyflwyno i lyfrau ac awduron newydd.

f. Mae gan gymunedau gwahanol gymwyseddau, galluoedd a dymuniadau gwahanol o ran cymryd rhan ac ysgwyddo cyfrifoldeb am lyfrgelloedd ac ni fydd un model yn addas i bob sefyllfa. Bydd angen cyfathrebu'n ofalus iawn o safbwynt ymgysylltu â gwirfoddolwyr a gwneud hynny'n raddol.

ff. Gallai gwirfoddolwyr gymryd rhan i ehangu a chyfoethogi'r profiad llyfrgell mewn:

- llyfrgelloedd sefydlog
- dosbarthu ystafell gefn
- digwyddiadau a sesiynau hyfforddi

---

⁴⁵ Llywodraeth Cymru (2014) *Llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth: pumed fframwaith y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014-2017*. Ar gael:

<http://gov.wales/docs/drah/publications/140425wpls5en.pdf>

⁴⁶ *Canllawiau ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanethau Llyfrgelloedd Cyhoeddus yng Nghymru*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/150522community-managed-libraries-en.pdf>

- ar lyfrgelloedd teithiol/ymweliadau cartref
- trafnidiaeth
- codi arian

i **gefnogi** staff cyflogedig proffesiynol os yw'r staff a'r gwirfoddolwyr yn cael hyfforddiant. Fodd bynnag, mae'r lefelau staffio isel presennol yn effeithio ar amser staff i reoli gwirfoddolwyr a gall defnyddwyr fod yn wrthwynebus i unrhyw gynllun gwirfoddoli. Mae angen sgiliau arbennig, y gallu i gyfathrebu a phrofiad.

- g. Er bod y cyfle i bori drwy lyfrau a'u trafod yn eu dwylo yn cael ei werthfawrogi gan nifer o ddefnyddwyr, gallai datrysiadau digidol/ar-lein gyfrannu o'u cyflwyno'n sensitif, megis defnyddwyr yn cael eu gwahodd drwy alwad ffôn neu e-bost i ymweld ag adeilad llyfrgell neu ddolen i weld llyfrau a ddewiswyd iddynt, yn seiliedig ar eu defnydd blaenorol.
- h. Ar hyn o bryd mae adeiladau Llyfrgell Gwynedd yn darparu mynediad hanfodol ac am ddim i gyfrifiaduron i sectorau o'r boblogaeth mewn nifer o gymunedau, rhai ohonynt â chyfraddau cynhwysiant digidol isel. Am y rheswm a eglurwyd ym mhwynt c, mae'n bosibl na fydd Cyngor Gwynedd yn gallu cefnogi rhai o'r adeiladau hyn yn y dyfodol.
- i. Mae adeiladau llyfrgell a'u staff yn chwarae rhan bwysig o safbwynt yr iaith Gymraeg mewn amryw o gymunedau drwy'r sir ac mae ganddynt rôl sylweddol mewn rhai ohonynt.
- j. Drwyddi draw mae nifer defnyddwyr Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd yn dirywio oherwydd:
  - proffil oedran hŷn y defnyddwyr
  - tynfa'r oes ddigidol sy'n gwneud adeiladau llyfrgell yn llai perthnasol i bobl iau.
Ond, mae tueddiadau defnyddwyr yn llyfrgell Penygroes yn awgrymu fod modd, gydag ymdrech bendant a marchnata parhaus, cynyddu niferoedd defnyddwyr hyd yn oed ymhlith yr ifanc.
- k. Bydd angen i'r model o ddarparu gwasanaeth ystyried cynnydd parhaus yn defnyddwyr y gwasanaeth llyfrgell cartref ond ochr yn ochr â hyn, peidio â difrio'r agwedd 'gwasanaeth' lle mae staff yn treulio amser gyda phobl yn eu cartrefi, h.y. nid rhoi sylw i niferoedd yn unig.
- l. Mae angen i Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd, mewn cydweithrediad ag ysgolion a'r gwasanaeth addysg, barhau i ddatblygu ac addasu er mwyn darparu deunydd darllen hanfodol i blant, yn yr ysgol a'r tu allan, i gefnogi eu haddysg a helpu sgiliau llythrennedd a chynyddu nifer y defnyddwyr yn y dyfodol.

Argymhellion

Y Strategaeth/Y Weledigaeth

a. Newid nod craidd 3 o: 'Hybu'r defnydd o adnoddau'r gwasanaeth a llyfrgelloedd fel canolfannau cymunedol amlbwrpas' i 'Cefnogi a hybu'r defnydd o'r gwasanaeth a'i adeiladau fel mannau cymunedol anffurfiol a ffurfiol amlbwrpas a gwasanaethau y tu hwnt i lyfrau'.

b. Newid maes gwasanaeth allweddol/thema graidd sy'n adlewyrchu'r uchod i

Hybu iechyd a lles unigolion a chymunedau.

c. Ystyried cynnwys gweithredoedd o dan yr uchod sy'n adlewyrchu rôl bwysig y gwasanaeth a llyfrgelloedd o ran cydlyniant cymunedol, iechyd meddwl, cynhwysiant cymdeithasol, yr economi leol a'r iaith Gymraeg.

Y ddarpariaeth

d. Er mwyn cyflwyno gwasanaeth mwy cost-effeithlon ac effeithiol, mae angen cynnig ystod ehangach o ddarpariaeth gwasanaeth llyfrgell na'r hyn a gynigir ar hyn o bryd (+/-20 awr gwasanaeth llyfrgell sefydlog neu symudol), naill ai fel ateb unigol neu mewn cyfuniad ag un arall, fel ag yr amlinellir yn Argymhellion e-q isod.

e. Creu amrywiaeth o ddarpariaeth gwasanaeth i wella a pharu argaeledd y gwasanaeth/oriau agor â'r patrymau defnydd drwy roi sylw at anghenion defnyddwyr. Angen rhoi sylw arbennig i gydweddu mynediad corfforol/oriau agor ag amserlenni trafndiaeth gyhoeddus a phatrymau gwaith lleol.

f. Ystyried cynnig gwasanaeth llyfrgell a reolir gan gymunedau yn yr 8 llyfrgell sydd ar agor am lai na 20 awr yr wythnos yn ogystal â'r 9 llyfrgell lawn-amser. Er mwyn sicrhau fod y rhain yn gymwys i gael eu hystyried fel rhan o'r ddarpariaeth statudol, sefydlu llyfrgelloedd Model C - llyfrgelloedd cymunedol dan arweiniad yr awdurdod - fel ar yr argymhellir yn adroddiad *Ymddiriedolaethau Annibynnol a Llyfrgelloedd Cymunedol yng Nghymru* (2014) (t.30)⁴⁷ a gadarnheir gan *Ganllawiau Llywodraeth Cymru ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanaethau Llyfrgell Cyhoeddus yng Nghymru* (t. 17).⁴⁸ Dylai gwasanaethau o'r fath fodloni'r 18 Hawl Craidd a amlinellir ym mhumed fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru⁴⁹.

g. Symud tuag at system fwy canolog ar gyfer storio a dosbarthu CDs, DVDs, deunydd print ac electronig [model "Llyfrgell Brydeinig – gwasanaeth Boston Spa"] i gefnogi'r ystod gyfan o ddarpariaeth llyfrgell er mwyn osgoi cael stoc yn eistedd ar silffoedd mewn llyfrgelloedd wedi cau. Y system a'r broses i gael eu goruchwylio gan staff cyflogedig ond ei chyflwyno'n weithredol gan wirfoddolwyr a hyfforddwyd drwy'r ystod o adeiladau a'r gwasanaeth teithiol neu drwy gyfleusterau eraill fel canolfannau hamdden ac ysgolion.

---

⁴⁷ Roberts, D.H.E. (2014) *Ymddiriedolaethau Annibynnol a Llyfrgelloedd Cymunedol yng Nghymru: Ymchwil i natur y ddarpariaeth gyfredol a'r hyn a gynllunir, Rhagfyr 2014, comisiynwyd gan Lywodraeth Cymru*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/150211-independent-trusts-community-libraries-en.pdf>

⁴⁸ Llywodraeth Cymru (2015) *Canllawiau ynghylch Llyfrgelloedd a Reolir gan Gymunedau a Darpariaeth Statudol Gwasanaethau Llyfrgell Cyhoeddus yng Nghymru*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/150522community-managed-libraries-en.pdf>

⁴⁹ Llywodraeth Cymru (2014) *Llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth: pumed fframwaith y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014-2017*. Ar gael: <http://gov.wales/docs/drah/publications/140425wpls5en.pdf>

h. Cyflwyno rhaglen o weithgareddau a gwasanaethau yn y 9 llyfrgell fwyaf i hyrwyddo cynhwysiant digidol. Gallai'r rhain gael eu cyflwyno gan staff llyfrgelloedd cyhoeddus gyda chymorth grwpiau defnyddwyr o'r cymunedau i gyd i dreialu a chynghori ar unrhyw weithgareddau a gwasanaethau newydd. Byddai'r 9 llyfrgell yn y tymor hir yn arwain ar yr e-adnoddau ac yn cyflwyno hyfforddiant wyneb yn wyneb wrth i'r gwasanaethau newydd gyrraedd cymunedau. Gallai gwirfoddolwyr gefnogi'r datblygiadau hyn drwy ymgymryd â thasgau bob dydd fel dosbarthu/derbyn llyfrau.

i. Codi lefelau llythrennedd ymhlith plant a phobl ifanc, gwella mynediad at e-adnoddau drwy roi benthyg darlennyddion e-lyfrau yn ogystal ag e-ddeunyddiau (llyfrau, cylchgronau a llyfrau sain) fel ag y rhoddir yn barod o dan delerau cynllun "ECALM" (*Every Child a Library Member*)⁵⁰.

j. Cefnogi Argymhelliad a. uchod ac mewn cysylltiad ag f, archwilio partneriaethau posibl gyda grwpiau/mudiadau cymunedol perthnasol a llunio dulliau a gweithgareddau i alluogi llyfrgelloedd i gyflawni eu potensial fel manau cymunedol ffurfiol ac anffurfiol amlbwrpas a hyrwyddo iechyd a lles y tu hwnt i gyflenwi a benthyca adnoddau'n unig.

k. Sicrhau corff sydd â hanes blaenorol a phrofiad o'r sector gwirfoddol, megis Mantell Gwynedd, i helpu i recriwtio gwirfoddolwyr addas i helpu i gyflawni pob model o ddarpariaeth llyfrgell a phwyntiau gwasanaeth fel y bo'n briodol.

l. Creu rhaglen a gynlluniwyd i recriwtio a hyfforddi gwirfoddolwyr a fydd yn cynnwys hyfforddiant cyffredinol mewn cyflwyno gwasanaeth a hyfforddiant mwy arbenigol mewn cefnogi a chyflenwi technoleg, ynghyd â gweithgareddau ategol megis cludo defnyddwyr i'r llyfrgell agosaf, codi arian a mynd gyda gyrwyr llyfrgelloedd teithiol i gartrefi. Dylid ystyried hefyd cyflwyno rhaglen hyfforddiant i'r staff cyflogedig er mwyn eu galluogi i reoli a chyflawni modelau gwasanaeth newydd fel ag yr argymhellwyd uchod a rheoli staff gwirfoddol yn effeithiol ac effeithlon.

m. Gwella'r cyfeirio at/arwyddo holl ystod y gwasanaethau llyfrgell yn cynnwys yr adeiladau, gwasanaethau teithiol, benthyca rhwng llyfrgelloedd ac ymweliadau cartref – ar y we ac yn ffisegol.

n. Adnewyddu marchnata a chyfathrebu gwasanaethau Cyngor Gwynedd yn gyffredinol yn cynnwys llyfrgelloedd, er mwyn hyrwyddo cynnig gwasanaeth integredig lleol. Ceisio cynnal ymgyrchoedd marchnata penodol dros gyfnod o 3 – 5 mlynedd er mwyn gwneud ymdrech barhaus i wrthdroi'r dirywiad yn nifer y defnyddwyr, gyda'r nod hirdymor o gynyddu defnydd.

o. Archwilio cyfleoedd posibl am bartneriaethau newydd neu ddatblygu'r trefniadau presennol â:

- Phartneriaeth Ogwen ym Methesda
- y Swyddfa Bost neu'r Cyngor Cymuned yng Nghricieth
- Antur Nantlle ym Mhenygroes
- yr ysgol gynradd leol neu'r fenter gymdeithasol, Menter Fachwen, yn Neiniolen
- y Feddygfa yn Nefyn neu'r fenter gymdeithasol yng Nghongl Meinciau, Botwnnog
- y Ganolfan Gymuned/Cyngor Cymuned yn Llanberis,
- Ysgol Uwchradd Ardudwy yn Harlech,
- Cwmni Deudraeth ym Mhenrhyndeudraeth.

---

⁵⁰ Treialwyd y cynllun hwn gan Wynedd; i gael manylion gweler <http://www.cilip.org.uk/cilip-cymru-wales/news/every-child-member>

p. Darparu digon o fynediad am ddim i gyfrifiaduron mewn adeiladau cyhoeddus lleol eraill/pwyntiau gwasanaethau cymunedol ar adegau ac amodau cyfleus, er enghraifft canolfannau hamdden, ysgolion ac yn y blaen os nad yw mynediad i adeiladau llyfrgell yn parhau mewn cymunedau penodol.

q. Parhau i gyflogi staff Cymraeg eu hiaith a mynd ati i recriwtio gwirfoddolwyr sy'n siarad Cymraeg i wneud unrhyw ddyletswyddau blaen tŷ. Cadw dewis eang o lyfrau Cymraeg er mwyn cynnal rôl bwysig llyfrgelloedd o safbwynt yr iaith Gymraeg.

ATODIADAU

ATODIAD 1	Llywodraeth Cymru (2014) Llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth Pumed fframwaith ansawdd Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014 – 2017
ATODIAD 2a	Holiadur Ymgynghoriad ar y Gwasanaeth Llyfrgell (oedolion)
ATODIAD 2B	Holiadur Ymgynghoriad ar y Gwasanaeth Llyfrgell (plant)
ATODIAD 3	Amlinelliad Trafod Sesiynau Galw-heibio Llyfrgelloedd Rhan amser
ATODIAD 4	Amlinelliad Trafod Sesiynau Galw-heibio'r Prif Lyfrgelloedd
ATODIAD 5	Blaenoriaethau Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd
ATODIAD 6	Tystiolaeth a gohebiaeth yr ymgynghoriad
ATODIAD 7	Sylwadau ac adborth llyfrgelloedd rhan-amser
ATODIAD 8	Sylwadau ac adborth prif lyfrgelloedd
ATODIAD 9	Awgrymiadau creu incwm

Llyfrgelloedd yn gwneud gwahaniaeth

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Pumed fframwaith ansawdd Safonau
Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru 2014-2017

CyMAL: Amgueddfeydd Archifau a Llyfrgelloedd Cymru

Llywodraeth Cymru

Rhodfa Padarn, Llanbadarn Fawr

Aberystwyth, Ceredigion

SY23 3UR

cymal@wales.gsi.gov.uk

0300 062 2112

www.wales.gov.uk/cymal

ISBN 978-1-4734-1121-0 (online)

ISBN 978-1-4734-1122-7 (printed)

Paratowyd gan LISU mewn ymgynhoriad â Llywodraeth Cymru

Argraffwyd ar bapur a ailgylchwyd (75%)

Delweddau © Llywodraeth Cymru– Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli

WG20725

© Hawlfraint y Goron 2014

Cynnwys

Rhagair	5
1. Cyflwyniad	7
1.1 Buddion a menteision defnyddio llyfrgelloedd cyhoeddus	7
1.2 Beth mae hyn yn ei olygu i bobl Cymru	7
1.3 Cyflawni'r ddyletswydd statudol	8
1.4 Y pumed fframwaith ansawdd	9
2. Cwsmeriaid a chymunedau	13
2.1 Hawliau craidd	13
2.2 Dangosyddion ansawdd	13
3. Mynediad i bawb	17
3.1 Hawliau craidd	17
3.2 Dangosyddion ansawdd	17
4. Dysgu am oes	19
4.1 Hawliau craidd	19
4.2 Dangosyddion ansawdd	19
5. Arweinyddiaeth a datblygu	21
5.1 Hawliau craidd	21
5.2 Dangosyddion ansawdd	21
6. Adrodd, monitro ac asesu	25
6.1 Gofynion adrodd	25
6.2 Gweithdrefnau monitro ac asesu	25
Atodiad	28

Llyfrgell

Library

Rhagair

Yn sgil fy ymweliadau â llyfrgelloedd cyhoeddus a'r bobl rwyf wedi cwrdd â hwy mewn digwyddiadau ynddynt, rwy'n gwybod bod llyfrgelloedd cyhoeddus yn wasanaeth pwysig sy'n cael ei werthfawrogi ac sy'n ganolbwynt i'r gymuned. Mae'n darparu man croesawgar i ddysgu a hamddena, i gwrdd â phobl ac i gymryd rhan mewn digwyddiadau. Mae'r llyfrgell fodern ar gael 24/7 drwy wasanaethau ar-lein fel e-lyfrau, e-gylchgronau ac adnoddau digidol eraill. Yn ardaloedd difreintiedig Cymru, mae llyfrgelloedd yn cynnig mynediad hanfodol ac am ddim i wasanaethau digidol gan gynnwys gwbyodaeth am fudd-daliadau a swyddi.

Mae'r arolwg economaidd am y tair blynedd nesaf yn her i ni oll. Rwy'n gwerthfawrogi fod gan awdurdodau lleol benderfyniadau anodd i'w gwneud ynghylch y gwasanaethau y maent yn eu darparu. Ysywaeth, mae llyfrgelloedd cyhoeddus yn wasanaeth statudol yn ôl *Deddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964*. Ers dros ddegawd mae Llywodraeth Cymru wedi gweithredu sawl fframwaith asesu sydd wedi cynorthwyo i sicrhau safon gwasanaeth mwy cyson ledled Cymru. Rwyf am i bawb yng Nghymru barhau i elwa o wasanaethau ac adnoddau llyfrgelloedd cyhoeddus effeithiol a pherthnasol.

Yn Ebrill 2014 bydd y fframwaith asesu nesaf yn dechrau. Mae wedi'i lunio mewn ymgynghoriad â'r sector llyfrgelloedd ac awdurdodau lleol ac nid yn unig y mae'n adlewyrchu'r dyfodol economaidd anodd sydd o'n blaenau, ond mae hefyd yn gosod rhywfaint o dargedau dyheadol. Mae'r fframwaith yn cynnwys asesu effaith a chanlyniad am y tro cyntaf. Bydd hyn yn cynorthwyo i arddangos yr ystod eang o fuddion sy'n gallu deillio o ddefnyddio'r gwasanaeth llyfrgelloedd cyhoeddus, megis gwella sgiliau llythrennedd, sgiliau digidol ac iechyd pobl.

Felly mae'n bleser gennyf gyhoeddi pumed fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru a chydabod y bartneriaeth sy'n parhau rhwng Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol. Gallwn gydweithio i sicrhau fod gwasanaethau llyfrgelloedd yng Nghymru yn parhau i fod yn ganolog i'n hymdrechion i wella bywyd pobl Cymru.

John Griffiths AC
Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon
Ebrill 2014

1. Cyflwyniad

“Mae llyfrgelloedd cyhoeddus, llyfrgelloedd addysgol a llyfrgelloedd yn y gweithle wrth wraidd eu cymunedau. Maent yn bodoli er mwyn ysbrydoli a helpu pobl i wneud gwahaniaeth cadarnhaol i’w bywydau. Mae llyfrgelloedd yn cyfrannu at les cymdeithasol, addysgol, diwylliannol ac economaidd pobl Cymru.”¹

1.1. Buddion a manteision defnyddio llyfrgelloedd cyhoeddus

Mae ymgysylltiad unigolion, a’r gymuned ehangach, â gwasanaeth llyfrgell yn darparu ar gyfer buddion llawer o feysydd canlyniadau Llywodraeth Cymru, megis llythrennedd, cynhwysiant digidol, cymunedau cydlynol, tlodi, ac iechyd a lles. Mae’r modd y mae llyfrgell yn rhyngweithio â’i rhanddeiliaid – sef defnyddwyr (a darpar ddefnyddwyr) y gwasanaeth yn bennaf – yn allweddol i ddarparu gwasanaeth o ansawdd. Mae canfyddiadau defnyddwyr am y gwasanaethau sydd ar gael yn deillio o’u profiadau. Bydd llyfrgelloedd sy’n ymgysylltu’n briodol â’u cwsmeriaid yn cynnig y budd mwyaf posibl i unigolion a’r gymuned. Yn ogystal â darparu hyfforddiant a chymorth dysgu i unigolion, mae llyfrgelloedd yn cyfrannu at gymdeithas mewn ffyrdd eraill hefyd, megis darparu mynediad at gyfrifiaduron ac e-lywodraeth i aelodau sydd wedi’u heithrio’n ddigidol o’r gymuned.

Efallai mai’r llyfrgell gyhoeddus yw’r unig le yn y gymuned lle gall defnyddwyr dreulio amser mewn amgylchedd diogel a niwtral. Mae cefnogi pobl i chwilio am waith yn cyfrannu at yr economi yn lleol ac yn genedlaethol. Trwy ddarparu cyfleusterau a gwasanaethau arbenigol i’r bobl hynny yn y gymuned sydd efallai ag anghenion arbennig, mae llyfrgelloedd yn cyfrannu at iechyd a lles. Ni chyflawnir buddion o’r fath oni bai fod y llyfrgell yn cynnig mynediad cyfartal i bawb. Bellach mae’n haws cael gafael ar lawer o wybodaeth ar-lein, a pheth o’r wybodaeth honno ar gael ar-lein yn unig; mae llyfrgelloedd mewn sefyllfa unigryw

i hwyluso mynediad at adnoddau a allai fod yn rhy ddrud i unigolion (e.e. cost caledwedd sylfaenol, mynediad i’r Rhynggrwyd neu danysgrifio i adnoddau).

Mae gan llyfrgelloedd rôl allweddol wrth ddarparu gwybodaeth a’i hyrwyddo i bobl o bob oed a chefnidir, yn ogystal ag wrth ddatblygu eu sgiliau. O gamau cyntaf plant yn gwrandao ar storïau a dysgu darllen, i ddarparu manau tawel ar gyfer astudio a chefnogi pobl hŷn i ddefnyddio technolegau newydd, mae llyfrgelloedd yn cyfrannu at gyflawni targedau llythrennedd, llythrennedd gwybodaeth a chynhwysiant digidol.

Mae llyfrgelloedd da yn chwarae rhan bwysig wrth lunio barn pobl am eu hawdurdod lleol. Er mwyn darparu gwasanaethau cynaliadwy o ansawdd i’r cyhoedd, mae’n rhaid i llyfrgelloedd gael arweiniad gweithredol a rhaglen ddatblygu er mwyn eu galluogi i ymateb yn amserol i newid yn anghenion gwybodaeth a diwylliannol eu cymunedau lleol. Mae’n rhaid i staff feddu ar y sgiliau, y wybodaeth a’r hyder i ddarparu gwasanaethau a diwallu anghenion y cwsmer, a hynny wedi’i arddangos drwy gymwysterau proffesiynol priodol. Mae gan llyfrgelloedd y cyfle i gyfrannu at ystod o agendâu ehangach llywodraeth leol a chenedlaethol, ond bydd hyn ond yn digwydd os yw’r llyfrgell yn rhagweithiol wrth hyrwyddo ei rôl, yn seiliedig ar weledigaeth gref sy’n gysylltiedig â’r agendâu hynny.

1.2. Beth mae hyn yn ei olygu i bobl Cymru

Mae pumed fframwaith safonau llyfrgelloedd cyhoeddus Cymru yn cynnwys 18 hawl graidd a 16 dangosydd ansawdd i fonitro pa mor dda y mae’r gwasanaethau llyfrgell yn cyflawni’r buddion hyn i bobl Cymru. Nid yw’r mapio rhwng buddion a dangosyddion yn syml, gan nad oes modd cael mesur uniongyrchol o ganlyniadau ac effeithiau ar lefel y gwasanaeth cyfan, ond yn hytrach rhaid eu casglu o ddangosyddion ehangach. Mae’r tabl isod yn

¹ CyMAL (2011) *Llyfrgelloedd yn Ysbrydoli: Fframwaith strategol ar gyfer datblygu llyfrgelloedd Cymru 2012-2016*, t 7 Ar gael yn <http://wales.gov.uk/topics/cultureandsport/museumsarchiveslibraries/cymal/libraries/librariesinspire/?lang=cy>

dangos y dangosyddion yn y fframwaith hwn sy'n bennaf gysylltiedig â'r prif fuddion a geir yn sgil defnyddio llyfrgelloedd cyhoeddus. Bydd llyfrgelloedd sy'n perfformio'n dda ar y dangosyddion hyn yn ymgysylltu'n briodol â'u cwsmeriaid i wneud gwahaniaeth i'w bywydau.

Canlyniadau ac effeithiau	Hawliau craidd	Dangosyddion ansawdd
Rwy'n gallu cynyddu fy ngwybodaeth/sgiliau ar ôl defnyddio'r llyfrgell	1, 2, 3	1, 3, 4
Rwy'n gallu cymryd rhan mewn digwyddiadau darllen a digwyddiadau diwylliannol eraill sydd wedi'u trefnu gan y gwasanaeth llyfrgell	3	8, 9
Rwy'n teimlo'n rhan o gymuned sy'n defnyddio'r gwasanaeth llyfrgell	3, 15	1, 5, 6
Rwy'n gallu manteisio ar y cyfleoedd a gynigir yn y byd digidol drwy ddefnyddio'r gwasanaeth llyfrgell	1, 10, 11	8, 12, 13
Mae fy iechyd a lles yn cryfhau drwy ddefnyddio'r llyfrgell	3, 7	1
Rwy'n gallu cymryd rhan yn llawnach mewn materion lleol drwy'r cyfleusterau yn y llyfrgell	3, 11	3, 12

Mae hawliau craidd a dangosyddion ansawdd eraill yn ymwneud â rheoli gwasanaethau yn effeithiol, sy'n sail i gyflawni'r canlyniadau a'r effeithiau yn effeithiol.

Mae canllaw byr i'r cyhoedd ac aelodau awdurdodau lleol ar gael gan CyMAL.²

1.3. Cyflawni'r ddyletswydd statudol

Mae *Deddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964*³ yn ei gwneud yn ddyletswydd ar y Gweinidogion perthnasol yng Nghymru (sef y Gweinidog Diwylliant a Chwaraeon ar hyn o bryd) *"i arolygu a hyrwyddo gwella'r gwasanaeth llyfrgelloedd cyhoeddus a ddarperir gan awdurdodau lleol... ac i sicrhau bod awdurdodau lleol yn cyflawni'r swyddogaethau yn briodol mewn perthynas â llyfrgelloedd a roddwyd iddynt fel awdurdodau llyfrgelloedd gan y Ddeddf hon"*. O dan yr un Ddeddf, mae'n ofynnol i awdurdodau llyfrgelloedd *"ddarparu gwasanaeth llyfrgell cynhwysfawr ac effeithlon i bob person sy'n dymuno gwneud defnydd ohono"*.

Ers 2002, mae Gweinidogion Cymru wedi cyflawni'r ddyletswydd hon drwy Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru (SLICC, neu'r Safonau). Roedd y fframwaith cyntaf yn rhedeg o 2002 hyd at 2005, a fframweithiau dilynol yn cwmpasu'r cyfnodau 2005-08, 2008-11 a 2011-14. Roedd pob fframwaith unigol wedi esblygu i adlewyrchu anghenion a disgwyliadau newidiol defnyddwyr llyfrgelloedd cyhoeddus. Yn ogystal â chyflawni dyletswyddau statudol, mae fframwaith SLICC yn chwarae rôl werthfawr wrth gefnogi datblygiad gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus. Mae consensws cyffredinol ymysg rhanddeiliaid sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus yng Nghymru fod y fframweithiau mesur perfformiad hyn, a gyflwynwyd ac a weinyddir gan Lywodraeth Cymru ar gyfer y sector, wedi helpu gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus i wella mewn nifer o ffyrdd ac mewn meysydd allweddol. Er enghraifft, o ganlyniad i'r Safonau, cafwyd gwelliannau sylweddol mewn meysydd gwasanaeth megis cyflenwi ceisiadau a darparu cyfleusterau a gwasanaethau TGCh,

² Gweler <http://www.wales.gov.uk/cymal> i gael manylion

³ Ar gael yn <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/75/contents>

gan arwain at ganlyniadau gwell i gwsmeriaid llyfrgelloedd.

Mae gan awdurdodau lleol hefyd ddyletswydd statudol (o dan adran 7 y Ddeddf) i ddarparu gwasanaeth llyfrgell ac i annog oedolion a phlant i wneud defnydd llawn o'r gwasanaeth llyfrgell hwnnw. Bydd y dangosyddion perfformiad a restrir yma yn helpu Llywodraeth Cymru i asesu a yw awdurdodau lleol yng Nghymru yn cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan Ddeddf 1964 ai peidio, ac i asesu pa mor gynhwysfawr ac effeithlon yw dull darparu gwasanaethau llyfrgelloedd yng Nghymru.

1.4. Y pumed fframwaith ansawdd

Dyma amcanion y pumed fframwaith Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru:

- galluogi'r Gweinidog dros Ddiwylliant a Chwaraeon i gyflawni gofynion statudol Deddf 1964 o ran arolygu bod awdurdodau lleol yn darparu gwasanaeth llyfrgell 'cynhwysfawr ac effeithlon';
- darparu asesiad cadarn o berfformiad gwasanaethau llyfrgelloedd;
- bod â chysylltiadau clir ag agenda Llywodraeth Cymru, er mwyn sicrhau hygrededd ar draws llywodraeth leol yng Nghymru;
- bod yn berthnasol ac yn ddefnyddiol i holl wasanaethau llyfrgell yr awdurdodau lleol yng Nghymru;

- bod yn dryloyw, yn hawdd ei ddeall ac yn cael ei dderbyn gan yr holl randdeiliaid;
- ymgorffori mesurau canlyniadau er mwyn dangos buddion defnyddio llyfrgelloedd;
- gweithredu fel sbardun ar gyfer gwella gwasanaethau llyfrgell a chymunedau lleol;
- lleihau baich casglu data ar awdurdodau llyfrgell.

Mae'r fframwaith hwn wedi'i gyflwyno yn ystod cyfnod o gyfyngiadau ar gyllidebau, ac mae'n rhoi cyfleoedd i lyfrgelloedd ddarparu gwasanaethau mewn ffyrdd arloesol yn ogystal â rhoi'r hyblygrwydd iddynt wneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael iddynt. Datblygwyd y fframwaith drwy ddefnyddio amrywiaeth o fodelau ansawdd perfformiad yn sail i greu fframwaith unigryw i Gymru, gan ymgorffori mesurau mewnbwn ac allbwn, yn ogystal ag elfennau ansoddol ac effaith/canlyniad. Bydd yn dod i rym ar 1af Ebrill 2014, a bydd llyfrgelloedd yn llunio eu hadroddiad cyntaf yn erbyn ei ofynion yn ystod haf 2015. Mae'r ddogfen hon yn disgrifio'r fframwaith newydd yn fanwl. Gwerthfawrogir y bydd rhai rhannau o'r fframwaith o bosibl yn fwy perthnasol neu'n llai perthnasol mewn awdurdodau penodol a gwerthfawrogir y bydd angen i wasanaethau llyfrgelloedd ystyried blaenoriaethau lleol.

Mae gwasanaethau llyfrgelloedd yn cyfrannu at ystod o ganlyniadau Llywodraeth Cymru

Datblygwyd rhai dangosyddion o fframweithiau blaenorol; mae eraill yn newydd, gan adlewyrchu pwyslais cynyddol ar ganlyniadau ac effaith y gwasanaeth llyfrgelloedd cyhoeddus ar bobl Cymru. Adroddir am y rhan fwyaf ohonynt bob blwyddyn; efallai nad adroddir am eraill ond unwaith yn y cyfnod o dair blynedd, er enghraifft, pan fo angen data o arolwg defnyddwyr. Ar gyfer rhai dangosyddion, gosodir targedau ffurfiol, er nad yw targedau o'r fath yn briodol ym mhob achos. Bydd disgwyl i lyfrgelloedd gymharu eu perfformiad yn yr holl ddangosyddion â blynyddoedd blaenorol, a chyrraedd y targedau pan fo'r rhain wedi'u gosod. Bydd meincnodi awdurdodau yn bosibl pan fydd yr holl ganlyniadau ar gael.

Gall daearyddiaeth, dosbarthiad y boblogaeth a ffactorau eraill o fewn awdurdodau unigol achosi amrywiadau mawr yn y dulliau sydd eu hangen i gynllunio a darparu gwasanaethau llyfrgell. Oherwydd hyn, cynigir dewisiadau eraill i awdurdodau llyfrgelloedd Cymru fesur eu gwasanaethau yn eu herbyn o ran rhai o'r dangosyddion a ddisgrifiwyd, a dylent ddewis yr un sydd mwyaf priodol i adlewyrchu eu hamgylchiadau.

Ni fanylir ynghylch diffiniadau o'r termau amrywiol a ddefnyddir a'r dulliau casglu data yn y ddogfen hon; mae'r rhain, serch hynny, wedi'u cynnwys gyda'r templed adrodd a roddwyd i'r gwasanaethau llyfrgell, ac maent ar gael o ofyn amdanynt.⁴ Ym mhob achos, rhoddir canllawiau manwl i awdurdodau llyfrgell ynghylch casglu data a chyfrifo er mwyn sicrhau cysondeb a modd cymharu. Defnyddir data sy'n bodoli'n barod lle bynnag y bo hynny'n ymarferol. Pan fo'n briodol, mabwysiadwyd diffiniadau a dulliau sy'n safonol yn rhyngwladol.

Mae rhan olaf y ddogfen hon yn manylu ar y gofynion adrodd, sy'n cynnwys elfen o hunanwerthuso ac adrodd disgrifiadol yn ogystal â'r prif ystadegau gwasanaeth a'r dangosyddion perfformiad, ac mae'n disgrifio'r broses monitro ac asesu. Ystyrir yr asesiad o safbwynt cyfannol. Caiff perfformiad llyfrgelloedd ei bwysu a'i fesur ar sail holl agweddau'r fframwaith, gan gynnwys cydymffurfio â'r hawliau craidd, safle ar y dangosyddion ansawdd, nifer y targedau perfformiad a gyflawnwyd, a'r naratif sy'n darparu tystiolaeth o effaith y gwasanaeth ar unigolion a'r gymuned.

⁴ Gweler <http://www.wales.gov.uk/cymal> i gael manylion

Llyfrgell Plant Children's Library

Welcoming children
friendly to read

2. Cwsmeriaid a chymunedau

Cynlluniwyd yr hawliau a'r dangosyddion yn yr agwedd hon ar y gwasanaeth i sicrhau bod y gwasanaeth llyfrgell yn ymgysylltu â'i gwsmeriaid a'i ddarpar ddefnyddwyr, ac yn cynnig cyfleoedd ar gyfer datblygiad personol a chymunedol.

2.1. Hawliau craidd

HCSLICC 1

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn sicrhau bod staff cyfeillgar, gwybodus a chymwys wrth law i helpu.

HCSLICC 2

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn cynnal amrywiaeth o weithgareddau i gefnogi dysgu, mwynhad a galluogi defnyddwyr i gael y budd mwyaf o'r adnoddau sydd ar gael.

HCSLICC 3

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn darparu mynediad at ystod o wasanaethau ac adnoddau i gefnogi dysgu gydol oes, lles a datblygiad personol, a chyfranogiad cymunedol.

2.2. Dangosyddion ansawdd

DASLICC 1 Gwneud gwahaniaeth

Mae'r detholiad hwn o ddangosyddion yn asesu effaith defnyddio llyfrgelloedd ar fywydau pobl mewn amrywiaeth o ffyrdd. Er bod rhai yn berthnasol i feysydd eraill yn y fframwaith hwn, maent wedi'u grwpio yma gyda'i gilydd gan eu bod yn allweddol i brofiad cyffredinol y cwsmer.

Bydd awdurdodau yn adrodd am y canlynol, o leiaf unwaith yn y cyfnod tair blynedd:

- a) canran yr oedolion sy'n credu bod defnyddio'r llyfrgell wedi'u helpu i ddatblygu sgiliau newydd;

- b) canran y plant sy'n meddwl bod defnyddio'r llyfrgell yn eu helpu i ddysgu a chael gwybod pethau;
- c) canran yr oedolion sydd wedi cael gwybodaeth ddefnyddiol ynghylch iechyd a lles yn y llyfrgell;
- d) canran yr oedolion sy'n teimlo bod y llyfrgell yn lle diogel a chroesawgar i ymweld â hi;
- e) canran yr oedolion a chanran y plant sy'n credu bod y llyfrgell wedi gwneud gwahaniaeth i'w bywydau.

Caiff data ei gasglu o holiaduron i ddefnyddwyr sy'n oedolion ac yn blant, a dylid cynnal yr arolygon yn unol ag arferion ystadegol da, o leiaf unwaith yn ystod cyfnod tair blynedd y fframwaith hwn. Rhoddir arweiniad i awdurdodau ynghylch cynnal yr arolwg a geiriad y cwestiynau i sicrhau bod modd cymharu. Gall awdurdodau gynnal arolygon blynyddol os dymunant ac adrodd yn unol â hynny.

DASLICC 2 Bodlonrwydd cwsmeriaid

Mae bodlonrwydd cwsmeriaid yn elfen allweddol o berfformiad llyfrgell. Fel yn achos y dangosyddion sy'n ymwneud ag effaith llyfrgell (DA 1), mae rhai o'r rhain yn berthnasol i feysydd eraill y fframwaith hwn, ond maent wedi'u grwpio yma gyda'i gilydd gan eu bod yn allweddol i brofiad cyffredinol y cwsmer.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- a) canran yr oedolion sy'n credu bod y dewis o lyfrau sydd ar gael yn y llyfrgell a ddefnyddiant yn 'dda iawn' neu'n 'dda';
- b) canran yr oedolion sy'n credu bod safon y gofal cwsmeriaid yn 'dda iawn' neu'n 'dda';
- c) canran yr oedolion sy'n credu bod y llyfrgell yn 'dda iawn' neu'n 'dda' yn gyffredinol;

- d) sgôr gyffredinol allan o ddeg ar gyfartaledd a roddwyd gan ddefnyddwyr 16 oed neu iau i'r llyfrgell maent yn eu defnyddio.

Caiff data ei gasglu o holiaduron i ddefnyddwyr sy'n oedolion ac yn blant, a dylid cynnal yr arolygon yn unol ag arferion ystadegol da, o leiaf unwaith yn ystod cyfnod tair blynedd y fframwaith hwn. Gwerthfawrogir nad yw pob awdurdod am ddefnyddio casgliad offer arolwg CIPFA PLUS (y mae'r dangosyddion uchod wedi'u codi ohono), a dosbarthir arweiniad i sicrhau bod awdurdodau sy'n dewis defnyddio eu harolygon eu hunain yn cael canlyniadau y gellir eu cymharu ag eraill. Gall awdurdodau gynnal arolygon blynyddol os dymunant ac adrodd yn unol â hynny.

DASLICC 3 Cymorth ar gyfer datblygiad unigol

Dylai llyfrgelloedd wneud yn siŵr fod y gwasanaethau canlynol yn cael eu cynnig yn yr holl fannau gwasanaeth sefydlog sydd ar agor am 10 awr yr wythnos neu fwy:

- a) cymorth sylfaenol i ddefnyddio'r seilwaith TGCh a gynigir (gan gynnwys y rhwydwaith diwifr) a chymorth i gael gafael ar y rhychwant o adnoddau gwybodaeth electronig sydd ar gael;
- b) hyfforddiant i wella llythrennedd, rhifedd a sgiliau digidol. Gellid datblygu rhaglenni hyfforddi a'u cyflwyno gyda phartneriaid priodol y tu allan i'r gwasanaeth llyfrgell;
- c) sesiynau llythrennedd gwybodaeth i ddefnyddwyr (h.y. cymorth i ddatblygu neu wella gallu i ganfod a chael mynediad at adnoddau priodol yn effeithlon ac yn effeithiol; gwerthuso gwybodaeth yn feirniadol; a chymhwysu gwybodaeth yn briodol i amcanion pellach, megis addysg, cyflogaeth, iechyd a lles);
- d) cymorth i ddefnyddwyr gael gafael ar adnoddau e-lywodraeth lleol a chenedlaethol;

- e) rhaglenni/gweithgareddau datblygu darllenwyr ar gyfer oedolion a phlant.

Dylai fformat y cymorth a gynigir, a pha mor aml y cynhelir unrhyw sesiynau penodol a drefnir, fod yn briodol o ystyried maint y man gwasanaeth ac anghenion y gymuned leol.

DASLICC 4 Hyfforddiant i ddefnyddwyr

Mae'r dangosydd hwn yn asesu i ba raddau y mae sesiynau a gynigir yn cyd-fynd ag angen yn lleol ac mae'n cynnwys: sesiynau datblygu darllenwyr; sesiynau sgiliau llythrennedd, rhifedd, gwybodaeth a digidol; sesiynau TGCh, a.y.y.b.; gan gynnwys sesiynau a drefnir ar y cyd ag asiantaethau partner. Gall hyfforddiant i ddefnyddwyr fod â chynulleidfa gyffredinol, neu gall fod wedi'i dargedu at is-grwpiau penodol yn y boblogaeth e.e. plant, gofalwyr, pobl ddi-waith, ac ati. Gall fod angen cofrestru ymlaen llaw i'r sesiynau, neu gallent fod yn agored i bawb ar sail galw heibio.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- a) cyfanswm y nifer yn mynychu sesiynau hyfforddi defnyddwyr sydd wedi'u cynnal ac/neu eu trefnu ymlaen llaw gan y gwasanaeth llyfrgell yn ei fannau gwasanaeth ei hun neu mewn lleoliadau eraill o fewn yr awdurdod yn ystod y flwyddyn, wedi'i rannu â'r boblogaeth breswyl, a'i luosi â 1,000;
- b) canran y rhai sydd wedi mynychu'r sesiynau hyn a ddywedodd fod mynychu wedi'u helpu i gyflawni eu hamcanion;
- c) nifer y cwsmeriaid sydd wedi cael cymorth drwy gael hyfforddiant anffurfiol yn ystod y flwyddyn, wedi'i rannu â'r boblogaeth breswyl, a'i luosi â 1,000.

Dylai rhan (b) y dangosydd hwn darddu o ffurflen adborth syml a roddir i bawb oedd yn bresennol. Gall rhan (c) y dangosydd ddod o samplu. Rhoddir arweiniad i awdurdodau i sicrhau cysondeb wrth adrodd.

3. Mynediad i bawb

Mae hawliau a dangosyddion yr agwedd hon ar wasanaethau wedi'u cynllunio i sicrhau bod gwasanaethau llyfrgell yn cael eu darparu o adeiladau a chyfleusterau sy'n groesawgar, yn gynhwysol ac yn addas at y diben.

3.1. Hawliau craidd

HCSLICC 4

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru ar agor i holl aelodau eu cymunedau.

HCSLICC 5

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn rhad ac am ddim i ymuno â hwy.

HCSLICC 6

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn darparu lle diogel, deniadol a hygyrch sydd ag oriau agor addas.

HCSLICC 7

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn darparu gwasanaethau, cyfleusterau ac adnoddau gwybodaeth priodol i unigolion a grwpiau sydd ag anghenion arbennig. Gall anghenion arbennig fod wedi'u hachosi gan nam iechyd a nam corfforol, anfantais economaidd (e.e. diweithdra hirdymor), gwahaniaeth diwylliannol (e.e. iaith, newydd-ddyfodiad), cefndir addysgol, neu amgylchiadau eraill sy'n galw am wasanaethau llyfrgell arbennig.

3.2. Dangosyddion ansawdd

DASLICC 5 Lleoliad mannau gwasanaeth

Bydd awdurdodau yn sicrhau eu bod yn bodloni'r meini prawf canlynol o ran lleoliad mannau gwasanaeth ac arosfannau llyfrgelloedd teithiol, yn ôl dwysedd eu poblogaeth:

Ni wneir unrhyw amod ynghylch lleiafswm oriau agor llyfrgelloedd sefydlog (fesul safle), fodd bynnag, gofynnir i awdurdodau ystyried pa mor ymarferol a hyfyw yw mannau gwasanaeth sydd ar agor am lai na 10 awr yr wythnos. Yn yr un modd, ni wneir unrhyw amod ynghylch pa mor hir y mae llyfrgell deithiol mewn arhosfan neu ba mor aml y mae'n mynd yno, ond disgwylir y bydd llyfrgelloedd teithiol yn ymweld â phob arhosfan a drefnwyd o leiaf 12 gwaith y flwyddyn.

DASLICC 6 Defnydd o'r Llyfrgell

Gofynnir am dri mesuriad o'r defnydd a wneir ar lyfrgell, sy'n cynnwys defnyddio'r adnoddau ffisegol ac electronig a ddarperir. Gyda'i gilydd, maent yn asesu llwyddiant y llyfrgell o ran denu defnyddwyr i'w wasanaethau.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- cyfanswm nifer yr ymweliadau i lyfrgelloedd yn ystod y flwyddyn, wedi'i rannu â'r boblogaeth breswyl, a'i luosi â 1,000;
- cyfanswm nifer yr ymweliadau allanol i wefan llyfrgelloedd yn ystod y flwyddyn wedi'i rannu â nifer y boblogaeth breswyl, a'i luosi â 1,000;
- cyfanswm nifer y benthycwyr gweithredol yn ystod y flwyddyn, wedi'i rannu â nifer y boblogaeth breswyl, a'i luosi â 1,000.

Y data i'w ddefnyddio yw'r rhai yr adroddwyd amdanynt i CIPFA yn eu ffurflen llyfrgelloedd cyhoeddus hwy. Mae hwn yn ddangosydd perfformiad yn y *Dangosyddion Strategol Cenedlaethol, Hamdden a Diwylliant, ar gyfer Cymru* (LCL/001), ac mae'r canllawiau

Dwysedd y boblogaeth	% yr aelwydydd	Pellter o'r llyfrgell
20 neu ragor o bobl i bob hectar:	O leiaf 95%	o fewn 2 milltir i fan gwasanaeth sefydlog
Rhwng 1.1 a 19.9 person i bob hectar:	O leiaf 75%	o fewn 2.5 milltir (neu 10 munud o amser teithio ar drafndiaeth gyhoeddus) i fan gwasanaeth sefydlog, neu o fewn ¼ milltir i arhosfan llyfrgell deithiol
1.0 person neu lai i bob hectar:	O leiaf 70%	o fewn 3 milltir (neu 15 munud o amser teithio ar drafndiaeth gyhoeddus) i fan gwasanaeth sefydlog, neu o fewn ¼ milltir i arhosfan llyfrgell deithiol

ynghylch casglu a chyfrifo data i'r dangosydd perfformiad hwn yn sylweddol debyg yn y ddau fframwaith.

DASLICC 7 Presenoldeb defnyddwyr yn nigwyddiadau'r llyfrgell yn ôl pob 1,000 yn y boblogaeth

Diben y dangosydd hwn yw amcangyfrif pa mor atyniadol yw digwyddiadau llyfrgell i boblogaeth y llyfrgell y cynigir y digwyddiadau iddynt, ac i ba raddau y mae digwyddiadau o'r fath yn bodloni'r angen lleol.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- cyfanswm y nifer sy'n mynychu digwyddiadau a gweithgareddau wedi'u trefnu gan y llyfrgell yn ei fannau gwasanaeth ei hun neu mewn lleoliadau

eraill yn yr awdurdod yn ystod y flwyddyn, wedi'i rannu â nifer y boblogaeth breswyl, a'i luosi â 1,000.

Mae digwyddiadau yn cynnwys yr holl ddigwyddiadau sydd â bwriad llenyddol, diwylliannol neu addysgol, e.e. ymweliadau gan awduron, grwpiau darllen, trafodaethau llenyddol, gweithdai llythrennedd digidol a gwybodaeth, gweithdai hel achau, llythrennedd iechyd, llythrennedd ariannol, chwilio am swydd ac ati. Mae digwyddiadau yn benodol ar gyfer plant wedi'u cynnwys, megis adrodd stori, barddoniaeth, cerddoriaeth. Gall awdurdodau ddewis adrodd ar wahân ynghylch digwyddiadau sydd wedi'u targedu'n benodol at rannau penodol o'r boblogaeth; e.e. darllenwyr sydd â nam ar eu golwg; grwpiau sydd wedi'u heithrio'n gymdeithasol.

4. Dysgu am oes

Cynlluniwyd yr hawliau a'r dangosyddion yn y maes gwasanaeth hwn i sicrhau bod y gwasanaeth llyfrgell yn darparu ystod o adnoddau a gwasanaethau i ddiwallu anghenion pobl.

4.1. Hawliau craidd

HCSLICC 8

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn benthycu llyfrau am ddim.

HCSLICC 9

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn cynnig mynediad am ddim i wybodaeth.

HCSLICC 10

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn darparu defnydd am ddim o'r Rhynggrwyd a chyfrifiaduron, gan gynnwys diwifr.

HCSLICC 11

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn cynnig defnydd am ddim o adnoddau gwybodaeth ar-lein 24 awr y dydd.

HCSLICC 12

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn darparu mynediad at adnoddau o ansawdd uchel mewn amrywiaeth o fformatau, gan gynnwys rhai yn yr iaith Gymraeg, ac yn adlewyrchu ffurfiau newidiol cyhoeddi.

HCSLICC 13

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn rhannu eu catalogau, er mwyn i ddefnyddwyr fedru gwneud un chwiliad drwy holl adnoddau llyfrgelloedd Cymru.

4.2. Dangosyddion ansawdd

DASLICC 8 Deunydd darllen cyfoes

a) Dylai awdurdodau llyfrgell sicrhau:

naill ai o leiaf 243 eitem am bob 1,000 o bobl yn y boblogaeth breswyl

neu leiafswm gwariant o £2,180 am bob 1,000 o bobl yn y boblogaeth breswyl bob blwyddyn.

Mae llyfrau ac e-lyfrau, cyfnodolion, deunydd clyweledol ac adnoddau electronig oll wedi'u cynnwys.

b) Dylai derbyniadau deunyddiau i'w benthycu yn ystod y flwyddyn (gan gynnwys deunyddiau electronig ar gyfer eu benthycu) gyfateb i o leiaf 11% o'r stoc fenthycu ar ddechrau'r flwyddyn.

DASLICC 9 Deunydd darllen priodol

Mae'r dangosydd hwn wedi'i gynllunio i sicrhau cydbwysedd priodol mewn adnoddau ar draws gwahanol rannau'r gymuned.

a) Dylai canran y gyllideb deunyddiau sy'n cael ei wario ar adnoddau i blant adlewyrchu canran y plant yn y boblogaeth breswyl, o fewn ± 2 bwynt canran.

b) O ran gwario ar brynu deunydd Cymraeg eu hiaith, dylid gwario:

naill ai o leiaf 4% o'r gyllideb deunyddiau

neu o leiaf £750 am bob 1,000 o bobl yn y boblogaeth breswyl sy'n siarad Cymraeg.

DASLICC 10 Mynediad ar-lein

a) Dylai pob llyfrgell sefydlog a theithiol ddarparu o leiaf un ddyfais sy'n rhoi mynediad i'r cyhoedd i'r Rhynggrwyd ac i gynnwys digidol ar y rhwydwaith. Dylai awdurdodau sicrhau cyfanswm cyfanredol ledled yr awdurdod o ddim llai na 9 dyfais o'r fath am bob 10,000 o'r boblogaeth breswyl. Mae cyfrifiaduron, gliniaduron, llechi a dyfeisiau symudol eraill oll wedi'u cynnwys.

b) Dylai'r holl fannau gwasanaeth sefydlog ddarparu mynediad diwifr i ddefnyddwyr ddod â'u gliniaduron neu eu dyfeisiau symudol eu hunain yno.

DASLICC 11 Defnyddio TGCh – % yr amser sydd ar gael i'w ddefnyddio gan y cyhoedd

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- a) canran yr amser a neilltuwyd ar gyfer defnyddio offer TGCh sy'n cynnig mynediad i'r cyhoedd (h.y. cyfrifiaduron a dyfeisiau eraill a ddarperir gan y llyfrgell) sydd wedi'i ddefnyddio mewn gwirionedd gan y defnyddwyr.
- b) canran yr amser y mae gwasanaethau diwifr ar gael i'w ddefnyddio gan y cyhoedd.

Dylai'r rhain gael eu cydgrynhoi ar draws yr holl lyfrgelloedd yn yr awdurdod, gan gynnwys rhai teithiol.

DASLICC 12 Cyflenwi ceisiadau

Mae'r dangosydd hwn yn mesur effeithlonrwydd y gwasanaeth llyfrgelloedd

cyhoeddus i ymateb i geisiadau am ddeunydd nad yw ar gael ar unwaith.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- a) canran y ceisiadau am ddeunyddiau yr hysbysir y defnyddiwr eu bod ar gael o fewn 7 diwrnod calendr i wneud y cais;
- b) canran y ceisiadau am ddeunyddiau yr hysbysir y defnyddiwr eu bod ar gael o fewn 15 diwrnod calendr i wneud y cais.

Caiff ceisiadau am ddeunydd cyn eu cyhoeddi eu cyfrif o'r dyddiad cyhoeddi. Rhaid cynnwys deunydd nad yw'n eiddo i'r llyfrgell ond y mae'n rhaid ei gael trwy ei brynu neu trwy fenthyciad rhwng llyfrgelloedd.

5. Arweinyddiaeth a datblygu

Mae'r hawliau a'r dangosyddion yn yr agwedd hon ar wasanaethau wedi'u cynllunio i sicrhau bod y gwasanaeth llyfrgell yn cael ei reoli'n broffesiynol gydag adnoddau digonol.

5.1. Hawliau craidd

HCSLICC 14

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn hyrwyddo llyfrgelloedd er mwyn denu rhagor o bobl i elwa o'u gwasanaethau.

HCSLICC 15

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn ymgynghori â defnyddwyr yn rheolaidd i gasglu eu barn ar y gwasanaeth a chasglu gwybodaeth am eu hanghenion newidiol.

HCSLICC 16

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn gweithio mewn partneriaeth i agor mynediad at adnoddau holl lyfrgelloedd Cymru.

HCSLICC 17

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn darparu mynediad at strategaeth, polisïau, amcanion a gweledigaeth y gwasanaeth llyfrgell, mewn print ac ar-lein, mewn amrywiaeth o ieithoedd fel y bo'n briodol i'r gymuned.

HCSLICC 18

Bydd llyfrgelloedd yng Nghymru yn darparu proses gwyno sy'n glir, yn amserol ac yn dryloyw ar gyfer adegau pan fo rhywbeth yn mynd o'i le.

5.2. Dangosyddion ansawdd

DASLICC 13 Lefelau staffio a chymwysterau

- a) Rhaid i awdurdodau llyfrgell sicrhau lefel staffio ar gyfer y gwasanaeth o 3.6 (cyfwerth ag amser llawn) am bob 10,000 o'r boblogaeth breswyl. Mae staff nad ydynt yn gweithio yn uniongyrchol i ddarparu gwasanaethau llyfrgell (e.e. glanhawyr) wedi'u heithrio.
- b) Ni ddylai cyfanswm nifer y staff (cyfwerth ag amser llawn) sydd â chymwysterau cydnabyddedig mewn llyfrgellyddiaeth,

gwyddor gwybodaeth neu reoli gwybodaeth fesul 10,000 o'r boblogaeth breswyl syrthio yn is na 0.65. Gellir cynnwys staff sydd â chymwysterau mewn meysydd cytras, megis TGCh, rheoli hamdden neu dreftadaeth neu addysg a dysgu, yn y cyfrifiadau os oes ganddynt swyddi sy'n gofyn am y cymwysterau hynny, a phan fo'r cymwysterau sydd ganddynt yn berthnasol i'w rolau a'u swyddogaethau presennol yn y gwasanaeth llyfrgell.

- c) Rhaid i reolwr gweithredol dynodedig y gwasanaeth llyfrgell

naill ai fod â chymwysterau cydnabyddedig mewn llyfrgellyddiaeth, gwyddor gwybodaeth neu reoli gwybodaeth

neu fod wedi gwneud hyfforddiant perthnasol mewn rheolaeth llyfrgell o fewn y tair blynedd diwethaf.

Bydd awdurdodau hefyd yn adrodd:

- i. ymhle y mae safle'r swydd hon yn strwythur rheoli'r awdurdod lleol;
  - ii. y swydd sydd gan y llyfrgellydd proffesiynol uchaf ei safle (os yw'n wahanol); ac
  - iii. ymhle y mae'r swydd honno yn strwythur rheoli'r awdurdod lleol.
- d) Dylai o leiaf 1% o gyfanswm oriau gwaith staff gael ei dreulio mewn hyfforddiant a datblygiad personol/proffesiynol yn ystod y flwyddyn. Dylid annog holl staff y llyfrgell i ymgymryd â hyfforddiant a datblygiad perthnasol.
  - e) Gall awdurdodau llyfrgell gynnig cyfle i aelodau'r gymuned wirfoddoli i gefnogi gwasanaethau llyfrgell ychwanegol. Gall cyfleoedd o'r fath, er enghraifft, wella sgiliau bywyd a chyflogadwyedd unigolion, gan gyfrannu at fynd i'r afael â chanlyniadau tlodi.

Pan fo'r gymuned yn rhan o ddarparu'r gwasanaeth llyfrgell mewn cangen, rydym yn disgwyl bod staff ar gyflog yn gweithio ochr yn ochr â'r gwirfoddolwyr yn y llyfrgell.

Mae'n rhaid i awdurdodau llyfrgell sy'n defnyddio staff gwirfoddol i ddarparu gwasanaethau ychwanegol sicrhau'r canlynol:

- bod cydlynedd gwirfoddolwyr penodol o blith staff proffesiynol parhaol y gwasanaeth llyfrgell yn cydlynu'r rhannau hynny o'r gwasanaeth sy'n cynnwys gweithwyr gwirfoddol;
- bod pob gwirfoddolwr yn derbyn disgrifiad ysgrifenedig o'i rôl;
- y bodlonir gofynion cyfreithiol ar gyfer pob gwirfoddolwr mewn perthynas â'u rôl;
- bod hyfforddiant cynefino a hyfforddiant cyson yn cael ei roi i'r holl wirfoddolwyr;
- bod gwirfoddolwyr yn cael eu goruchwyllo'n briodol; ac
- eu bod wedi cyflawni, neu wrthi'n gweithio tuag at, achrediad Buddsoddi mewn Gwirfoddolwyr.⁵

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- i. cyfanswm nifer y gwirfoddolwyr

- ii. cyfanswm nifer oriau gwirfoddolwyr yn ystod y flwyddyn

- iii. a oes ganddynt statws achrediad sy'n gysylltiedig â'r Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol/NOS neu a ydynt yn gweithio tuag at yr achrediad hwn.

DASLICC 14 Gwariant gweithredol

Yn yr hinsawdd economaidd bresennol ni chredir ei bod yn briodol gosod targed ar gyfer gwariant llyfrgell, ond parheir i graffu'n fanwl ar y gwariant ar y gwasanaeth llyfrgelloedd cyhoeddus.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- a) cyfanswm y gwariant refeniw am bob 1,000 o'r boblogaeth breswyl;
- b) canrannau'r cyfanswm hwn a wariwyd ar staff, deunyddiau ac adnoddau gwybodaeth, cynnal a chadw, atgyweirio ac adnewyddu offer ac adeiladau, a chostau gweithredol eraill;
- c) cyfanswm gwariant cyfalaf am bob 1,000 o'r boblogaeth breswyl.

DASLICC 15 Cost am bob ymweliad

Mae'r dangosydd hwn yn ddefnyddiol wrth gyfiawnhau gwario arian cyhoeddus, gan roi

procsi ar gyfer gwerth am arian, ond mae'n rhaid ei ddehongli ar y cyd â dangosyddion demograffig a dangosyddion ansawdd yn ymwneud â defnydd. Mae'n mesur cost y gwasanaeth llyfrgell mewn cysylltiad â nifer yr ymweliadau â llyfrgelloedd, gan gynnwys ymweliadau rhithwir.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- Cyfanswm y gwariant refeniw wedi'i rannu â swm nifer yr ymweliadau corfforol â safleoedd llyfrgell (gan gynnwys rhai teithiol) yn ogystal â nifer yr ymweliadau â gwefan y llyfrgell yn ystod y flwyddyn.

Dylai awdurdodau sy'n llenwi ffurflen llyfrgelloedd cyhoeddus CIPFA ddefnyddio'r un data yma.

DASLICC 16 Oriau agor

a) Dylai llyfrgelloedd cyhoeddus Cymru sicrhau cyfanswm oriau agor ledled yr holl fannau gwasanaeth a weinyddir gan yr awdurdod (sydd wedi'u ddiffinnio fel manau sy'n darparu mynediad at ddeunyddiau, staff ac ystod o wasanaethau llyfrgell) nad yw'n llai na 120 awr y flwyddyn am bob 1,000 o drigolion.

b) Mae rhan hon y dangosydd yn ymwneud â pha mor ddigonol yw rhaglen cynnal a chadw'r gwasanaeth llyfrgell a'i strategaeth staffio.

Bydd awdurdodau'n adrodd:

- i. cyfanswm nifer yr oriau yr oedd manau gwasanaeth sefydlog wedi'u cau heb gynllunio gwneud hynny neu mewn argyfwng oherwydd diffyg yn yr adeilad neu staff ddim ar gael, a chyfrifo'r cyfanswm fel canran o gyfanswm yr oriau a gynlluniwyd i fod ar agor ar gyfer yr holl fannau gwasanaeth sefydlog yn ystod y flwyddyn;
- ii. nifer arosfannau'r llyfrgell deithiol ac/neu wasanaethau cludo i'r cartref a gollwyd o ganlyniad i ddiffyg yn y cerbyd neu oherwydd nad oedd staff ar gael, fel canran o gyfanswm nifer arosfannau'r llyfrgell deithiol ac/neu wasanaethau cludo i'r cartref a gynlluniwyd yn ystod y flwyddyn.

Nid yw peidio ag agor ar adeg oriau a drefnwyd o ganlyniad i dywydd gwael, neu unrhyw achos arall y tu hwnt i reolaeth y llyfrgell, yn cael eu cynnwys.

6. Adrodd, monitro ac asesu

Mae'r gofynion statudol ynghylch darparu gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus yng Nghymru i'w cael yn *Neddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus ac Amgueddfeydd 1964*. Bydd y dangosyddion perfformiad a restrir yma yn helpu Llywodraeth Cymru wrth asesu a yw awdurdodau lleol yng Nghymru yn cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan Ddeddf 1964 ai peidio, ac wrth asesu effeithlonrwydd dull darparu gwasanaethau llyfrgell yng Nghymru.

6.1. Gofynion adrodd

Bob blwyddyn, bydd yn ofynnol i awdurdodau lleol adrodd am eu perfformiad yn erbyn gwahanol elfennau'r fframwaith. Bydd y ffurflen yn cynnwys sgôr cydymffurfio yn erbyn yr hawliau craidd – gan nodi a yw'r rhain wedi'u cyflawni'n llawn, eu cyflawni'n rhannol, neu heb eu cyflawni, ynghyd â disgrifiad/eglwriad priodol lle bo hynny'n berthnasol. O ran pob hawl nad yw wedi'i fodloni'n llawn, dylai'r ffurflen adrodd hefyd gynnwys cymhariaeth â'r flwyddyn flaenorol, a chynllun ar gyfer gwella yn y flwyddyn ganlynol.

Bydd ffurflenni awdurdodau unigol hefyd yn cynnwys data sy'n dangos perfformiad yn erbyn dangosyddion ansawdd y fframwaith hwn, ynghyd â chymhariaeth â'r flwyddyn flaenorol. Pan fo perfformiad wedi dirywio, dylai'r ateb gynnwys strategaeth yr awdurdod i atal y dirywiad. Pan nad yw targedau wedi cael eu cyrraedd, dylai'r ateb gynnwys naratif yn amlinellu cynigion ac amserlen i gyflawni'r targedau hyn. Bydd y data yn cael ei ddwyn ynghyd i roi trosolwg o wasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus yng Nghymru yn ei chyfanrwydd, er mwyn cynorthwyo wrth adnabod arfer da, a nodi meysydd lle gall fod angen gweithredu i sicrhau gwelliannau.

Nid yw'n hawdd mesur effaith gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus, sef y gwahaniaeth y mae'r gwasanaethau hynny yn ei wneud i fywydau pobl. Am y rheswm hwn, bydd elfen ansoddol yn cael ei gynnwys yn yr adrodd. Dylai ffurflen adrodd pob awdurdod gynnwys o leiaf un, ond dim mwy na phedair, astudiaeth

achos penodol yn disgrifio'r effaith y mae'r gwasanaeth llyfrgell wedi ei gael ar unigolyn, neu ar grŵp o unigolion, yn ystod y flwyddyn. Disgwylir i hyn ddisgrifio'r defnydd a wneir o'r gwasanaeth, a'r gwahaniaeth a gafodd y defnydd hwnnw ar yr unigolion neu'r grŵp. Rhoddir canllawiau ar fformat yr astudiaethau achos a'r deunydd priodol i'w gynnwys. Bydd astudiaethau achos o'r fath yn datblygu'n ffynhonnell dystiolaeth werthfawr ar effaith a gwerth, gan hyrwyddo lledaenu arfer da ledled Cymru.

Ail elfen ansoddol yr adrodd fydd naratif sy'n dangos sut mae'r gwasanaeth llyfrgell yn cyfrannu at agendâu awdurdodau lleol a nodau strategol a blaenoriaethau ehangach Llywodraeth Cymru. Diben y llinyn adrodd hwn yw annog llyfrgelloedd i fod yn ymwybodol o'r ysgogwyr cymdeithasol ehangach (e.e. iechyd a lles; cynhwysiant digidol, gan gynnwys llythrennedd gwybodaeth; llythrennedd, gan gynnwys darllen a'r cysylltiad â llythrennedd digidol; ymgysylltu â'r gymuned a buddiannau'r gymuned, gan gynnwys teuluoedd, plant a phobl ifanc, pobl hŷn, diwygio lles; iaith a diwylliant Cymru). Dylai gwasanaethau fedru gallu dangos eu bod yn cyfrannu at yr ysgogwyr hyn, a dangos yn glir pa mor berthnasol a gwerthfawr ydynt i wneuthurwyr polisi ar lefel leol, ranbarthol a chenedlaethol.

Bydd yn ofynnol hefyd i awdurdodau gadarnhau bod adborth ar ffurf barn ar berfformiadau pob gwasanaeth llyfrgell am y flwyddyn wedi cael ei ystyried yn ddigonol gan yr aelod sy'n gyfrifol am wasanaethau llyfrgell a chan y gweithdrefnau perthnasol yn ymwneud â rheoli, craffu a monitro perfformiad. Rhoddir templed adrodd i awdurdodau i sicrhau bod adroddiadau yn gyson ledled Cymru a bod modd eu cymharu.

6.2. Gweithdrefnau monitro ac asesu

Bydd y broses monitro ac asesu yn cael ei harwain gan CyMAL: Amgueddfeydd Archifau a Llyfrgelloedd Cymru is-adran o Lywodraeth Cymru, a bydd yn dilyn y patrwm

a sefydlwyd mewn fframweithiau blaenorol. Dylid cyflwyno'r ffurflenni blynyddol erbyn y dyddiad cau bob blwyddyn, a bydd adolygydd annibynnol a grŵp cyfeirio cydweithwyr yn eu harchwilio i sicrhau eu bod yn gyflawn. Bydd yr adolygydd annibynnol wedyn yn llunio adroddiad adborth ysgrifenedig ffurfiol yn sôn am bob agwedd ar y fframwaith, gan gynnwys yr holl ddangosyddion ansawdd a'r elfennau naratif, a chyflwynir yr adroddiad hwn i bob awdurdod yn yr hydref, mewn pryd i fynd i'r afael ag unrhyw faterion a godwyd fel rhan o'u proses ffurfiol i gynllunio gwasanaethau. Anfonir yr adborth hwn yn ffurfiol at brif weithredwyr awdurdodau llyfrgell a hefyd at arweinwyr cynghorau, swyddogion craffu neu reolwyr perfformiad yn ogystal ag at reolwyr gwasanaethau llyfrgell. Bydd yr adroddiadau blynyddol yn cael eu gwneud yn gyhoeddus, drwy dudalennau gwe CyMAL.

Bydd yr adolygydd annibynnol yn paratoi trosolwg cryno bob blwyddyn, ac yn cynnwys dadansoddiad o berfformiadau yn gyffredinol yn erbyn yr hawliau craidd a'r dangosyddion ansawdd, ynghyd â thueddiadau arwyddocaol o fewn y perfformiadau hynny. Cyfrifir y perfformiadau uchaf, isaf a chanolrif yng Nghymru ar gyfer pob dangosydd. Caiff y dadansoddiad cyffredinol ei yrru i bob awdurdod lleol. Ar ddiwedd cyfnod y fframwaith cyhoeddir adroddiad cryno drwy wefan CyMAL.

Cyflwynir canfyddiadau'r prosesau hyn i sylw'r Gweinidog perthnasol yn flynyddol, gan amlygu cyflawniadau a thueddiadau yn ogystal

â meysydd sy'n achosi problemau, megis perfformiadau sy'n dirywio, achosion o beidio â chydymffurfio neu fethu dro ar ôl tro, ynghyd â diagnosis o'r achosion lle bo hynny'n bosibl. Tynnir sylw'r Gweinidog hefyd at welliannau pendant mewn perfformiadau a thueddiadau tuag at wella.

Mae'r hawliau craidd a'r dangosyddion ansawdd a nodir yn y fframwaith cytundeb hwn yn ymwneud ag agweddau ar y gwasanaeth llyfrgell y mae Llywodraeth Cymru yn ystyried sy'n angenrheidiol – ond nad ydynt o reidrwydd yn ddigonol – ar gyfer darparu gwasanaeth llyfrgell cynhwysfawr ac effeithlon o dan amodau Adran 10 *Deddf Llyfrgelloedd Cyhoeddus 1964*.

Mewn achos o fethu â darparu gwasanaeth llyfrgell cynhwysfawr ac effeithlon, gall Llywodraeth Cymru gychwyn ymchwiliad, rhoi cyfarwyddyd a throsglwyddo swyddogaethau'r awdurdod llyfrgelloedd i'r Llywodraeth ei hun neu i awdurdod/sefydliad arall. Gellid troi at sancsiynau mewn achosion, er enghraifft, pan nad yw nifer sylweddol yr hawliau craidd a'r targedau perfformiad wedi'u cyflawni, pan fo methiant cyson i gyrraedd perfformiad cyfartalog awdurdodau tebyg yng Nghymru a dim tystiolaeth o welliant dros gyfnod o amser, neu pan fo perfformiad ledled y gwasanaeth yn ei gyfanrwydd yn gostwng yn gyson flwyddyn ar ôl blwyddyn.

Hyd yma, ni fu raid gweithredu unrhyw un o'r sancsiynau hyn oherwydd trafodaeth adeiladol rhwng y cyrff perthnasol.

Atodiad: Rhestr o hawliau craidd a dangosyddion

Cwsmeriaid a chymunedau 13

Hawliau craidd 13

Sicrhau bod staff cyfeillgar, gwybodus a chymwys wrth law i helpu.

Cynnal amrywiaeth o weithgareddau i gefnogi dysgu, mwynhad a galluogi defnyddwyr i gael y budd mwyaf o'r adnoddau sydd ar gael.

Darparu mynediad i ystod o wasanaethau ac adnoddau i gefnogi dysgu gydol oes, lles a datblygiad personol, a chyfranogiad cymunedol.

Dangosyddion ansawdd 13

Gwneud gwahaniaeth 13

Bodlonrwydd cwsmeriaid 13

Cymorth ar gyfer datblygiad unigol 14

Hyfforddiant i ddefnyddwyr 14

Mynediad i bawb 17

Hawliau craidd 17

Llyfrgelloedd ar agor i holl aelodau eu cymunedau.

Yn rhad ac am ddim i ymuno â hwy.

Darparu lle diogel, deniadol a hygyrch sydd ag oriau agor addas.

Darparu adnoddau gwybodaeth i unigolion a grwpiau sydd ag anghenion arbennig.

Dangosyddion ansawdd 17

Lleoliad manau gwasanaeth 17

Defnydd o'r llyfrgell 17

Presenoldeb defnyddwyr yn nigwyddiadau'r llyfrgell am bob 1,000 yn y boblogaeth 18

Dysgu am oes 19

Hawliau craidd 19

Benthyca llyfrau am ddim.

Cynnig mynediad am ddim i wybodaeth.

Darparu defnydd am ddim o'r Rhynggrwyd a chyfrifiaduron, gan gynnwys diwifr.

Cynnig defnydd am ddim o adnoddau gwybodaeth ar-lein 24 awr y dydd.

Darparu mynediad at adnoddau o ansawdd uchel mewn amrywiaeth o fformatau, gan gynnwys rhai yn yr iaith Gymraeg, ac yn adlewyrchu ffurfiau newidiol cyhoeddi.

Rhannu eu catalogau, er mwyn medru gwneud un chwiliad drwy holl adnoddau llyfrgelloedd Cymru.

Dangosyddion ansawdd 19

Deunydd darllen cyfoes 19

Deunydd darllen priodol 19

Mynediad ar-lein 19

Defnyddio TGCh - % yr amser sydd ar gael i'w ddefnyddio gan y cyhoedd 19

Cyflenwi ceisiadau 20

Arweinyddiaeth a datblygu 21

Hawliau craidd 21

Hyrwyddo llyfrgelloedd er mwyn denu rhagor o bobl i elwa o'u gwasanaethau.

Ymgynghori â defnyddwyr yn rheolaidd i gasglu eu barn ar y gwasanaeth a chasglu gwybodaeth am eu hanghenion newidiol.

Gweithio mewn partneriaeth i agor mynediad at adnoddau holl lyfrgelloedd Cymru.

Darparu mynediad at strategaeth, polisiau, amcanion a gweledigaeth y gwasanaeth llyfrgell, mewn print ac ar-lein, mewn amrywiaeth o ieithoedd fel y bo'n briodol i'r gymuned.

Darparu proses gwyno glir, amserol a thryloyw ar gyfer adegau pan fo rhywbeth yn mynd o'i le.

Dangosyddion ansawdd 21

Lefelau staffio a chymwysterau 21

Gwariant gweithredol 22

Cost am bob ymweliad 22

Oriau agor 23

Diolch am eich diddordeb yn yr Ymgynghoriad ar y Gwasanaeth Llyfrgell

Croeso i chi gwblhau'r holiadur ar-lein: www.gwynedd.gov.uk/ArolwgLlyfrgelloedd neu ar bapur cyn 3 Gorffennaf.

Fel pob cyngor yng Nghymru, mae Cyngor Gwynedd yn wynebu toriadau sylweddol yn y cyllid y mae'n ei gael gan y Llywodraeth. Golyga hyn y bydd llawer llai o arian ar gael i dalu am y gwasanaethau hyn. Ar yr un pryd, mae'r pwysau ar wasanaethau'r Cyngor yn cynyddu'n aruthrol. O rhan y Gwasanaeth Llyfrgell, yn ddibynnol ar y cyllid sydd ar gael, mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn anelu i ateb gofynion statudol drwy barhau i gynnal:

- 9 prif adeilad llyfrgell yn Abermaw, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, Tywyn, Y Bala,
- Llyfrgelloedd Teithiol i gymunedau gwledig,
- Gwasanaeth i'r Cartref i Unigolion a Grwpiau Bregus
- Gwasanaeth Llyfrgell a Gwybodaeth deithiol i blant a phobl ifanc.

Thank you for your interest in the Consultation on the Library Service

You are welcome to complete the questionnaire on-line: www.gwynedd.gov.uk/LibrariesSurvey or on paper by 3 July.

Like every council in Wales, Gwynedd Council is facing severe cuts in the budget it receives from the Government. This means there will be far less money to pay for these services.

At the same time the Council's services are facing increasing pressures. In terms of the Library Service, depending on the size of the budget available, the Council currently aims to fulfill statutory requirements by continuing to maintain:

- 9 main library buildings at Barmouth, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, Tywyn, Y Bala,
- Mobile Libraries to rural communities
- A Home Service to vulnerable individuals and groups
- A mobile Library and Information Service for children and young people

1. Pa un o'r datganiadau canlynol sy'n disgrifio'r effaith bydd y newidiadau arfaethedig yn cael arnoch chi? **Ticiwch un blwch os gwelwch yn dda**

Ni fydd y newidiadau yn cael effaith arnaf

Bydd y newidiadau yn cael **rhywfaint o effaith** arnaf

Bydd y newidiadau yn cael **effaith sylweddol** arnaf

Nid wyf yn gwybod

Os disgwylwch i'r newidiadau gael effaith beth fydd y rhain?

1. Which statement below describes the effect the proposed changes will have on you? **Please tick one box**

These changes **won't** have any effect on me

These changes will have **some effect** on me

These changes will have a **major effect** on me

I don't know

If you expect these changes to have an effect what will these be?

2. O ystyried yr her mae Cyngor Gwynedd yn ei wynebu pa awgrymiadau hoffech eu rhoi ar gyfer: ...eich Gwasanaeth Llyfrgell **yn lleol?** **Byddwch mor benodol a manwl â phosibl.**

2. Considering the challenge Gwynedd Council is facing what suggestions would you like to make regarding: ...your Library Service **locally?** **Be as specific and detailed as possible.**

....y Gwasanaeth Llyfrgell **Gwynedd gyfan?** **Byddwch mor benodol a manwl â phosibl.**

.... your library service **throughout Gwynedd?** **Be as specific and detailed as possible.**

3. Os oes agwedd pwysig ar goll o weledigaeth y Cyngor: 'Llyfrgelloedd Gwynedd – Mwy na Llyfrau' sydd yn y daflen, nodwch beth ydyw isod.

3. If there is an important aspect missing from the Council's vision: 'Gwynedd's Libraries – More than Books' in the information leaflet, please note what it is below.

4. O ystyried bydd rhaid i Gyngor Gwynedd gwneud penderfyniadau anodd, nodwch ar raddfa o 1 - 6 pa mor bwysig y bydd i'r Gwasanaeth Llyfrgell gynnig y canlynol yn y dyfodol?

Rhowch 1 ar y pwysicaf a 6 ar y lleiaf pwysig

Ystod eang o lyfrau print a digidol

Digwyddiadau a gweithgareddau e.e. amseroedd stori, grwpiau darllen iechyd a lles, sesiynau technoleg gwybodaeth

Mynediad rhad ac am ddim i gyfrifiaduron

Mynediad at ddeunydd cyfeirio digidol /ar lein e.e. Encyclopedia Britannica

Teclynnau darllen digidol i'w benthyg

Oriau agor hirach a mwy hyblyg yn y prif lyfrgelloedd

5. Os bydd rhaid i'r Gyngor weithredu toriadau ariannol pellach yn y dyfodol pa newidiadau ychwanegol i ddarpariaeth y Gwasanaeth Llyfrgell a ddylid eu hystyried?

4. Considering that Gwynedd Council will have to make difficult decisions, please note on a scale of 1 - 6 how important will it be for the Library Service to offer the following in the future?

Please put 1 for the most important and 6 for the least

A broad range of print and digital books

Events and activities e.g. story times, health and well-being reading groups, Information Technology sessions

Free access to computers

Access to digital reference material on-line e.g. Encyclopedia Britannica

E reading devices for loan

Extend and adapt the opening hours of the main libraries

5. If the council has to make further financial cuts in the future what additional changes to the Library Service provision should be considered?

6. Pa lyfrgell(oedd) neu wasanaeth teithiol ydych chi'n ei yn ddefnyddio? Nodwch 'DIM' os nad ydych yn ddefnyddiwr.

6. Which library(ies) or mobile service do you use? Please note 'NONE' if you're not a service user.

7. Mae Cyngor Gwynedd yn cynnal arolygon cyhoeddus rheolaidd sy'n rhoi cyfle i chi gael dweud eich dweud. Os hoffech i ni eich hysbysu o'r cyfleoedd hyn, gadewch eich manylion cyswllt isod. (Enw, rhif ffôn, cyfeiriad a chyfeiriad e-bost os yn bosib)

7. Gwynedd Council undertakes regular public opinion surveys which provide an opportunity for you to have your say. If you would like us to inform you of these opportunities please leave your contact details below. (Name, phone number, address and e-mail address if possible)

Bydd eich barn a'ch ymatebion yn cael eu trin yn gwbl ddiennw. Mae Cyngor Gwynedd yn cydymffurfio a Deddf Diogelu Data (1998) Oes oes gennych gwestiynau ynglŷn â'r holiadur yma, cysylltwch gyda Siân Shakespear ar 01248 351378 neu info@sianshakespear.co.uk

Your opinion and responses will be treated in total confidence. Gwynedd Council complies with the Data Protection Act (1998) If you have any questions about this questionnaire, contact Siân Shakespear on 01248 351378 or info@sianshakespear.co.uk

Gwybodaeth amdanoch chi

Byddwn yn ddiolchgar pe baech yn gallu darparu'r wybodaeth isod. Byddwn yn casglu'r wybodaeth i bwrpas monitro'n unig, a bydd pob ymateb yn gwbl gyfrinachol. Cewch ddewis peidio ag ateb unrhyw gwestiwn neu gwestiynau os nad ydych yn dymuno gwneud hynny.

1. Cod Post _____

2. A ydych yn: Ddyn Ddynes
Meddwl am fy hunan mewn ffordd arall

3. Pa grŵp oedran ydych chi'n perthyn iddo?
17 neu iau 18 – 29 30 – 39 40 – 49
50 – 59 60 – 69 70 neu hŷn

4. A ydych yn ystyried bod gennych anabledd (yn ôl diffiniad Deddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995?)

- Rwyf yn gweld fy hunan fel person anabl
- Nid wyf yn gweld fy hunan fel person anabl

Mae Deddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995 yn disgrifio rhywun anabl fel unrhyw un "gyda nam corfforol neu feddyliol sydd ag effaith andwyol sylweddol a thymor-hir ar ei gallu i wneud gweithgareddau beunyddiol normal."

Diolch am gwblhau'r holiadur hwn. Dychwelwch i'ch Llyfrgell leol

Information about you

We would be grateful if you could provide the information below. We collect information for monitoring purposes only, and all responses are completely confidential. You can choose not to answer any question or questions if you do not want to.

1. Post Code _____

2. Are you: Male Female
Consider of yourself in another way

3. What age group do you belong to?
17 or younger 18 – 29 30 – 39 40 – 49
50 – 59 60 – 69 70 or older

4. Do you consider yourself to have a disability (as defined by the Disability Discrimination Act 1995?)

- I see myself as a disabled person
- I do not see myself as a disabled person

Disability Discrimination Act 1995 describes a disabled person as anyone "with a physical or mental impairment that has a substantially adverse and long-term effect on being able to do normal daily activities."

Thank you for completing this questionnaire. Return to your local library

Holiadur Plant Gwynedd

Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd

Mae gan Gwasanaeth Llyfrgell Gwynedd **17** llyfrgell a **4** fan Llyfrgell ar hyn o bryd OND mae arian yn brin ac mae angen torri ar faint o arian mae Gwynedd yn ei wario. **Rydym eisiau gwybod beth sy'n bwysig i chi o ran eich Gwasanaeth Llyfrgell er mwyn gwneud penderfyniadau.**

Rhowch gylch o gwmpas yr ateb sy'n gywir i chi

Ydych chi'n defnyddio llyfrgell? Ydw Nac ydw

Pa lyfrgell neu Lori Ni rydych yn ei ddefnyddio?

Ydych chi'n darllen llyfrau:

Ar bapur

Ar kindle/ipad/smartphone

Dim

Rhowch rhif o 1 - 6 i ddangos pa mor bwysig yw'r pethau yma i chi. **1- mwyaf pwysig; 6 lleiaf pwysig**

Gallu benthg llyfrau papur

Cael digwyddiadau e.e. y Sialens Ddarllen Haf

Mynd ar gyfrifiadur

Gallu benthg e-lyfrau

Gallu benthg kindles neu i-pads

Bod y llyfrgelloedd ar agor ar ôl ysgol

Beth arall sy'n bwysig i chi neu hoffech awgrymu o ran eich Llyfrgell?

Mewn geiriau neu lun

Pa oed ydych chi?

6-8 blwydd 9-11 blwydd

Children's Questionnaire

Gwynedd Library Service

At the moment Gwynedd Library Service has **17** libraries and **4** Library lorries BUT money is very short and it has to cut the amount of money it spends. **We want to know what is important to you about your Library Service for us to make decisions.**

Put a circle around the correct answer for you

Do you use a library?

Yes   No

Which library or Lori Ni do you use?

Do you read books:

On paper

On kindle/ipad/smartphone

None

Put a number from 1 - 6 to show how important these things are to you. **1 - most important; 6 least important**

Being able to borrow paper books

Events e.g. the Summer Reading Challenge

Use the computer

Being able to borrow e-books

Being able to borrow kindles or i-pads

That libraries are open after school

What else is important to you or you would like to suggest about your Library?

In words or a picture

What age are you?

6-8 years

9-11 years

Questionnaire

**ATODIAD 3 / APPENDIX 3 AMLINELLIAD TRAFOD SESIYNAU GALW-HEIBIO
LLYFRGELLOEDD RHAN AMSER/ DISCUSSION OUTLINE FOR
DROP-IN SESSIONS PART TIME LIBRARIES**

- Map mawr o Wynedd gyda'r prif lyfrgelloedd a'r rhai rhan amser arno
- Tudalen fflip/fersiwn A3 - 'Pam Newid'

Pam bod angen i Gyngor Gwynedd ad-drefnu'r Gwasanaeth Llyfrgell?

Mae'n rhaid i Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd:

- Wneud arbedion ariannol sylweddol fel pob gwasanaeth arall o fewn y Cyngor - o leiaf 25% o'i chyllideb erbyn 2017/18,
  - Baratoi at y dyfodol digidol,
  - Ddarparu gwasanaeth safonol i bob rhan o'r gymdeithas ond gyda llai o arian,
  - Gyrraedd disgwyliadau Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru.
- Tudalen fflip – Eich gwasanaeth llyfrgell chi – newidiadau posibl

Y ddarpariaeth

Yn ddibynnol ar y cyllid sydd ar gael, mae'r Cyngor yn anelu i ateb y gofynion statudol drwy barhau i gynnal

- 9 prif lyfrgell yn Abermaw, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, Tywyn, Y Bala;
- Llyfrgelloedd Teithiol
- Gwasanaeth Teithiol i'r Cartref
- Llyfrgell Deithiol i Blant a Phobl Ifanc

Mae'n debyg na fydd y Cyngor yn gallu parhau i gynnal yr adeilad hwn fel rhan o Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd.

Dyma rhai opsiynau ar gyfer y dyfodol:

Opsiwn A: Llyfrgell Gymunedol yn yr adeilad presennol

Y Gwasanaeth Llyfrgell yn parhau i gyflogi staff, cynnal lefel stoc safonol a mynediad cyhoeddus i'r we. Byddai'r gymuned yn gyfrifol am:

- yr adeilad a'r holl gostau cynnal;
- gynnal gweithgareddau eraill o'r adeilad;
- agor a chau'r llyfrgell;
- ehangu'r oriau agor drwy ddefnyddio gwirfoddolwyr.

Opsiwn B: Dolen Gymunedol

Bydd stoc y llyfrau ac eitemau benthyg ar gyfer plant ac oedolion yn cael ei chyfnewid yn fisol gan y Gwasanaeth Llyfrgell mewn adeilad arall yn y gymuned. Bydd cyfrifiadur ar gael er mwyn i unigolion osod ceisiadau dros y wê. Byddai'r stoc yn cael ei goruchwylio gan wirfoddolwyr a/neu swyddogion y sefydliad lle mae'r ddolen.

Opsiwn C: Pwynt Casglu Cymunedol

Man lle gall y cyhoedd ymuno â'r gwasanaeth llyfrgell, casglu a dychwelyd eitemau ac archebu eitemau drwy gyfrifiadur. Bydd y pwynt o fewn adeilad cymunedol gyda chytundeb lefel gwasanaeth.

- Siart fflip gwag 1: Beth yw eich pryderon?
- Siart fflip gwag 2: Pa sylwadau sydd gennych am yr opsiynau?
- Siart fflip gwag 3: Pa awgrymiadau sydd gennych?

Blaenoriaethau'r dyfodol / future priorities

Cymrych un opsiwn o bob pentwr a'u rancio yn ol pa mor pwysig fydd pob un yn y dyfodol i chi :

1 – mwyaf pwysig; 6 – lleiaf pwysig

- Teclynnau darllen digidol
- Mynediad i gyfrifiaduron
- Digwyddiadau a gweithgareddau
- Oriau agor prif lyfrgelloedd estynedig/mwy hyblyg
- Mynediad at ddeunydd cyfeirio ar-lein
- Ystod eang o lyfrau print a digidol

*****

- Large map of Gwynedd with main and part-time libraries
- Flipchart version of para from leaflet – 'Why change'

Why does Gwynedd Council need to reorganise the Library Service?

Gwynedd Library Service has to:

- make substantial savings in line with other Council services - at least 25% of its budget by 2017/18,
- prepare for the digital future,
- provide a service of a high standard to every part of society with less money,
- meet the Welsh Public Libraries Standards.

All points above fully explained.

- Flipchart version of:

The Provision

Depending on the funding available, the Council aims to meet statutory requirements by continuing to maintain...

- 9 main libraries at Barmouth, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, Tywyn, Y Bala.
  - a Mobile Library
  - a Home Library Service
  - a Mobile Library and Information service for young people.
- Flipchart – Your Library Service – the likely/possible change

There's a likelihood that the Council will not be able to continue to maintain this building as part of the library service.

Options for the future are:

Option A: Community Library in the current building

The Library Service continues to employ staff and the current stock of items and public access to computers/the web. The community to be responsible for:

- the building and all the maintenance costs,
- organising activities in the building;
- opening and closing the building;
- extending the opening hours with the help of volunteers.

Option B: Community Link

A stock of books and items for children and adults to borrow to be exchanged monthly by the Library Service in another building in the community. A computer will be available for adults to order over the web. The stock to be managed by volunteers/or staff of the organisation hosting the link.

Option C: Community Collection Point

A place/space where people can join the service, collect and return items and order items via a computer. This would be in a public/community building with a service level agreement.

- Empty flipchart 1: What are your concerns?
- Empty flipchart 2: What comments do you have about the options?
- Empty flipchart 3: What suggestions do you have?
- Your priorities regarding your Library Service in the future.

How important is it for the library service to provide the following in the future?

1 – most important; 6 – least important

- A broad range of print and digital books
- Events and activities e.g. story times, health and well-being reading groups, Information Technology sessions
- Free access to computers
- Access to digital reference material on-line e.g. Encyclopedia Britannica
- E reading devices for loan
- Extend and adapt the opening hours of the main libraries

- Map mawr o Wynedd gyda'r prif lyfrgelloedd a'r rhai rhan amser arno
- Tudalen fflip/fersiwn A3 - 'Pam Newid'

Pam bod angen i Gyngor Gwynedd ad-drefnu'r Gwasanaeth Llyfrgell?

Mae'n rhaid i Wasanaeth Llyfrgell Gwynedd:

- Wneud arbedion ariannol sylweddol fel pob gwasanaeth arall o fewn y Cyngor - o leiaf 25% o'i chyllideb erbyn 2017/18,
  - Baratoi at y dyfodol digidol,
  - Ddarparu gwasanaeth safonol i bob rhan o'r gymdeithas ond gyda llai o arian,
  - Gyrraedd disgwyliadau Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru.
- Tudalen fflip – Eich gwasanaeth llyfrgell chi – newidiadau posibl

Y ddarpariaeth

Yn ddibynnod ar y cyllid sydd ar gael, mae'r Cyngor yn anelu i ateb y gofynion statudol drwy barhau i gynnal

- 9 prif lyfrgell yn Abermaw, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, Tywyn, Y Bala;
- Llyfrgelloedd Teithiol
- Gwasanaeth Teithiol i'r Cartref
- Llyfrgell Deithiol i Blant a Phobl Ifanc

Cwestiynau trafod

- Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fuasai'n oddefol?
- Os bydd rhaid torri faint mae'r gwasanaeth yn buddsoddi yn y stoc beth buasai'n oddefol i'r gwasanaeth wario llai arno? Pa effaith gall hwn ei gael?
- Os bydd y Gwasanaeth yn gosod peiriant hunan-sganio pa effaith gall hwn ei gael?
- Unrhyw awgrymiadau?

*****

- Large map of Gwynedd with main and part-time libraries
- Flipchart version of paragraph from leaflet – ‘Why change’

Why does Gwynedd Council need to reorganise the Library Service?

Gwynedd Library Service has to:

- make substantial savings in line with other Council services - at least 25% of its budget by 2017/18,
  - prepare for the digital future,
  - provide a service of a high standard to every part of society with less money,
  - I meet the Welsh Public Libraries Standards.
- Flipchart version of :

The Provision

Depending on the funding available, the Council aims to meet statutory requirements by continuing to maintain...

- 9 main libraries at Barmouth, Bangor, Blaenau Ffestiniog, Caernarfon, Dolgellau, Porthmadog, Pwllheli, Tywyn, Y Bala.
- a Mobile Library
- a Home Library Service
- a Mobile Library and Information service for young people.

Empty flip-charts with questions for discussion:

- If a day’s worth of opening hours has to be cut when would be tolerable?
- If the Service has to cut how much it invests in stock items what would be tolerable? What effect could this have?
- If the service installs a self-scanning machine what effect could this have?
- Any suggestions?

ATODIAD 5/APPENDIX 5 - BLAENORAETHAU GWASANAETH LLYFRGELL GWYNEDD/ GWYNEDD LIBRARY SERVICE PRIORITIES

Datblygu sgiliau digidol

Mae gan lyfrgelloedd rôl allweddol i gefnogi pobl i ddatblygu sgiliau digidol; a'u cefnogi i gael mynediad i wybodaeth a gwasanaethau ar-lein, gan gynnwys y gwasanaeth llyfrgell rithiol lle mae'n bosib dewis llyfr drwy'r we. Bydd y gwasanaeth digidol fydd ar gael i ddefnyddwyr llyfrgelloedd Gwynedd yn cynnwys:

- Mynediad drwy'r we 24/7 i'r gwasanaeth llyfrgell ar gyfer rheoli cyfrif, cadw ac adnewyddu eitemau, a chwilio'r catalog ar-lein
- Bydd modd i'r cyhoedd ymuno a chysylltu â'r gwasanaeth ar-lein / drwy e-bost / facebook / twitter
- Darparu mynediad i'r we am ddim
- Datblygu'r defnydd o, a mynediad at, dechnolegau symudol (tabledi, gliniaduron);
- Darparu gweithgareddau ac ymgyrchoedd i ddatblygu sgiliau a chynhwysiad digidol ymysg unigolion (ee cyrsiau Dechrau Darganfod; sesiynau TG sylfaenol)

Mynediad at wybodaeth

Mae gan lyfrgelloedd rôl yn cefnogi pobl i gael mynediad at wybodaeth a gwasanaethau ar-lein yn y meysydd sy'n hanfodol i fywyd- fel gyrfaedd, swyddi, iechyd, gwybodaeth ariannol a budd-daliadau. Nod y gwasanaeth yw:

- Cynorthwyo pobl i gael mynediad at wybodaeth a gwasanaethau ar-lein
- Cynghori pobl ar ganfod gwybodaeth;
- Gweithredu fel 'Porth Gwybodaeth' i ddod a gwybodaeth gyhoeddus a gwybodaeth llywodraeth i gyrraedd trigolion lleol;

Hyrwyddo Iechyd a Lles

Mae gan lyfrgelloedd rôl yn cefnogi pobl i fyw yn iach ac i hyrwyddo lles unigolion. Nod y gwasanaeth yw darparu: :

- Llyfrau ar Bresgripsiwn Oedolion a Theuluoedd
- Gwasanaeth Llyfrgell i'r Cartref i bobl fregus
- Mynediad ar-lein a gynorthwyr a gweithgareddau hybu iechyd y cyhoedd
- Cynllun Macmillan Gwybodaeth a Chyngor Iechyd a Lles (yn cynnwys Cancr a Salwch Tymor Hir)

Hyrwyddo Darllen

Mae gan lyfrgelloedd ddyletswydd i sicrhau mynediad am ddim i ddeunydd darllen ac i hyrwyddo darllen plant, pobl ifanc ac oedolion. Nod y gwasanaeth yw -

- Cynnig llyfrau (print a digidol) am ddim ac adnoddau darllen
- Cynnig gofod cymunedol i drafod llyfrau a darllen

- Darparu mynediad i lyfrau a chylchgronau ar-lein
- Darparu gwasanaethau i gynulleidfaoedd targed megis plant a'u teuluoedd; y dall a'r rhannol ddall.

Developing Digital Skills

Libraries have a role in supporting people to develop digital skills; to support them in accessing online information and services, including the virtual library service. Libraries have a role in promoting digital inclusion for Gwynedd's residents. The digital offering will include:

- 24/7 access to library services to manage an account, retain and renew items remotely, and to search through an online catalogue;
- the ability for users to join online and make contact online / by e-mail / facebook / twitter
- Provide free internet access
- Develop the use of, and access to mobile technology (tablets, laptops);
- Provide activities and campaigns to develop digital skills and inclusion among residents (eg. (Taster courses; basic IT sessions)

Access to Information

Libraries have a role in supporting people to gain access to online information and services in the fields that are essential to life, such as careers, jobs, health, financial and benefits information.

Assisting people in using information is central to the offering, through:

- Assisting people to gain access to online information and services
- Advising people on finding information;
- Acting as an 'Information Portal' bringing public and government information within the reach of local residents;

Promoting Health and Well-being

Libraries have a central role in supporting people to live healthily and to promote the well-being of individuals. This offering will include:

- Books on Prescription for Adults and Families
- Home Library Service for vulnerable people
- Supported online access and public health promotion activities
- Macmillan Information Scheme and Health and Well-being Advice (including Cancer and Long-term Illness)

Promoting Reading

Libraries have a duty to ensure free access to reading material and to promote reading among children, young people and adults. This offering will include:-

- Offering free books (printed and digital) and reading material
- Offering a community space to discuss and read books
- Providing access to online books and magazines
- Providing services to target audiences such as children and their families, blind and partially sighted people.

Atodiad 6 / Appendix 6 Tystiolaeth a gohebiaeth yr ymgynghoriad / Consultation evidence and correspondence

Holiaduron

Wedi'u cwblhau - 544 copi caled/papur; 125 ar-lein

Sesiynau trafod wyneb yn wyneb

- Grwpiau rhieni – 18
- Pobl ifanc (17-24 mlwydd oed) – 10
- Cyngor Pobl Hŷn – 37
- Sesiynau galw-heibio (16 llyfrgell) – 428
- Staff - 36
- Gweithdy gyda chynrychiolwyr y Cyngor Cymuned a phartneriaid y gwasanaeth - 35

Deisebau

Tri: Deiniolen, Penygroes a Nefyn.

Deiniolen - **406** llofnod. Geiriad y ddeiseb yw:

Rydym ni yn gofyn am i Gyngor Gwynedd beidio a chau Llyfrgell Deiniolen. Mae'r Llyfrgell yn adnodd cymunedol heb ei ail – mae pobl yn gallu benthyg llyfrau a dvds, defnyddio cyfrifiaduron, gallu cynnal cyfarfodydd yno a mae'n cael ei werthfawrogi yn fawr ian. Mae cadw llyfrgell yn Deiniolen yn bwysig ofandwy felly erfyniwn ar Gyngor Gwynedd i'w chadw ar agor.

Penygroes - **518** llofnod gyda rhyw 50% wedi'u arwyddo gan ddisgyblion ysgol. Geiriad y ddeiseb yw:

Dwi'n galw ar Gyngor Gwynedd i gadw Llyfrgell {Penygroes ar agor. Mae'n adnodd cymunedol hanfodol Mae yn y lle cywir, gydag oriau addas ac aelod o staff ardderchog. Peidiwch newid gwasanaeth sy'n gweithio.

Nefyn - **383** llofnod a **158** enw a chyfeiriadau ebost. Geiriad y ddeiseb yw:

Yn sgil y toriadau diweddar mae'n fwriad gan Gyngor Gwynedd i gau wyth o lyfrgelloedd yng Ngwyndd er mwyn arbed arian. Mae llyfrgell Nefyn yn un o'r llyfrgelloedd rheini! Bydd colli'r llyfrgell yn golled enfawr i drigolion Nefyn a Llŷn gan iddo fod yn lle hynod gyfeillgar sy'n croesawu'r hen a'r ifanc fel ei gilydd. Mae'r llyfrgell yn noddfa i nifer o blant ysgol ac yn cynnig

cyfarparallweddol, megis llyfrau ffeithiol a chyfrifiaduron sy'n galluogi iddynt gwblhau gwaith cartref. Mae Ysgol Nefyn yn gwneud defnydd o'r gwasanaeth hefyd gan ddod a dosbarthiadau cyfan i'r llyfrgell yn wythnosol i gyfnewid llyfrau.

Nid adeilad na llyfrgell yn unig mo Llyfrgell Nefyn ond man cyfarfod cymunedol prin sy'n llawn haeddu ei gynnal a'i drysori!

Lythyrau ar bapur

Bethesda – dienw

Penygroes – Angharad Tomos, Judith Emery a teulu

Nefyn – Toby Kenyon, Phil Horsley, Hilary Taylor, WI Nefyn a posterï gan dri o blant

Cricieth – aelodau'r Dosbarth Hanes Teulu

Deiniolen - Arolygydd yr Ysgol Sul , Pwyllgor Eisteddfod Deiniolen, Merched y Wawr, Seindorf Arian Deiniolen, Cyngor Cymuned Deiniolen, Eglwys Crist, Llanddinorwig, Deiniolen, Gwyl Deiniolen a'r Cylch, Dilwen Williams, Canon Idris Thomas a 25 disgybl ysgol cynradd.

Gohebiaeth ebost

Cricieth - Eilir Ann Daniels, Syd Caplan, Cyngor Cymuned Dolbenmaen, Janet Kaiser, Robert Dafydd Cadwalader (Cyngor Tref Cricieth), Cyng Eirwyn Williams

Penygroes – Robat Jones (Antur Nantlle), Ben Gregory (Nantlle 2020)

Bala a Dolgellau – Cyngor Cymuned Llanuwchllyn

Porthmadog – Yr athro Patricia Layzell Ward

Deiniolen – Cyng Eirwyn Williams

Penrhyndeudraeth – Cyngor Tref Penrhyndeudraeth

Harlech – Rose Berry

Bethesda – Susan Hopkins

Nefyn – Toby Kenyon a Robin Lewis

Questionnaires

Completed- 544 hard copy/paper; 125 on-line.

Face to face consultation sessions

- Parent groups – 18
- Young people (17-24 years) – 10
- Older People's Council – 37
- Drop-in sessions (16 libraries) – 428
- Staff - 36
- Workshop with Community Council representatives and service partners - 35

Petitions

Three: Deiniolen, Penygroes and Nefyn.

Deiniolen's petition received **406 signatures**. The wording is:

We request that Gwynedd Council do not close Deiniolen Library. This library is an essential community asset – people can borrow books and dvds, use the computers and hold meetings there and it is very much appreciated. It is therefore essential that Deiniolen Library remains in the village – and we therefore urge Gwynedd Council to keep it open.

Penygroes's petition received **518** signatures with approx 50% signed by school pupils. The wording was:

I call on Gwynedd Council to keep Penygroes Library open. It's an essential community facility. It's in the correct location, has suitable hours and a marvellous member of staff. Don't shut a service which is working.

Nefyn's petition received **383** signatures and **158** names and email addresses. The wording was:

Following the recent cuts Cyngor Gwynedd proposes to close eight libraries one of which is Nefyn Library! The closure of the library would be a great loss for the people of Nefyn and Llŷn as it's such a lovely place which welcomes the old and young alike. The library is a haven for many school children and offers the necessary equipment, like factual books and computers for them to complete their homework. Nefyn School also makes regular use of its

service by bringing whole classes to the library and exchanging books. Nefyn Library is much more than a building: it's an all-important meeting place for the community which deserves to be both maintained and treasured!

Letters/paper

Bethesda - anonymous

Penygroes – Angharad Tomos, Judith Emery and family

Nefyn – Toby Kenyon, Phil Horsley, Hilary Taylor, Nefyn WI and posters by three children

Cricieth – members of the Family History class

Deiniolen - Sunday School Superintendent, Pwyllgor Eisteddfod Deiniolen Committee, Merched y Wawr, Seindorf Arian Deiniolen Silver Band, Cyngor Cymuned Deiniolen Community Council, Eglwys Crist, Llanddinorwig Christ Church, Gwyl Deiniolen a'r Cylch, Dilwen Williams, Canon Idris Thomas and 25 primary school pupils.

Email correspondence

Cricieth - Eilir Ann Daniels, Syd Caplan, Cyngor Cymuned Dolbenmaen, Janet Kaiser, Robert Dafydd Cadwalader (Cyngor Tref Cricieth), Cyng Eirwyn Williams

Penygroes – Robat Jones (Antur Nantlle), Ben Gregory (Nantlle 2020)

Bala a Dolgellau – Cyngor Cymuned Llanuwchllyn

Porthmadog - Prof Patricia Layzell Ward

Deiniolen – Cyng Eirwyn Williams

Penrhyndeudraeth – Cyngor Tref Penrhyndeudraeth

Harlech – Rose Berry

Bethesda – Susan Hopkins

Nefyn – Toby Kenyon and Robin Lewis

APPENDIX 7 SYLWADAU AC ADBORTH LLYFRGELLOEDD

RHAN-AMSER/ COMMENTS AND FEEDBACK FROM PART-TIME LIBRARIES

LLYFRGELL BETHESDA LIBRARY

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

Y llyfrgell presennol a'r llyfrgellydd / The current library and the librarian

Lleoliad a'r adeilad / The building's location

- Canolig / Central
- Mae'r adeilad yn ddiogel ac yn addas ar gyfer plant / The building is safe and suitable for children
- Mae'n hafan cynnes i ddengid o'ch tŷ / It's a warm haven to escape to from the house
- Mae'n ganolfan cymdeithasol / It's a social hub; visiting is a social event
- Mae o yn un o'r ychydig canolfannau lle mae pob dim yn rhad ac am ddim / It's one of the few community centres where everything is free
- Mae'n adeilad hygyrch i bobl ag anableddau ag felly mae'n 'gwasanaethu pob adran' o gymdeithas / It's an accessible building for people with disabilities and so 'serves all sections' of society
- Mae ymweliadau'n amlbwrpas - gellid defnyddio'r cyfrifiadur, siarad â phobl, dod i wybod beth sy'n mynd ymlaen yn ddiweddar a benthyc llyfrau / Visits are multi-functional – use computer, talk with people, keep up-to-date with what's going on locally and borrow books.
- Access to valuable library resources in the local community is important.

Y llyfrgellydd / The Librarian

- Mae'r llyfrgellydd yn dda gyda phlant ac yn ddylanwad cadarnhaol / The librarian is good with children and is a positive influence
- Mae arbenigedd y llyfrgellydd yn helpu'r gymuned i ddysgu sgiliau / The librarian's expertise helps the community to acquire skills
- Ddim eisiau colli arbenigedd staff – darparu croeso a gwasanaeth da i unigolion / Do not want to lose staff expertise - provide a welcome and a good service for individuals
- Caiff caredigrwydd y llyfrgellydd effaith dda ar bobl, gan helpu eu hiechyd a llesiant / Kindness displayed by the librarian has a good effect on people, helping their health and wellbeing.
- Keep the service of finding books that may be held in another library. Contact with library staff is always pleasant and adds to the experience.

Llyfrgell fel cartref i lyfrau / A library as a home for books

- Mae'n darparu profiad o bori trwy a themlo llyfrau / It provides a browsing 'tactile' experience.

Teimladau / Feelings

- Rhwystredig: newydd cael babi a dechrau defnyddio'r llyfrgell, eisiau defnyddio'r lle yn wythnosol / Frustrated: just had a baby and started to use the library, want to use it weekly.

- ‘Rydw i’n defnyddio’r llyfrgell lot’ / ‘I use the library a lot’
- Mae’r llyfrgell fatha ‘fresh air i mi’ – dwi newydd ymddeol a newydd ddechrau defnyddio’r llyfrgell yma / This library is like ‘fresh air to me’ – I’ve just retired and started to use this library.
- Mae ymweld â’r llyfrgell yn helpu i rywun deimlo’n rhan o’r gymuned / Visiting the library helps you to feel like a part of the community.
- Mae’n teimlo fel nad oes opsiwn i gadw’r llyfrgell ar agor / Feels like there’s no option to keep the library open
- BLIN! / ANGRY!
- I’m concerned this will mean the end of Bethesda library

Defnydd gan blant / Use by children

- ✓✓✓✓ Mae plant yn dod yma i wneud eu gwaith cartref - Mae’n hwylus i ddisgyblion 3 ysgol Bethesda / Children come here to do their homework – It’s convenient for pupils from the 3 schools in Bethesda
- “Dydy Johnny (dosbarth derbyn) ddim eisiau’r adeilad gau” / “Johnny (reception class) doesn’t want the building to close”
- Mae’r sesiynau crefft a dweud stori yn neis iawn / The craft and story-telling sessions are really nice
- Twristiaeth - mae ymwelwyr yn defnyddio’r gwasanaeth / Tourism – visitors use the service

TG/IT

- Gall fod heb fynediad at gyfrifiadur analluogi adran o’r gymuned rhag fod yn dalwyr treth y cyngor - gall y rhyngwyd mewn llyfrgell ei ddefnyddio i chwilio am waith ac i wneud ceisiadau sy’n galluogi cyflogaeth / Being without access to a computer could disable a section of the community from becoming council tax payers – internet at library can be used for job searching and applications enabling employment.
- Galluogi pobl i ymchwilio i’w hanes teuluol am ddim yn hytrach na thalu allan o arian/pensiwn prin / Helps people to research their family history for free instead of paying for this out of their pension.

Pobl hŷn / Older people

- Cadw meddyliau pobl yn actif ac felly’n helpu i atal dementia fel bod pobl yn medru byw’n annibynol am gyfnod hirach / Keeps minds active and so helps prevent dementia so that people can live independently longer
- Cyfrannu at les a hapusrwydd pobl hŷn / Contributes towards the well-being and happiness of older people.

Pryderon am y newid / Concerns regarding the changes

Teithio a thrafnidiaeth / travel and transport

- Mae teithio i Fangor yn rhy ddrud i rhai / The cost of travelling to Bangor is prohibitive for some people
- Dydy hi ddim yn rhwydd teithio i Fangor hefo babi/plant ar fws / It’s not easy to travel to Bangor with a baby/children on a bus. ✓
- An hour’s journey on public transport to reach nearest library if Bethesda closes.
- Gall y posibilrwydd bod y llyfrgell am gau yrru pobl i Fangor p’run bynnag / The possibility that the library may close could send people to Bangor anyway
- Mae cyfleuster lleol yn golygu llai o deithio ac mae’n gwneud hi’n haws i bobl ymweld â’r llyfrgell yn fwy aml → os yw’r llyfrgell yn cael ei ddefnyddio’n llai aml, yna bydd colled cudd i’r wasanaeth yn gyfangwbl. / A local facility means less travel and makes it easier for people to visit more frequently → if library is used less frequently then there’s a hidden loss for the overall service.

- Concerned about not having a library within easy walking distance.
- Perhaps have a basic bus service available a few times a week that people from certain areas could use to go to the library?

Y llyfrgell mewn perthynas â gwasanaethau eraill / The library in relation to other services

- Mae'r adeilad/gwasanaeth hwn yn gweithredu fel mesur ataliol a all leihau problemau a phwysau ar wasanaethau eraill yn yr hir-dymor e.e. iechyd meddwl ac ymddygiad gwrthgymdeithasol / This building/service acts as a preventative measure which could reduce problems and pressure on other services in the long run e.g. mental health and anti-social behaviour
- Gall atal y teimlad o unigrwydd sy'n cael effaith niweidiol ar bobl, yn enwedig pobl hŷn / Can prevent a sense of isolation which has a detrimental effect on people, especially older people.

Technoleg / Technology

- Os nad oes gan blant gyfrifiadur neu mae wedi torri, dyma'r unig le iddynt ddefnyddio cyfrifiaduron / If children don't have a PC or it's broken this is the only place for them to use computers.
- ✓ Wedi defnyddio'r llyfrgell i wneud gwaith academaidd – mae llyfrau ar gael fan hyn nad ydynt ar gael yn y brifysgol a mae lot o bobl yn y 6ed dosbarth / Have used the library to do academic work - this library has books that the university doesn't have and there a lot of people in sixth form
- Does gan llawer o bobl diwaith ddim mynediad i gyfrifiaduron arwahan i drwy llyfrgelloedd / A lot of unemployed people don't have access to computers apart from via libraries
- Gall bod heb fynediad i gyfrifiaduron effeithio ar fudd-daliadau megis Job Seekers Allowance i rhai / Being without access to computers can affect benefits claims e.g. Job Seekers Allowance
- Mae ceisiadau am swyddi bron i gyd ar-lein y dyddiau yma / Virtually all job applications are on-line these days
- What is going to happen to free access to computers in places like Bethesda if the library is shut?

Y gymuned a pham fan hyn? / The community and why here?

- ✓✓ Mae ardaloedd eithaf difreintiedig fel 'ma ANGEN llyfrgelloedd; byddai colli adeilad llyfrgell yn amddifadu ardal ddifreintiedig / Relatively less-privileged areas such as this one NEED libraries; losing a library building would neglect a less-privileged area.
- Mae'r newidiadau posibl yn symud y broblem/cyfrifoldeb ymlaen a'u rhoi ar ysgwyddau'r Cyngor Cymuned / The potential changes pass the buck and place it on the Community Council's shoulders.
- Will affect access to printed materials throughout Britain, access to printed reports and projects, e.g. local and national government publications, information on local groups and events, contact details of voluntary and public services.
- To have a library in the village is something that can be relied upon, there when needed, supporting the community with interests, development and social interaction
- This could be an excellent purpose built building going to waste.
- This is not a question of resisting change but rather it's preserving a service that has always filled a need. The library is an important part of the community.
- Place a full emphasis on the 'traditional' user to maintain a tradition which is important to the community. Hands on learning by doing!

Plant / Children

- Mae'n bwysig i blant fod o amgylch llyfrau / It's important for children to be around books
- 'Dwi wedi bod yn dweud bod Bethesda yn lle da i fagu plant'a mae'r llyfrgell yn help i hyn / I have said that Bethesda is a good place to raise children and the library helps this
- I have used Bethesda library for many years and now use it with my grandson.

Dewis o lyfrau / Choice of books

- Mae ystod eang o lyfrau yn apelio at bobl; mae'r newidiadau hyn yn rhoi'r argraff fod y Cyngor yn datbrisió'r gwasanaeth / A wide range of books is appealing; these changes feel like the Council is devaluing the service
- My family cannot afford to purchase books

Yr oes/newidiadau digidol / The digital age/changes

- Poeni bod 4 o'r 6 opsiwn ar gyfer gwasanaethau penodol yn canolbwyntio ar elfennau digidol / Concern that 4 out of the 6 options for specific services focus on digital aspects
- Dydy llyfrgell abenigol ddim ar gael yn ddigidol; dydy nhw ddim 'up to date' / Specialist books are not available digitally; they aren't up to date
- Fydd y gwasanaeth ddim yr un fath / The service will not be the same
- Not everybody has the facility to read E books and may not enjoy this tech age. Reference and research must always be available for study.

Cwestiynau / questions

- A fydd y llyfrgellydd allan o waith? / Will the librarian be out of work?
- Beth sydd yn mynd i ddigwydd i'r adeilad? / What will happen to the building?
- Pe byddai'r adeilad yn cael ei werthu, a fydd cyfraniad i'r gwasanaeth newydd? / If the building is sold, will a contribution be made to the new service?
- How to reduce hours but increase public access to IT / computers at the library?

Opsiynau cymunedol amgen / Alternative community options

- Dw i ddim yn meddwl bod unrhyw un o'r opsiynau hyn yn ddichonadwy / I don't think that any of these options are feasible
- Mae'r 'peth cymunedol' yn syniad neis, ond pwy yw'r gymuned? / The 'community thing' is a nice idea, but who is the community?
- Poeni am blant yn gallu gwneud gwaith cartref/ymchwil ar y cyfrifiadur / Concern about children being able to do their homework/research on computers
- Gwthio cyfrifoldeb i'r gymuned sy'n ddifreintiedig / Pushing responsibility onto an underprivileged community
- Gofyn i'r Gymuned gymryd gofal – yr un bobl a fydd yn gyfrifol am bob dim - gormod o bwysau ar yr un bobl / In asking the Community to take charge, the same people will be responsible for everything, too much pressure on the same people
- Mae ystod o lyfrau'n golygu gall pobl gael un o'i dewis; a fydd unrhyw un o'r opsiynau hyn yn diwallu'r galw? / A range of books means that people can select the one for them; will any of these options be able to keep up with demand?

Opsiwn A / Option A

- Hoffi hwn ond sut ydan ni'n mynd i fforddio'r costau? / I like this but how will we afford the costs?
- Bydd angen lot o godi pres – ni fydd boreau coffi yn gallu cynnal y lle / A lot of fundraising will be necessary - coffee mornings will not be able to support the place
- Ffaffio Opsiwn A – angen cartref i llyfrgell / I favour Option A - need a home for a library
- Mae'r adeilad yn bwysig a nid jest y gwasanaeth / The building is important, not just the library
- Byddaf wedi torri'n nghalon / I will be devastated if the building goes

Opsiynau B + C / Options B + C

- Efallai buasai Canolfan Cefnfaes yn opsiwn ar gyfer B a mae'n addas ar gyfer yr henoed / Cefnfaes Centre may be an option for B, and it is suitable for the elderly
- Credu buasai gwirfoddolwyr o Fethesda/Dyffryn Ogwen ar gael i helpu / I think volunteers from Bethesda/Dyffryn Ogwen would be available to help
- Llawer llai o ddewis o lyfrau gydag opsiwn B ac C - ddim yn rhoi'r dewis i 'bori' / Much less choice of books with option B and C - doesn't give the option to browse
- Pryderu byddwn yn dibynnu ar wirfoddolwyr yn hytrach na llyfrgellwyr proffesiynol / Concern that we would be dependent on volunteers rather than professional librarians
- Hoffi opsiwn C – archebu dros y we a chasglu / I like option C - order online and collect
- Poeni am y ddarpariaeth i blant gydag opsiwn B ac C / Concerned about the provision for children with options B + C.
- Ddim yn gweld B ac C yn realistig / I don't think B and C are realistic
- Mae 'C' yn 'elitist' e.e. gorfod gwybod be ti angen ymlaen llaw a sut i ddefnyddio'r we / Option C seems to be 'elitist' – you have to know what you want beforehand and how to use the web
- Bechod ei bod hi wedi dod i hyn / It is a shame that it's come to this

Llyfrgell deithiol / Mobile library

- Syniad da i bobl hŷn / Good idea for older people
- Mae'r lori'n ymweld yn ystod oriau ysgol felly fawr o help i blant / Mobile library visits during school hours and so is of little help for children
- Ddim yn teimlo y buasai hen bobl yn archebu dros y we – ond hapusach gyda lori llyfrgell / I don't think the elderly would be able to order online - but happier with a library lorry
- Ddim yn gallu darparu gwasanaeth effeithlon gyda llyfrgell deithiol / Cannot provide an efficient service with a mobile library
- Lori deithiol yn gallu ateb anghenion i raddau ond nid ar gyfer eitemau arbenigol / A mobile library can address needs to some degree but not for specialist items
- The mobile library is not accessible to those who work.

Awgrmyiadau ac atebion / Suggestions and solutions

Codi arian ar gyfer y llyfrgell / raise funds for the library

- Beth am i drethdalwyr talu mwy o dreth ar gyfer y Cyngor Cymuned? / Why don't taxpayers pay more tax to the Community Council?
- ✓✓✓ Dylid torri oriau llyfrgelloedd yn hytrach na'u cau. / Libraries' hours should be cut rather than closed.

- Pam na ellid codi ffi bychain am y llyfrau? / Why not charge a small fee for books?
- Beth am i oedolion talu'n flynyddol i fod yn aelod? / What about having an annual membership fee for adults? .
- Open for fewer days but longer hours.
- Reduce hours at main libraries.
- Use the building for other activities that you could charge for to cover costs.

Arbed pres mewn ffyrdd eraill / Save money by other means

- Plannu llai o blanhigion blynyddol yng ngerddi Capel Jeriwsalem a mwy o blanhigion hirhoedlog; addas i wirfoddolwyr gwneud / Plant fewer annual plants and more perennials in Jerusalem Chapel gardens; suitable for volunteers to do instead of Council.
- Beth am droi goleuadau lôn i ffwrdd ar ôl canol nos? / Why not turn off street lighting after midnight?
- Os oes angen torri 25% o'r cyllid beth am dorri y nifer o gynghorwyr? / If it is necessary to cut 25% of the budget, how about cutting the number of councillors?
- Stop buying in top 10 best sellers especially non fiction, perhaps buy top 5 fiction best sellers. Buy in books requested by readers if they are not too esoteric.

Yr ymgynghoriad, y strategaeth a'r Cyngor / The consultation, the strategy and the Council

- Dylai'r toriadau ddigwydd mewn lleoedd eraill, i'w gweld yn digwydd mewn llefydd 'odd' / The cuts should happen elsewhere – they seem to be happening in 'odd' places.

Y wybodaeth / The information

- Dim digon o wybodaeth - pwy yw'r gymuned? / Not enough information – who is the community?
- Dim gwybodaeth ynglyn â chost yr adeilad? / No information given regarding the cost of the building?
- Byddai'n dda gallu cymharu defnydd pob llyfrgell o rhan y boblogaeth; dim ond data ar gyfer pob llyfrgell yn unigol sydd ar gael / It would be good to be able to compare use made of each library in terms of the population; only data for each individual library is available.

Y strategaeth / The strategy

- Ydy Abermaw a Dolgellau yn rhy agos i'w gilydd i haeddu prif lyfrgell yr un? / Are Barmouth and Dolgellau too near each other to deserve a main library each?
- Synnu clywed bod sicrhau lefel staffio digonol yn gyrru'r strategaeth/newidiadau / Surprised to hear that meeting sufficient staffing levels is a driver for the strategy.
- Credu mai cyflogau nid adeiladau yw'r gost fwyaf / Believe that wages not buildings comprise the largest cost.

Yr ymgynghoriad / The consultation

- Dylai'r Cyngor droi i fyny / The Council should turn up
- Pam y dylid cymryd yn ganiataol bod y gwasanaeth am gau? Roeddwn i'n meddwl mai ymgynghoriad oedd hwn / Why is it a given that the service will close? I thought it was a consultation.
- Mae'n siwr ei fod wedi'i benderfynu yn barod - gwasanaeth gwefus yw hwn / It's probably already decided – this is 'lip service'
- Dylai'r digwyddiad wedi cael mwy o gyhoeddusrwydd. / The event should have had more publicity.
- Put the people of Gwynedd first!

Llyfrgell Cricieth / Criccieth Library

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

Pryderon am y newid posibl - Concerns re possible change

- ✓✓✓✓✓ Loss of familiar, attentive staff and excellent personal service for everyone including older people who go through a lot of books and children by opening their eyes to the world / Colli staff cyfarwydd a chydwybodol a gwasanaeth personol rhagorol i bawb gan gynnwys pobl hŷn sy'n mynd trwy lawer o lyfrau a phlant drwy agor eu llygaid i'r byd.
- Why should the staff loose their jobs? They are happily employed.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ The community will lose a vital facility and hub - 'One of the most important places in Cricieth' / Bydd y gymuned yn colli cyfleuster a chanolfan hanfodol – 'Un o'r llefydd pwysicaf yng Nghricieth'
  - 'people from all parts of society' use it, / Mae pobl o bob rhan o'r gymdeithas yn ei defnyddio
  - ✓ important for people moving to the area – helps with learning the language and access to Council tax / yn bwysig ar gyfer pobl sy'n symud i'r ardal – yn helpu i ddysgu'r iaith a chael mynediad at Treth Cyngor.
  - ✓✓✓ Fundamental for older people / yn hanfodol ar gyfer pobl hŷn.
  - develops and reinforces social bonds in the community / Yn datblygu ac yn ategu cysylltiadau cymdeithasol yn y gymuned.
  - ✓✓✓ 'Meeting place' – social element which creates a sense of well-being and combats loneliness. / Man cyfarfod – elfen gymdeithasol sy'n creu synnwyr o lesiant ac yn brwydro unigrwydd. It's a place to meet.
  - ✓ A lot of people use the computers to access the internet e.g. incomers, locals and students / Mae llawer o bobl yn defnyddio'r cyfrifiaduron i gael mynediad i'r rhyngwrld e.e. mewnfudwyr, pobl leol a myfyrwyr.
  - ✓ It's more than a library for us. It's a centre for older people and children. Good for us older people to see children here / Mae'n fwy na llyfrgell i ni. Mae'n ganolfan ar gyfer pobl hŷn a phlant. Mae'n dda i bobl hŷn fel ni weld plant yma.
  - Present building caters for all age groups which is beneficial to both young and old rather than segregation which tends to isolate groups/sectors.
  - Unwaith y bydd y lle yn cau – colled i'r gymuned / Once the place closes – a loss to the community.
  - Cyfrannu at yr economi leol drwy rhoi rheswm arall i ymweld â'r dref/contributes to the local economy by providing another reason to visit town.
  - It rains here ¾ of the time and so can be depressing – a book is a companion when you are house bound / Mae'n bwrw glaw yma dri chwarter yr amser ac fe all fod yn ddigalon – mae llyfr yn gwmni da i chi os ydych yn gaeth i'ch cartref

- ✓✓✓✓✓✓✓✓ Children will miss out - groups of children reading in the library / Plant yn colli allan - grwpiau o blant yn darllen yn y llyfrgell/ Plant ddim am gael y cyfleoedd a gafodd plant y gorffennol / Children will not get the same opportunities that children had in the past
- Lack of library at Cricieth will be a loss for schoolchildren who visit after school / Bydd diffyg llyfrgell yng Nghricieth yn golled i blant ysgol sy'n ymweld ar ôl ysgol
- At a time when Wales is concerned about its literacy rates this an essential service - reading is a fundamental skill to be encouraged.
- Option of different books. 'I love reading' / Opsiwn o gael wahanol lyfrau. 'Rwyf wrth fy modd yn darllen'.
- ✓ Elderly population in Cricieth – dependent on library / Poblogaeth hŷn yng Nghricieth – yn ddibynol ar y llyfrgell
- ✓✓✓✓✓✓✓ Book club/s dependent on the librarian and library / Clybiau darllen yn dibynnu ar y llyfrgellydd a'r llyfrgell
- Reading is a comparatively inexpensive / hugely enjoyable.
- No one cares about country folk – why does everything go to the big towns?

Y Diwylliant a'r iaith / The culture and language

- ✓✓ The library provides a good introduction to the culture, language and local history for visitors and newcomers / Mae'r llyfrgell yn darparu cyflwyniad da l ddiwylliant, iaith a hanes lleol ar gyfer ymwelwyr a phobl sydd newydd symud i'r ardal
- Ffordd dda o ddysgu'r iaith oherwydd bod yr adnoddau ar y stepen drws / It's a good way of learning the language because the library houses resources on people's doorstep.
- Libraries are a cultural form of recycling / Mae llyfrgelloedd yn ffurf o ailgylchu diwylliannol.

Teithio a Thrafnidiaeth / Travel and transport

- ✓✓✓ It's costly to travel on bus to Porthmadog to use the library there / Mae teithio ar y bws i Borthmadog i ddefnyddio'r llyfrgell yn gostus.
- Having to travel in all weathers carrying heavy books will be difficult (I am 80)
- ✓✓✓ Can't drive to Porthmadog, not everyone has resources to pay for a taxi / Fedra i ddim gyrru i Borthmadog, nid oes gan bawb y modd i dalu am dacsî.
- ✓✓✓✓ Worry the elderly will miss out – they'll find it difficult to travel to Porthmadog / Poeni y bydd yr henoed yn colli allan – mae teithio l Borthmadog yn drafferthu.s
- 'More Than Books consultation document' does not take into account location and parking facilities at other libraries.
- I pop in after work – I won't be able to do this if this building closes.

- ✓✓ I won't be able to walk to the library. I don't know whether I'll bother travelling to Pwllheli or Porthmadog
- Without this library I would not be able to find books I want close to home.
- I agree with having one centre for all services but there is also a requirement for smaller centres suitable for less mobile people.

Sgil effeithiau – gwedd cymdeithasol a'r economi / Knock-on effects – social fabric and the economy

- ✓✓ Assumption that austerity will last forever. Danger that social structure which supports the community will deteriorate to a point that it will be irreversible. Instead we should be nurturing what we've got and adapting it for future needs. / Tybiaeth y bydd y llymder yn para am byth. Peryg y bydd y strwythur cymdeithasol sy'n cefnogi'r gymuned yn dadfeilio i'r pwynt na ellir mo'i ddadwneud.
- ✓✓ Where will the cuts end? What next after the library service? / A fydd diwedd ar y toriadau yma? / Beth fydd yn cael ei dorri wedyn ar ôl y gwasanaeth llyfrgelloedd?
- The economy will lose out - visitors use the library / Bydd yn golled i'r economi – mae ymwelwyr yn defnyddio'r llyfrgell.
- The library attracts people to live in the area / Mae'r llyfrgell yn denu pobl i fyw i'r ardal
- There are always unforeseen knock-on effects when a facility like this closes e.g. loss of facility for WEA classes and book clubs / Mae yna bob amser sgil effeithiau nad oes neb wedi eu rhagweld pan fo cyfleuster fel hwn yn cau e.e. colli cyfleuster ar gyfer cynnal dosbarthiadau WEA a chlybiau darllen.
- I le bydd y cyrsiau cymunedol yn mynd petai'r adeilad yn cau? / Where will the community courses go if the building closes?

Colli adeilad / Loss of building

- ✓✓✓✓ To lose the building would be horrific - Too good a building to let go to waste / Byddai colli'r adeilad yn beth echrudus – Mae'n adeilad rhy dda i'w wastraffu.
- ✓ The building is a credit to the area with strong historical connections –the history of the building is important / Hanes yr adeilad yn bwysig. Mae'r adeilad yn gaffaeliad i'r ardal gyda'i gysylltiadau hanesyddol cryf.
- Mae'r adeilad yn bwysig fel llyfrgell / Adeiladwyd y llyfrgell yn 1904 gydag arian o Gronfa Andrew Carnegie ac arian gan breswylwyr Cricieth a Llanystumdwy/ The building is important as a library / The Free Library was built in 1904 with funds from Andrew Carnegie Foundation and money from residents of both Cricieth and Llanystumdwy.
- ✓ Don't waste the building – the fellow who gave the building believed in adult education – his principles should live on / Peidiwch â gwastraffu'r adeilad – roedd y dyn a roddodd yr adeilad yn credu mewn addysg i oedolion – dylid parhau â'i egwyddorion.
- This building is a source of information e.g. find about courses / Mae'r adeilad hwn yn ffynhonnell wybodaeth e.e. dod i wybod am gyrsiau.
- Children need a quiet space to study and read.

- Closing the library would be a step backwards in cultural terms.
- I am horrified by the idea of cutting the library service - the council own the buildings – what would they do with them – sell them off at a cheap price?

Feelings - Teimladau

- This makes me very angry / Mae hyn yn fy ngwneud i'n flin iawn.
- SIOM – big time / DISSAPOINTMENT – big time
- Don't give up!! / Peidiwch â rhoi'r ffidl yn y to!!
- It will leave a BIG EMPTY GAP - not everyone wants to walk past this building and see it empty and devoid of books and their friendly librarian gone. / Bydd yn gadael BWLCH MAWR GWAG – nid yw pawb eisiau cerdded heibio'r adeilad hwn a'i weld yn wag, heb lyfrau, a'u hoff lyfrgellydd wedi mynd.
- Criccieth library is excellent
- Lifeline to people. Love the browsing experience. ✓
- Don't take more from us.

Sylwadau am yr opsiynau - Comments on the options

Opsiwn A / Option A

- ✓ After time the availability and support of volunteers will diminish / Ar ôl amser, bydd llai o wirfoddolwyr ar gael a bydd y gefnogaeth yn llai
- ✓ This is already in place since Criccieth residents pay the Council Tax like all other Gwynedd residents! / Mae hyn yn digwydd eisoes gan fod preswylwyr Criccieth yn talu'r dreth Gyngor fel pob preswyllydd arall yng Ngwynedd!
- Opsiwn A - iawn i wirfoddolwyr i gefnogi ond nid i gynnal y 'baich' / Option A – it's okay for volunteers to support but not to shoulder the burden
- Gwirfoddolwyr yn anoddach i'w recriwtio yn y cymunedau bach, gwledig – more difficult to recruit volunteers in small, rural areas.
- Annerbyniol i ddibynnu yn unig ar wirfoddolwyr lleol – ddim yn gynladwy / Unacceptable to depend on volunteers only – not sustainable.
- At present Criccieth library will probably 'drop out' of the library service if this closes
- The service should be expanded rather than cut. Enable all generations to access knowledge and entertainment.

Opsiynau B a C / Options B & C

- ✓ For older people the atmosphere in a drop in centre isn't as attractive / I bobl hŷn, nid yw'r naws mewn canolfan alw heibio mor ddeniadol
- Older people would prefer to pop into a building – perhaps the community link may work. / Byddai'n well gan bobl hŷn alw i mewn i adeilad – efallai y byddai'r cyswllt cymunedol yn gweithio/
- People who use the library here are not the sort to go in for options B & C i.e. digital / Nid yw'r bobl sy'n defnyddio'r llyfgrell yn fan hyn y math o bobl fyddai'n ffafrio opsiynau B a C h.y. digidol
- Opsiwn B - Neuadd Goffa yn ddrud i'w llogi, diffyg gofod a defnydd ar gyfer gweithgareddau eraill. / Option B Memorial Hall is expensive to hire and there's a lack of space because of use made for other activities.
- Possible room/s in Memorial Hall for library link / Ystafelloedd posib yn y Neuadd Goffa i gael y 'ddolen llyfgrell'
- ✓ All Options A – C are 'too closed', 'too insular' / Mae holl opsiynau A-C yn 'rhy gaedig', yn 'rhy ynysig'

Gwasanaeth symudol / Mobile service

- Limited what can be put on a mobile van to suit everyone / Cyfyngiad ar beth ellir ei roi ar fan symudol i siwtio pawb
- Monthly visits by service not enough / Nid yw ymweliadau misol gan y gwasanaeth yn ddigon.
- Miss experience of selecting books on a van/lorry / Colli'r profiad o ddethol llyfrau ar fan/lori.
- Don't have the same facilities as library building / Nid oes ganddo'r un cyfleusterau ag adeilad y llyfgrell
- Mobile libraries not ideal for browsing with children and reading. Can't sit down and read in the back of a mobile library / Nid yw llyfgelloedd symudol yn ddelfrydol ar gyfer pori trwy lyfrau a'u darllen gyda phlant. Allwch chi ddim eistedd a darllen yn nghefn llyfgrell symudol.
- Need it more frequent e.g. fortnightly / Angen iddo fod yn amlach e.e. pob pythefnos
- Some people visit the leisure centre at Port and could fit visit to library in with that / Mae rhai pobl yn ymweld â'r ganolfan hamdden yn Port, felly byddai modd iddynt fynd i'r llyfgrell yr un pryd.

Technoleg Newydd / TG / New technology/IT

- Don't over-rely on new technology - Best of intentions but leads to minimum standard / Peidiwch â dibynnu gormod ar dechnoleg newydd – Mae ei fwriad yn dda ond mae'n arwain at ddarparu isafswm y safon.
- Options B & C at mercy of technology / Mae opsiynau B a C yn dibynnu ar dechnoleg.
- Overloading of digital technology – not as simple as borrowing a book from library / Gorlwytho technoleg ddigidol – nid yw mor hawdd â benthyl llyfr o lyfgrell.
- Not everyone has access to internet – cost and no mobile reception in parts of Cicieth – I.T. dongles wouldn't work / Nid oes gan bawb fynediad i'r rhyngwlad – mae'n costio ac nid oes signal ffôn symudol mewn rhannau o Gricieth – nid yw 'dongles' T.G yn gweithio.

- Using e-readers is more environmentally damaging than paper books / Mae defnyddio e-ddarllennydd yn peri mwy o niwed i'r amgylchedd nag y mae llyfrau papur.
- Hang onto books – digital documents come and go – don't know when will we need paper books again. / Dylid dal ein gafael ar lyfrau – mae dogfennau digidol yn mynd a dod – 'does wybod pryd y bydd angen llyfrau papur arnom eto.
- Devices become obsolete and cost of upgrading etc prohibitive / Mae cyfnod pob dyfais yn dod i ben ac mae costau uwchraddio ac ati ynghlwm â nhw sy'n atal rhywun.
- Not everyone is interested in digital things – rather hold a book ✓
- Teach people how to access books online before closing our library. Not everyone owns a computer / E reader.
- Online talking books were brilliant – E books goods but audio much better. I don't think the latter service was sufficiently advertised.
- You can't read an E book to a young child they want to touch a real book!
- Most children / young people are 'digitally aware' – what age group uses the library most – over 60s? And what are their requirements?

Pryderon strategol sy'n berthnasol i'r sir gyfan / Strategic, countywide concerns

- The Town Council was told on 9 Feb 2015 that Gwynedd Council would raise the Council tax by 4.5% in order to keep the libraries open for another year. The Council Tax was increased and so the Council should stand by its commitment. / Dywedwyd wrth y Cyngor Tref ar 9 Chwefror 2015 y byddai Cyngor Gwynedd yn cynyddu'r Dreth Gyngor o 4.5% er mwyn cadw'r llyfrgelloedd ar agor am flwyddyn arall. Mae'r Dreth Gyngor wedi codi, ac felly dylai Cyngor Gwynedd gadw at ei air.
- Libraries are an easy target for passing the buck. / Mae llyfrgelloedd yn darged hawdd ar gyfer taflu'r baich ar rhywun arall.
- Feels like the Council is 'picking and choosing' which communities it feels are valuable. / Mae'n teimlo fel pe bai'r Cyngor yn dewis a dethol pa gymunedau y mae'n ystyried sy'n werthfawr.
- Sut mae'n ffitio i fewn i gynllun lleihau ôl-troed carbon Gwynedd? Mae llyfrgelloedd yn lleihau'r tebygolrwydd o bobl yn prynu llyfrau ar-lein gyda sgil-ffeithiau faniau'n deliferio a'r defnydd o bapur. / How does this fit in with the County's policy to reduce its carbon footprint? Libraries reduce the likelihood of people buying books on-line with the side-effects of delivery vans and use of paper.
- Other areas of expenditure/services should be looked at first in terms of cuts! / Dylid edrych ar feysydd gwario / gwasanaethau eraill yn gyntaf i wneud toriadau!
- Keep it the same throughout Gwynedd. Such a valuable asset to communities. I use Blaenau, Port, Criccieth and Pwllleli libraries.

- To have all of what the council propose in one place is to be commended. However some old people just want to borrow books and somewhere to meet / chat.

Materion Strategol, Cenedlaethol / Strategic, National Issues

- ✓ These options don't count in terms of the '64 Act nor meet the Public Libraries Standards set by the Assembly expects. / Nid yw'r opsiynau hyn yn cyfrif o ran Deddf '64 nac yn cyrraedd Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus a osodwyd gan y Cynulliad.
- ✓✓ No one is looking at an effective model for local provision of public and semi-public services / Nid oes neb yn chwilio i gael model effeithiol i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus a rhannol-gyhoeddus.
- The '64 Act states that there should be one member of library staff for every 2,500 head of population – 2011 census the total population for Criccieth and Llanystumdwy = 3703 – the library serves both parishes. / Local communities and authorities should fight as one voice to resist further cuts from/central government / Dywed Deddf '64 y dylid cael un aelod o staff llyfrgell ar gyfer pob 2,500 o'r boblogaeth – cyfrifiad 2011 cyfanswm poblogaeth Criccieth a Llanystumdwy = 3703 – mae'r llyfrgell yn gwasanaethu'r ddau blwyf./ Dylai cymunedau ac awdurdodau lleol frwydro fel un llais i wrthwynebu toriadau pellach gan y llywodraeth ganolog.
- What is being proposed goes against the grain of Welsh identity/semblance of social support / Mae'r hyn sy'n cael ei gynnig yn groes i hunaniaeth Gymraeg / cefnogaeth gymdeithasol.
- Feels like the Council is 'picking and choosing' which communities it feels are valuable / Mae'n teimlo fel pe bai'r Cyngor yn dewis a dethol pa gymunedau sy'n werthfawr.
- Priorities for expenditure: for the community as opposed to national : e.g. defense / Blaenoriaethau gwariant: ar gyfer y gymuned o gymharu â'r rhai cenedlaethol: e.e. amddiffyn.

Y Strategaeth / Gweledigaeth / Dogfen Ymgynghori / The strategy/vision/consultation document

- I'm struggling to find any kind of vision in this document – no vision in the document. / Rwy'n ei chael yn anodd i weld unrhyw fath o weledigaeth yn y ddogfen hon – nid oes gweledigaeth yn y ddogfen.
- This document is too slim to provide an informed debate. / Mae'r ddogfen hon yn rhy gyfyng i sbarduno trafodaeth ddeallus.
- My vision of a library service starts with Option A, and improves from here! Not a reduction in services provided by Gwynedd Council. / Mae fy ngweledigaeth i o wasanaeth llyfrgell yn dechrau gydag Opsiwn A, ac yn gwella o'r fan honno! Dim lleihad yng ngwasanaethau Cyngor Gwynedd.
- The document states that it costs £18 per person in Criccieth to use Library. I pay £1,700 council tax, so reducing the library service is a mockery as this is the only service I use! / Mae'r ddogfen yn nodi eu bod yn costio £18 y pen yng Nghriccieth i ddefnyddio'r llyfrgell. Rwy'n talu £1,700 o dreth Gyngor, felly mae lleihau'r gwasanaeth llyfrgell yn ffwlbrigi gan mai hwn yw'r unig wasanaeth yr wyf i'n ei ddefnyddio!
- How exactly have the Council arrived at the decision to close part-time libraries? The document doesn't demonstrate/state the case for closing part-time libraries. / Sut yn union mae'r Cyngor wedi casglu y dylid cau llyfrgelloedd rhan amser? Nid yw'r ddogfen hon yn dangos / yn gosod yr achos dros gau llyfrgelloedd rhan amser.

- Ydi Lori Ni yn golygu bod llai o blant yn ymweld â'r llyfrgell? / Does the Lori Ni mean that fewer children visit the library?
- ✓ Oes angen parhau hefo'r llyfrau presgripsiwn ac Macmillan gan bo'r fferyllwyr yn gwneud? / Should the service continue with the perscription and Macmillan books since the pharamcists provide these?
- Why do you need to spend on digital tools to enable lending? And how much will this cost? How much use will actually be made of such services!?
- I don't believe a skeleton service would be much less costly and expensive to implement.
- Keep the libraries open and stop spending on these "Independent Consultations" and expensive printed documents. What are 2011 / 2012 figures good for? It's 2015 now.
- Remember that councilors used to work very hard for zero salary or expenses to get these services into villages for the benefit of people in the community – very different today!
- Save money elsewhere, e.g. only re-surface roads in emergencies.
- Why do we pay our rates? Bins are longer being serviced, no police presence, now library closures – well done Gwynedd.
- What's the point of having one's say? Nobody in the council listens to anyone's opinion.
- Look at costs of management.

Awgrymiadau / Suggestions

Costau cyffredinol – general costs

- We need a detailed breakdown of the £36,000 expenditure per annum on running costs of the library. / Mae angen dadansoddiad manwl o'r gwariant £36,000 y flwyddyn ar gostau rhedeg y llyfrgell.
- Beth am ddilyn yr awgrym o godi treth y Cyngor – 4.5% er mwyn cadw llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden? / Why not follow up the suggestion made to the Community Council to raise Council Tax by 4.5% in order to keep libraries and leisure centres open?
- Beth am gadw adeilad ar ¾ cost a chodi ¼ arall drwy grantiau a subscription? / Why doesn't the Council contribute ¾ of the costs to run the building and raise ¼ of the costs via grant or subscription?
- Oes digon o bobl i redeg 'Friends of the Library'? / Are there enough people to run a 'Friends of the Library group'?
- Beth am elusen draws-sirol i redeg y rhwydwaith vis a vis a Merthyr a Blaenau Gwent fel 'Cartrefi Cymunedol'? / What about a cross-county charity to run the library service viz a viz Merthyr and Blaenau Gwent similar to 'Cartrefi Cymunedol'?
- I would strive to save the libraries and look for cuts elsewhere e.g. expensive consultancy fees – especially for feasibility studies – also increase planning fees.
- Charge "2nd home owners" for library services (collected via rates).

- ✓ Have you considered voluntary run library or partially voluntary run?

Gwasanaethau ar-lein / On-line services

- Order books on-line, then lorry comes e.g. nearby car park for collection of books / Archebu llyfrau ar-lein ac wedyn y lori'n galw heibio e.e. i'r maes parcio gerllaw i gasglu'r llyfrau.
- On-line renewals would be good / Byddai medru adnewyddu ar-lein yn beth da.
- Reinstate talking books on-line / Ailgyflwyno llyfrau sain ar-lein.
- Advertise on-line services and train users in the library / Hysbysebu gwasanaethau ar-lein a hyfforddi defnyddwyr yn y llyfrgell.

Fundraising – Casglu Arian

- ✓ Charity pot/honesty box at the counter / Pot elusen / bocs cyfrannu ar y cownter
- Am sure many people would be willing to donate virtually new books if they thought they would be accepted – advertise this!

Incwm i'r adeilad a'i gynnal – income to the building and maintaining it

- ✓ If the building became more multi-functional for community benefit it would assist in reduction of environmental impact of unnecessary travel. Use it for other community uses : CAB, playgroups, Welsh classes, educational classes? / Pe bai'r adeilad yn un mwy aml-bwrpas er budd y gymuned byddai'n cynorthwyo i leihau effaith amgylcheddol teithio diangen. Defnyddiwch yr adeilad ar gyfer defnyddiau cymunedol eraill: CAB, grwpiau chwarae, dosbarthiadau Cymraeg, dosbarthiadau addysgol?
- ✓✓ Establish a coffee shop?
- Dylid buddsoddi mewn gwresogi mwy modern /cynhaliol e.e. paneli solar / Investment should be made into more modern/sustainable forms of heating etc. e.g. solar panels.
- ✓ Pull services together e.g. post office and library at Penygroes / Dwyn gwasanaethau ynghyd e.e. y swyddfa bost a'r llyfrgell ym Mhenygroes.
- Have a facility to receive parcels at the library / Cael cyfleuster i dderbyn parseli yn y llyfrgell
- ✓✓ Why not share the building with another Council service if possible? / Pam ddim rhannu'r adeilad gyda gwasanaeth arall o'r Cyngor os yw hynny'n bosib?
- Council to house office and staff here to offset cost or attract ✓✓✓ businesses? / Y cyngor i sefydlu swyddfa yma a symud staff yma i'w gosod yn erbyn y costau neu ddenu busnesau?
- ✓✓ Better use of building → run more courses → better marketing in order to generate income / Gwell defnydd o'r adeilad → cynnal mwy o gyrsiau → gwell marchnata er mwyn creu incwm.
- Publicise small business services e.g. photocopying / Hyrwyddo mân wasanaethau busnes e.e. llungopio

- Defnyddio'r adeilad i ddarparu gwybodaeth twristiaeth / use the library for tourist information.
- Introduce an easy self service lending for certain times
- Explore possible social enterprises.
- Establish paper back lending service (paid for) whereby new best sellers could be borrowed for a fee of £1.50
- Charge for computer usage.
- Charge fees for borrowing new books / ordering service ✓

Opening hours – Oriau agor

- Regular hours are easier to remember / Mae'n haws cofio oriau rheolaidd.
- Reduce staff / opening hours to one full day per week.
- Keep opening hours as they are in order to enable the important small libraries open.
- Keep library open at all costs even if only two sessions a week.

Possible buildings – Adeiladau posibl

- If Memorial Hall or other building e.g. church room is used, someone would need to be responsible for running /organising the service. (I'm not a Welsh speaker but I'd be willing to help) / Os defnyddir y Neuadd Goffa neu adeilad arall e.e. ystafell yr eglwys, bydd yn rhaid i rhywun fod yn gyfrifol am redeg / trefnu'r gwasanaeth (Nid wyf yn siarad Cymraeg ond byddwn yn barod i helpu)
- Ffestri capel e.e. Jerwsalem er does dim parcio. / Chapel vestry e.g. Jerusalem, although there is no parking
- Why not rent an empty shop? / Pam ddim rhentu siop wag?

General comments / suggestions

- Establish training scheme where young people can learn to be a librarian and provide extra staff / students – not paid.
- Train retired volunteers.
- Tourist information point in the larger libraries.

Llyfrgell Deiniolen Library

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

Cwestiynau am y ddarpariaeth presennol - Questions re current provision

- Nid yw'r dechnoleg gyfredol yn y gwasanaeth llyfrgell i lawrlwytho e-lyfrau yn gweithio i rywun sy'n gymharol hyddysg mewn cyfrifiaduron! /The current technology in the library service to download e-books isn't working for someone who's a comparatively computer literate person!
- Cwestiwn: Ydi e-lyfrau Cymraeg ar gael drwy'r gwasanaeth?/Question: Are e-books in Welsh available through the service?

Pryderon am y newid - Worries re the change

Angen am gyfrifiaduron yn Neiniolen / need for computers in Deiniolen

- ✓✓✓✓✓ Mae'r cyfrifiaduron yn bwysig - yn cael eu defnyddio gan bobl ifanc a hŷn /Computers are important – are used by young and older people
- ✓✓✓✓✓ Pa wasanaeth fydd yn cael ei ddarparu i blant sydd heb fynediad i gyfrifiaduron adref? /What service will be provided to children who don't have access to a computer at home?
- Mae oedolion sy'n chwilio am waith yn defnyddio'r cyfrifiaduron yn y llyfrgell /Adults looking for employment use the computers in the library
- ✓✓✓✓✓ Chewch chi ddim addysg well nag mewn llyfrgell – plant a phobl ifanc yn defnyddio'r cyfrifiaduron / You won't find a better education than in a library – children and young people use the computers.
- Mae cyfrifiaduron y llyfrgell yn ddefnyddiol pan fo nam ar y band byd eang neu offer yng nghartrefi pobl /The computers in the library are useful when there is a fault with the broadband or the equipment in people's homes.

Colli cyfleuster cymunedol prin / Loss of a scarce community resource

- ✓✓✓✓✓ Dydy Deiniolen ddim yn gallu dygymod hefo colli mwy o gyfleusterau – does dim ddigon o ddarpariaeth cymunedol yma fel y mae - dim ond yr ystafell snwcer sydd ar ôl yng Nghanolfan Dinorwig a mae'r toiledau cyhoeddus wedi mynd /Deiniolen can't cope with the loss of more facilities – the community provision is inadequate as it is – only the snooker room remains in Canolfan Dinorwig and the public toilets have closed
- ✓✓ Mae 'na gyfleusterau defnyddiol yma – ystafell ychwanegol yn cael ei defnyddio gan y gymuned e.e. mamau ifanc, crèche /There are useful facilities here – the additional room is used by the community e.g. young mothers, crèche
- ✓✓✓✓✓ Mae lot o bobl hŷn ac ifancach yn dod yma am sgwrs – mae'n le pwysig i gymdeithasu /Many older and younger people come here for a chat – it's an important place to socialise

- Ystafell wag arall yn y pentref. Beth sydd yn mynd i ddigwydd i'r adeilad?? /Another empty room in the village. What will happen to the building??
- Mae'r adeilad yn cynnwys y neuadd bentref – a fydd y Cyngor yn parhau i gynnal y Neuadd Bentref? Pam na all gynnal y llyfrgell hefyd! /This building includes the village hall – will the Council still maintain the Village Hall? Why not maintain the library too!
- Unwaith i'r adnodd gael ei gollu bydd yn anodd ei gael yn ôl /Once the resource has been lost it will be difficult to get it back
- Of great value to the community

Anawsterau teithio a chyfleuster prif lyfrgelloedd – travel problems and convenience of main libraries

- ✓✓✓✓ Bysus wedi cael eu cwtogi yn sylweddol - diffyg bysus min nos i Fangor / Buses have been severely cut – a lack of evening buses to Bangor
- O'm cartref i Lyfrgell Caernarfon mae'n dri o 22 milltir. Mae 'na sôn am ehangu'r oriau - ydi hynny'n bosibl? Cost bws i Gaernarfon ac yn ôl ddim yn bosibl i mi. Rhaid i mi ddefnyddio llyfrgell ar Sir Fôn oherwydd dyna lle rydw i'n gweithio /It is a 22-mile journey from my home to Caernarfon Library. There is mention of extending the hours – is this possible? The cost of a bus to Caernarfon and back is not possible for me. I have to use the library on Anglesey as this is where I work.
- Nifer o blant a'u teuluoedd heb gar i deithio'n hwylus i brif lyfrgell /A number of families and children don't have a car to travel easily to a library.
- Prif lyfrgelloedd ddim wastad ar agor pan yn ymweld â'r dref / The main libraries are not always open when visiting the town.
- ✓✓ Mae nifer o henoed yn dibynnu ar aelodau o'u teuluoedd i n'ol a dychwelyd llyfrau i'r llyfrgell yn wythnosol / A number of elderly people depend on family members to fetch and return books to the library on a weekly basis.

Lori llyfrgell – mobile library

- Stoc llyfrau cyfyng ar y lori deithiol /Limited stock on the mobile library
- Dydy unwaith y mis ddim yn ddigon! N'ol llyfrau i fy mam 3 / 4 gwaith yr wythnos /Once a month is insufficient! I fetch books for my mother 3 / 4 times a week
- Dros amser bydd llai o ddefnydd o'r llyfrgell deithiol – bydd y gwasanaeth yn colli defnyddwyr / Over time there will be less use made of the mobile library – the service will lose users.

Colli argaeledd llyfrau i blant / Loss of availability of books for children

- Mae'r Eisteddfod lleol yn annog plant i ddod o hyd i detsunau gosod yn y llyfrgell /The local Eisteddfod encourages children to find set pieces at the library.
- Mae llyfrgell Deiniolen yn bwysig i fywyd addysgol fy merch – mae hi wedi bod yn aelod ers cyn iddi fod yn un mlwydd oed /Deiniolen library is important to my daughter's educational life – she has been a member since she was one years old
- Want the children and people in the community to continue to enjoy facilities that I and previous generations did /Eisiau i'r plant a'r bobl yn y gymuned barhau i fwynhau'r un cyfleusterau a oedd ar gael i mi a chenedlaethau cynt
- Want children to feel same excitement of being the first one to get a stamp in a library book! / Eisiau i'r plant deimlo'r un cyffro o gael bod y cyntaf i gael stamp mewn llyfr llyfrgell!
- My eldest is a fantastic reader because he was able to come here and borrow as many books as he wanted / Mae fy mhlentyn cyntaf yn ddarllenydd gwyd gan y gallai ddod yma a chael benthg cymaint o lyfrau ag y dymunai.

Colli adnoddau Cymraeg / Loss of Welsh resources

- ✓✓ Colli llyfrau Cymraeg gall fod yn ddud os yw'r llyfrgell yn cau /Loss of Welsh books, it could become expensive if the library closes

Colli gwasanaeth llyfrgellydd / Loss of librarian service

- ✓ Llyfrgellydd cymwynasgar sy'n barod iawn i helpu /A kind librarian who is always willing to help.

Symud y ffocws i'r trefi ac amddifadu ardaloedd gwledig a thlawd / Shifting the focus to the towns and depriving rural and poor areas

- ✓ Mae Deiniolen yn bentref 'o angen' yn swyddogol - mae'n gostus i bobl brynu llyfrau ac i deithio /Deiniolen is officially a village 'in need' – it is expensive for people to buy books and travel
- Mae llyfrgell yn adlewyrchu cymuned wâr /A library reflects a civilised community
- ✓✓✓ Mae pobl Deiniolen yn talu'r un trethi â phobl Caernarfon a Bangor sydd â'r prif lyfrgelloedd. Gwarthus bod y Cyngor yn sôn am gadw'r gwasanaeth mewn trefi / dinasoedd ond nid mewn pentrefi gwledig megis Deiniolen /Deiniolen residents pay the same taxes as the residents of Caernarfon and Bangor, where the main libraries are located. It is dreadful that the Council is considering retaining the service in towns / cities but not in rural villages such as Deiniolen.
- Teimlo fel pe bae'r Cyngor Sir wedi anghofio am ac yn esgeuluso Deiniolen /Feel as if the County Council has forgotten about, and is neglecting Deiniolen
- Talp anferth o Wynedd yn cael ei adael heb adeilad llyfrgell – mae'r polisi o ganoli mewn trefi yn anghywir / A huge part of Gwynedd would be left without a physical building – the policy of centralisation in towns is wrong.
- Pobl ddifreintiedig yn colli allan /Deprived people lose out

Gormod o bwyslais ar dechnoleg / Too much emphasis on technology

- Mae'n anodd i'r henoed -archebu llyfrau ar-lein /It is difficult for elderly people – ordering books online

- Mae 'pori'n' bwysig – pobl eisiau gweld y llyfr yn hytrach nag archebu dros y we /Browsing is important – people want to see a book rather than ordering it online
- Pwyslais ar e-ddarllen ('Mwy na Llyfrau') – dwi ddim yn yr oes yna eto /Emphasis on e-reading ('More than Books') – I haven't yet reached the digital age
- Pwyslais ein bod ni i gyd yn hi-tech ond dydyn ni ddim! /Emphasis that we are all hi-tech, but we are not!

Y strategaeth a'r weledigaeth – the strategy and vision

- Worried to hear main libraries are also under threat in terms of opening hours: that this service may not be available if Deiniolen's library closes /Yn pryderu i glywed fod bygythiad hefyd i'r prif lyfrgelloedd o ran eu horiau agor: efallai na fydd y gwasanaeth ar gael os bydd llyfrgell Deiniolen yn cau

Y torri am gostio'r Cyngor yn y tymor hir / The cuts will cost the Council in the long term

- Efallai bod y Cyngor yn meddwl ei fod yn arbed arian, ond bydd yn gostus yn yr hirdymor / Council may think they're saving money, but will cost them in the long run:
  - ✓✓ affect reading /writing skills of children /effeithio ar sgiliau darllen / ysgrifennu plant
  - provision of IT skills /darparu sgiliau TG
  - social space for elderly /lleoliad cymdeithasol i'r henoed
- Gall yr holl deithio mewn ceir i'r prif lyfrgell achosi lot o lygredd /All the travel in cars to the main library will increase pollution.
- Gall y diffyg gofod i blant/pobl ifainc arwain at drafferthion gwrth-cymdeithasol /The lack of space for children/young could lead to antisocial behaviour problems.

Awgrymiadau am yr opsiynau - Suggestions around the options

Take a holistic view / Cymryd golwg holistaidd

- Bring all provisions together under one roof /Dod â'r holl ddarpariaeth ynghyd o dan un to

Opsiwn B / Option B

- Bydd angen silffoedd fel ag yn llyfrgell yma /There will be a need for shelves as in this library
- Posibl sefydlu dolen cymunedol yn Nhŷ Elidir neu stafell yn Caffi E.b sydd yn cael eu rhedeg gan Menter Fachwen (Kate Toms a Carys Williams) /Possible to establish a community link at Tŷ Elidir or a room in Caffi E.b which is run by Menter Fachwen (Kate Toms and Carys Williams)
- Hefyd efallai bod ystafell ar gael yng Nghwt Band Deiniolen /A room could be available in Deiniolen Band Room
- ✓✓ Sefydlu Dolen Cymunedol yn Ysgol Waun Gynfi yn ystod a thu allan i oriau ysgol /Establish a Community Link in Ysgol Gwaun Gynfi during and outside school hours

- Manteision sefydlu yn yr ysgol / Advantages of establishing within the school:
  - Ystafell o'r enw 'Caban' o dan y gegin yn addas /A room called 'Caban' under the kitchen is suitable
  - Arbed costau'r adeilad /Saves on the costs of the building
  - Lleoliad canolig /Central location
  - Dod â'r gymuned a'r ysgol yn agosach at ei gilydd /Brings the community and the school closer together
  - Dal anegn arbenigedd llyfrgellydd /Retains the need for a specialist librarian
  - Plant i helpu i'w redeg /Children could help to run it
  - Oedolion yn gallu helpu dysgu darllen drwy gynnal grwpiau darllen /Adults can help with reading skills by holding reading groups
  - Angen sicrhau gwresogi'r adeilad /Need to ensure that the building is heated
- Pryder – cau adeilad yr ysgol a'r safle tu allan i oriau ysgol. Sut i'w gadw ar agor yn ystod y gwyliau ac ar ôl ysgol? /Concern – closing the school building and site outside school hours. How to keep it open during the holidays
- Ydi'r Cyngor am drafod yr opsiwn yma gyda'r ysgol a'r llywodraethwyr cyn gwneud penderfyniad? / Is the Council going to discuss this option with the school and the governors before making a decision?

Awgrymiadau a chynigion cyffredinol – general suggestions and proposals

Cymorth gan y Cyngor Cymuned – help and support from the Community Council

- Awyddus i helpu marchnata'r llyfrgell ar draws holl ardal y Cyngor Cymuned - mae angen marchnata'r llyfrgell: ffigurau defnydd yn sâl /Eager to help with marketing the library across the whole of the Community Council's area – the library needs to be marketed: the usage figures are poor
- Gall Llyfrgell Deiniolen wasanaethu ardal fawr - her tynnu pobl o'r ardal gyfagos i ddefnyddio'r llyfrgell yn Neiniolen /Deiniolen Library could serve a large area – a challenge to draw people from the surrounding area to use the library in Deiniolen
- Angen gwneud mwy i ddenu pobl i'r llyfrgell – does dim digon yn cael ei wneud / not enough is done to bring people into the library
- Barod iawn i roi cymorth /Always willing to help

Rhannu cyfleuster/gofod – share facility and space

- ✓✓Beth am ddenu'r Swyddfa Bost i rhannu'r adeilad? /What about attracting the Post Office to share the building?
- Manteision / Advantages:
  - dod ag incwm / create income

- annog mwy o ddefnydd o'r llyfrgell / encourage more use of the library
- Beth am i Adran Economaidd y Cyngor drafod posibilrwydd yma gyda'r Swyddfa Bost? / Could the Council's Economy Department discuss this possibility with the Post Office?
- Hefyd denu gwasanaethau eraill e.e. Cwmni cyfreithwyr, CAB sy'n defnyddio fan ar hyn o bryd /Also attract other services e.g. Solicitors, Citizen's Advice, that currently uses a van
- Mae'r Cyngor Cymuned yn awyddus i berswadio'r Amgueddfa Lechi i ddatganoli rywfaint o'i chasgliad i Ddeiniolen / The Community Council is eager to persuade the Slate Museum to devolve some of its collection to Deiniolen
- Bydd angen newid ac addasu'r gofod / The space will need to be changed and adapted
- Eisiau trio cadw'r 8 awr mae'r llyfrgell presennol ar agor /Need to try to retain the 8 hours that the library is currently open

Darpariaeth TG/IT – IT provision

- Beth am gael bws I.T.bBus – gwasanaeth / adnodd cyfrifiaduron i fod ar gael 3.30 -6.00? / What about having an I.T.bBus – computer service / resource to be available 3.30-6.00?

Codi pres - Fundraising

- Beth am godi cwpl o bunnoedd y pen ar y dreth gyngor i gadw'r llyfrgell ar agor? / What about increasing the council tax by a couple of pounds per capita to keep the library open?

Galluogi plant ysgol i ddod yma / enable schoolchildren to visit

- Byddai'n dda cyfoethogi profiad plant ysgol o ddarllen drwy ddod â nhw i'r llyfrgell yn ystod oriau ysgol / It would be good to enrich the reading experiences given to pupils by bringing them to the library during school hours

Y prif Lyfrgelloedd / the main libraries

- Cwtogi gwasanaeth y prif lyfrgelloedd:
  - DVDs, 'frilly bits!' y 'periphery'
  - CDs
  - Ail-wneud y lle. Llai o wario ar edrychiad y lle / Refurbish. Less spending on the place's appearance

Further general comments

- Try to keep closures to a minimum
- A library service is vital to young and old
- Library events need to be better advertised – access to the internet, storytime, crafts etc.

Sylwadau am yr Opsiynau - Comments re the Options

Opsiwn A / Option A

- Does dim digon o bobl yn Neiniolen sy'n fodlon bod yn swyddogion/aelodau o bwyllgor ond mae digon yn hapus i helpu → llawer yn gyndyn o gymryd cyfrifoldeb /_Insufficient people in Deiniolen willing to be committee officers/members but plenty are willing to help → many are reticent to take responsibility
- Mae 'na 20 mudiad yn Neiniolen ond yr un bobl sydd ar bob pwyllgor ac sy'n swyddogion i'r mudiadau /There are 20 organisations in Deiniolen, but the same people tend to be on every committee and to serve as officials to the organisations
- Important to keep the expertise of the librarian / Pwysig i gadw arbenigedd y llyfrgellydd

Opsiwn B+C / Options B+C

- Dim yn cytuno efo'r syniad o wirfoddolwyr yn rhedeg y llyfrgell /Disagree with the idea of volunteers running the library
- Does dim llawer o griw Menter Fachwen yn byw yn Neiniolen /Not many of the Menter Fachwen members live in Deiniolen
- Os ydyn nhw'n cau fyma mae'n rhaid cael rhywle arall /If they close here somewhere else must be found
- Mae sawl agwedd yn bwysig am y gwasanaeth, nid dim ond llyfrau – angen cyfleusterau ar gyfer gwneud ymchwil leol ar gyfrifiaduron, chwilio am swyddi, a chwilio drwy gofnodion papurau newydd lleol /There are a number of aspects of the service which are important, not only the books – need facilities for local consultations computers, job searching and records of local newspapers
- Does the community have the skills / time to sustain the service? /A oes gan y gymuned y sgiliau / amser i gynnal y gwasanaeth?

Yr holl opsiynau / All options

- Mae'n anodd codi pres yn Neiniolen /It is difficult to raise funds in Deiniolen

Llyfrgell Harlech Library

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

Pryderon am y newid posibl / Concerns regarding possible change

✓✓ Mae llyfr fel ffrind i mi / A book is like a friend to me

Unfair burden on Harlech and other smaller rural communities / Baich annheg ar Harlech a chymunedau cefn gwlad bychain eraill

- ✓✓✓✓ Community is struggling to keep swimming pool, the theatre and the old library etc going. / Mae'r gymuned yn cael trafferth i gynnal y pwll nofio, y theatr a'r hen lyfrgell.
- ✓✓ It's not fair – Council tax has gone up and Harlech has already suffered a lot of cuts to services. / Nid yw'n deg - Mae treth y Cyngor wedi cynyddu ac mae Harlech eisoes wedi dioddef llawer o doriadau i'w wasanaethau.
- ✓✓ Losing the Library building would mean that the rural population and its needs are being neglected / Byddai colli adeilad y Llyfrgell yn golygu yr anwybyddir y boblogaeth cefn gwlad a'i hanghenion.
- ✓ Why penalise a small community as opposed to a larger one? - seem to be loading smaller communities with more and more responsibility and financial burden. / Pam erlid cymuned fechan yn hytrach na un fawr? - mae'n ymddangos bod cymunedau bychain yn cael eu llenwi gyda mwy a mwy o gyfrifoldeb a baich ariannol.
- Why should rural areas suffer AGAIN?

Geographical isolation and transport issues / Arwahanrwydd daearyddol a phroblemau trafndiaeth

- ✓✓✓✓✓✓✓✓ Harlech is isolated in terms of public transport and long car journeys (45 min drive to Port) / Mae Harlech wedi'i arwahanu o ran trafndiaeth cyhoeddus a siwrneiau car hir (45 munud o siwrne i Borthmadog)
- ✓ Train station is difficult for people in upper part of Harlech and the elderly to get to. / Mae'n anodd i bobl yn ran uchaf Harlech a'r henoed gyrraedd yr orsaf drên.
- ✓✓ Problem of carrying books on a train or bus - a fortnight's supply would be too heavy. / Problem o ran cludo llyfrau ar dren neu fws - byddai gwerth pythefnos yn rhy drwm.
- ✓✓✓✓✓ Travel is a problem especially for an ageing population / Mae teithio yn broblem yn enwedig i boblogaeth sy'n heneiddio
- ✓✓ Need to ensure opening times of Port and Barmouth libraries tie in with train times / Angen sicrhau bod amseroedd agor llyfrgelloedd Port ac Abermaw yn cydweddu ag amserau tren.
- Trains to and from Port aren't frequent enough / Nid yw'r trenau i ac o Bort yn rhedeg ddigon aml
- ✓ Costly to travel on train during the summer but free during winter with bus pass / Mae'n ddrud i deithio ar dren yn ystod yr haf ond am ddim yn ystod y gaeaf gyda phas bws.
- There'll be less choice of libraries to visit.

Loss of educational facility especially for vulnerable people / Colli cyfleuster addysgol yn enwedig i bobl bregus

- Feels like education is being taken away from the less privileged instead of being invested in. / Mae'n teimlo fel bod addysg yn cael ei dynnu oddi ar y rhai llai breintiedig yn hytrach na buddsoddiad iddi.
- Loss of the building would affect the elderly, low income and people with disabilities and young children. / Byddai colli'r adeilad yn effeithio ar yr henoed, pobl ag incwm isel, pobl ag anabledau a phlant ifanc.

- Forefathers fought to have free libraries and schools to improve their children's lives, this principle is being eroded. / Bu i gyndadau ymladd dros cael llyfrgelloedd am ddim ac ysgolion i wella bywydau eu plant, mae'r egwyddor hon yn cael ei herydu.
- This will affect the education of our youngsters – from 6 - 40! Open University etc / Bydd hyn yn effeithio addysg ein pobl ifanc - o 6 oed i 40! Prifysgol Agored ayyb
- Loss of opportunity to socialize / Llai o gyfleoedd i gymdeithasu
- Loss of access to newspapers

Colli'r llyfrgellydd / Loss of librarian

- ✓ Librarian is the information point. 'She's brilliant'. Very efficient service. Her expertise is essential / Y llyfrgellydd yw'r pwynt gwybodaeth. 'Mae'n wych'. Gwasanaeth effeithlon iawn. Mae ei harbenigedd yn hanfodol
- Without Anne's expertise I wouldn't use the service / Heb arbenigedd Anne ni fyddwn yn defnyddio'r gwasanaeth
- Concerned about the librarian and her job or her having to travel to another library / Poeni am y llyfrgellydd a'i swydd neu fod rhaid iddi deithio i lyfrgell arall
- Loss of the service of the librarian / Colli gwasanaeth y llyfrgellydd
- There are still snags with existing service, even with Anne's efficiency. / Mae rhwystrau'n bodoli gyda'r gwasanaeth cyfredol, hyd yn oed gydag effeithlondeb Anne.

Mobile library / Llyfrgell symudol

- ✓✓ 'I've tried and it's impossible': lack of information and consistency. Once a month is not enough. / 'Dw i wedi trio ac mae'n amhosibl': diffyg gwybodaeth a chysondeb. Nid yw unwaith y mis yn ddigon.
- It isn't too reliable – varies depending on weather, road conditions and traffic (Pont Briwet work has been a problem). / Nid yw'n ddibynadwy iawn - mae'n amrywio yn dibynnu ar y tywydd, amodau'r ffordd a thraffig (mae gwaith Pont Briwet wedi bod yn broblem).
- In the future, route to be taken should include top and lower Harlech / Yn y dyfodol, dylid cynnwys Harlech uchaf a gwaelod Harlech yn y llwybr.
- Mobile library is only useful for people who live nearby. / Dim ond i bobl sy'n byw'n gyfagos y mae'r llyfrgell symudol yn ddefnyddiol.
- Is the mobile library available for everyone or just those who are infirm? / A yw'r llyfrgell symudol ar gael i bawb, neu dim ond i bobl fethedig?*
- A fydd y llyfrgell symudol ar gael i blant tu allan i oriau ysgol ac yn ddigon hwyr i bobl ar ôl gwaith? / Will the mobile library be available for children outside of school hours and late enough for people after work?
- Would use the mobile library / Byddwn yn defnyddio'r llyfrgell symudol.
- Mobile service would have to be WEEKLY
- If you close Harlech Library do not supply a mobile service because we won't be able to use your service.

Loss of free access to computers / Colli mynediad am ddim at gyfrifiaduron

- ✓✓ Loss of computer with internet access for those who don't have at home. Very relevant for people living in isolated places in the hills with unreliable broadband. / Colli cyfrifiadur gyda mynediad at y rhyngwrld i'r rheiny sydd heb gartref. Perthnasol iawn i bobl sy'n byw mewn llefydd ar wahan yn y bryniau gyda band llydan annibynadwy.

- ✓ I will miss access to computer since I access e-mails ancestry.com and findmypast 3 times a week at the library / Byddaf yn colli'r mynediad at gyfrifiadur gan fy mod yn gweld fy ebostion ancestry.com a findmypast 3 gwaith yr wythnos yn y llyfrgell
- Unemployed use library IT facilities for job searching and to record job searches on their Universal Job Match accounts / Mae pobl di-waith yn defnyddio cyfleusterau TG y llyfrgell i chwilio am waith ac i gofnodi gwaith ar eu cyfrifon Universal Job Match

Colli cyfle ac adnodd pwysig i blant - Loss of opportunity and important resource for children

- Adnodd ar y stepan drws sy'n handi os oes gennych blant – this resource is on the doorstep which is handy if you have children.
- Mae'r Cylch Feithrin sy'n cael ei chynnal yn yr adeilad yn defnyddio'r llyfrgell bob dydd lau - yn gwybod dim am y ffaith bod yr adeilad o dan fygythiad!! – the Cylch Feithrin which is held in the building and uses the library every Thursday knows nothing about the potential closure of the building.
- I'm starting 'Amser Twf' in the library. Shutting the library will be disastrous because I'll have to find another venue'
- ✓ Lori Ni books stay in school and so library is important for children to have books to read at home. / Mae'r llyfrau Lori Ni yn aros yn yr ysgol ac felly mae'r llyfrgell yn bwysig i blant allu cael llyfrau i ddarllen gartref.
- ✓ Reading on devices and tablets tempts children to do other things apart from reading. / Mae darllen ar ddyfeisiau a thabledi yn temptio plant i wneud pethau arall heblaw am ddarllen.
- ✓ Libraries encourage children to read a wide range of books. / Mae llyfrgelloedd yn annog plant i ddarllen ystod eang o lyfrau.
- The beauty of the children's section in a library are the low chairs and the fact it is colourful. / Harddwch yr adran plant yn y llyfrgell yw'r cadeiriau isel a'r ffaith ei fod yn liwgar.
- 'Book past' is so important for children / Mae 'book past' yn bwysig iawn i blant

Technoleg - Technology

- Ddim wedi mentro defnyddio e-lyfrau yn y llyfrgell – haven't ventured to use e-books at the library yet.
- I like the tactile experience of books – electronic books are just not the same.

Feelings - Teimladau

- The consultation is just lip service. The decision has already been made. / Dim ond gwefus-lafar yw'r ymgynghoriad. Mae'r penderfyniad wedi'i wneud yn barod.

Sylwadau am yr opsiynau - Comments about the options

All options - Yr holl opsiynau

- ✓✓ Don't feel any of the options would work. I can't live with any of those changes / options. / Dwi'm yn meddwl y byddai'r un o'r opsiynau'n gweithio. Allai'm byw ag unrhyw un o'r newidiadau/opsiynau hynny.
- If these options are brought in it will be a skeleton service and the thin end of the wedge. / Petai'r opsiynau hyn yn cael eu gweithredu, bydd yn wasanaeth sgerbwdd fyddai'n arwain at bethau gwaeth.
- Delays and problems in the service/system would be exacerbated leading to an 8 week wait for items. / Byddai oedi a phroblemau yn y gwasanaeth/drefn yn gwaethygu, fyddai'n arwain at orfod aros am 8 wythnos i dderbyn eitemau.

Option A - Opsiwn A

- No money available in the community / Dim pres ar gael yn y gymuned
- Can't see the community going along with this – already suffered cuts to the services and can't see non-users taking responsibility for cost. / Ni allaf weld y gymuned yn cytuno â hyn - wedi dioddef toriadau yn barod ac nid wyf yn creu y byddai pobl sydd ddim yn defnyddio llyfrgelloedd yn cymryd cyfrifoldeb am y gost.

Options B & C - Opsiynau B & C

- ✓ I can't use IT so options B and C wouldn't suit me / Ni allaf ddefnyddio IT felly ni fyddai opsiwn B na C yn fy siwtio
- ✓ Assistance from the librarian is essential / Mae help y llyfrgellydd yn hanfodol

Option B - Opsiwn B

- This could be plausible if housed in Old Library which is already a community building. / Gall hyn fod yn gredadwy pe byddai'n cael ei gynnal yn yr Hen Lyfrgell, sydd eisoes yn adeilad cymunedol.
- Browsing is still a possibility with this option. / Mae pori dal yn bosibilrwydd gyda'r opsiwn hwn.
- ✓ May not be sufficient choice of books / Efallai na fydd dewis digonol o lyfrau
- Y llyfrgell yma yd'r mwyaf hwylus o ran parcio o gymharu â chanolfannau eraill yn y dref - mantais i bobl hŷn / This library is the most convenient in terms of parking compared with other centres in the town - an advantage for older people
- Mae'n anodd/gostus i gadw adeilad yr Hen Lyfrgell i fynd - dydy o ddim yn fawr ac mae ganddo risiau. / It is difficult/costly to maintain the Old Library building - it is not large and it has stairs.

Option C - Opsiwn C

- ✓✓ Diminishes the magic of browsing and coming across the unexpected. / Chwalu hud pori a dod ar draws rhywbeth annisgwyl
- ✓ Keeping up with volume of books difficult. Angen cyflenwad o lyfrau ar y tro i bob unigolyn hŷn. / Byddai cynnal nifer y llyfrau'n anodd. Need a supply of books then and there for each older individual.

Awgrymiadau - Suggestions

- There should be more joined-up thinking bringing school, pool and library together – combine Council services. / Dylid ystyried pethau mewn modd cyfunol gan feddwl am ddod â'r ysgol, y pwll nofio a'r llyfrgell ynghyd - cyfuno gwasanaethau'r Cyngor.
- Why not combine library with primary school? / Pam na ellid cyfuno'r llyfrgell â'r ysgol gynradd? ✓
- Beth am i'r Cylch Meithrin a'r Clwb Ieunectid dalu rent i greu incwm? – ddim yn talu rent ar hyn o bryd – what about Cylch Meithrin and Youth Club paying rent to create income? – don't pay rent at the moment.
- If the building is multi-purpose and convenient why can't it stay and continue to be used? / Os yw'r adeilad yn un aml-bwrpas ac yn hwylus, pam na ellid parhau i'w ddefnyddio?
- ✓✓✓✓✓ Have a library open one day a week or fortnight / Cael llyfrgell ar agor un diwrnod bob wythnos neu bythefnos
- We'd be happy to volunteer / help the service x 2 / Byddem yn hapus i wirfoddoli / helpu'r gwasanaeth x 2
- Why not place public computers in schools in all communities? / Pam na ellid rhoi cyfrifiaduron cyhoeddus mewn ysgolion yn yr holl gymunedau?

- ✓✓ Nearby main libraries should be open long hours to compensate for loss of this library / Dylid sicrhau fod prif lyfrgelloedd cyfagos ar agor am oriau hir i wneud yn iawn am gollu'r llyfrgell hon
- £7,300 is the annual cost for the building minus staff – why can't this be borne by the Council Tax? / £7,300 yw'r gost blyneddol yr adeilad, heb gost y staff - pam na all Treth y Cyngor ysgwyddo hyn?
- Would it be possible for school computers to access the library computer service?
- Keep libraries open where there are no other council facilities e.g. job centres, which could offer alternative free computer access. Thus free internet facilities would be available in more local places.
- All people should have access to a library at a reasonable distance from their home or be provided with a mobile service and free requests for books as a mobile service has limited choice.
- Reduce hours in larger libraries to maintain opening of rural libraries.
- Have late opening in the main libraries maybe several times a week.
- Videos and tapes – there is not much need for them as these can be downloaded. Money should be spent on other services.
- ✓ Building to be used more as a community service – e.g. local groups using the building after hours on a Wednesday.
- Extended opening hours

Letter submitted

I have visited libraries frequently for over 70 years. I have not forgotten the thrilling excitement I felt on my first visit to a library when I was 7 years old. I still have that feeling today when I visit a library or am anticipating a visit to a library.

I have been a volunteer at the primary school in Harlech, Ysgol Tan Y Castell for nearly 9 years, reading with children in English. During that time I have often met school children I know in the Harlech library but I have to admit that doesn't happen as frequently as it did in the past. More frequently I have been at the library when groups of very young children from play groups visit to look at books and select some to take home. Their excitement is genuine and exultantly expressed.

Harlech area children will no longer be able to easily exercise the special and exciting privilege of visiting a library. They are not among the "substantial proportion of users (who) will travel less than 3 miles and (the) fair proportion (who) will travel between 3-6 miles to the library". Harlech residents will have to travel about 10 miles to either Porthmadog or Barmouth.

Speaking for myself, my reading interests range widely and I have very often ordered books through the Harlech library from other branches. When there was a charge of 50 pence per book, I paid it happily and would have continued to do so. I have ordered so many books that my financial contribution alone might have helped some small libraries! I cannot express my appreciation adequately for that inestimably valuable service.

The digital age is miraculous but it cannot replace a visit to a library and seeing the colourful wealth of excitement and entertainment and information spread before you; shelves full of enticing books, that you would still be able to read even if a solar flare wreaks an electronic disaster on our planet.

Llyfrgell Llanberis Library

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

Pryderon am y newid - Concerns re the change

Y llyfrgell bresennol a'i lleoliad – The current library and its location

- ✓✓✓✓✓ Llyfrgell bresennol yn gyfleus i barcio, ar gyfer berson hŷn a phlant ar y ffordd adref o'r ysgol – safle da. / The existing library has convenient parking, for older people and children on their way home from school – good site.
- ✓✓ Llyfrgell yma'n gyfleus i ffwrdd o'r stryd fawr ac yn ganolog i'r pentref. / This library is in a convenient location away from the high street and is central in the village.
- ✓✓ Bydd colli'r adeilad yn golled fawr i hen bobl a phobl sydd heb gar – mae pobl hŷn yn defnyddio'r llyfrgell yn rheolaidd am fod modd cerdded yma / Losing the building will be a great loss for older people and people who do not have a car - older people use the library regularly because they can walk here.
- ✓✓ If the library was only open for a few hours a week this could be enough – 'as long as it's still here'. / Pe bai'r llyfrgell ond ar agor am ychydig o oriau pob wythnos gallai hyn fod yn ddigon – 'cyn belled ei bod dal yma'.
- Wedi bod yn lle pwysig i mi ers yn blentyn. / Has been an important place to me since my childhood.
- Mae 'na naws cartrefol i'r lle 'ma. / This place has a homely atmosphere.
- To lose the building would be the worst thing / Y peth gwaethaf bosib fyddai colli'r adeilad hwn.
- Buasai'n biti gwastraffu adeilad pwrpasol y llyfrgell. / It would be a shame to lose the purpose built library.
- The community would suffer without the library, valuable resource for me and my family and many others.

Y llyfrgellydd a'r gwasanaeth – the librarian and the service

- ✓ Librarian knows the library users so well – she provides a community service which is above and beyond a normal library service - wouldn't get the same level of service with proposed change. / Mae'r llyfrgellydd yn nabod defnyddwyr y llyfrgell yn dda iawn – mae hi'n darparu gwasanaeth i'r gymuned sydd yn mynd y tu hwnt i wasanaeth llyfrgell arferol – ni fyddai modd derbyn yr un lefel gwasanaeth gyda'r newid arfaethedig.
- We travel from Brynrefail to Llanberis because we like the personal touch of the librarian and it's not too busy here. / Rydym yn teithio o Frynrefail i Llanberis am ein bod yn hoffi gwasanaeth personol y llyfrgellydd ac nid yw'n rhy brysur yma.
- Bwlch mawr o rhan colli staff. Mae hi'n rhan o'r gymuned ac yn mynd gam yn bellach nag sydd rhaid. / A great loss in terms of losing staff. She is a part of the community and always goes the extra mile.
- I will miss the personal friendship of a single librarian.

Defnydd o dechnoleg - Use of technology

- I've tried to make digital reservations online but it never worked. / Rwyf wedi ceisio cadw llyfrau ar-lein ond wnaeth o erioed weithio.
- ✓ Hate the assumption that everyone has an e-reader or can afford one. / Rwy'n casau'r dybiaeth fod gan bawb e-ddarllenwyr, neu'n medru fforddio un.
- I would consider ordering books online. / Buaswn yn ystyried archebu llyfrau ar-lein
- Despite being a young family we have not and have no intention of embracing e-devices / electronic reading. / Er ein bod yn deulu ifanc nid ydym wedi, ac nid ydym ar feddwl defnyddio e-ddyfeisiadau / darllenwyr electronig.

- Concentrate on books rather than computers – most people have access to the internet without having to go to the library.
- ✓ ‘More Than Books’ document misses out that people who visit libraries go because they like ‘actual books’. There is too much emphasis on E books and digital material. The joy of stumbling upon something unexpected and interesting in tangible format cannot be underestimated.
- There will be a lack of internet facilities if library closes.

Lori Lyfrgell – Mobile library

- Anodd ffitio ymweliad â’r fan i fewn ar yr amser iawn. / Difficult to fit in visits to the van at the right time.
- Does gan y fan llyfrgell ddim yr un dewis – ddim yn gallu cynnal gymaint o adnoddau. / You can’t get the same choice with a mobile library – they don’t offer as many resources.
- Mae’n bosibl archebu llyfrau trwy’r gwasanaeth symudol ond mae’n broblem os ‘dan ni’n mynd i ffwrdd a dydi’r dyddiadau ddim yn gyfleus. / It is possible to order books through the mobile service but it is a problem if we are going away and if the dates are not convenient.
- The mobile van should possibly stop at Y Caban, Brynrefail – more convenient than where it currently stops. / O bosib, dylai’r fan symudol stopio yn Y Caban, Brynrefail – mae’r lleoliad hwn yn fwy hwylus na’r un presennol.
- We do NOT use the mobile library in Brynrefail where we live because it doesn’t stop in a sensible place.
- It’s not necessary for mobile libraries to visit communities adjacent to libraries

Y strategaeth/gweledigaeth – the strategy/vision

- Prefer to see more libraries open in smaller communities than just have main libraries. / Byddai’n well gweld mwy o lyfrgelloedd yn agor mewn cymunedau llai yn hytrach na chael y prif lyfrgelloedd yn unig.
- The vision should be: ‘Gwynedd Libraries – Books are more important’.

Plant ac adnoddau Cymraeg – Children and Welsh resources

- Heb lyfrgell does dim cyfle i fy mhlentyn ddewis llyfr Cymraeg a darllen efo fi ei fam cyn cychwyn yn yr ysgol ac ar ôl oriau ysgol ac yn ystod gwyliau haf. / Without a library there is no opportunity for my child to choose a Welsh book and to read with its mother before going to school and after school hours and during the summer holidays.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓ Being without a library would be devastating to the education of the children who come here every day after school. This may be the only opportunity for children from less privileged backgrounds to have access to books. / Byddai bod heb lyfrgell yn dinistrio addysg y plant sy’n dod yma pob diwrnod ar ôl ysgol. Efallai mai hwn yw’r unig gyfle i blant o gefndiroedd llai breintiedig gael mynediad at lyfrau.
- ✓✓✓✓ Children who visit here don’t have access to computers outside of library and school / Nid oes gan y plant sy’n ymweld â fan hyn fynediad i gyfrifiaduron y tu allan i’r llyfrgell a’r ysgol.
- ✓ School could be disadvantaged due to children not visiting library or visiting less frequently. / Gall yr ysgol fod dan anfantais am nad yw’r plant yn ymweld â’r llyfrgell neu am eu bod yn ymweld yn llai aml.
- ✓ Loss of a learning tool – mae’r prifathro yn hel / annog plant i fynd i’r llyfrgell i wneud ymchwil a gwaith cartref. / Colli teclyn dysgu – the head teacher encourages children to go to the library to undertake research and to do their homework.
- ✓ Angen cyfleuster cyfrifiaduron a’r gallu i argraffu gwaith cartref ar ôl ysgol ar blant sydd heb rai adref. / A computers facility is needed and the ability to print homework after school for children who don’t have any at home.

- Mae'n le cyfleus ar gyfer plant am rhyw ½ awr nes i'r rhiant gyrraedd adref – lle diogel. / It is a convenient place for children to go for half an hour or so to wait until their parent arrives home – a safe place.
- Helpu yn y broses o addysgu pan fo plant yn mynd yn hŷn – dilyniant naturiol o'r gweithgaredd 'sgwrs a stori'. / Helps in the process of educating as children get older – natural follow on to the 'sgwrs a stori' activity.
- Llyfrgell hefyd yn gyfleus i deuluoedd gyda 1 neu fwy o blant – rhai yn yr ysgol a rhai cyn oed ysgol pan yn aros i gasglu plant o'r ysgol. / The library is also convenient for families with one or more children – those at school and those of pre-school age waiting to collect children from school.
- Beneficial 'knock on' effect of the library – children come to the building and their parents come also. / Effeithiau buddiol y llyfrgell – os yw'r plant yn dod i'r adeilad, fe ddaw'r rhieni hefyd.
- I, my little boy and my partner really enjoy using the library / building. / Rwyf fi, fy hogyn bach a fy mhartner yn wirioneddol fwynhau defnyddio'r llyfrgell / adeilad.
- ✓ The library is full of kids after school / Mae'r llyfrgell yn llawn plant ar ôl ysgol.
- ✓✓✓✓ Our little boy loves coming here and the whole process of looking at, choosing and borrowing a book teaches good values – borrowing, looking after something, sharing. / Mae'n hogyn bach yn mwynhau dod yma a'r holl broses o bori drwy lyfrau, eu dewis a'u benthyg, mae hyn yn dysgu gwerthoedd da iddo, benthyg, edrych ar ôl rhwybeth a rhannu.
- ✓✓✓ Excellent selection of Welsh language books - for an English speaking family on a low income this is such an excellent resource. / Dewis rhagorol o lyfrau Cymraeg – mae hwn yn adnodd rhagorol i deulu di-Gymraeg sydd ar incwm isel.
- It would be a great loss to us, this is where we all meet for a story and craft sessions for the kids.
- What will happen to the Welsh evening classes held here should the building close? / Beth fydd yn digwydd i'r dosbarthiadau Cymraeg a gynhelir yn y nos yma pe bai'r adeilad yn cau?
- Library not just a source of information – it's a place to go, to hang out.
- I go to the library with my granddaughters, they like to read and use the computers there.
- Wherever the library is, it's important English children are given the opportunity to mix with Welsh children – it's important to keep the [Welsh] language alive.

Anawsterau teithio a chost yng ngwyneb tlodi – travel issues and expense in the face of poverty.

- Bydd yn anodd ffitio ymweliad â'r llyfrgell i fewn pan yng Nghaernarfon pan fydd y fam yn ôl yn gweithio – ar agor dim ond am hanner diwrnod dydd Sadwrn a mae'n daith hir i Gaernarfon efo plant. / It will be difficult to fit in a library visit when in Caernarfon when the mother returns to work – it is only open for half a day on a Saturday and it is a long journey to Caernarfon with the children.
- Anodd parcio o flaen llyfrgell Caernarfon ac yn ddrud i barcio yng Nghaernarfon - £2 yw'r lleiafswm. / Difficult to park in front of Caernarfon library and expensive to park in Caernarfon – the minimum is £2.
- Ddim yn deg – pobl o ardal dlawd yn gorfod teithio i Fangor neu Gaernarfon i ddefnyddio'r gwasanaeth. / Not fair – people from a poor area having to travel to Bangor or Caernarfon to use the service.
- I'm not going to go all the way to Bangor / Caernarfon to borrow books. / Dw i ddim am fynd yr holl ffordd i Fangor / Caernarfon i fenthyg llyfrau.
- Os ydyn nhw'n cau'r llyfrgell, ydan ni'n mynd i gael gostyngiad yn y Treth Cyngor gan ein bod yn derbyn llai o wasanaeth? / If they close the library, are we going to get a Council Tax reduction because we receive less service?
- The inconvenience of having to travel further to reach my nearest library

Ymwelwyr â'r economi leol – visitors and the local economy

- Llyfrgell yn ddefnyddiol i ymwelwyr Llanberis i ymchwilio i leoedd i aros ac ymweld â nhw. / The library is useful for Llanberis visitors to research places to stay and visit.
- Cyfrifiaduron yn bwysig i bobl ddiarth i chwilio am waith. / Computers are important to help new people search for work.

Adnoddau lleol – Local resources

- Adnoddau pwysig ar hanes lleol ac ati yma / There are important resources on local history etc. here.

Sylwadau am yr opsiynau - Comments about the options

Opsiynau i gyd – All of the Options

- Mae 'na hanes o brosiectau yn cychwyn yn Llanberis ond ddim yn parhau oherwydd diffyg gwirfoddolwyr. / There is a history of projects being set-up in Llanberis, but nothing ever comes from them due to the lack of volunteers.

Opsiwn A – cost cynnal a chadw'r adeilad pob flwyddyn: £12,070 / Option A – annual maintenance cost: £12,070

- Rhy uchelgeisiol / Too ambitious
- Dyma'r opsiwn gorau oherwydd bydd plant yn gallu parhau i wneud gwaith cartref yma yn ystod yr wythnos. / This is the best option as the children will be able to continue to do their homework here during the week.
- This has happened in Conwy. Librarian is provided by L.A. at the moment:
  - e.g. Penmaenawr.
  - has increased use of library
  - library service runs the 'service'
  - full repairs lease.

Mae hyn wedi digwydd yng Nghonwy. Yr ALL sy'n darparu'r llyfrgell ar y funud:

- e.e. Penmaenmawr
- wedi cynyddu defnydd y llyfrgell
- y gwasanaeth llyfrgelloedd sy'n rhedeg y gwasanaeth
- les atgyweirio llawn
- Should have had a representative from Conwy Library Service present during these consultations: a county where, in some instances, this has succeeded. / Dylech fod wedi cynnwys cynrychiolydd o Wasanaeth Llyfrgelloedd Conwy yn eich ymgynghoriadau: sir sydd wedi bod yn llwyddiannus, mewn rhai achosion.
- Angen y person cywir efo digon o amser ac egni. / You need to find the right person who has plenty of time and energy.
- Dwi'n gallu gweld hwn yn gweithio efo gwirfoddolwyr yn helpu yn ystod 'peak hours' ac ar ôl ysgol. / I can see this working with volunteers helping during peak hours and after school.
- Community council to take some responsibility.
- If the Council is considering staffing the libraries with volunteers, all volunteers must be CRB checked so I cannot see that scenario as workable and will not be as competent as existing staff. The libraries are an integral part of the communities and need to remain open.

Opsiwn B / Option B

Y Ganolfan Gymuned / The community Centre

- Dydy'r Ganolfan Gymuned ddim yn addas oherwydd ddim mewn lle cyfleus a mae'n oer. / The Community Centre is unsuitable as it is not in a convenient location and it's cold.
- Mae 'na ofod posibl ar gyfer llyfrgell yn rhan o'r stafell snwcer. / There is a potential space for the library within the snooker room.
- Mae'n bosibl buasai lleoli llyfrgell yma'n gyfleus i blant sy'n cymryd rhan mewn gweithgareddau eraill e.e. ysgol feithrin, Brownies a'r Clwb Ieuenctid? / It is possible that locating the library here would be convenient for the children who participate in other activities e.g. Ysgol Feithrin, Brownies and the Youth Club.
- Un model o weithio posibl yw i'r Cyngor ariannu aelod o staff yn lle talu rent oherwydd mae'r Ganolfan yn derbyn incwm sylweddol o'r maes parcio. / One potential model is for the Council to fund a member of staff rather than pay rent as the Centre receives substantial income from the car park.

Lleoliadau eraill – other locations

- Beth am leoli'r llyfrgell yn rhywle fel Mynydd Gwefru? / What about locating the Library somewhere such as Electric Mountain?
  - Ond mae anawsterau gyda staffio'r TIC yn Mynydd Gwefru / But there are staffing difficulties at the TIC in Electric Mountain.
- Angen adeilad lle mae lot o bobl yn gweithio'n barod - Petes Eats neu lle Antur Fachwen ar y Stryd Fawr? / There is a need to have a building where many people already work – Pete's Eats or Antur Fachwen on the High Street.

Opsiwn C / Option C

- Could conceivably use the service, via option C – if was in a central position in the community. / Byddai'n bosib defnyddio'r gwasanaeth, trwy Opsiwn C – pe bai mewn sefyllfa ganolog yn y gymuned.
- Could be plausible if it came to it. / Gall fod yn bosib pe bai'n rhaid.

Awgrymiadau - Suggestions

Creu incwm ac arbed arian – income generation and saving money.

- Rhoi cyfle i bobl gyfrannu – nid swm uchel / Give people the opportunity to contribute – not too high an amount.
- Beth am ddenu arian o'r triathlons a digwyddiadau tebyg sy'n cael eu cynnal yma? / What about attracting money from the triathlons and similar events that are held here?
- ✓ Buasai troi'r gwres i ffwrdd yn ystod yr haf yn arbed ar y biliau gwresogi / Switching the heating off during warm weather would save on bills.
- ✓ Beth am logi'r un stafell sydd yma? / What about hiring the room there?
- Small charge for extra services (not borrowing books)
- Use volunteers to reduce costs. Also valuable work experience for those volunteering
- Less computers would be ok as many people have their own.

Y Ganolfan Gymuned / The Community Centre

- Mae 'na ofod posibl ar gyfer llyfrgell yn rhan o'r stafell snwcer. / There is possible space for a library in the snooker room.
- Mae'n bosibl buasai lleoli llyfrgell yma'n gyfleus i blant sy'n cymryd rhan mewn gweithgareddau eraill e.e. ysgol feithrin, Brownies a'r Clwb Ieuenctid? / It is possible that locating the library here would be convenient for children who participate in other activities e.g. Ysgol Feithrin , Brownies and the Youth Club
- Un model o weithio posibl yw i'r Cyngor ariannu aelod o staff yn lle talu rent oherwydd mae'r Ganolfan yn derbyn incwm sylweddol o'r maes parcio. / One possible model is for the Council to fund a member of staff rather than pay rent because the Centre receives substantial income from the car park.

Posibiliadau eraill – other possibilities

- ✓ Mae 'na ddigon o le yn Mynydd Gwefru? / There is plenty of space in Electric Mountain?
- Beth am gyfuno'r llyfrgell gyda'r ysgol – tynnu'r ysgol i fewn? / How about combining the library with the school?
- Beth am gyfuno'r gwasanaeth plant sydd yn y llyfrgell efo'r ysgol? / How about combining the children's service at the library with the school?
- Beth am i lyfrgelloedd Deiniolen a Llanberis gyfuno? / How about combining Deiniolen and Llanberis libraries?

Marchnata - marketing

- Mae'r daflen o Lanberis sydd newydd cael ei chyhoeddi yn nodi'r Llyfrgell ar y map – Cyngor Gwynedd sydd wedi talu am hwn! / The Llanberis leaflet that has just been published includes the Library on the map – Gwynedd Council has paid for this!
- Reduce hours ✓✓✓✓
- Reduce hours – 3 – 5.30pm so open after school. 3 days a week – reducing the hours to 7.5 a week. Must still be accessible to children after school. ✓

Llyfrgell Nefyn Library

Adborth a sylwadau / Feedback and comments

Pryderon am y newid / Concerns re the change

Y strategaeth / The strategy

- It doesn't clearly state that there is an aim to increase the number of service users / Nid yw'n datgan yn glir fod yna amcan i gynyddu nifer y defnyddwyr gwasanaeth.

Materion teithio a thrafnidiaeth / Travel and transport issues

- ✓✓✓ Anghyfleus teithio ar y bws i Bwllheli - cario llyfrau trwm ar y bws ac i'r safle bws i'r rhai sy'n ei chael yn anodd i gerdded ac hefo plant / It is inconvenient to have to travel on the bus to Pwllheli - carrying heavy books on the bus and to the bus stop for those who have difficulty walking and those who have children.
- ✓✓✓✓✓ Mae'n gostus teithio'r 14 milltir i Bwllheli a thalu am barcio (£4) – anodd parcio yno / It's costly to travel the 14 miles to Pwllheli and pay for parking (£4) - it's difficult to park there.

Ardal gwledig a bregus / Rural, vulnerable area

- Nefyn yw'r llyfrgell mwyaf gorllewinol ac yn gwasanaethu ardal fawr gwledig / Nefyn is the most easternly library and serves a large rural area
- Mae i'w gweld bod ardaloedd gwledig bregus yn colli allan / It appears as though vulnerable rural areas are missing out
- Very unfair that smaller part-time libraries are losing out at the expense of the main libraries / Mae'n annheg iawn fod llyfrgelloedd bychain rhan-amser yn colli allan er budd y prif lyfrgelloedd
- ✓✓ Smaller rural communities are more vulnerable when a facility like a library closes in that they don't have access to other services to make up for the loss / Mae cymunedau gwledig llai yn fwy bregus pan mae cyfleuster fel llyfrgell yn cau, gan nad oes ganddynt fynediad at wasanaethau eraill i wneud yn iawn am y golled
- Essential resource being taken from often isolated and poorer people when much junk i.e. council publications will still remain.

Llyfrgell Pwllheli / Pwllheli Library

- Angen sicrhau bod oriau Pwllheli yn cydfynd hefo amseroedd bysus / Need to ensure that Pwllheli's hours coincides with the bus times
- Mae yn brysur yno'n barod – eith yn rhy brysur o bosibl / It is busy there already - it might get too busy
- 'Bydd fy 4 plentyn yn colli profiad llyfrgell oherwydd ni fyddem yn ymweld a llyfrgell Pwllheli' / 'My 4 children will lose the library experience because we will not be visiting Pwllheli library'.

Colli'r adeilad / Losing the building

- ✓✓ Mae'n ofod cymdeithasol pwysig – pwysig na'r Ganolfan a'r 'gwasanaeth' sy'n cael ei ddarparu yno – lle braf i gwrdd ac eistedd / It is an important social space - more important than the Centre and the 'service' that is provided there - a nice place to meet and sit down
- ✓✓✓✓ Cyfleustrer pwysig i blant yn ystod oriau ysgol a thu allan i oriau / An important facility for children during and outside school hours

Y Cyngor / The Council

- A fydd yna ostyngiad yn y Dreth Cyngor hefo'r toriadau? / Will there be a reduction in Council Tax with the cuts?
- Mae'na ormod o staff/swyddi yn y prif swyddfa o gymharu â'r rhai sy'n darparu gwasanaethau yn y cymunedau / There are too many staff/jobs in the main office compared with those who provide services in the communities
- Would prefer the Council to spend on the library rather than an ineffective traffic calming scheme – should spend according to the priorities of the community / Byddai'n well gennyf weld y Cyngor yn gwario ar y llyfrgell yn hytrach na cynllun tawelu traffig aneffeithiol

Lori llyfrgell / Library lorry

- Mae'r lori sy'n mynd i Bistyll i'w gweld yn gweithio ond dydy o ddim yn gyfleus i bobl sy'n gweithio / The lorry that goes to Pistyll seems to work but it is not convenient for people who work
- Dydy ymweliad misol ddim yn ddigon aml / A monthly visit is not frequent enough
- Tybed lle fydd y lori'n ymweld/stopio yn y dref? / I wonder where the lorry will visit/stop in the town?
- Fydd yna ddim digon o ddewis o lyfrau mewn lori i ddiwallu anghenion / There will not be enough choice of books in lorries to satisfy needs
- Bydd y nifer o ddefnyddwyr y gwasanaeth llyfrgell yn lleihau / The number of library service users will shrink
- Pa mor addas fydd hwn i bobl gydag anabledau corfforol? / How suitable will this be for people with physical disabilities?
- Will having just the service of a mobile library be the thin edge of the wedge – will this be under threat in two years time? / A fydd cael llyfrgell symudol yn unig yn arwain at bethau gwaeth - a fydd hyn dan fygythiad mewn dwy flynedd?

Y llyfrgellydd / The librarian

- We'll lose the service of the librarian who has a personal touch and positive helpful attitude / Byddwn yn colli gwasanaeth y llyfrgellydd sydd ag agwedd personol, positif a defnyddiol
- When away I use the library as a visitor – you must have many others like me – the libraries are geared towards everyone and your great staff deserve better.

Yr amgylchedd, iechyd a lles / The environment, health and well-being

- Bydd yr holl deithio mewn car i Bwllheli'n cael effaith ar 'ôl troed carbon' y sir / All the travelling in a car to Pwllheli will have an impact on Gwynedd's carbon footprint.
- 'Dwi'n cerdded i'r llyfrgell sy'n beth iach i wneud yn hytrach na mynd mewn car i Bwllheli / I walk to the library which is healthier than driving in a car to Pwllheli

Technoleg / Technology

- The quality of the on-line service is poor – the catalogue of electronic books is not as good as back catalogue of paper books / Mae ansawdd y gwasanaeth ar-lein yn wael - nid yw catalog y llyfrau electronig cystal â chatalog y llyfrau papur
- Not every person is computer literate / Nid pawb sy'n deall/defnyddio cyfrifiaduron.

Defnydd cyfrifiaduron yn y llyfrgell / Use of computers in the library

- Nid pawb sydd hefo mynediad i'r we a'r gallu i argraffu / Everyone does not have access to the internet or the ability to print
- Mae gwaith cartref yn cael ei wneud yn y llyfrgell / Homework is done at the library

Sylwadau ac awgrymiadau ar yr opsiynau / Comments and suggestions re options

Opsiwn A / Option A

- ✓ Byddai'n dda cael rhywun o Lyfrgell Conwy/Penmaenmawr i fynychu'r sesiynau yma i rannu eu profiad / It would be beneficial to have someone from Conwy/Penmaenmawr Library to attend these session to share their experiences
- We could do something but we need accurate costings / Gallwn wneud rhywbeth, ond bydd angen prisiadau cywir
- Volunteers could influence when to open and shut the library / Gall gwirfoddolwyr ddylanwadu ar bryd i agor a chau'r llyfrgell
- Angen trafod hefo'r Cyngor Sir er mwyn cael trefn gwirfoddoli/gwirfoddolwyr / Need to discuss with the County Council to have a volunteering/volunteers procedure

Opsiwn B / Option B

- Beth am symud y llyfrgell i'r ysgol? / What about moving the library to the school?
  - mae yna ddiffyg gofod a pryderon diogelwch / there is a lack of space and safety concerns
- Beth am symud y llyfrgell i'r Ganolfan? / What about moving the library to the Centre?
  - ✓ ddim yn realistig - dim digon o le / not realistic - not enough space
  - denu arain sy'n mynd i drefi er mwyn adeiladu estyniad? / attract money that goes to towns to build an extension?
  - dydy defnyddwyr ddim yn parchu'r adeilad fel mae nhw'n parchu'r llyfrgell / users do not respect the building like they respect the Library

- does dim pres yn y gymuned i dalu rhywun i weithio yn y Ganolfan fel ag y mae / there is no money in the community as it stands to pay someone to work at the Centre
  - mae yna lot yn mynd i'r Ganolfan ac yn defnyddio'r cyfleusterau yno / a lot of people attend the Centre and use the facilities there
  - beth am i griw 'heneiddio'n dda/age well' sy'n cyfarfod yn y Ganolfan helpu allan? why don't the age well group that meet at the Centre help out?
- Beth am leoli mewn ystafell yng Ngwesty Nanhoron? / Why can't it be located in a room in Nanhoron Hotel?
  - ...neu yr hen siop ffrwythau sydd yn y broses o gael ei droi'n swyddfa cymunedol/canolfan galw-heibio o'r enw 'Siop Siarad' gan Menter Llŷn/y Cyngor Tref? – opsiwn am 2 flynedd. / ..or the old fruit shop that is in the midst of being transformed into a community office/call-in centre called 'Siop Siarad' by the Llŷn Enterprise/the Town Council - an option for 2 years
  - Beth am y feddygfa sydd â lot o le a 'stafelloedd, parcio addas a mynedfa ar gyfer pobl ag anableddau? / What about the surgery which has a lot of space and rooms, suitable parking and an entrance for people with disabilities?

Gwirfoddolwyr / Volunteers

- ✓✓✓Yr un bobl sy'n gwneud pob dim bob tro – mae'n anodd cael pobl newydd i gymryd rhan ond efallai ei fod yn bosibl drwy ofyn i bobl penodol – criw ifancach o bosibl – yn hytrach na disgwyl iddyn nhw ymddangos? / The same people do everything every time - it's difficult to get new people to take part, but it might be possible by asking specific people - a younger group perhaps - rather than waiting for them to turn up?
- Beth am i griw 'heneiddio'n dda/age well' sy'n cyfarfod yn y Ganolfan helpu allan? / Why don't the Age Well group that meet at the Centre help out?
- Mae angen i'r grwpiau gwahanol dynnu at ei gilydd a chydweithio: Y Cyngor Tref, Yr Ymddiriedolaeth Dref, y Ganolfan, yr Amgueddfa, Yr Ysgol, Merched y Wawr. / The following groups need to pull together and collaborate: The Town Council, The Town Trust, the Centre, the Museum, the School, and *Merched y Wawr*.

Awgrymiadau cyffredinol / General suggestions

Codi arian - creu incwm / Fundraising - create an income

- What about everyone paying a nominal fee - 10p – to borrow each book? / Beth am i bawb dalu ffi enwol - 10p - i fenthyg pob llyfr?
- Beth am logi ystafell yn y llyfrgell ac ennill incwm fel yna? / What about letting a room in the library and gaining an income like that?
- Beth am gael tal aelodaeth y flwyddyn megis Canolfannau Hamdden a chynyddu dirwyon? / What about having an annual membership payment like Leisure Centres, and increasing fines?

- Beth am godi am weithgareddau megis ‘sgwrs a stori’ a chlwb darllen a chael help gwirfoddolwyr? / What about charging for events such as ‘chat and a story’ and a reading club and getting the help of volunteers?

Arbed arian / Saving money

- Could we not reduce the number of days the library is open from four to two? / Pam na ellid lleihau nifer y dyddiau y mae’r llyfrgell ar agor o bedwar i ddau?
- ✓✓✓ Beth am dorri un lori llyfrgell ac arbed arian fel yna? / What about cutting one library lorry and saving money like that?
- Be selective and look at what you are providing for people – of all ages – and the value of the library – I will really struggle especially re internet – that I cannot afford.

Aelodau etholedig / Elected members

- ‘If Assembly Members didn’t accept pay rises then our libraries may not have to close!’ / ‘Oni bai bod Aelodau Cynulliad wedi derbyn codiadau cyflog, efallai na fyddai’n rhaid cau ein llyfrgelloedd!’
- Beth am dorri ar y nifer o gynghorwyr lleol – ar hyn o bryd mae un ar gyfer Nefyn, Morfa Nefyn ac Edern? / What about cutting the number of local councillors - at present there is one for Nefyn, Morfa Nefyn and Edern?
- Beth am ail-edrych ar y cyllid/pres sy’n talu cynghorwyr? / What about looking again at the budget/money that pays councillors?

Statws Nefyn fel tref / Nefyn’s status as a town

- Mae Nefyn yn ehangu – mae mwy o dai’n cael eu adeiladu yma / Nefyn is expanding - more houses are being built here
- Why keep Barmouth library open in that it isn’t a ‘proper’ town but Nefyn is! / Pam caiff llyfrgell Abermaw aros yn agored pan nad yw’n dref ‘go iawn’ o’i gymharu efo Nefyn!

LLYFRGELL PENRHYNDEUDRAETH LIBRARY

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

Pryderon am y newid - Concerns re the change

Plant yn colli allan – children losing out

- ✓✓ My son needs the local / social structure of the library – part of his routine, e.g. TWF sessions. Social aspect for pre-school children. - Mae fy mab angen strwythur lleol/cymdeithasol y llyfrgell fel rhan o'i rwtin e.e. sesiynau TWF, agwedd gymdeithasol i blant cyn-ysgol.
- ✓✓ Loss of convenience of library for children after school hours. - Colli cyfleuster y llyfrgell i blant ar ôl oriau ysgol.
- ✓✓✓✓✓✓ Important for children to get used to visiting library and selecting books. - Yn bwysig fod plant yn dod yn gyfarwydd gyda mynd i'r llyfrgell a dewis llyfrau.
- ✓✓✓✓ This is a safe place for children during school hols and at the end of schooldays after school hours. - Mae fan hyn yn le diogel i blant yn ystod gwyliau'r ysgol ac ar ddiwedd y diwrnod ysgol ar ôl ysgol.
- Access to books is so important for children. - Mynediad i lyfrau mor bwysig i blant.
- The school uses the library. - Mae'r ysgol yn defnyddio'r llyfrgell.
- I come at least once a week. Excellent resources here, especially for pre-school children. - Dwi'n dod yma o leiaf unwaith yr wythnos. Adnoddau ardderchog yma yn enwedig i blant cyn oed ysgol.
- Important to encourage children to visit and read; Welsh and English. - Yn bwysig annog plant i ymweld ac i ddarllen; yn Gymraeg a Saesneg.
- Growing up, surrounded by books – all types, reading for pleasure, reference books – learning, how to use the facility and behaving appropriately is important as part of preparation for higher education. - Tyfu i fyny gyda llyfrau ymhobman – o bob math, darllen fel pleser, cyfeirlyfrau – dysgu, sut i ddefnyddio'r cyfleuster ac ymddwyn yn briodol yn bwysig fel rhan o'r gwaith paratoi ar gyfer addysg uwch.
- Libraries were originally set up by communities for the education of communities: the education is already pathetic in Wales. - Yn wreiddiol cafodd llyfrgelloedd eu sefydlu gan gymunedau i addysgu'r cymunedau hynny: mae addysg eisoes yn druenus yng Nghymru.

Materion strategol ac ariannol – Strategic and financial issues

- We pay high/er rates/Council tax in Penrhyn – we should get something in return for our money. - Rydym yn talu trethi/Treth y Cyngor uwch yn Penrhyn – dylem gael rywbeth am ei harian.
- Mae cymunedau llai ac sy'n dlawd angen gwasanaethau a chyfleusterau megis Swyddfa Post a Llyfrgell. - Smaller, poor communities need services and facilities such as the Post Office and a Library.
- Mae trethdalwyr / arian cyhoeddus yn talu i symud llyfrgell Port i'r Ganolfan Hamdden – mae'r pres yn dod o'r un pot â'r pres sy'n mynd i Gyngor Gwynedd yn y pendraw. - Ratepayers/public money is paying to move the Port library to the Leisure Centre – the money comes out of the same pot in the end as the money that Gwynedd Council receives.
- Mae'r ymgynghori yma 3 mlynedd yn rhy hwyr: mae toriadau sylweddol wedi bod ar y gorwel ers tro. - This consultation is 3 years too late; significant cuts have been on the horizon for some time.

Colli ffynhonell a gofod gwybodaeth – Losing an information resource and space

- Mae'r adran ymchwil yn ddefnyddiol. - The research section is useful.
- Lle da i ymweld â yn broffesiynol ac i hamddena. - Good place to visit both professionally and as recreation.
- Mae'r llyfrgellydd yn ffynhonnell cyngor a gwybodaeth ac yn help efo ymchwil yn broffesiynol. - Libraries are a source of advice and information and assist with professional research.
- Without the help of the library I wouldn't have been able to study for the last 3 years – use of the library as a study space. - Heb help y llyfrgell ni fyswn wedi gallu astudio am y 3 blynedd ddiwethaf – wedi bod yn defnyddio'r llyfrgell fell le i astudio.
- Dydi peiriannau pori cyfrifiadurol ddim yn gwneud yn lle gwasanaeth ac arbenigedd y llyfrgellydd. – A web browser programme cannot replace the service and the librarian's expertise.
- ✓✓ Opportunity for reading newspapers – Cyfle i ddarllen papurau newydd.

Colli cyfleuster a gwasanaeth lleol – Losing local facility and service

- ✓✓✓✓✓ Library is quiet and neutral space - good to have connection with people – social opportunities. - Y llyfrgell yn dawel ac yn le niwtral – da i gael cysylltiad gyda phobl – cyfleoedd cymdeithasol.
- ✓✓✓✓✓ This is taking the heart out of the community - important part of community. - Bydd hyn yn tynnu'r gallon allan o'r gymuned – rhan bwysig o'r gymuned.
- ✓✓✓ There's an excellent service here and it would be a great shame to lose it. - Mae yma wasanaeth ardderchog a byddai'n bechod mawr ei golli.
- ✓✓ You can't put a price on the joy of browsing and borrowing and on this service. - Fedrwch chi ddim rhoi pris ar y mwynhad o edrych a benthg llyfrau ac ar y gwasanaeth yma.
- We're losing an 'oasis of culture'. - Rydym yn mynd i golli 'gwerddon o ddiwylliant'.
- I live alone. I'm 60 so the social element is very important to me. - Dwi'n byw ar ben fy hun. Dwi'n 60 felly mae'r elfen gymdeithasol yn bwysig i mi.
- Colli'r cysylltiad personol gyda'r gwasanaeth llyfrgell. - Losing the personal link with the library service.
- A huge part of what a defined library service should be is being denied to us. - Bydd rhan enfawr o beth gaiff ei ddiffinio fel gwasanaeth llyfrgell yn cael ei wrthod i ni.
- Mae'r llyfrgell yn rhoi cyfle i bobl gael blas ar lyfr cyn prynu. - The library gives people the opportunity to have a taster of the books before buying.

Trafnidiaeth a theithio – transport and travel issues

- ✓✓✓✓✓✓✓ Travelling to Port can be difficult and costly because transport is unreliable and expensive for elderly people and young mothers with toddlers and babies. - Gall teithio i Port fod yn anodd ac yn ddrud gan na ellir dibynnu ar gludiant ac mae'n ddrud i bobl hŷn a mamau ifanc gyda phlant mân a babanod.
- The bus doesn't stop right outside the leisure centre/new library – can be far to walk across car park with books. - Nid yw'r bws yn aros yn union y tu allan i'r ganolfan hamdden/llyfrgell newydd – yn gallu bod yn bell i gerdded ar draws y maes parcio gyda llyfrau.
- Mae teithio i Port yn llyncu amser a mae'n llai cyfleus na ' phicio i'r llyfrgell'. - Travelling to Port takes time and is less convenient than 'popping to the library'.

- ✓ As a learner the library helped me gain language skills – hearing Welsh being spoken and talking to other people in Welsh. - Fel dysgwr Cymraeg fe wnaeth y llyfrgell fy helpu i ennill sgiliau iaith – clywed Cymraeg yn cael ei siarad a siarad gyda phobl eraill yn Gymraeg.
- Welsh language resources – I frequently borrow Welsh language books. - Adnoddau yn y Gymraeg – mi fyddaf yn aml yn benthg llyfrau Cymraeg.

Lori llyfrgell – Mobile library

- Mobile libraries lead to the law of diminishing returns i.e. fewer people using them and the overall service. - Loriau llyfrgell yn arwain i ddirywiad h.y. llai o bobl yn eu defnyddio a hefyd y gwasanaeth yn gyffredinol.
- Dydy nhw ddim yn denu pobl allan o'r tŷ sy'n rôl bwysig i lyfrgelloedd .– They don't draw people out of the house which is an important role for libraries.

Y Strategaeth – The Strategy

- ✓ ✓ Options in 'More than books': a broad range of print and digital books - doesn't include audio books!
- Opsiynau yn 'Mwy na llyfrau - : ystod eang o lyfrau print a digidol - ddim yn cynnwys llyfrau llafar
- I understand why Penrhyn library is more vulnerable than some of the other small part-time libraries since it's close to Port whereas there are a lot which are far from the nearest main library. - Dwi'n deall pam fod Llyfrgell Penrhyn mewn mwy o berygl na rhai o'r llyfrgelloedd bach rhan-amser eraill gan ei bod yn agos at Port ble fo llawer yn bell o'r brif lyfrgell agosaf.

Technoleg - Technology

- ✓ ✓ The digital card is being overplayed in the strategy : people want to hold a book – even for someone who owns an ipad. - Gormod o sylw yn cael ei roi i lyfrau digidol yn y strategaeth: pobl eisiau gafael mewn llyfr – hyd yn oed rhywun sydd ag ipad.
- ✓ ✓ ✓ Computer access in the library is important especially for people without a machine or have no or temporary cut in broadband service. - Mynediad i gyfrifiaduron yn y llyfrgell yn bwysig yn enwedig i bobl sydd heb gyfrifiadur neu heb gyfleuster band-eang neu fod y gwasanaeth ddim yn gweithio dros dro.
- Facility to borrow laptop when learning to use computer/on a course is useful. - Modd benthg gliniadur wrth ddysgu sut i ddefnyddio cyfrifiadur /ar gwrs mae hyn yn ddefnyddiol.
- I use the IT facilities here to e.g. access government websites and so I feel there should be some obligation to provide local access to such information. - Dwi'n defnyddio'r cyfleusterau TG yma e.e. mynediad i wefannau'r llywodraeth ac felly teimlaf y dylai fod yn beth dyletswydd i ddarparu mynediad lleol i wybodaeth o'r fath.

Sylwadau am yr opsiynau - Comments about the options

All options / Yr holl opsiynau

- Ddim yn gyfforddus efo dim un o'r opsiynau .– Not comfortable with any of the options.
- We are already paying for the service as council tax payers – this includes the building, this library is only part of this building. - Rydym eisoes yn talu am y gwasanaeth fel talwyr treth y cyngor – hyn yn cynnwys yr adeilad, dim ond rhan o'r adeilad yw'r llyfrgell.

Opsiwn A / Option A

- Mae hwn yn anhygoel o anodd ac yn ormod o faich – angen un neu ddau o bobl gryf i arwain. - This is extremely difficult and is too much of a burden – need one or two strong people to lead.

- I love the idea of this but in the long term inertia would set in and energy would trail off – not a long term solution. - Dwi wrth fy modd efo'r syniad yma ond yn y tymor hir byddai'r brwdfrydedd yn pylu – ddim yn ateb tymor hir.
- Cost would be prohibitive. - Byddai'r gost yn ormodol.

Opsiwn B & C /Option B & C

- ✓✓✓ The process of children sitting and reading several books before choosing is an important aspect of their education – not catered for by options B and C. - Mae'r broses o gael plant i eistedd a darllen nifer o lyfrau cyn dewis un yn agwedd bwysig o'u haddysg – nid yw opsiynau B ac C yn cynnwys hyn.
- ✓✓ These options diminish reliance on, and the importance of the expertise of the librarian -without the librarian we'd lose the face of the Council. - Mae'r opsiynau hyn yn lleihau'r ddibyniaeth a phwysigrwydd arbenigedd y llyfrgellydd – heb y llyfrgellydd byddem yn colli wyneb y Cyngor.
- ✓ The building is important, not just the service – B + C are not a library. - Mae'r adeilad yn bwysig nid dim ond y gwasanaeth – nid yw B + C yn llyfrgell.
- Hard to see how IT access will occur without librarian / building. - Yn anodd gweld sut y byddai mynediad TG heb lyfrgellydd/adeilad.
- If it's definitely going to close then it would be better to have one of these options. - Os yw'n bendant yn mynd i gau yna byddai'n well cael un o'r opsiynau hyn.
- Concerns regarding the logistics of managing stock with B and C. - Pryder am logisteg rheoli stoc gyda B ac C.

Option B/ Opsiwn B

- Where is this community building – no obvious place in Penrhyn? - Ble mae'r adeilad cymunedol yma – dim lle amlwg yn Penrhyn?
- Community collection point – when or where ?? - Man casglu cymunedol – pryd neu ble??
- Buasai'n newid y ffordd o fyw a gweithio. - It would be a change in the way of living and working.

Option C/ Opsiwn C

- Not personal enough. - Ddim yn ddigon personol.
- Very important to have the means of collecting ordered books – which is an excellent service. - Yn bwysig iawn i gael ffordd o gasglu llyfrau a archebwyd.

Awgrymiadau - Suggestions

Cyffredinol - General

- ✓ Cut down on staff time needed to chase overdue books by borrowing books for a month instead of 3 weeks. - Torri i lawr ar yr amser mae staff ei angen i fynd ar ôl llyfrau hwyr drwy fenthyg llyfrau am fis yn hytrach na 3 wythnos.
- ✓ To keep this place going I'd rather cuts be made to opening hours – how much would this save ? - I gadw'r lle i fynd – byddai'n well gen i weld yr oriau agor yn llai – faint fyddai hyn yn ei arbed?
- Library should have opening times which are more convenient for working people.- Dylai fod gan y llyfrgell oriau agor sy'n gyfleus i bobl sy'n gweithio.
- Buaswn yn hoffi cael yr opsiwn o gadw'r adeilad - I'd like the option of keeping the library building.
- Get rid of people at the top at management level. - Gwnewch i ffwrdd â'r bobl hynny sy'n rheolwyr ar y top.

- Dydy £12,000 - sef y gost o gynnal llyfrgell Penrhyn sydd yn gyfleuster ar gyfer y gymuned gyfan - ddim yn lot o bres o gymharu â chyflogau swyddogion y Cyngor. - £12,000 – the cost of maintaining Penrhyn Library which is a facility for the whole community – is not a lot of money compared to the wages of Council officers.
- Council resources could be better spent on the library rather than, for example, on continually re-surfacing the road between Penrhyn and Port! - Byddai'n well gwario adnoddau'r Cyngor ar y llyfrgell nag ar er enghraifft, ail-wynebu'r ffordd yn barhaus rhwng Penrhyn a Port!
- Council shouldn't waste money by covering up faults instead of putting them right. - Ni ddylai'r Cyngor wastraffu arian drwy guddio beiau yn hytrach na'u cywiro.

Yr ysgol – the/a school

- Why can't the primary school take responsibility for the library? - Pam na all yr ysgol gynradd gymryd cyfrifoldeb am y llyfrgell?
  - Difficult because there's lack of space in school and school is losing staff at the moment – Yn anodd oherwydd ysgol yn colli staff ar hyn o bryd.
- ✓ Why not add extension to newly built Ysgol Hafod Lon on the Business Park – bit far from town but better than lose library completely. - Beth am ychwanegu estyniad at ysgol newydd Hafod Lôn ar y Parc Busnes – braidd yn bell o'r dref ond yn well na cholli'r llyfrgell yn gyfangwbl.
  - gall y llyfrgell ddarparu cyfle profiad gwaith i'r disgyblion / pobl ifanc. - The library can provide work experience for pupils/young people.

Yr adeilad presennol – the current building owned by Deudraeth Cyf

- ✓ Could the rent be renegotiated and then the library to be open for 1 day a week? - A oes modd ail-drafod yr rhent a bod y llyfrgell yn agored un diwrnod yr wythnos?
- ✓✓✓ If open 1 day a week – current users would be more focused in using it and the idea of volunteers help to run the service becomes more realistic as a sustainable option. - Os yw'n agored am 1 diwrnod yr wythnos – byddai'r defnyddwyr presennol yn gorfod canolbwyntio pryd i'w defnyddio ac mae'r syniad o gael gwirfoddolwyr i redeg y gwasanaeth yn dod yn fwy realistig fel opsiwn cynaliadwy.
- ✓ Deudraeth Cyf i gymryd cyfrifoldeb ac i'r llyfrgell beidio talu/gymaint o rent – tynnu gweddill staff (Gwynedd TV) i fewn i'r adeilad a'i gyd-rhedeg. - Deudraeth Cyf to take responsibility and for the library not to pay/pay as much rent – bring the remaining staff (Gwynedd TV) together into the building and run it jointly.
- Can the council derive other income streams from the building to help preserve the service? - Fedr y Cyngor gael ffrydiau incwm eraill o'r adeilad i helpu cadw'r gwasanaeth?

Gwirfoddolwyr - Volunteers

- Happy to volunteer and help (Matthew Gregory +Ken McMullen) / Yn barod i wirfoddoli a helpu (Matthew Gregory + Ken Mullen)
- Library has been run by volunteers in Chandlers Ford, S. England for 5/6 years - Council deal with computers etc/ Y llyfrgell yn Chandlers Ford, De Lloegr wedi bod yn cael ei rhedeg gan wirfoddolwyr ers 5/6 mlynedd. Y cyngor sy'n delio gyda chyfrifiaduron ac ati.

LLYFRGELL PENYGROES LIBRARY

Pryderon am y newid posibl - Concerns about the possible change

- ✓✓✓✓ Os bydd y llyfrgell yn cau bydd wedi mynd am byth - Once it's gone we won't get it back!

Defnydd y llyfrgell presennol – the use of the current library

- ✓✓✓✓ Mae'r ddogfen ymgynghorol yn gamarweiniol – mae'r llyfrgell wedi cynyddu mewn defnydd yn ddiweddar – gweler dogfen yn cynnwys ystadegau diweddar wedi'i atodi i'r nodiadau hyn./The consultation document is misleading – the library's use has increased recently – see document showing recent statistics appended to these notes.
- ✓ Mae nifer y benthyciadau yn llyfrgell Penygroes yn tueddu i'r gwrthwyneb i weddill llyfrgelloedd bach Gwynedd./ The number of borrowings from Penygroes library shows a trend that is contrary to the trend for the other small libraries.
- Mae llyfrgell Penygroes wedi cynyddu defnydd yn gyson ac ennill gwobrau di-ri ers hyn./ Penygroes library has seen a constant increase in use and has been awarded numerous awards.
- Mae llyfrgell Penygroes cystal neu well o ran defnydd na phrif lyfrgell./ Penygroes library is as good if not better in terms of use than the use made of a main library.
- Pryderon oherwydd bod y ddogfen ymgynghorol ei hunan yn anghywir./ Concerns because the consultation document is erroneous.
- ✓✓✓ Penygroes Library is always busy / Mae llyfrgell Penygroes bob amser yn brysur.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓ Concerned there'll be no access to computers / range of books will be affected.
- ✓✓ I won't have access to important information re council services.
- 'I suffer from severe tinnitus; reading helps me fall asleep at night. I am on benefits, so buying books is not possible, also my son depends on the library to job search as he cannot afford to have broadband at his home'
- 'I am an OAP of 87 yrs. I read a lot of books'.
- 'I enjoy going to the library to borrow books – this is one of my favorite things to do, it's very important'.
- 'Our library is an extremely good one. It would be a huge loss'.
- 'I can order books from any other library and they come to Pen Y Groes'.

Y llyfrgell fel hwb/gofod cymdeithasol – the library as a social hub/space

- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ Mae'r llyfrgell yn ofod cymdeithasol ac yn le i gwrdd/ The library is a social space and a meeting point. – saves money in the long run since it promotes a sense of well being. / Yn arbed arian yn y pen draw gan ei bod yn hyrwyddo ymdeimlad o lesiant .✓✓✓✓ ✓✓✓✓ Library is more than books or internet - it is a meeting place and has information re and for the village./ Mae'r llyfrgell yn fwy na dim ond llyfrau a'r rhyngwyd – mae'n fan cyfarfod ac mae gwybodaeth yno ynglŷn a'r pentref ac ar gyfer y pentref.
- ✓✓ Just moved – this place was a point of reference and I was warmly welcomed and made to feel a part of the community. / Newydd symud yma – roedd y lle hwn yn fan cyfeirnod a chefais groeso cynnes yma a gwneud i mi deimlo'n rhan o'r gymuned.

- ✓✓✓✓✓Cyfle pwysig i gymdeithasu efo pobl ydach chi'n adnabod – henoed a theuluoedd a phlant ar ôl ysgol - Nowhere else in town for children and older people to meet./ An important opportunity to socialize with people you are familiar with – the elderly and families and children after school – Nunlle arall yn y dref i blant a phobl hŷn gyfarfod.
- ✓✓✓Mae meddygon yn cyfeirio pobl at y gwasanaethau yma a mae'n helpu efo iechyd a lles pobl lleol - dewis pwysig o adnoddau./ Doctors refer people to these services and it helps with the health and well-being of local people – an important choice of resources.
- Mae'n ffynhonnell wybodaeth o leoedd eraill ar wahân i lyfrau – cyfle da i rwydweithio./ It is a source of information from other places apart from books – an important opportunity for networking.
- The library is important for networking and getting to know people/ Mae'r llyfrgell yn bwysig i rwydweithio a dod i adnabod pobl.
- ✓Mae'r gofod yn cael ei ddefnyddio gan glybiau darllen, cwarfodydd o'r Clwb Gwawr a chyrtsiau cyfrifiaduron./ The space is used by reading clubs, meetings of *Clwb Gwawr* and computer courses.
- ✓✓Mae'r digwyddiadau yma'n dda e.e. amser stori/ The events here are good, e.g. story time.
- The library reduces the likelihood of mental health issues due to loneliness./ Mae'r llyfrgell yn lleihau'r tebygolrwydd o broblemau iechyd meddwl o ganlyniad i unigrwydd.
- ✓✓Mae adnoddau megis 'bibliotherapy' yn galluogi / rhoi cefnogaeth i bobl sydd rili ei angen mewn ardal difreintiedig./ Resources such as bibliotherapy enables/supports people who really need it in a deprived area.
- ✓✓Once this is shut there will be nothing, the heart is being ripped out of the community/ Unwaith y bydd hon wedi cau ni fydd dim ar ôl ac mae'r galon yn cael ei rhwygo allan o'r gymuned.
- For residents around the 9 main libraries the Council's aims of providing quality service are praiseworthy – for the rest of us we have to face the closure of libraries which act as community centres bringing people together.
- There'll be nowhere for the elderly to go.

Teithio a thrafnidiaeth – travel and transport

- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓Costus ac anghyfleus teithio i Gaernarfon ar y bws/ Travelling to Caernarfon on the bus is costly and inconvenient.
- ✓✓✓✓✓✓I use Caernarfon library but this is £3 a day on the bus, so I'm restricted how many times I can use it/ Byddaf yn defnyddio llyfrgell Caernarfon ond mae hynny'n £3 y dydd ar y bws felly rwyf wedi fy nghyfyngu i faint o weithiau y gallaf ei ddefnyddio.
- Pobl hŷn yn llai hyderus yn dal byssus/ Older people are less confident in catching buses
- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓Anghyfleus teithio i Bwllheli, Caernarfon neu Port – ni fyddaf yn ymweld â'r rhain mor aml./ It's inconvenient travelling to Pwllheli, Caernarfon or Port – I don't visit these as often.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓Having to travel to Caernarfon is impractical./ Mae gorfod teithio i Gaernarfon yn anymarferol.
- ✓Impracticalities of transporting books on bus/ Anymarferol cludo llyfrau ar fws.
- ✓Rili anodd trafieilio i Gaernarfon – books are heavy ! - ac mae parcio'n ddud ac mae'n anodd ffeindio lle. Llinellau melyn tu allan i'r llyfrgell./It's really difficult travelling to Caernarfon – mae llyfrau'n drwm – and parking is expensive and it's difficult to find a space and there are yellow lines outside the library.
- The bus is only every 2 hours to Caernarfon. I couldn't use the library service if travelling to Caernarfon was the only option./ Dim ond pob dwyawr mae'r bws yn mynd i Gaernarfon . Ni allwn i ddefnyddio'r gwasanaeth llyfrgell os mai teithio i Gaernarfon fyddai'r unig ddewis.

- ✓ Greener to not have to travel to Caernarfon for library services etc./ Mae'n fwy 'gwyredd' peidio â theithio i Gaernarfon i gael gwasanaethau llyfgell ac ati.
- ✓✓✓ Os fuasai'r adeilad / llyfgell 'man mynd, faswn i ddim yn defnyddio'r gwasanaeth yng Nghaernarfon./ If this library /building was to go, I wouldn't use the service in Carnarfon.

Plant, addysg a llythrenedd – children, education and literacy

Plant meithrin a chynradd/Nursery and primary school children

- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ Bydd cwtogi a thorri gwasanaethau rwan yn arwain at effaith tymor hir - cenedlaethau'r dyfodol yn cael eu hamddifadu - effaith andwyol ar addysg plant./ Reducing and cutting services now will lead to a long-term impact – future generations will be deprived – a detrimental effect on children's education.
- ✓ O gymharu ag ystadegau Lloegr ar gyfartaledd mae gan blant Cymru lai o lyfrau gartref – llyfrgelloedd yn hanfodol oherwydd dydy rhieni ddim yn gallu fforddio prynu llyfrau./ Comparing the statistinformationics for England, on average, children in Wales have fewer books at home – libraries are crucial because parents can't afford to buy books.
- Mae safonau darllen plant Cymru ar ei hôl hi fel ag y mae./ The standard of reading of children in Wales are behind as it is.
- ✓✓✓✓✓✓ Mwy o blant Penygroes yn defnyddio cyfrifiaduron na llyfrgelloedd eraill oherwydd diffyg mynediad i gyfrifiaduron ar hyn o bryd felly mae llyfrgell Penygroes yn helpu'r weledigaeth o ran hynny./ More children from Penygroes use computers rather than other libraries because there is currently less access to computers and therefore Penygroes library assists the vison in this respect.
- ✓✓✓✓ Teuluoedd sydd heb gar ddim yn gallu fforddio teithio i Gaernarfon ar y bws./ Families without cars can't afford to travel to Caernarfon on the bus.
- ✓ Llyfrgell yma'n ddefnyddiol fel gofod gweithgareddau darllen ysgol felly bydd angen trefnu mwy o dripiâu i Gaernarfon/ This library is useful as a school reading activities space therefore more trips will have to be arranged to Caernarfon.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ I ble fyddai'r plant yn mynd?/ Where would the children go?
  - opsiynau gwyliau haf/ summer holidays choices
  - adnoddau gwaith cartref./homework resources
- ✓✓✓✓✓✓ A library I used to use in (Yorkshire was closed) and the empty building was vandalised. Where will the children go? This place is full of kids all the time./ Cafodd llyfrgell yr arferais ei defnyddio yn Sir Efrog ei chau a chafodd yr adeilad ei fandaleiddio. I ble fydd plant yn mynd? Mae'r lle yn llawn plant drwy'r adeg.
- Hoffi sachau stori./ Love story sacks.
- ✓✓✓ Llyfrau papur yn bwysig i blant meithrin yn hytrach na rhai digidol. Mae plant yr Ysgol Feithrin a'r feithrinfa Dwylo Da yn defnyddio'r llyfrgell yma./ Paper books are important for nursery-age children rather than digital versions. The children of Ysgol Feithrin and the Nursery use this library.
- Dwi'n licio dod yma i'r llyfrgell i ddarllen y llyfrau plant/ I like coming here to the library to read children's books.
- Mae'n rili anodd esbonio'r sefyllfa 'ma i blant/ It's really difficult to explain this situation to children.
- ✓✓ Colled i ddiwylliant – colled i blant/A loss to culture – a loss for children
- I've been bringing my grandsons to the children' section for 3 years./ Rydw i wedi bod yn dod â fy wŷyr i adran y plant ers tair blynedd.
- My 5 yr old grandchild cried at bedtime /storytime when he heard the news./ Roedd fy wŷyr yn crio amser gwely/amser stori pan glywodd y newyddion.

- ✓✓✓✓✓ Mae fy hogyn bach i'n mynd i'r sesiwn ddarllen – Cyfle pwysig i blant ddefnyddio llyfrau / clywed straeon. Mewn ardal ddifreintiedig efallai mai dyma'r unig gyfle./ My little boy goes to the reading session – this is an important opportunity for children to use books/hear stories. In a deprived area perhaps this is the only opportunity.
- ✓✓✓✓✓ Will affect children's access to books and their ability to develop an interest in reading.
- I am using the library to study for a Law degree and I have four children who love the library.
- ✓ Living in rural Snowdonia there are very few activities for kids. Going to the library is quick and fun and would not happen if it involved driving our car for 30 minutes.
- ✓ My child / children visit every day.
- ✓✓✓ My son won't be able to read and borrow books..
- ✓ My child won't have access to 'Story time' with Siwsan as I don't drive.
- 'My children will use the library more in years to come'.
- Why is the village being punished? There'll be fewer activities for children if the library is closed.

Pobl ifanc/ Young people

- Dydy llyfrgell yr ysgol uwchradd ddim yn diwallu anghenion plant./ The library of the secondary school does not satisfy the needs of children.
- ✓✓✓ Bydd pobl ifanc yn llai tebyg o deithio i Gaernarfon i ddefnyddio'r llyfrgell - gan berson ifanc./ Young people are less likely to travel to Caernarfon to use the library – from a young person.
- ✓✓ Mae'r gwasanaeth mor bwysig i blant yn enwedig mewn ardal ddifreintiedig./ The service is so important for children especially in a deprived area.
- Without library there are obstacles for research /Rhwystrau i ymchwil heb lyfrgell.
- ✓ 'I will not be able to complete my homework or study for my AS / A level examinations'. (Young person).

Penygroes fel cymuned – Penygroes as a community

- ✓✓✓✓✓✓ Mae gan Gyngor Gwynedd gyfrifoldeb yng ngwyneb y ffaith bod Penygroes yn colli banc a phost/Gwynedd Council has responsibility in view of the fact that Penygroes is losing a bank and post office.
- ✓✓✓✓✓ Mae Penygroes yn hwb i ardal fawr a mae'r llyfrgell yn gwasanaethu'r holl ardal./Penygroes is a hub for a large area and the library serves the whole area.
- ✓✓ Mae pobl Penygroes yn talu trethi fel pawb arall - We are all Council tax payers but there are fewer services at Penygroes – less value for money – feel like 2nd class citizens./ The people of Penygroes pay their taxes like everyone else – Rydym i gyd yn talu'r Dreth Gyngor ond mae llai o wasanaethau ym Mhenygroes - llai o werth am arian – teimlo fel dinasyddion eilradd.
- ✓✓✓ Colli cyfleuster – mae'n braf bod â llyfrgell leol fel hyn./Loss of a facility – it's nice having a local library like this.
- ✓ Mae fel petai bod nhw (y Cyngor) eisiau cael gwared o gymunedau bach – mae'r llefydd lleiaf yn cael eu targedu./It's as if they (the Council) want to get rid of small communities – the smallest places are targeted.
- Why can't Penygroes be Communities First funded?/ Pam nad yw Penygroes yn cael ei ariannu gan Cymunedau'n Gyntaf.
- Libraries are a good place to advertise local events / classes, this would be much more difficult without the library.
- ✓✓ Pen y Groes is convenient – combine a trip to the library with e.g. doctors, visiting family and friends etc.
- It'll be just another empty building on the street.

- Pen Y Groes will be a GHOST TOWN without the library and the post office.
- ✓ A travesty to lose our library, with the fragmentation of small communities throughout the UK. Call upon the community to help.
- ✓ This will kill the community

Y llyfrgellydd – the librarian

- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ She goes 'above and beyond the call of duty' for everybody - she is fantastic, helps with homework, printing and even proofreads my speeches. Sue does a great job. She's a real treasure. / Mae hi'n mynd tu hwnt i beth y dylai hi ei wneud i bawb – mae hi'n ffantastig: mae hi'n helpu gyda gwaith cartref, argraffu ac mae hi'n prawf ddarllen fy areithiau hyd yn oed. Mae Sue yn gwneud gwaith da. Mae hi'n drysor.
- ✓ She helps kids choose specific books suitable to their ability levels./ Bydd hi'n helpu plant i ddewis llyfrau penodol ar gyfer eu gallu.
- Sue puts selections of books out which broadens one's reading experience by making you try new authors. I trust the librarian's recommendations / Bydd hi'n gosod amrywiaeth o lyfrau allan sy'n ehangu profiadau'r darllenwyr drwy wneud iddynt ddewis awduron newydd. Byddaf yn ymddiried yn argymhellion y llyfrgellydd.
- She has increased usage here by some 200%. She's an excellent librarian and has control of the kids./ Mae hi wedi cynyddu'r defnydd yma oddeutu 200%. Mae hi'n llyfrgellydd ardderchog ac mae hi'n cadw rheolaeth o'r plant.
- She helped me find Welsh language material / helped me as a Welsh learner/ Fe wnaeth hi fy helpu i gael deunydd yn yr iaith Gymraeg /fy helpu fel dysgwr Cymraeg.
- She offered to make individual reading challenges for children. Exceptional service./ Cynigiodd hi wneud sialensau darllen unigol i blant. / Gwasanaeth ardderchog.
- ✓ Mae'r llyfrgellydd yn ffynhonnell help cyfrifiadurol i bobl a phlant./ The librarian is a source of computer assistance for children and young people.
- There will be fewer paid staff.
- The library has won various awards for the standard for its service.

Y lori lyfrgell – the mobile library

- ✓✓ Lori llyfrgell ddim wastad yn gyfleus – dim darpariaeth cyfrifiaduron./ The mobile library is not always convenient – no computer provision.
- Ddim yn addas i blant ysgol a phobl sy'n gweithio oherwydd yr adeg pan mae'n galw./ Not suitable for school children and people who work because of the times when they call.
- Anodd cynnal gwasanaeth i blant sydd angen gwneud gwaith cartref efo lori/ Difficult to maintain a service for children who need to complete their homework with the mobile library.
- Angen trio cyfarfod a'r her o wneud y lori deithiol yn fwy hyblyg./ Need to try to meet the challenge of making the mobile library more flexible.
- ✓ Beth yw ystadegau defnydd y lori lyfrgell? – angen cwestiynu hwn./ What are the statistics for the use of the mobile library?
- ✓ Sut i hyrwyddo loriau llyfrgell yn well? / How do we promote the library lorry better?
- If we can only access a library van once a month there will be loads of books in circulation and fewer available / in stock. That's a hell of a lot of people borrowing books at the same time. Obvious logistical problems with this!

Especially with popular titles. EVEN NOW there can be a 3 or 4 month waiting time for a title. What's it going to be like with just a mobile, once a month service! E.g. when a popular children's / young adult's title comes out, for example : Twilight, Hunger Games, Diary of a Wimpy Kid – kids will lose interest! / Os byddwn yn cael mynediad at y lori llyfrgell ond unwith y mis, bydd llwyth o lyfrau yn cylchredeg a bydd llai ohonynt ar gael /mewn stoc. Mae yna gymaint o bobl yn benthg llyfrau ar yr un pryd. Yn amlwg, mae problemau logistaidd gyda hyn! Yn enwedig gyda theitlau poblogaidd . Hyd yn oed rwan, mae rhestr aros o 3-4 mis am deitlau. Sut y bydd hi pan fydd gennym ond llyfrgell symudol a gwasanaeth unwaith y mis! E.e. pan fo teitlau plant/pobl ifanc poblogaidd yn dod allan, er enghraifft, *Twilight, Hunger Games, Diary of a Wimpy Kid* – bydd y plant yn colli diddordeb!

- Problem with mobile service – you've got to be there at a specific time / Problem gyda'r gwasanaeth symudol – rhaid i chi fod yno ar amser penodol.
- Make sure the mobile service is maintained – otherwise there will be groups of people feeling left out of their community.

Darpariaeth cyfrifiaduron a'r we – computer and web access

- ✓✓✓✓✓✓✓ Mae'r mynediad i gyfrifiaduron sydd yn y llyfrgell yn hanfodol i bobl diwaith (JSA) oherwydd y toriadau yn y gwasanaeth bysys a mae'n rhy gostus iddynt deithio i Gaernarfon. / Access to computers in the library is crucial for the unemployed (JSA) because of the cuts in bus services and it costs too much for them to travel to Caernarfon .
- ✓✓✓ Bydd teuluoedd tlawd yn yr ardal difreintiedig yma sydd heb gyfrifiaduron yn cael eu cosbi. / Poor families in this deprived area who have no computers will be punished.
- ✓✓✓✓✓✓ Universal Jobmatch Accounts for access to benefits e.g. JSA which records jobsearching activity / job applications. / Mynediad at fudd-daliadau drwy Gyfrif Cydweddu Swyddi Cyffredinol (Universal Jobmatch Account) e.e. JSA – mae'n cofnodi'r gweithgaredd chwilio am waith /ceisiadau am swyddi.
- ✓ Dwi'n adnabod rhywun sydd newydd gael swydd newydd ar ôl llenwi mewn a gyrru'r ffurflen gais o fam'ma. / I know of someone who has just had a new job after completing the application form here.
- Pan fo cyfrifiadur wedi torri mae'r llyfrgell yma'n handi. / When the computer has broken down, this library is handy.
- ✓✓ People use the internet service in the library - internet reception is poor here and goes down often. / Mae pobl yn defnyddio'r gwasanaeth rhyngwrwyd yn y llyfrgell – mae gwasanaeth yn wael yma ac yn aml yn torri i lawr.
- ✓ Llyfrgell yn bwysig i helpu oedolion gyda sesiynau cyfrifiaduron. / The library is important in assisting adults with computer sessions.
- If they're going to close the library, are they going to be able to afford to pay for a laptop for me to use at home? / Os ydynt am gau'r llyfrgell a fyddant yn gallu fforddio talu i mi gael gliniadur i'w ddefnyddio gartref?
- ✓ This is a restriction for Penygroes. Unemployed residents who don't have access to internet. / Mae hyn yn rwystr ym Mhenygroes. Nid yw preswylwyr diwaith â mynediad at y rhyngwrwyd.
- E.g. this morning I needed a 2 hour slot to complete a job application form from ONLINE. Wasn't an option to save the application form as I went along. So I'll be visiting the Penygroes library tomorrow morning to do this / E.e. roeddwn angen slot dwyawr y bore 'ma i gwblhau cais am swydd ar-lein. Nid oedd gennyf y dewis ond i arbed y ffurflen gais fel yr oeddwn yn mynd yn fy mlaen. Felly, byddaf yn ymweld â llyfrgell Penygroes bore fory i wneud hyn.

- I use the library to research speech writing and use the IT facilities to type said speeches up. I also use books. / Byddaf yn defnyddio'r llyfrgell i ymchwilio ysgrifennu areithiau ac yn defnyddio cyfleusterau TG i deipio'r areithiau. Byddaf hefyd yn defnyddio llyfrau.
- The facility to photocopy when printers break is useful./ Mae'r cyfleuster llungopio pan fo'r argraffwyr wedi torri yn ddefnyddiol.
- 'I use the library for the internet. I also use it as a community resource centre – I only have a bus every 2 hours and am likely to spend 1 hour 40 mins in the library – see regulars, read books whilst keeping warm waiting for the bus'.
- It's important to keep libraries open, especially in such difficult economic times - the unemployed use library resources to improve their education and chances of gaining employment.
- 'I don't have a computer – I use the library on a weekly basis. I am an avid reader and always have been'.

Y strategaeth – the strategy

- Darpariaeth minimwm y Gwasanaeth Llyfrgell yw'r un presennol fel ag y mae./ The minimum service of the Library Service is as it currently stands.
- ✓ Ni fydd pobl sy'n byw ymhellach na 15 munud o Gaernarfon y tu hwnt i Benygroes yn derbyn gwasanaeth sy'n cyrraedd Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus Cymru. Maent neu mae'n debyg y bydden nhw'n derbyn gwasanaeth Lori Lyfrgell - ymateb o'r Gwasanaeth Llyfrgell. / People living further than 15 minutes from Caernarfon and beyond Penygroes will not receive a service that achieves the Welsh Public Library Standards . They are likely to be in receipt/will receive the mobile library service – response from the Library Service.
- ✓ Pam mai pobl y wlad sy'n dioddef ac nid pobl y dref gan mai'r bwriad yw i'r prif lyfrgelloedd gael eu cadw? / Why is it that people in rural areas suffer and not people in towns as it is proposed to keep the main libraries ?
- Pam fod y ddogfen ymgynghorol yn awgrymu pa lyfrgelloedd i'w cadw ar agor cyn ymgynghori!!!? / Why does the consultation document suggest which libraries should be kept open prior to the consultation!!!?
- Dylid ystyried llyfrgelloedd yn eu cyd-destun lleol a nid dim ond yng nghyd-destun y gwasanaeth./Libraries should be considered in their local contexts and not only in the context of the service.
- Mae pob dim yn symud i'r trefi a mae gan Caernarfon lot o bethau'n barod - mae llyfrgell Caernarfon i'w weld yn wag./ Everything is moving to the towns and Caernarfon has a lot of things already – the library in Caernarfon appears empty.
- Eisiau i hwn fod yn ymgynghoriad go iawn - yn hollol dryloyw./ This consultation needs to be a real consultation - completely transparent.
- Angen dangos bod y toriadau yn effeithio ar bob man / rhan o'r gwasanaeth. / There is a need to show that the cuts affect everywhere / every part of the service.
- If Penygroes library closes there may not be enough room in Caernarfon library./ Os yw llyfrgell Penygroes yn cau efallai na fydd digon o le yn llyfrgell Caernarfon.
- Where are they going to store stock if they close this library?/ Ble fyddan nhw'n cadw'r stoc petaent yn cau'r llyfrgell hon.
- ✓✓ The social aspect [is missing from 'More Than Books']. A meeting place with books / computers for young after school and older people whenever it is open. In a rural area such places (with supervision for the more boisterous) are very rare. A vigorous community needs such places and saves money. Less young people messing about. Less loneliness and mental health issues for older people. All this even with limited opening hours.
- ✓✓✓✓ Research (statistics) are not recent – 2012.

- 'You HAVE to take into consideration the fact that Pen Y Groes library usage statistics buck the trend in comparison with other libraries – or this consultation is incomplete / invalid'.
- I'd like to know where the money would go – money saved if the library is shut – what about a formal lecture / presentation.
- 'More Than Books' – what about the ability to order academic books / school books – different subjects – in both languages.
- Computer courses etc.
- The vision should focus on local libraries and not just the big centres.
- 'I can't believe you've revealed you'll keeping some libraries open e.g. Bangor, Caernarfon, without considering reducing opening hours at these libraries in order to keep smaller libraries open'?
- Cut the hours of the main libraries! Who decided which are the 'main' libraries? Why has it been decided Pen Y Groes is one of the 'lesser' libraries, when it's the most successful – FACT!
- The council's 'vision' should be to keep libraries open!

Awgrymiadau – suggestions

Strategol – at a strategic level

- ✓ Dweud na wrth gwtogi a'r 'austerity' / Saying 'No' to cuts and austerity.
- ✓✓ Ailedrych ar y swyddi ar dop y Cyngor./ Re-examine the high up jobs in the Council.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ Dylid lleihau oriau agor y Prif Lyfrgelloedd o 25% - dylid rhannu'r faich rhwng y llyfrgelloedd - Mae'r cynnig yma'n rhan o'r ymgynghoriad yn y Prif Lyfrgelloedd - ymateb gan y Gwasanaeth Llyfrgell./ The opening hours of the Main Libraries should be reduced by 25% - the load should be shared between the libraries. / This proposal is part of the consultation in the Main Libraries – response from the Library Service.
- ✓✓ Beth am wastraffu llai o arian ar yr ymgynghori. / What about wasting less money on the consultation?
- Dylai'r Cyngorwyr a'r Prif Weithredwr gymryd toriad cyflog er mwyn cadw'r llyfrgelloedd. / The Councillors and the Chief Executive should take a wage cut in order to keep the libraries.
- ✓ Will we get a reduction in our rates for a reduced library service??/ A fyddwn ni'n cael lleihad yn y dreth oherwydd bod y gwasanaeth llyfrgell wedi lleihau??
- Couldn't we reduce the number of councillors instead? / Allwn ni ddim lleihau'r nifer o gynghorwyr yn lle hynny.
- ✓✓ Angen hyrwyddo'r gwasanaeth mwy drwy buddsoddi yn hwn – mae llyfrgell Penygroes yn dangos y ffordd. / There is a need to promote the service more by investing in it - Penygroes library shows the way.
- Dylid gwario ar y pethau pwysig sy'n flaenoraethau i'r gymuned yn hytrach na phethau fel trwsio lonydd yn ddiangen. / Spending should be done on the things that are a priority for the community rather than things such as repairing roads unnecessarily.
- 'More Than Books' – there's no mention of the mobile service – I'd like to see some figures for the running costs of this service

Antur Nantlle – Antur Nantlle

- ✓✓✓ Why can't Antur Nantlle take over the library, post office, running the community space? – beth am gyfuno'r Swyddfa Post a'r llyfrgell? / Pam na fedr Antur Nantlle gymryd drosodd y llyfrgell, y swyddfa post, rhedeg y gofod cymunedol? / What about combining the Post Office and the Library?
- Could Antur Nantlle assume this responsibility? The situation needs some 'thinking outside the box' / A fedr Antur Nantlle gymryd y cyfrifoldeb hwn? Mae angen 'meddwl y tu allan i'r bocs' ynglŷn â'r sefyllfa hon.

- Beth am i Antur Nantlle i beidio codi rent ar y Cyngor?/ What if Antur Nantlle did not charge the Council for rent?

Cyfuno gwasanaethau yn yr adeilad presennol – Combine services in the current building

- ✓✓ Reorganise library building – drop in centre, coffee machine, make it a communal space / Ail-drefnu adeilad y llyfrgell – canolfan galw heibio, peiriant coffi, ei wneud yn ofod cymunedol.
- ✓✓ Why not bring the post office into the library? Secure end of the room for the Post office./ Beth am ddod â'r swyddfa bost i mewn i'r llyfrgell? Sicrhau pen draw'r ystafell ar gyfer y Swyddfa Bost.
- ✓ Capacity for other council workers to access library services via laptop. If there was a space in the library made available to other council workers to access the Intranet (council log in), this could help fund the service. / Gweithwyr eraill y Cyngor yn gallu cael mynediad i'r gwasanaethau llyfrgell drwy eu glieniaduron. Petai gofod yn y llyfrgell ar gael i weithwyr eraill y Cyngor allu cael mynediad i'r Mewnrwyd (ar gyfer y Cyngor), gallai hyn gynorthwyo i ariannu'r gwasanaeth.

Adeilad/gweledigaeth amgen – alternative building/vision

- ✓✓✓✓✓✓✓✓ Why not use the bank building as a combined facility. Could embrace tourism – have a café and local produce for sale/ Pam ddim defnyddio adeilad y banc fel cyfleuster ar y cyd. Gellir cynnwys twristiaeth – cael caffi a gwerthu cynnyrch lleol
  - Bank/ banc
  - ✓ post office / swyddfa bost
  - library / llyfrgell
  - internet café /caffi rhyngrwyd
  - focus groups – using different skills to explore possibilities – utilising local skills / talent, e.g. IT / grwpiau ffocws – defnyddio sgiliau gwahanol i edrych ar y posibiladau – defnyddio telentau lleol, e.e. TG
- This could be a combination of public / private sector and generate income generation./ Gallai hwn fod yn gyfuniad o'r sector cyhoeddus/preifat a chynhyrchu incwm.
- ✓ Why not have the above but here in this building?/ Pam ddim cael yr uchod ond yma, yn yr adeilad hwn?
- Coffee chain such as Costa etc., at the library? Coffee bars in each library.

Gwasanaeth i blant – service for children

- Byddai'n well buddsoddi mewn tripiâu plant o'r ysgol i'r llyfrgell a sicrhau stoc addas na chael ymweliadau gan y Lori Ni – dydy o ddim yn diwallu anghenion darllen plant ysgol gan bod y llyfrau'n cael eu cadw mewn boc yn yr ysgol allan o'r ffordd nesaf rhag ofn iddyn nhw fynd ar goll – dydy Lori Ni ddim yn cynnig gwerth am yr arian. /✓ It would be better to invest in trips for children from school to the library and ensure a suitable stock of books rather than having a visit from the mobile lorry – it does not satisfy the reading needs of school children as the books are kept in a box in the school out of the way in case they get lost – the mobile library lorry is not value for money.
- Dylai Lori Ni i ymweld ag ysgolion mwy gwledig yn amlach nag unwaith y tymor./ The mobile library lorry should visit rural schools more often than once a term.
- Promote equal opportunities for children from less privileged backgrounds in terms of IT access

Arbed neu codi arian – money saving or raising

- ✓ Gosod paneli solar i gynhyrchu trydan ac ati/ Installing solar panels to generate electricity etc.
- Mwy o ddigwyddiadau min nos i godi arian./ More evening activities to raise money.
- Oes angen gymaint o symud stoc o gwmpas llyfrgelloedd h.y. mor aml?/ Is there a need to move stock around libraries i.e. as often?
- ✓✓✓ Beth am y syniad o godi tâl aelodaeth e.e. y flwyddyn? / or 10 pence per book?/ What about the idea of charging a membership fee, e.g. per annum? / Neu godi tâl – 10 ceiniog y llyfr?
- ✓ Gwerthfawrogi'r DVDs – ffynhonnell incwm / DVDs – a funding source.
- ✓✓ Willing to pay an annual fee. / Bodlon talu ffi blynyddol.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓ Small fees of for computer usage and also general borrowing / computer and other services.
- Start a night book club for adults – charge £1.
- Hold a books festival – sell food and drink etc.
- Fewer or no 'consultants'.
- ✓✓✓✓ Cut the hours of main libraries
- ✓✓✓ Cut opening hours at Pen Y Groes library / smaller libraries.
- Can't we look at other options? Community council, community groups?
- Charge a small fee for adult's books.
- Raise funds for the Council by renting the library space for courses etc.
- Higher fines for late books.
- Don't need CDs / DVDs.
- Make savings elsewhere!
- Use combination of paid staff, managing several libraries, with volunteers.
- Look again at the opening hours for all libraries; especially the ones in towns / that are open 30+ hours.
- Raise funds via charging for group sessions e.g. baby / toddler groups, knitting, jam making etc., advertise through Facebook etc.
- Stop making cut and start making money? What would the libraries do if they were privatized? They'd sell coffee, papers etc. Stop being held back by Council bureaucracy.
- Raffles, donations etc., set up 'Friends Of The Library'. Volunteers to fundraise.

Lori lyfrgell – mobile library

- Os yw'r fan ar ei thaith beth am ollwng llyfrau ar ei ffordd mewn lleoedd megis Siop Spar, y Ganolfan Hamdden? / If the van is en route how about dropping books on its way in places such as the Spar shop, the Leisure Centre?
- ✓✓ Mae gan y loriâu teithiol fwy o botensial drwy eu hyrwyddo tu hwnt i wefan y Cyngor./ The mobile library has more potential by promoting themselves beyond the Council's website.
- ✓ Park in a central location the village at specific hours, also travel to hard to reach villages and under privileged areas.
- 'I'm not organized enough to use the mobile service. Prefer the buildings'.

Cyffredinol/general

- ✓ More staff.
- ✓✓✓✓✓ Longer opening hours.
- Don't open at weekends.

- 'Please stay open at least part time – after school is great'.
- Whatever happens, don't cut the book purchasing budget.
- Ask for more input from local people. More feedback from carnival.
- More wheelchair access.
- Take heed of the Equality act, 2010.
- STOP DESTROYING COMMUNITIES.
- I would like to see the library open from 9:30am to 2:00pm every day except Saturdays.
  - ✓ 'Rather than keeping books on shelves could there be an online catalogue and pick up and drop off points'?
- ✓ More activities.

Sylwadau am yr opsiynau - Comments about the options

- Understand cuts need to be made / Rydw i'n deall bod yn rhaid gwneud toriadau.
- Mae'n anodd i BAWB /It's difficult for EVERYONE.

Opsiynau i gyd – all options

- ✓✓ Mae dibynnu ar wirfoddolwyr yn dod ag ansicrwydd i'r ddarpariaeth. Gwirfoddolwyr yn brin – yr un hen rai – chwythu plwc – anodd parhau - Hard to sustain/ Depending on volunteers brings uncertainty to the provision. Volunteers are scarce – it's the same ones – they give up – difficult to continue / Anodd ei gynnal.
- Voluntary options wouldn't work/ Ni fyddai opsiynau gwirfoddol yn gweithio.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ Option D – DON'T CLOSE! I don't agree with any of the options. /Opsiwn D – PEIDWICH Â CHAU – dydw i ddim yn cytuno â dim un opsiwn.

Opsiwn A/ Opsiwn A

- Ardal dlawd ddifreintiedig felly ddim yn gallu fforddio'r opsiwn yma./ This is a poor deprived area and so not able to afford this option.
- Positive idea to include the community in the running of the library but I strongly believe this is a service that my taxes are paying for. We are a wealthy country and should not have to pay for this ourselves./ Syniad cadarnhaol yw cynnwys y gymuned i redeg y llyfrgell ond rwyf yn credu'n gryf fod hwn yn wasanaeth mae fy nhrethi yn talu amdano. Rydym yn wlad gyfoethog ac ni ddylem fod yn talu am hyn ein hunain.
- Ddim yn gynladwy -/Unsustainable
- Os na fydd gan bobl llyfrgell leol bydd rhaid iddynt wario ar lyfrau a theithio ac felly bydd ganddynt lai o arian i'w wario ar bethau eraill a chyfrannu at gynnal llyfrgell yn uniongyrchol./ If people don't have a local library they will have to spend on books and travel and, therefore, they will have less money to spend on other things and contribute directly to maintaining a library.
- The library is important since it offers option of original research, not the 'one sized fits all' already processed info on the internet which is sometimes inaccurate./ Mae'r llyfrgell yn bwysig oherwydd ei bod yn cynnig dewis o ymchwil gwreiddiol ac nid 'un ar gyfer popeth', sef gwybodaeth sy'n barod wedi'i phrosesu ar y rhyngwyd sydd weithiau'n anghywir.

Opsiynau B & C - Options B & C

- Mae patrwm defnydd llyfrgell yma ac acw a nid yn rheolaidd./ The pattern of use of a library is not consistent and regular.
- Mae rôl llyfrgellydd yn un pwysig ac yn broffesiynol./ The role of a library is important and professional.
- Impractical. I've tried ordering online but it didn't work. Glitches in any online services would need to be sorted./ Anymarferol. Rwyf wedi ceisio archebu ar-lein ond wnaeth o ddim gweithio. Byddai angen datrys pethau'n mynd o chwith mewn unrhyw wasanaethau ar-lein.
- ✓✓✓✓✓✓✓ Older generation – might not have the skills set to use IT facilities, therefore 'actual books' are needed / important./ Y genhedlaeth hŷn – efallai nad oes ganddynt y sgiliau i ddefnyddio cyfleusterau TG felly mae angen llyfrau go iawn / mae llyfrau go iawn yn bwysig.
- Lots of people can't use the web /don't have access. / Llawer o bobl ddim yn gallu defnyddio'r we/ heb fynediad.
- Children use computers in the library. They might not be able to afford them in their homes./ Mae plant yn defnyddio cyfrifiaduron yn y llyfrgell. Efallai na fyddant yn gallu eu fforddio gartref.
- How can kids order books from home if they don't have a computer at home??/ Sut mae plant yn gallu archebu llyfrau o'u cartrefi os nad oes ganddynt gyfrifiadur gartref??

Opsiwn B / Option B

- Da i ddim byd - rhaid i lyfrau fod ar gael yn ddyddiol ac yn wythnosol./ Not any good – books must be available daily and weekly.
- Creu hwb i bawb – llai fragmented/ Creating a hub for everybody – less fragmented.
- Beth am gydleoli yn y ganolfan hamdden? – cael ei rhedeg gan y Cyngor a mae arosfan bws./ What about joint location in the leisure centre? – run by the Council and there is a bus stop.
- Present library is in a good location and the Community Hall is not./ Mae'r llyfrgell bresennol mewn lleoliad da ond nid yw'r Ganolfan Gymdeithasol.
- Cyflenwad misol ddim yn ddigon aml e.e. anghenion gwaith cartref./ Monthly supply insufficient e.g. homework needs.
- Yn rhy gul/ Too narrow
- Volunteers could help run the library BUT – this does mean we'd be affecting someone's livelihood./ Gallai gwirfoddolwyr redeg y llyfrgell OND - mae hyn yn golygu y byddem yn effeithio ar fywoliaeth rhywun.
- Mae ffôn yn costio ac yn gymhleth i bensiwynwyr./ The phone is costly and complicated for older people.
- Limited storage will reduce range of books available to read. Greater demand for fewer titles, especially in terms of popular titles/ Bydd llai o ofod storio yn golygu lleihad yn yr amrediad o lyfrau ar gael i'w darllen. Mwy o alw am lai o deitlau yn enwedig y teitlau mwyaf poblogaidd.

APPENDIX 8 SYLWADAU AC ADBORTH Y PRIF LYFRGELLOEDD/ COMMENTS AND FEEDBACK FROM MAIN LIBRARIES

LLYFRGELL ABERMAW/BERMO/BARMOUTH LIBRARY

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

A. Os bydd rhaid torri faint mae'r gwasanaeth yn gwario ar y stoc, lle gellid torri? / If the library service has to cut how much it spends on stock, where could they cut?

- Anodd ateb oherwydd bod gan bawb dast gwahanol / Difficult to answer because everyone has different taste.
- Beth bynnag sy'n mynd trwy'r drws leiaf / Whatever goes out of the door least.

Pwysig i gadw / Important to keep

- Y dewis o lyfrau plant / The selection of children's books
- Cadw/dychwelyd llyfrau sy'n hŷn na 5/6 mlwydd oed / Retain / bring back old classics which are older than 5/6 years.
- Mwy o gylchgronau Saesneg a Chymraeg a mwy o lyfrau Cymraeg / More English and Welsh language magazines and more Welsh language Books.

Gall fod yn dderbyniol / Could be acceptable

- Ffuglen oherwydd haws i gael gafael arnynt mewn siopau ail-law / Fiction as it is easier to find them in second hand shops
- Tynnu ychydig oddi ar pob categori / Slice a bit off every category

Awgrym- suggestion

- ✓✓✓✓ Annog pobl gan gynnwys pobl ar eu gwyliau i roi eu llyfrau i'r llyfrgell ar ôl gorffen gyda hwy / Encourage people including holidaymakers to donate their books after they have finished with them.
- Storio deunydd cyfeiriol diweddaraf yn ddigidol / Store up to date reference materials digitally.

B. Beth fydd effaith gwario llai ar stoc? / What would be the effect of spending less on stock?

- Dirywiad yn y gwasanaeth / Service deterioration
- Cwsmeriaid anfodlon / Dissatisfied customers
- ✓✓ Rhaid aros yn hwy am lyfr os wedi'i archebu - hyn yn iawn gen i / Have to wait longer for a book if ordered – ok with this.
- Mwy o lyfrau sy'n hen ffasiwn yn enwedig deunydd technoleg / TG / More out-of-date books especially technology/IT material.
- Angen llai o ofod i ddangos llyfrau – adeilad llai / Less space required to display books – smaller building.

C. Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fyddai'n dderbyniol? / If a day's worth of hours had to cut from this library's opening hours when would be acceptable?

Pwysig i gadw ar agor / Important to keep open

- Dydd Iau sef diwrnod marchnad / Thursdays, market day
- Dydd Gwener a bore Sadwrn oherwydd plant ysgol / Fridays and Saturday mornings because of school children
- Oriau i gyd-fynd ag amseroedd trên a bysus o Harlech / Hours to coincide with train and bus times from Harlech
- Diwrnod budd-dal / pensiwn yn y Swyddfa Bost / On benefit/pension day at the Post Office.

Gall fod yn dderbyniol / Could be acceptable

- ✓✓✓✓ Trwy dydd Mawrth oherwydd haws i gofio / Throughout Tuesday because easier to remember.

Awgrym / Suggestion

- ✓✓✓ Beth am gael amser cinio hwy ac agor o 3 – 7 pm er mwyn iddi fod ar agor i bobl/plant sy'n gwneud eu gwaith cartref neu'n astudio / hyfforddi? / What about having a longer lunchbreak and being open from 3-7pm so that it's open for people / children doing their homework or studying / training

Ch. Pa effaith bydd torri oriau yn ei gael yma? / What effect will cutting hours here have?

- Llai o ddefnydd / Less use
- Arbed trydan / Save electricity
- ✓✓ Llai o gyfle i blant fynd ar y cyfrifiadur / Less opportunity for children to go on the computer.
- ✓ Anghyfleus – effeithio ar amserlen wythnosol bobl / Inconvenience – affect people's weekly schedule
- Llai o incwm i staff / Reduction of income for staff
- Llai o gyfle i bobl siarad a lleihau effeithiau unigedd ac ynysrwydd / Less opportunity for people to chat and reduce loneliness and isolation.

D. Beth fydd effaith bod â llai o staff a mwy o beiriannau sganio yma?

– What would be the effect of having fewer staff and more self-scanning machines here?

- Rydym eisiau llyfrgellwyr – pwysig iawn i'r gymuned gael wyneb croesawgar sy'n darparu cyngor ac arbenigedd. Buasem ar goll hebddynt (maent hyd yn oed yn cynnig paned weithiau). / We want librarians – very important for the community by being a friendly face who provide advice and expertise. Would be lost without them (even offer a cup of tea sometimes.)
- Gweld y synnwyr mewn peiriannau sganio ond gall hyn effeithio ar foral y staff – dylid gofyn i'r staff / We see the sense of self-scanning but staff may become demoralised – should ask staff.
- Mae hyn yn teimlo fel dawnio ar ochr dibyn – rhaid cadw o leiaf un aelod staff / This feels like the start of a slippery slope – have to retain at least one member of staff.
- Mae llyfrgellwyr yn gweithio'n galed iawn yn chwilio am lyfrau ac yn mynd allan o'u ffordd / Librarians work their socks off tracking down books and going the extra mile.

Awgrym / Suggestion

- Beth am ail-ddosbarthu staff rhwng y llyfrgelloedd a chael asesiad gwerth am arian gan bod rhai'n cael mwy o staff a rhai'n cael llai e.e. Dolgellau? / How about re-distributing staff between the libraries and undertaking a value for money assessment as some have more staff and some have fewer staff e.e. Dolgellau?
- ✓✓ Beth am sefydlu system o 'split shifts' ar gyfer staff er mwyn I Lyfrgell Dolgellau a Bermo beidio gofod cau amser cinio? / How about establishing a 'split-shifts' system for staff in order for Dolgellau and Barmouth libraries to avoid closing during lunchtime?

Dd. Awgrymiadau cyffredinol / General suggestions

Technoleg - IT

- Sefydlu system i ddefnyddwyr dalu ffi bychan am docyn tymor i ddefnyddio'r cyfrifiaduron am un ffi enwol unwaith ac am byth / Establish a system of users paying a small fee for a season ticket to use the computers or one off nominal fee.
- Darparu mwy o hyfforddiant i staff rhan-amser allu helpu defnyddwyr gyda TG, cyfrifiaduron / Provide more training for part time staff to be able to help users with IT, computers.
- Beth am bobl sy'n defnyddio'r *wi-fi* ar gyfer eu dyfeisiadau eu hunain – ddylen nhw dalu ffi bychan? / What about people who use the wi-fi for their own devices to pay a small fee?
- Ymgeisio am grantiau i ddatblygu'r system i lawrlwytho llyfrau gan ei bod yn llafurus ar hyn o bryd / Apply for grants to develop the system to download books since it is tortuous at the moment.

Gwell defnydd o'r gofod / Better use of space.

- Beth am wneud defnydd gwell o'r gofod uwchben y nenfwd drwy:
  - osod oriel/balconi ar hyd un ochr a gosod silffoedd llyfrau yna?
  - gosod gwaith celf symudol i hongian yna er mwyn gwneud y lle'n fwy atyniadol? / How about making better use of the loft space by:
    - installing a gallery / balcony along one side and putting up book shelves?
    - installing mobile art work to hang there in order to make the space more attractive?
- Pe bae naws pensaernïol uchelgeisiol a chreadigol yn/wedi cael ei ddefnyddio gellid rhoi cais i fewn am wobrau megis 'y Sterling Prize' sydd yn werth dipyn o bres. / Should an ambitious and creative architectural ambience be used, it would be possible to apply for awards such as the Sterling Prize which is worth quite a lot of money
- ✓✓ Beth am symud gwasanaethau eraill i fewn i'r adeilad i rannu'r gofod e.e. y Ganolfan Hamdden?
  - Mae gan y Ganolfan Groeso a'r Llyfrgell wahanol swyddogaethau: angen lleoli'r Ganolfan Groeso ger yr orsaf drenau. / What about moving other services in to share same space e.g. Leisure Centre? The TIC and library have different functions: the TIC needs to be located near train station.
- Hyrwyddo'r llyfrgell mwy fel pwynt rhwydweithio i fusnesau gan gynnwys llogi ystafelloedd a gwasanaethau busnes e.e. gwasanaeth teipio llythyrau, ffacsio, llungopïo / Promote the library more as a

business networking point including room hire and business services e.g. letter typing service, faxing, photocopying.

- Denu asiantaethau, busnesau hyfforddi a sefydliadau tebyg i rentu gofod y llyfrgell a defnyddio cyfleusterau cynadleda i greu incwm e.e. Dysgu yn y gymuned, hefyd gwneud gwell defnydd o farchnata'r cyfleusterau a'r gwasanaethau hyn. / Attract training agencies, businesses and similar organisations to rent library space and use conference facilities to generate income e.g. WEA community based learning; also better marketing of these facilities and services.
- Ystyried sefydlu defnydd gwahanol ar y dyddiau pan fo'r llyfrgell ar gau i ganiatáu cyfleoedd eraill i gymdeithasu / ymgynnull. / Consider establishing an alternative use on the day/s the library is shut for other opportunities to socialise/have social gatherings.

Codi arian - Fundraising

- Sefydlu Ymddiriedolaeth Lyfrgell i ddenu arian ond parhau i gyflogi staff proffesiynol . / Establish a Library Trust to attract funding but still to employ professional staff.
- Beth am gysylltu â'r Bill Gates Foundation, y Loteri, Kindle, cwmnïau lleol i gael nawdd?
- Beth am focs rhoddion? / What about a donations pot?
- Beth am ffi aelodaeth gydag eithriadau e.e. plant? / What about a membership fee with exemptions e.g. children?
- Beth am gynnal diwrnod casglu arian pob blwyddyn? / What about an annual fundraising open day?
- 'Buaswn yn fodlon talu punt am lyfr yn enwedig os oes rhaid ei archebu' / 'I'd happily pay a pound for a book esp when ordering'.
- Beth am werthu cynnyrch e.e. llyfrnodau / What about selling products e.g. bookmarks.

Cwestiwn / A question?

- Ddylai trethdalwyr fod yn talu am sefydliad / syniad hen ffasiwn?

E. Volunteering what would like to you do?

- Darllen i blant yn Saesneg / Read to children in English.
- Datblygu Ymddiriedolaeth Llyfrgell er mwyn ehangu'r oriau agor / Develop a Library Trust in order to extend opening hours
- Derbyn hyfforddiant ar ddefnyddio'r offer i helpu eraill / Be trained to use equipment to help others.
- 'Sw'n i'n dwad i lanhau ond fyswn i ddim eisiau cymryd lle'r llyfrgellydd / I'd come and clean but I wouldn't come and take the place of a librarian.
- Sw'n i'n mynd i nôl pobl sydd ddim yn byw'n agos / I'd pick people up who don't live nearby.

F. Sylwadau cyffredinol - General remarks

'Mwynheais hwnna – yr ymgynghoriad' / 'I enjoyed that – the consultation.'

'Roedd y ddogfen ymgynghorol yn ddefnyddiol iawn – ni fedrai'r Cyngor fod wedi gwneud mwy.' / 'The consultation document was very useful – the Council couldn't have done more'.

LLYFRGELL BANGOR LIBRARY

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

A. Pryderon cyffredinol – General concerns

- Nid yw'r toriadau'n dderbyniol - angen newid y system sydd o fudd i bobl gyfoethog. Cuts aren't acceptable – need to change the system which benefits rich people.
- Mae amddiffyn llyfrgelloedd llai yn bwysig - bydd eu cau yn gallu effeithio hyfywedd cymunedau llai. Defending smaller libraries is very important – closing them could affect the viability of smaller communities.
- Mae llyfrgelloedd yn wasanaeth sylfaenol - fel dŵr - yn hwyluso mynediad at lenyddiaeth a diwylliant. Libraries are a basic service – like water – facilitate access to literature and culture.
- Pam torri rhywbeth sy'n gweithio'n dda (llyfrgelloedd bach)? Why cut something which is working well (smaller libraries)?
- Mae Llyfrgell Bethesda'n gyfleuster sy'n cael ei ddefnyddio llawer ac mae digwyddiadau yno i weld yn boblogaidd. Bethesda Library is a well used facility and events seem to be popular.
- Ystyried lleoli llyfrgell Bethesda mewn ysgol gynradd. Consider locating Bethesda library in a Primary School.
- Mae Bangor yn llyfrgell wych – nid wyf eisiau iddo newid na chynnig llai o wasanaethau. Bangor is a great library – don't want it to change or offer less service.
- Effaith y newidiadau – llai o lyfrgelloedd, felly llai o gopiau o lyfrau, felly gorfod aros yn hirach. Effect of changes – less libraries so probably less copies of books so longer to wait.
- Toriadau staff hefyd ar y gweill? Staff cuts also on the cards?
- Mae pobl, yn enwedig pobl ifanc, angen bod yn fwy ymwybodol o'r amrediad o wasanaethau gwybodaeth sydd ar gael iddynt. Yn aml, nid yw pobl yn ymwybodol o raddau'r adnoddau – mae angen mynd i'r afael a hyn. People, especially young people, need to be made more aware of the host of information services on offer to them. Often, people are not aware of the extent of these resources – this needs to be addressed.
- Peidiwch! [â gwneud mwy o doriadau ariannol i'r gwasanaeth llyfrgelloedd]. Mae llyfrgelloedd yn adnodd pwysig ac yn rhy aml yn 'dargedd hawdd' yn ystod cyfnodau o doriadau. Don't! [make anymore financial cuts to the library service]. Libraries are an important resource and are too often an 'easy target' in times of cuts.
- Rwy'n gweithio ym Mangor felly bydd y llyfrgell yna'n gyraeddadwy i mi ond dwi'n tybio bydd yn effeithio ar fy llyfrgell leol ym Methesda. I work in Bangor so that library would be accessible to me but it would presumably affect my local library in Bethesda.
- Byddai cwtogi oriau neu staff yn cael effaith mawr ar fy mynediad at wasanaethau, benthyciadau llyfrau a gwaith cyfrifiadurol. Reduced hours of opening and staffing would have a major effect on my access to services, book loans and computer work.
- Os fydd Bangor yn cau bydd yn rhaid i mi fynd i Gaernarfon. If Bangor closes I will have to go to Caernarfon.
- Gwario llai ar reoli – ddim yn angenrheidiol ac mae'r iaith yn aneffeithiol [methu darllen yr ysgrifen]. Gwario arian ar wasanaethau nid cadw swyddi mewnol! Spend less on management – not needed and ineffective [couldn't read writing] language. Spend rate payers money on services not keeping internal jobs!
- Os ydych wirioneddol am wrando ar farn y 'cwsmer', dylech ofyn am a gwrando ar farn, nid gofyn cwestiynau sydd wedi'i dylunio er mwyn cael yr atebion yr hoffech eu cael. Mae'r broses hon yn debyg i'r broses ymgynghori ar ail-drefnu ysgolion. Canolbwyntiwch ar y cwsmer – "Ffordd Gwynedd"./ If you're seriously going to listen to 'customer' opinion, you should ask for and listen to opinions, not ask questions that have been designed in

order to get the answers you wish. This process is similar to the consultation on reorganising schools.
Concentrate on the customer – “ffordd Gwynedd”

- Mae fy symudedd yn gyfyngedig. My mobility is limited.

Fy mhryder mwyaf ynghylch y newidiadau posibl i lyfrgelloedd Gwynedd yn y dyfodol yw bydd gweledigaeth y Cyngor, ‘Mwy ‘na Llyfrau’, ar draul llai o lyfrau. Dros y blynyddoedd diwethaf mae gostyngiad sylweddol wedi bod yn y nifer o deitlau mewn print ar y silffoedd ac ar gael i fenthyg. Rwy’n ofni bydd y polisi hwn yn cael ei ehangu i’r pwynt ble fydd ‘Mwy ‘na Llyfrau’ yn gweddu’n ddim llyfrau, bydd y benthyg traddodiadol o brint ar bapur yn cael ei derfyn a byddwn yn cael ein gadael gyda gwasanaeth llyfrgell ar-lein.

Fel teulu, rydym yn defnyddio’r gwasanaethau llyfrgell yn wythnosol, ac mae ein mab wedi ffynnu gyda’i ddarllen a’i addysg yn gyffredinol diolch i’r cyfle i fod yn rhan o gymuned y llyfrgell a’r gweithgareddau ardderchog sy’n cael eu cynnal gan y staff. Bydd gostwng yr oriau agor, staffio a gweithgareddau ymgysylltu yn atal nid yn unig fy mab, ond cenedlaethau’r dyfodol rhag cael yr un cyfle i ffynnu.

My greatest concern regarding possible future changes to Gwynedd libraries is that the council’s vision ‘More Than Books’ will be at the expense of fewer books. Over recent years there has been a significant reduction in the number of print titles on the shelves available for borrowing. I fear this policy will be furthered to a point where ‘More Than Books’ will become no books, the traditional print on paper lending library will be discontinued and we will be left with an online virtual library service.

AS a family we use the library services weekly, and our son has flourished with his reading and education in general thanks to the opportunity to be part of the library community and the excellent activities run by the staff. Reducing opening hours, staffing and engagement activities will deny not just him but future generations of the same chance to flourish.

B. Beth fydd effaith gwario llai ar stoc? – what would be the effect of spending less on stock?

- Bydd llyfrau sydd mewn cyflwr gwael yn dderbyniol cyn belled bod y tudalennau i gyd yno/ Books in poorer condition would be acceptable as long as all the pages are there.
- Ni ddylai’r agwedd ddigidol fod yn flaenoriaeth. / Digital aspect shouldn’t be a priority.
- Iawn i gwtogi’r dewis o lyfrau plant a llyfrau y gellir wrando arnynt, ond gwneud hyn heb ddifetha’r profiad. / OK to cut the children’s and audio selection of books but do it without spoiling the experience.
- Hoffwn newid yn y dewis o lyfrau yn y llyfrgell symudol - rwy’n teimlo ei fod yn cadw’r un lyfrau. / I’d like a change in the selection of books on the mobile library – I find it carries the same books.
- Ceisio symud llyfrau o gwmpas y llyfrgelloedd mwy. / Try and move books around the libraries more.
- Llai o deitlau llyfr ar gael i’w benthyg. / Fewer book titles available for borrowing.
- Rwy’n tybio bydd y newidiadau hyn i’r gwasanaeth yn cael effaith llym ar y ‘dewis’ o lyfrau - dylai bod yna archif canolog mawr ble fydd llyfrau yn gallu cael (eu storio neu eu digido) a chael eu gwneud ar gael trwy archebu ar-lein./ I presume [these changes to the service] will have a drastic effect on the ‘choice’ of books’ – there should be a large centralised archive where books could be (stored or digitised) and made available through online ordering.
- Prynu llai o gylchgronau. /Buy fewer magazines.

- Faint o ddadansoddi sydd o ran pa lyfrau sy'n cael eu benthlyg fwyaf? / How much analysis is there regarding which books are borrowed most?
- Sut mae cyfiawnhau prynu llyfrau "llai poblogaidd" yn lle 'benthlyciadau rhynglyfregelloi'? /How is the buying of "less popular" books justified instead of 'inter library loans'?

C. Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fyddai'n dderbyniol? – If a day's worth of hours had to cut from this library's opening hours when would be acceptable?

- Beth am gau am 6 yn lle 7 pob noswaith? Dyma pryd mae gwasanaethau bysiau yn arafu, a dylai'r amser cau fod yn unol â hyn. Why not close at 6 pm instead of 7 pm each evening? – this is when the bus services drop-off and closing time should coincide with this.
- Ystyried yr amseroedd pan mae'r nifer o bobl yn dod i'r llyfrgell ar ei isaf. Consider the times when there's lowest footfall.
- Efallai cau'n gyfan gwbl am un diwrnod? Perhaps close one day completely?
- Beth am gau yn y prynhawn oherwydd dylai'r bobl hynny sy'n dod yn y boreau allu dod yn y prynhawn hefyd? Why not close in the afternoons since those who come in the mornings should also be able to come in the afternoons?
- Mae'n bwysig i'r llyfrgell fod ar agor y tu allan i oriau gwaith. It's important for the library to be open out of working hours.
- Os mae'r llyfregelloedd i gyd yn cau am yr un hanner diwrnod, bydd yn broblem. If all libraries close on the same half day it will be a problem
- Cwtogi oriau agor, megis trwy'r dydd ar ddydd Mercher ac efallai dydd Sadwrn. Cutting opening times. like all day Wednesday and perhaps Saturday
- Cau un diwrnod yr wythnos - bydd yn gwneud i mi regi ond byddaf yn dysgu i gofio [bod y llyfrgell ar gau]. Close one day a week – it would make me swear but I'd learn to remember [that library was shut].
- Agor hanner awr yn hwyrach Llun-Gwener. Open half an hour later Mon-Fri.
- Plis peidiwch â chwtogi oriau agor y llyfregelloedd. Please don't cut the opening hours of the libraries.

D. Beth fydd effaith bod â llai o staff a mwy o beiriannau sganio yma? – What would be the effect of having fewer staff and more self-scanning machines here?

- Mae'r staff a'r gwasanaeth yn ardderchog yma sy'n bwysig i rhywun sy'n darllen lot – the staff and service here are excellent which is important for someone who reads a lot. ✓
- Mae cael gwasanaeth staff yn bwysig i amrediad oedran y defnyddwyr, gyda nifer ohonynt sydd ddim wedi arfer â dulliau/dyfeisiau electronig. Having the service of staff is important for the full range of the age profile of users some of whom are not used to electronic means/devices.
- Mae cael cyrsiau hyfforddiant cyfrifiaduron yn annog bas-ddata cwsmeriaid y llyfrgell. Having computer training courses encourages the library's own customer base.
- Cyn belled bod y peiriannau'n ddibynadwy byddai hyn yn iawn ond nid wyf eisiau gweld bywoliaeth y llyfrgellwyr yn lleihau. As long as the machines are dependable that would be OK although don't wish to see the livelihood of librarians diminished.
- Byddai'n cymryd amser i bobl arfer â'r peiriannau. Would take time for people to get used to the machines.
- Yn gyfarwydd mewn rhannau eraill o'r DU - gall fod yn rhan o'r ateb. Familiar in other parts of the UK – could be part of the solution.

- Cadw staff gwybodys yn yr adeilad ar hyd yr amser. Keep knowledgeable staff on premises at all times.
- Cwtogi oriau agor a chael pwyntiau hunanwasanaeth - Cyngor Sir Gwlad yr Haf yn esiampl ardderchog. Cut staffing hours and have self service points – Somerset County Council is an excellent example.

Dd. Suggestions – Awgrymiadau

- Gall y wefan i archebu llyfrau fod yn haws i'w defnyddio. /The website for ordering books could be more user-friendly.
- Beth am gael system ble mae neges awtomatig yn dweud wrth ddefnyddwyr pan mae llyfr yn barod i'w gasglu? /What about having a system where an automated message tells users when an ordered book is ready to be picked up?
- Rhesymoli staff prif swyddfa'r llyfrgell ar draws siroedd. /Rationalise library head office staff across the counties.
- Peidio â thalu cyflogau a phensiynau i gynghorwyr - dylent fod yn wirfoddolwyr heb eu tal. /Cease paying councillors salaries and pensions – should be unpaid volunteers.
- Ffi neu gyfraniad (bach) blynyddol am ddefnyddio'r llyfrgell? Mae gwledydd eraill yn gwneud hyn ac mae'n creu rhywfaint o incwm. / (Small) yearly contribution fee for using the library? Other countries do it and it generates some income.
- ✓ Llai o ddigwyddiadau a gweithgareddau [i arbed arian]. Mae digon o hyn yn digwydd mewn ysgolion a sefydliadau eraill. ✓/Fewer events and activities [to save on costs]. There are enough of these in schools and other institutions.
- Efallai cael gwasanaeth symudol yn ymweld â chymunedau unwaith yr wythnos ar amseroedd penodol i helpu pobl sydd methu teithio - cofio'r defnyddwyr ifanc / mewn oed sydd methu teithio. / Perhaps having mobile service visiting communities once a week at specified times to help those who can't travel – remember the young / old users who can't travel
  - ✓ Yn lle colli canghennau cefn gwlad efallai gostwng y dyddiau agor gyda staff ar system rota. Annog cysylltiadau gyda cholegau a'r brifysgol i gynnal gweithgareddau cydweithredol fel interniaethau a gweithgareddau wedi'u cynnal gan grwpiau myfyrwyr - cyd-fuddiol. /✓ Instead of losing rural branches maybe have reduced open days with staff on a rota system. Encourage links with colleges and university for collaborative activities such as internships and activities run by student groups – mutually beneficial.
- Dwi'n benthycu llyfrau o sir arall – beth yw'r gost am y gwasanaeth hwn? Efallai dylai'r defnyddiwr dalu am hyn er gallai consesiynau fod ar gael i blant, pobl ddi-waith, pobl sy'n derbyn budd-daliadau, a.y.b. / I often borrow books from another county – what's the cost for this service? Perhaps the user should pay for this although there could be concessions for children, benefits claimants, unemployed etc.
- Tanysgrifiad blynyddol – ni fyddaf yn gwrthwynebu talu. £5 fesul person neu £10 fesul teulu. / Annual subscription – I would not object to paying. £5 per person or £10 per family
- Hybiau – pwynt gwybodaeth y Cyngor, Canolfan Groeso, ac ati. / Hubs – council information point, tourist information etc.
- Efallai ail-gyflwyno cryno ddisgiau a gostwng pris rhentu DVD – Mae modd cryno ddisgiau cael eu trin fel llyfrau. Maybe re-introduce CDs (music) and lower the rent price for DVDs – CDs should be treated as books.
- Recriwtio gwirfoddolwyr. Enlist volunteers.
- Cyfuno llyfrgelloedd gydag ysgolion uwchradd / canolfannau cymunedol. / Amalgamation of libraries into secondary schools / community centres
- Y gymuned i drosfeddiannu 3 llyfrgell (Bethesda, Deiniolen a Llanberis). / Community to take over 3 libraries (Bethesda, Deiniolen and Llanberis).

E. General comments – sylwadau cyffredinol

- Cadw cymaint o lyfrgelloedd yn agored ac sy'n bosibl, hyd yn oed os ydynt yn rhan amser yn unig. / Keep as many local libraries open as possible if only part time.
- Nid yw unrhyw beth angen newid i mi! Rwy'n hapus! Mae'r llyfrgell yn iawn fel y mae hi! / Nothing needs to change for me! I am happy as it is! My library is fine as it is!
- Ynghylch gweledigaeth 'Mwy 'na Llyfrau'r Cyngor: MAE ANGEN "GWELEDIGAETH" GWAHANOL ARNOM. / Re the Council's 'More Than Books' vision: WE NEED A DIFFERENT "VISION"
- Cyfrifiaduron yn iawn o ran niferoedd - fel nawr. / Computers are ok in number – as they are now.
- Cyfnodau benthycia hyblyg yn syniad da - fel y dyfeisiwyd gan y benthyciwr? / *Flexible* loan times is a good idea – as devised by the borrower?
- Dylai'r llyfrgell barhau i fod yn rywle distaw i ddefnyddwyr. / A library should remain a quiet place for users.
- Cadw'r gwasanaeth / yr ochr llyfrau fel ag y mae. Keep service / book side as it is.
- Cytuno bod lle i ystyried cau'r llyfrgelloedd bach sy'n agored am lai 'na 15 awr yr wythnos. / Agree there is scope for considering shutting smaller libraries which are open for less than 15 hours a week

TG/Digidol

- Gall lawrlwytho llyfrau o'ch llyfrgell leol fod yn ddefnyddiol pan rydych i ffwrdd am gyfnod ac mae'n effeithlon am fod y llyfr yn cael ei ddileu'n awtomatig pan mae'r cyfnod benthycia yn dod i ben. / Downloading books from your local library can be useful for when you are away for a period of time and is efficient since the book is automatically deleted when loan period comes to an end.
- Dylai mynediad at dechnoleg gwybodaeth i'r bobl hynny sydd heb fynediad cael ei gynnal mewn ardaloedd lleol./ Access to information technology for those without access should be maintained in local areas.
- Dylai llyfrau y gellir wrando arnynt fod ar gael i lawrlwytho fel MP3. Audiobooks should be made available as MP3 downloads.
- 'Porth Gwybodaeth' nid yw costau hyn yn gyfiawnhaol./ 'Information portal' costs of this is unjustified.
- Nid yw darparu gwasanaethau e-ddarllen i fenthycia yn angenrheidiol. / Providing E reading devices for loan is not necessary.
- Mae fy llyfrgell leol yn iawn ar hyn o bryd. Os bydd newidiadau dylai fod yn fwy hyblyg a llai o dechnoleg! / My local library is fine at the moment. If there any changes there should be more flexibility and less technology!
- Nid yw pobl hŷn yn hoffi e-lyfrau – mae'n blino eu golwg. / Older people don't like 'E' books – tiring for their sight.
- Mae perygl y bydd canolbwytio ar dechnolegau digidol yn eithrio llawer o ddefnyddwyr ac yn ynysu'r bobl hynny nad ydynt yn defnyddio'r gwasanaeth. Mae defnydd llyfrgell wir am 'fwy na llyfrau' - mae am gymuned - ni all hyn weithio ar y we! / There is a risk that focusing on digital technologies will exclude many users and isolate those who do use the service. Library use is indeed about 'more than books' – it's about community – this cannot be realised online!
- Cwtogi technoleg ddigidol ddrud a diangen - mae e-ddarllenwyr yn 'economi ffug'! / Cut down on expensive and pointless digital technology – E readers are a false economy!

LLYFRGELL BLAENAU FFESTINIOG LIBRARY

Adborth a sylwadau / Feedback and comments

F. Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fyddai'n oddefol? – If a day's worth of hours had to be cut from this library's opening hours when would be tolerable?

- ✓✓✓✓✓ Beth am agor am 11 y bore yn lle 10? / Why not open at 11 am instead of 10?
- Beth am dorri oriau dydd Sadwrn tan 1200 neu 1230? / Why not cut Saturday to close at 1200 or 1230?
- Beth am dorri lwmpyn sylweddol o oriau ac agor o 1200 tan 1900? / Why not cut a substantial block of hours and open from 1200 'til 1900?
  - efallai cael amser cinio hirach er mwyn aros ar agor yn hwyrach? / Perhaps close for longer lunchtime in order to open later in the evening?
  - torri diwrnod cyfan? / Cut a full day?
- Byddai'n fanteisiol aros ar agor amser cinio drwy wneud defnydd o wahanol aelodau o staff / It would be good to stay open lunchtime by using different members of staff.
- Byddai'n dda cymharu ystadegau defnydd adegau gwahanol o'r dydd. / It would be an idea to compare usage stats for different times of the days.
- ✓✓✓✓✓ Mae oriau agor ar ôl gwaith/min nos yn bwysig / It's important to open after work and in the evenings.
- ✓✓ Mae'n bwysig i'r oriau alluogi'r gweithgareddau presennol i barhau / It's important for the opening hours to enable the current activities to continue.
- Pwysig ystyried lle bydd y plant yn mynd ar ôl ysgol ac yn ystod y gwyliau / Important to consider where the children will go after school hours and during the holidays.
- Beth am ymestyn oriau agor tu hwnt i'r rhai craidd drwy gymorth gwirfoddolwyr a pheiranau hunan-sganio? / Why not extend the opening hours beyond the core with the help of volunteers and self-scanning machines?

G. Beth fydd effaith gwario llai ar stoc? / What would be the effect of spending less on stock?

- ✓✓✓ Mae'r gwasanaeth archebu'n bwysig ac yn dda iawn / The ordering service is important and very good.
- Cyn belled y medrwy chi ddarllen y llyfrau dydy'r cyflwr ddim yn bwysig / As long as you can read the books the condition is not important.
- ✓✓✓✓ Gallu aros am hirach am lyfrau newydd / Can wait longer for new books.
- Dwi'n gyndyn i aros am lyfrau newydd / I'm reluctant to wait for new books.
- Mae llyfrau print mawr yn bwysig / Large print books are important.
- Dylid peidio â thorri ar y dewis o lyfrau Cymraeg i blant ac oedolion / Shouldn't cut the selection of adult and children's Welsh language books.
- Beth am gael stoc mawr mewn un lle ac wedyn cael cyfle i archebu fel bo'r galw? / Why not have a large stock in one place and then have the opportunity to order as needed?

H. Beth fydd effaith bod â llai o staff a pheiriannau sganio yma? / What would be the effect of having fewer staff and self-scanning machines here?

- ✓✓✓✓✓✓✓✓✓✓ Mae'n bwysig gallu siarad hefo staff – mae'r berthynas a'r cyngor yn bwysig – mae cyswllt â staff yn bwysig i'r sawl sy'n byw eu hunain ac sydd eisiau cyswllt â phob eraill / It is important to be able to

Speak with staff – the relationship and the advice are important - contact with staff is important for those who live alone and have lack of human contact.

- ✓✓✓ Staff cynorthwyol a gwybodus iawn – y llyfrgell orau i mi fod ynnddi / Very helpful and knowledgeable staff – the best library I've been to.
- Mae'r staff hefyd yn ddefnyddiol i roi cyngor a gwybodaeth e.e. teithio ac amserlenni / Staff also useful as a source of advice and information e.g. travel and timetables.
- Mae'n rhaid medru defnyddio'r peiriannau'n hawdd a bod modd i'r henoed a'r rhai sydd â nam ar eu gwelededd eu defnyddio / The machines need to be easy to use and suitable for use by the elderly and those who are visually impaired.
- Peiriannau'n gallu bod yn drafferthus / Machines can be troublesome.
- Ni ddylid cyfaddawdu ar ddiogelwch staff / Shouldn't compromise on staff security.
- Pwysig cael dau berson wrth y ddesg / Important to have two people at the desk.
- Amau buasai digon o ddefnydd arnynt i wneud digon o arbediad / I doubt whether there'd be sufficient use of the machines to make a saving.
- Oce hefo'r egwyddor dim ond i'r peiriannau ychwanegu at y capasiti yn hytrach na thorri staff / OK with the principle as long as the machines add capacity instead of cutting staff.

D. Suggestions – Awgrymiadau

- Buasai'n dderbyniol talu am lyfr arbenigol / It would be acceptable to pay for a specialist book.
- Beth am archebu un papur newydd Cymraeg yn lle dau a hepgor ambell i gylchgrawn megis 'Y Wawr' gan bod aelodau'n ei dderbyn yn barod? / Why not order one Welsh newspaper instead of two and stop ordering the odd magazine e.g. Y Wawr since members already receive it?
- ✓✓ Beth am dorri ar dop y Cyngor a thaliadau i'r Cynghorwyr yn hytrach na'r gwasanaethau eu hunain? / Why not cut at the top of the Council and Councillor expenses rather than services?
- Beth am godi tâl bychan i gael archebu llyfr yn arbennig o lyfrgell arall neu i gadw'r llyfr am yn hwy? / What about reinstating the nominal fee for ordering books especially from another library or to hang on to a book?
- Beth am gynyddu dirwyon? / Why not increase penalties?
- Beth am wneud gwell defnydd o weddill yr adeilad a chael incwm fel yna? Annog mwy o ddefnydd? / Why not encourage more use of the rest of the building and receive more income that way?
- Mae angen hysbysebu'r gwasanaeth rhyngsirol lle gallwch fenthyl llyfr mewn un sir a'i ddychwelyd i lyfrgell mewn sir arall yn well / Need to better publicise the inter-county service where you can borrow a book and drop it off in another county.
- Mae angen pontio'r bwlch daearyddol rhwng y llyfrgell a gweddill y dref / Need to bridge the geographical gap between the library and the rest of the town.
- Mae angen annog defnydd o'r cyfrifiaduron sydd yn y 'stafell hyfforddi / Need to encourage use of the computers in the training room.
- Beth am dderbyn cyfraniadau hen lyfrau mae darllenwyr wedi gorffen â hwy? Mae angen apelio mwy a pheidio bod mor 'ffysi' am y llyfrau? / Why not accept contributions of old books which readers have finished with? Need to make more appeals and not be fussy about the books.
- Beth am i'r Gwasanaeth ei hunan elwa o werthu hen stoc llyfrau? / What about the Library Service itself receiving funds from selling old book stock?
- Beth am ddarparu gwersi i ddysgu pobl sut i lawrlwytho llyfrau digidol a chael incwm o hyn? / Why not provide lessons for people to learn how to download digital books and have an income from this?

Dd. Sylwadau / Comments

- Ar ôl torri a chau banciau, bydd pwysigrwydd llyfrgelloedd i'r gymuned yn cynyddu / After cutting and closing the banks, the importance of libraries to the communities will increase.
- Mae cost teithio'n uchel a felly bydd effeithiau ar gyllidebau eraill / The cost of travel is high and so there will be knock-on effects on other budgets.

LLYFRGELL CAERNARFON LIBRARY

Adborth a sylwadau / Feedback and comments

I. Pryderon am y ddogfen ymgynghorol / Concerns about the consultation document

- Pa 'senarios'/modelau sydd wedi cael eu hystyried a pham nad ydynt yn rhan o'r ddogfen ymgynghorol? / Which scenarios/models were considered and why aren't they part of the consultation document?
- Pam na gyflwynwyd y data ar daenlen er mwyn gallu cymharu rhwng llyfrgelloedd? / Why wasn't the data presented on a spreadsheet in order to compare across libraries?
- Pam gyflwynwyd data defnydd llyfrgelloedd ar gyfer 11/12 pan fo data defnydd 12/13 ac 13/14 ar gael? / Why was the data on library usage for 11/12 presented when we know that usage data for 12/13 and 13/14 are available?
- Beth yw'r stori y tu ôl i gostau rhedeg Llyfrgell Caernarfon. Ai dim ond elfen y llyfrgellydd, neu a yw'n ymwneud â'r holl adeilad? / What is the story behind the running costs for Caernarfon/HQ library? Is it only the library element or is it the whole building?

J. Beth fydd effaith gwario llai ar stoc? / What would be the effect of spending less on stock?

- Dylai hyn ddim effeithio llawer o ran archebu llyfr – ddim yn meindio / This should not affect ordering books too much – don't mind.
- Mwy o gloriau caled na chloriau meddal / More paperbacks than hardbacks.
- Dylid ystyried lleoli canolfan mwy yn ne'r sir/canolbarth Cymru er mwyn symud stoc o leoliad canolog / Should consider locating a distribution centre more in the south of the county/mid-Wales in order to move stock from one central location.
- Dylai'r gwasanaeth ymchwilio i sefydlu mwy o berthynas gyda Llyfrgell Prifysgol Bangor ynghylch rhannu stoc llyfrau i wneud arbedion / The service should investigate establishing more of a relationship with Bangor University Library regarding sharing book stock in order to make savings.
- Dim yn poeni os yw'r llyfrau wedi gwisgo ychydig / Not worried if the books are slightly tatty.

K. Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fyddai'n dderbyniol? / If a day's worth of hours had to cut from this library's opening hours when would be acceptable?

- Beth am gau am 5 bob dydd? / Why not close at 5 every day?
- Mae cadw bore Sadwrn yn bwysig ar gyfer plant a phobl sy'n gweithio / Staying open on Saturday mornings is important for children and people who work.
- Beth am dorri 2 awr peth cyntaf yn y bore ond aros ar agor fin nos? / Why not cut say two hours first thing in the morning but stay open in the evening?
- Beth am agor 5 niwrnod yr wythnos – o ddydd Mawrth i ddydd Sadwrn? / Why not open 5 days a week – from Tuesday to Saturday?
- Cau un diwrnod cyfan e.e. dydd Mercher / Close one day completely e.g. Wednesday.

L. Beth fydd effaith bod â llai o staff a mwy o beiriannau sganio yma? – What would be the effect of having fewer staff and more self-scanning machines here?

- Ddim yn ei ddefnyddio nac yn debyg o wneud x 2 / Don't use and not likely to use x 2.
- Mae'r peiriant sganio yn ddefnyddiol ac mae werth rhoi un ym mhob llyfrgell, ond mae un yn ddigon yng Nghaernarfon ar hyn o bryd. / The self-scanning machine is useful and worth putting into every library but one is sufficient at Caernarfon at the moment.

Dd. Suggestions / Awgrymiadau

- Hoffi'r drefn o gyfrannu hen lyfrau sydd wedi'u darllen ond sydd mewn cyflwr da – angen annog hwn. / I like the way you can donate old books you have read but are in a good condition – need to encourage this.
- Beth am ddefnyddio cyfleusterau'r ysgolion megis cyfrifiaduron i lenwi bwlch? / Why not use facilities in schools e.e. computers to bridge gaps?
- Dod o hyd i fodelau newydd o ddarparu gwasanaethau llyfrgell drwy weithio hefo gwasanethau llyfrgelloedd eraill ar draws ffiniau. / Explore new models of providing Library Services by working with other services across counties e.g. those in mid-Wales.
- Mentrau cymdeithasol i lenwi bylchau o ran darparu cyfrifiaduron er mwyn hybu cynhwysiant digidol. / Social enterprises to bridge gaps in terms of providing computers in order to promote digital inclusion.

e. Gwirfoddoli, how? / Volunteering, how?

- Annog pobl sydd wedi ymddeol i helpu – bydden nhw'n falch o gael mynd o'r tŷ / Encourage people who have retired to help – they'd be glad to leave their houses.
- Mae'r drefn i weld yn gweithio'n iawn ym Mhenmaenmawr / The system seems to work in Penmaenmawr.
- Rôl bosib i lyfrgellwyr wedi ymddeol / This could be a role for retired librarians.
- Gall fod yn ffordd dda o gynnal oriau / Can be a good way to maintain hours.

LLYFRGELL DOLGELLAU LIBRARY

Adborth a sylwadau – Feedback and comments

M. Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fyddai'n oddefol? – If a day's worth of hours had to be cut from this library's opening hours when would be tolerable?

- Buasai'n bosib 'aberthu' diwrnod cyfan yn hytrach nag ychydig oriau fan hyn a fan acw. / It would be possible to 'sacrifice' a whole day instead of a few hours here and there.
- ✓ Beth am dorri bore Mercher yn gyfan gwbl? / Why not cut Wednesday morning completely?
- Beth am dorri ychydig oriau min nos drwy gau am 5 yn lle 7 y nos? / Why not cut a few hours each evening and shut at 5 instead of 7pm?
- ✓✓ Beth am dorri ychydig oriau peth cyntaf yn bore e.e. am 10:30 neu 11:00? / Why not cut a few hours in the morning e.g. open at 10:30 or 11:00?
- ✓✓ Pwysig cadw'r llyfrgell ar agor am un gyda'r nos yr wythnos ac ar ddydd Sadwrn i fod yn gyfleus i bobl sy'n gweithio. / Important to keep library open one evening a week and saturday to suit working people.
- Dylid aros ar agor yn ystod amser cinio oherwydd anghyfleustra cerdded o'r llyfrgell i ganol y dref ac yn ôl. / Should stay open during lunchtime because of inconvenience of walking from the library to the town centre and back.
- Dylai'r llyfrgell fod ar agor i siwtio amserau rhydd y Coleg er mwyn i bobl ifanc/myfyrwyr allu ei ddefnyddio. / The library should be open to suit free periods in the College so that young people/students can use it.
- 'Buaswn yn fodlon gydag oriau newydd cyn belled fy mod yn gwybod beth ydyn nhw.' / 'I'd work around new hours as long as I know what they are'.

N. Beth fydd effaith gwario llai ar stoc? – What would be the effect of spending less on stock?

- Efallai byddai'n anoddach i gael gafael ar deitlau newydd. / It may be more difficult to get hold of new titles.
- Ddim yn meindio llyfrau hefo bach o hoel defnydd/blêr. / Don't mind books which have signs of use/a little 'tatty'.
- Gellir prynu llai o'r llyfrau nad oes llawer o alw amdanynt. / Fewer of the books which are less in demand could be bought.
- Ddim yn meindio aros am lyfrau. / Don't mind waiting for books.
- Mae'r gwasanaeth archebu'n bwysig ac efallai gellid gwneud hefo llai o lyfrau ar y silffoedd ond gyda gwasanaeth archebu effeithiol fel sydd ag hyn o bryd. / The ordering service is important and perhaps could do with fewer books on the shelves but keep the efficient ordering service as it is now.
- Buasai torri drwy ganolbwyntio ar lyfrau clwr-meddal yn golygu cyfnodau aros hwy am deitlau newydd a gall hyn effeithio ar y gwasanaeth. / Cutting by focussing on paperback books could lead to longer waiting times for new titles which could affect the service.
- Sylwi bod y llyfrau mewn cyflwr da ac wedi synnu ar y nifer o deitlau newydd. / Notice the books are in a good state and surprised at the number of new titles.
- Dylai'r llyfrgell annog pobl i werthfawrogi ac edrych ar ôl y llyfrau. / Library should encourage people to value and look after the books.

- Gellir gwneud â llai o DVDs a dydw i ddim yn defnyddio'r adran gyfeirio. / Could do with fewer DVDs and I don't use the reference section.

O. Beth fydd effaith bod â llai o staff a pheiriannau sganio yma? – What would be the effect of having fewer staff and self-scanning machines here?

- Mae'n braf cael rhywun call i ofyn cwestiynau iddo – staff yn bwysig. / It's nice to have someone to ask a question to – staff are important.
- Credu bydd pobl yn osgoi defnyddio peiriannau – mae yna bersonoliaethau na fuasai ddim yn awyddus trio. / Think people would avoid using machines – there are some people who would not be keen to try.
- Ni fuaswn yn meddwl defnyddio un – mae siarad gyda llyfrgellwyr dwi'n eu hadnabod ers blynyddoedd yn rhan annatod o fy ymweliad. / I wouldn't think of using one – speaking with librarians I have known for years is integral to my visit.
- Rwy'n hoffi cyswllt gyda wyneb cyfeillgar – mae pobl yn bwysig oherwydd rwy'n byw ar fy mhen fy hun. / I like to have contact with a friendly face – people are important since I live on my own.
- Ni fuaswn yn poeni am ddefnyddio peiriant ond does dim problem oherwydd ar y cyfan does dim 'ciw' yma ar wahân i pan fo digwyddiad ymlaen. / I wouldn't worry about using a machine but on the whole there isn't a problem here since there are rarely queues apart from when an event is on.
- Mae argymhellion gan lyfrgellwyr yn bwysig – mae'n amhrisiadwy – mae llyfrgellwyr yn adnodd pwysig. / Recommendations from librarians are important – can't put a price on this – librarians are an important resource.

P. Awgrymiadau – Suggestions

- Gall bar coffi yma helpu i godi pres ac annog pobl i aros a defnyddio'r llyfrgell. / A coffee bar here could help raise funds and encourage people to stay and use the library.
- Torri awr y dydd ym mhob llyfrgell – faint o arian fyddai hynny'n ei arbed? / Cut an hour a day per library – how much money would that save?
- Cychwyn toriadau llai yn gyffredinol e.e. argraffu taflenni gefn-wrth-gefn ac ati. / Initiate smaller cuts across the board e.g. printing leaflets back to back etc.
- Buaswn yn hoffi gwybod mwy am y gwasanaeth e-lyfrau. / I would like to know more about the e-books service.

Dd. Gwirfoddoli – Volunteering

- Beth am gael trefn lle mae pobl sydd wedi ymddeol neu hanner ymddeol yn rhoi amser i'r llyfrgell a chael rhywbeth yn ôl e.e. hyfforddiant cyfrifiadurol? / Why not have a system where retired people or those who are semi-retired give their time and they receive something back for free e.g. computer training?
- Beth am gael 'buddy system' lle gall defnyddwyr ddod â chyfaill i fewn i gymdeithasu ac ati? / What about having a 'buddy system' where users bring a friend in to socialise etc.?
- Bosib cael rhywun yn stacio silffoedd ond mae yna risgiau yn hwn gan ei fod yn hawdd gwneud camgymeriadau. / Could have someone stacking shelves but there are risks since mistakes can be easily done.
- Beth am i wirfoddolwyr redeg y siop goffi/llle diodydd – tebyg i ysbytai gan WRVS? / What about volunteers running the coffee/drinks bar – similar to the WRVS in hospitals?
- ✓✓ Beth am gludo pobl i'r llyfrgell – pwysig gan ei fod yn anodd cerdded yno yn y glaw ac ati? / What about giving lifts to people – important since it's difficult to walk there in the rain etc.?

- Trefn wirfoddoli i helpu gyda'r elfen gymdeithasu gan fod cymaint yn ei weld fel gofod cymdeithasu. / Have a volunteer system to help with the social element since so many see this as a space to socialise.
- Buaswn i'n gwirfoddoli yma – rhedeg sesiynau crefft a darllen i blant. / I'd socialise here – run craft and reading sessions for children.

LLYFRGELL PWLLHELI LIBRARY

Adborth a sylwadau – Feedback and comments

Q. Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fyddai'n oddefol? – If a day's worth of hours had to be cut from this library's opening hours when would be tolerable?

- ✓✓ Fel rhywun sydd wedi ymdeol dwi'n hyblyg / As someone who's retired I'm flexible.
- Dylai'r oriau siwtio'r staff – pwysig cadw staff proffesiynol / The hours should suit staff – important to keep staff.
- Beth am gau ar ddydd Gwener am 5 yn hytrach na 7 neu torri'n gyfan gwbl? / Why not close on Fridays at 5 instead of 7 or cut completely?
- Beth am dorri hanner diwrnodau a chadw'r dyddiau hir? / Why not cut half days and keep the long days?
- ✓ Beth am agor am 3 bore ac am 3 p'nawn yr wnos? / Why not open on 3 mornings and for 3 afternoons?
- Efallai cau am 6 yn lle 7 yr hwyr? / Perhaps close at 6 instead of 7pm?
- Mae'r canlynol yn bwysig:
  - ✓✓ dydd Mercher oherwydd y farchnad,
  - boreau Sadwrn oherwydd pobl sy'n gweithio
  - dyddiau Gwener oherwydd y papurau wythnosol.
- The following is important:
  - open on Wednesdays because of the market,
  - Saturday mornings because of working people
  - Fridays due to weekly newspapers.

R. Beth fydd effaith gwario llai ar stoc? – What would be the effect of spending less on stock?

- Mae cadw stoc ar gyfer gweithgarwch plant yn bwysig / Keeping the children's stock for children's activities is important.
- Efallai bydd angen disgwyl am lyfrau arbenigol tan iddynt gael eu cyhoeddi mewn clawr papur? / Perhaps we'll have to wait for specialist books until they are published in paperbacks?
- Mae yna benderfyniadau anodd i'w gwneud – dylai'r pwyslais fod ar lyfrau i'r to ifanc a llyfrau Cymraeg / There are difficult decisions to be made – perhaps the emphasis should be on books for youngsters and Welsh books.
- Buaswn yn hoffi cadw'r casgliad da, eang o lyfrau 'catholig' – mae yma ddewis a gwasanaeth ardderchog / Would like to retain the good broad, 'catholic' selection of books' – there is an excellent choice and service here.
- ✓✓✓✓✓✓ "Dan ni'n fodlon aros am bach yn hirach pan yn archebu llyfr cyn belled ei fod yn troi fyny." / 'We're prepared to wait for a little longer when ordering a book as long as it turns up.'
- Dylid gwella'r dewis a'r drefn lawrlwytho o e-lyfrau - mae'r wefan yn crasio'n rhwydd / The choice and process of downloading e-books should be improved – the website crashes easily.
- ✓✓ Mi fuaswn i'n derbyn llyfrau blêr. / I would put up with tattier books.
- Angen bod yn ymwybodol o argraffiadau cyntaf i ddefnyddwyr newydd. / Need to be aware of first impressions for newcomers.

- Ddim yn gwneud llawer o synnwyr torri stock os yw nifer y defnyddwyr yn mynd i gynyddu oherwydd cau llyfrgelloedd eraill. / Doesn't make much sense to cut stock if the number of users are going to increase due to closures of other libraries.
- Mae teitlau newydd yn bwysig. / The new titles are important.

S. Beth fydd effaith bod â llai o staff a pheiriannau sganio yma? – What would be the effect of having fewer staff and self-scanning machines here?

- ✓✓ Mae cael barn staff yn bwysig. Mae cael gwasanaeth aelod o staff yn bwysig er mwyn elwa o'u profiad. / The opinion of staff is important. Having service from staff and benefiting from their experience is important.
- Mae yma wasanaeth ardderchog – clên ac amyneddgar. / The service here is excellent – kind and patient.
- Os fydd raid i hyn ddigwydd er mwyn cyfaddawdu, yna mae'n iawn – gallaf fyw efo hynny. / If this has to happen as a compromise it's OK – I can live with it.
- Ni fuaswn yn ei ddefnyddio. / I wouldn't use it.
- Byddai hyn yn newid cymeriad y llyfrgell. / This would change the character of the library.
- Gall ryddhau staff i allu trafod problemau yn iawn – teimlo'n llai euog wrth drafod gyda llyfrgellydd. / Could free up staff to discuss issues properly – feel less guilty when discussing with librarian.
- A fyddai yna ddigon o arbediad? / Would there be enough of a saving?
- Gall peiriant fod yn annibynadwy ac yn boen. / Machine could be unreliable and a pain.

T. Awgrymiadau – Suggestions

- Efallai bod lle i gysylltu mwy hefo a defnyddio llyfrgelloedd prifysgolion? / Perhaps there's room to connect with and use University libraries more?
- Pam ddim paratoi boc o lyfrau ar gyfer pobl sy'n methu mynd o'u cartrefi a gofyn i rywun ei ddanfon iddynt ar eu ffordd i rywle yn hytrach na gwneud siwrne benodol? / Why not prepare box of books for those who are stuck at home and ask someone who's going that way to deliver instead of making a dedicated journey?
- ✓✓ Annog pobl i gyfrannu llyfrau mewn cyflwr da. / Encourage donations of books in good condition.
- Beth am gael tâl aelodaeth blyneddol? / What about having an annual membership fee?
- Dylid codi tâl am archebu llyfrau. / Should charge for ordering books.
- Pam ddim trefnu sesiynau iechyd a lles a denu defnyddwr felly – angen ystafell ar wahân. / Why not organise health and well-being sessions and attract users that way? – need a separate room.
- Dylid parhau i godi am ddefnyddio cyfrifiaduron os ddim yn aelod o'r llyfrgell. / A charge should continue to be made for computer use if a person is not a member.
- Pwysig cadw staff sy'n gallu siarad Cymraeg. / Important to keep staff who can speak Welsh.
- Pam ddim hyrwyddo gwasanaethau eraill e.e. llungopiwr? / Why not promote other services e.g. photocopying?

Dd. Cwestiynau am y ddogfen strategaeth/ymgyngorol – Questions regarding strategy/consultation document

- Beth yw maint y gyllideb a faint sydd angen ei dorri? / What is the size of the budget and how much needs to be cut?
- Faint fydd yn cael ei arbed drwy gau 8 adeilad? / How much will be saved by closing 8 buildings?
- Angen egluro buddion newid. / Need to explain the benefits of changing.
- Efallai y bydd llyfrgelloedd symudol yn cael eu gweld fel ffynonellau hanfodol ond faint o ddefnydd a wneir ohonynt? A dynt yn hyfyw mewn gwirionedd? / Mobile libraries may be seen as essential but how much are they used? Are they really viable?

- Mae'r ddogfen wedi mynd yn rhy bell gyda'r agwedd ddigidol. / The digital aspect has been overplayed in the document.

e. Sylwadau – Comments

- Dylid cydnabod bod llyfrgelloedd yn cadw pobl yn gynnes a sych yn ystod y gaeaf. / Should recognise that libraries keep people warm and dry during the winter.
- 'Mae'r llyfrgell hon yn rhan o'n bywydau – gallwn fynd a dod fel y mynnwn.' / 'This library is a part of our lives – we can pop in as and when'.
- Ceir awyrgylch hapus yma mewn adeilad canolog hyfryd. / There's a happy atmosphere here in a lovely central building.

LLYFRGELL TYWYN LIBRARY

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

U. Os bydd rhaid torri gwerth diwrnod o oriau mae'r llyfrgell ar agor pryd fyddai'n oddefol? / If a day's worth of hours had to be cut from this library's opening hours when would be tolerable?

- ✓✓✓ Pa bynnag doriadau i'r oriau yr ydych yn eu gwneud – bydd yn effeithio rhywun! ✓✓✓ Whichever cuts to hours you make – it'll affect someone!
- Ofn mai hyn yw blaen y gyllell – bydd torri ychydig o oriau yn arwain at fwy o doriadau / Afraid that this is the thin edge off the wedge – cutting a few hours will lead to more cuts.
- ✓ Dylai'r llyfrgell yma bod ar agor am FWY o oriau nid llai, os yw'r llyfrgelloedd rhan amser yn cau / ✓ If the part-time libraries are closing, this library should be open for MORE hours not fewer.
- Mae lleoliad daearyddol Tywyn mewn perthynas â gweddill Gwynedd yn golygu ei fod yn bwysig i gynnal y gwasanaethau hyn / Tywyn's geographical position in relation to the rest of Gwynedd means that it is important to maintain services here.
- Dylid cael rota oriau agor fel bod un ai llyfrgell Tywyn, Dolgellau, Abermaw neu Fachynlleth ar agor bob diwrnod o'r wythnos / Should have a rota of opening so that either Tywyn, Dolgellau, Barmouth or Machynlleth Libraries are open every day of the week.
- Os byddwch yn torri un awr y diwrnod byddwch yn effeithio ar ychydig o bobl ond byddwch yn achub y gwasanaeth i lawer / If you cut an hour a day you'll affect a few people but save the service for many.
- Pam ddim torri awr yn y boreau?
  - ✓✓ Na, dyma'r adeg fwyaf prysur.
  - Mae'r Swyddfa Bost yn agor am 9am ac mae'r bysiau yn cyrraedd am 9.40am.
  - Mae pobl yn ymweld ar ôl gwneud eu siopa.
  - Os wnewch chi dorri awr yn y bore byddwch yn diogelu gwraidd y gwasanaeth ✓
- Why not shave an hour off the morning?
  - ✓✓ No, it's busiest at this time
  - The Post office opens at 9am and buses arrive at 9.40am
  - People visit after doing their shopping
  - If you cut an hour in the morning you'll preserve the nucleus of the service ✓
- ✓ Pam ddim torri awr yn yr hwyrnos? – Bydd hyn yn rhyddhau ychydig o oriau.

- Dwi'n anghytuno efo hwn.
- ✓✓✓✓✓ Agor yn y nos o leiaf unwaith yr wythnos ac mae dydd Sadwrn yn bwysig.
- ✓✓✓ Bydd cau'n gynnar yn effeithio ar blant ysgol sy'n defnyddio'r cyfleusterau TG ar ôl ysgol
- ✓ Why not cut the late night? – this would free up a couple of hours
  - I disagree with this.
  - ✓✓✓✓✓ Evening opening at least once a week and Saturday is important
  - ✓✓✓ Shutting early would impact on school children using IT facilities after school
- Pam ddim cau am awr ychwanegol yn ystod amser cinio? / Why not close for an extra hour for lunch?
- Efallai bydd hi'n syniad i dorri diwrnod cyfan allan ond mae'n anodd penderfynu pa un.
  - ✓ Torri dydd Iau
  - Efallai'n syniad i gau bore Sadwrn?
- It may be an idea to take out a whole day but it's difficult to say which one
  - ✓ Cut Thursdays
  - May be an idea to close Saturday morning?
- Efallai cau am hanner diwrnod ddwywaith yr wythnos e.e. boreau Llun / Perhaps close 2 half days per week e.g. Monday mornings.
- Gallaf fyw gydag un bore ar gau / Could live with one morning closed.
- Beth am agor o 1pm – 5.30pm pob dydd, gan gynnwys dydd Mercher: byddai hyn yn gyson? / What about opening 1pm – 5.30pm every day including Weds: this would be consistent?
- Ar agor am hanner awr ychwanegol pob Dydd Sadwrn / Open extra half hour on Saturday.
- Mae agor ar benwythnosau yn bwysig gan bod 'na Canolfan Groeso wedi'i lleoli yn yr adeilad.
  - Dylai'r oriau agor gael eu cydlynu gyda'r Ganolfan Hamdden gan ei bod yn gweithredu fel Canolfan Groeso pan mae'r llyfrgell ar gau.
- Opening weekends are important because there's a TIC located in the building
  - Opening hours should be co-ordinated with Leisure Centre since it acts like TIC when library is closed
- Dwi'n defnyddio'r cyfrifiaduron bob wythnos – dibynnu arnyn nhw / I use the computers every week – depend on them.
- Ymwelwyr yn cael gwybodaeth sydd ei hangen arnynt heb orfod dibynnu ar y llyfrgell / Visitors get the information they need without having to depend on the library.
- Angen sortio arwyddion / Need to sort signs.

V. Beth fydd effaith gwario llai ar stoc? /What would be the effect of spending less on stock?

- Byddai hyn yn ofnadwy. Does na ddim digon o stoc beth bynnag gan ei bod yn llyfrgell fechan / This would be terrible. There's not enough stock anyway because it's a small library.
- Efallai na fydd ganddi lyfrau cyfredol – dim ond rhai hen! It may not have current books - just the old ones!
- Awgrymu eich bod yn peidio gwario ar lyfrau papur rhad gan fod pobl yn gallu cael y rhain mewn lle arall yn rhad iawn / Suggest you don't spend on cheap paper books because people can get them elsewhere for a few pounds
- Hapus i aros am lyfrau yn hytrach na chael y rhai diweddaraf unwaith y maent wedi'u cyhoeddi / Happy to wait for books rather than have the latest as soon as they come out
  - X Na – Rwyf eisiau cael y diweddaraf cyn gynted ag y maent wedi'u cyhoeddi/It's good to get books as soon as they appear on the market.

- Beth am ail-ystyried y pwyslais a gwario llai ar nofelau ansawdd gwael / Why not reconsider the emphasis and spend less on poor quality novels.
- Dim ots gen i os mae'r llyfrau'n flêr cyn belled eu bod nhw'n gyflawn – buasai hyn yn bechod / I don't mind tatty books as long as they are complete – this would be a shame.
- ✓✓Bydd llyfrau clawr caled o ansawdd neu rai gyda chloriau da yn para. ✓✓Quality hardback books or those with good covers will last.
- Mae llyfrau cloriau caled yn anodd i rai pobl afael yn y gwely, ond mae llyfrau cloriau papur yn mynd yn ddarnau / Hardbacks are difficult for some people to hold in bed but paperbacks fall to pieces.
- Dylai'r gwasanaeth ystyried prynu llyfrau ail law gan gyflenwyr mawr.
  - Buasai llyfrau ail law o ansawdd da yn iawn.
- The service should consider buying second hand books from large suppliers
  - Good quality second hand books would be fine.
- ✓✓Dylid buddsoddi mwy mewn stoc llyfrau y gellir gwranddo arnynt, sy'n gyfyngedig fan hyn. ✓✓Should invest more in audio book stock which is limited here.
- Having a cross-section of items is important. I don't like 'trashy' novels but there are people who do /Dylid cael rhywbeth at ddant pawb – os ydych yn ffafrio llyfrau poblogaidd buasech yn anwybyddu rhan o'r boblogaeth. Mae cael trawsdoriad o eitemau'n bwysig. Dwi ddim yn licio 'trashy novels' ond mae pobl rhai yn / Should cater for all tastes - if you favour popular material you would be ignoring a part of the population.
- Os yw pob llyfrgell yn gwneud toriadau mae 'na berygl y bydd yn anodd cael mynediad at lyfrau penodol neu ffeithiol / If every library cuts back there's a danger that it would be difficult to access specific or non-fiction books
- Os yw'r stoc yn cael ei chwtogi perygl bydd llai o bobl yn defnyddio'r llyfrgell / If the stock is reduced then there's a risk that fewer people will use the library.
- Mae'n bwysig cadw stoc Cymraeg / It's important to retain Welsh stock.
- Peidiwch â chwtogi'r stoc papurau newydd - mae materion lleol yn bwysig, yn enwedig i bobl heb y rhyngwrwyd / Don't cut back on newspapers – local issues important, especially for people with no internet.
- When ordering books, it's important that the books arrive on time / Pan yn archebu llyfrau mae'n bwysig bod y llyfrau'n dod yn brydlon.
- Cadw llyfrau am gyfnod llawer hirach ac felly'n gwario llai / Hang on to books much longer and so spend less.
- Gofyn am gyfraniad gan glybiau darllen sy'n disgwyl nifer fawr o gopiau o lyfrau / Book clubs which expect large numbers of copies of books to make a contribution.

W. Beth fydd effaith bod â llai o staff a pheiriannau sganio yma?/ What would be the effect of having fewer staff and self-scanning machines here?

- ✓✓Bydd y peiriannau hynny'n fwy o gost na llafur, yn enwedig gyda chostau cynnal a chadw. ✓✓Those machines would cost more than labour especially with maintenance costs.
- ✓Bydd yn teimlo fel blaen y gyllell – hollol awtomataidd nesaf! ✓It would feel like the thin edge of the wedge – fully automated next!
- Dim yn credu bod digon o drosiant na chiwiau digon hir i'w gyfiawnhau / Don't believe there's enough of a turnover or long enough queues to justify
- Maent yn gweithio'n dda mewn cymuned fawr – Llyfrgell Caerlŷr er enghraifft – OND nid oes ciwiau yma / They work well in a large community - Leicester library for example, BUT there are no queues here.
- Byddai fel archfarchnadoedd gyda pheiriannau sydd ddim yn gweithio! / It'll be like supermarkets with machines not working!

- Ni fydd pobl o oedran penodol yn gallu defnyddio'r peiriannau hyn
  - Angen bod yn awtomatig iawn – dim botymau nac eiconau.
- People of a certain age won't be able to use these machines
  - Needs to be very automatic – not buttons nor icons
- Wast o amser – dim ond un aelod o staff sydd gan Tywyn eniwe / Waste of time – Tywyn library only has one member of staff anyway.
- Mae'r elfen gymdeithasol yn bwysig, yn enwedig i'r henoed / Social contact is very important, especially for the elderly.
- Perygl o danseilio'r llyfrgellydd sy':
  - yn tynnu plant i fewn
  - yn gyfarwydd gyda chwaeth pawb
  - yn gwneud y llyfrgell yn le hwyliog
  - ag arbenigedd
  - yn ateb cewstiynau.
- Danger of undermining the librarian, who:
  - draws children into the library
  - is familiar with everyone's tastes
  - makes the library an enjoyable place
  - has expertise
  - answers questions/enquiries

ch. Awgrymiadau - Suggestions

- ✓✓✓ Talu ffi am archebu llyfrau newydd.
  - Mae 'na ffi yn barod – 50p
- ✓✓✓ Pay a fee for ordering new books.
  - There's already a charge - 50p
- ✓✓✓✓ Cynllun i roddi hen lyfrau sy'n gyflawn ac sy'n ddeniadol i'r llyfrgell. ✓✓✓✓ Have a scheme to donate old books which are complete and appealing to the library.
- Ni allaf canmol y llyfrgellwyr ddigon – dylent gael eu gwobrwyo am eu gwasanaeth gwerthfawr / Can't speak highly enough about the librarians – they should be rewarded for their valuable service.
- Cael ffurflenni atgoffa am ddychweliadau hwyr. 'Mae rhywun yn aros am y llyfr hwn' / Have reminder slips for late returns – 'someone is waiting for this book'
- ✓✓✓✓✓✓✓✓ Dylai'r Cyngor gyfathrebu'n well am doriadau yn y nifer o swyddi uchel
  - ✓ Dylid torri ychydig i ffwrdd o gyflogau'r prif weithredwyr a'r cynghorwyr.
- ✓✓✓✓✓✓✓✓ The Council should communicate better about cuts in the number of top jobs
  - ✓ Should slice a bit off the salaries of top executives and councilors.
- Dylid adfer yr adran cyfeirio ac ehangu'r adrannau bywgraffyddol a ffeithiol / Should reinstate the reference section and extend biographical and non-fiction sections.
- Os byddai ffi enwol yn cael ei godi am defnyddio TG, bydd hyn yn ofnadwy i bobl ar incwm isel - efallai y dylid cynnig consesiynau e.e. i bobl ddi-waith / If there's a nominal charge for IT usage, this would be terrible for people on low income - perhaps have concessions for e.g. unemployed.
- ✓ Dylid cynyddu ffioedd am ddychweliadau hwyr. ✓ Should increase fines for late returns
- ✓ Dechrau codi rhai ffioedd e.e. 50p am 3 llyfr, er enghraifft / ✓ Initiate some fees e.g. 50p for 3 books for example
- Buddsoddi mewn cyfleusterau TG i'r genhedlaeth nesaf / Invest in IT facilities for the next generation.

- Perygl y bydd y gwasanaeth llyfrgelloedd yn mynd yn ddibynnol ar ffioedd enwol / There's a danger that the library service will become dependent on nominal fees.
- Beth am gael tanysgrifiad blynyddol? / What about having an annual subscription?
- Angen 'meddwl allan o'r bocs' megis cael mwy nag un gwasanaeth o dan yr un to / Need to think 'outside the box' such as having more than one service under the same roof
- Beth am gyfuno cyfleusterau – llyfrgell ganolog a llyfrgell i'r ysgol uwchradd? / What about combining facilities – central library and a library for the secondary school?
- Beth am gael cyfrifiaduron ysgol a llyfrgell i gyd mewn un lle? / What about having school and library computers all in one place?
- Beth am gael bocs rhoddi er na fydd staff eisiau delio â'r arian hyn? / What about having a donation box although staff may not like to deal with this money?
- Beth am gael rhodd o'r Cyngor Cymunedol (i'r llyfrgell)? / What about getting a donation from the Community Council to the library.
- Beth am osod rhesel beiciau i annog mwy o ddefnyddwyr? / Why not install a bike rack to encourage more users?
- Gwerthu cryno ddisgiau a chofbinnau i godi arian / Sell CDs and memory sticks to raise money.
- Mae benthyciadau rhynglyfrgellol am ddim yn bwysig ac yn ddefnyddiol / Interlibrary loans for free are important and useful.
- Mae'n bwysig i gadw benthyciadau rhynglyfrgellol ac i gadw dogfennau swyddogol, hyd yn oed ymysg llyfrgelloedd sy'n cael eu rheoli gan y gymuned / It's important to preserve interlibrary loans keep and to keep official documents even amongst community managed libraries.

d. Sylwadau – Comments

- ✓✓ Mae'r dosbarthiadau TG yn ddefnyddiol iawn i, er enghraifft, bensiynwyr. ✓✓ The I.T. classes are very useful for e.g. OAPs.
- ✓ Mae'r llyfrgellydd yn fy helpu i ddewis pa lyfrau Cymraeg i ddarllen i'r her darllen Cymraeg fel rhan o fy nghwrs dysgwyr Cymraeg ym Mhrifysgol Aberystwyth. / ✓ The librarian helps me to choose which Welsh books to read for the Welsh reading challenge as part of my Welsh learners course from Aber University.
- ✓✓✓ Mae pobl hŷn a phobl ddi-waith yn dibynnu ar y llyfrgellydd am gymorth gyda chyfrifiaduron. / ✓✓✓ Older people and those who are unemployed depend on the Librarian for help with computers.
- Mae'n gyffrous pan fydd Lori Ni yn ymweld â'r ysgol – mae pawb yn edrych ymlaen. / It's really exciting when the Lori Ni visits the school – everyone looks forward.
- Mae Tywyn wedi cael llawer o doriadau i wasanaethau'n barod e.e. casglu sbwriel a'r Banc. / Tywyn has already had a lot of cuts to services e.g. refuse collection and the Bank.
- Angen i'r Cyngor ystyried dylanwad y llyfrgell ar y Gymraeg a chydabod bod anghenion De Gwynedd yn hollol wahanol i'r Gogledd. / The Council needs to consider the library's influence on the Welsh language and recognise that the needs of South Gwynedd are different to North Gwynedd.
- Dylai'r strategaeth flaenoriaethu anghenion y llyfrgellwyr. / The strategy should prioritise the needs of librarians.
- Pam ddim cael llenni trwchus i leihau costau gwres? / Why not have thick curtains to save heating bills?
- Peidio codi pris llungopïo. / Don't increase the cost of photocopying.

Y strategaeth newydd a'r ymgynghoriad / The new strategy and the consultation

- Nid yw'n glir o'r ddogfen ymgynghoriad – 25% o beth sydd angen cael ei dorri? / It's not clear from the consultation document 25% of what needs to be cut?
- Methu gwneud cymhariaeth gyffelyb i bob llyfrgell – cymhareb rhwng poblogaeth a defnydd / Can't make a like for like comparison for each library – ratio between population and usage
- Am beth yr ydym yn talu'n treth cyngor? / What are we paying our council tax for?
- Dylai'r ymgynghoriad gynnwys ysgolion – a oes ymgynghoriad wedi bod â'r ysgolion? / This consultation should include schools - have the schools been consulted?
- It's the people that will be affected by these cuts – and this is already happening / Ar y bobl bydd y toriadau hyn yn effeitho – ac y mae hyn eisoes yn digwydd
- What effect will this have on further education – why doesn't this come under the education department? / Beth fydd effaith hyn ar addysg bellach – pam nad yw hyn yn dod o dan adran addysg?
- Helpu osgoi problemau eraill e.e. cadw pobl hŷn allan o gartrefi gofal / Helps avoid other problems e.g. keeping older people out of care homes

dd. Gwirfoddoli – Sut? / Volunteering – How?

- Un gweithiwr proffesiynol gyda chymhorthydd gwirfoddol i helpu gyda'r tasgau sylfaenol. Dim eisiau colli'r gweithwyr proffesiynol sydd gennym yn bresennol / One professional with volunteer assistant to help with basics. Don't want to lose the professionals we have at present
- Buaswn i'n gwirfoddoli – ond nid wyf yn hollol ddwyieithog. Er y byddai hyn yn helpu dysgwyr / I would volunteer – but I'm not fully bilingual. Doing this would help learners though
- Gallai'r gwirfoddolwyr helpu gyda defnyddio cyfrifiaduron a hyfforddi / Volunteers could help with computer usage and training
- Helpu gyda gweithgareddau darllen a dyddiau hwyl ac ati / Help with reading activities and fun days etc.
- Ni ddylid tanseilio staff. Nothing should undermine staff

LLYFRGELL PORTHMADOG LIBRARY

Adborth a sylwadau - Feedback and comments

Y Llyfrgell presennol a'r staff – The current Library and staff

- Does dim byd yn ormod i'r staff / the staff are very helpful
- Dydy'r TG ddim yn cadw fyny gyda datblygiadau / the IT has not been keeping up with the times ✓
- Mae'n dda fod pobl yn llogi ystafelloedd e.e. : Age Concern gyda gweithgaredd crefft / It is good that people can rent rooms e.g. Age Concern with craft activities

Manteision – advantages

- Hwylus o ran parcio a safle bws gerllaw sy'n addas i bobl sy'n teithio fewn o'r pen yna / Convenient for parking with a bus stop nearby; suitable for people travelling from that end.
- Synnwyr cyffredin i symud; gwell parcio a chyfle i gael adeilad mwy / It's common sense to move; better parking and opportunity to have a larger building
- Bosib denu plant a'u rhieni i'r llyfrgell tra mae nhw'n cael gwersi nofio / Could encourage children and their parents during swimming lessons.
- Gall fod yn fanteisiol o rhan y gymuned a'r ymdeimlad o gymdeithas e.e. cyfle am baned a chacen / This could benefit users in terms of developing a sense of society e.g. opportunities for paned and cake.

Gobeithion – Hopes

Y math o le / the type of place

- Hoffi'r weledigaeth o'r llyfrgell yn le bywiog gyda man gwybodaeth ar gyfer y Cyngor; math o siop-un-stop/ Like the vision of a 'vibrant' place, with an information point for the Council; a one-stop-shop.

Mynediad i Ganolfan Glaslyn / Access to Glaslyn Lesisure Centre

- Beth am annog y bws i alw wrth ddrws Canolfan Glaslyn a mynd trwy'r maes parcio? / What about encouraging the bus to call near the leisure centre door and go through car park? ✓
- Mae angen sicrhau bod y mynediad a'r oriau agor yn addas i ddefnyddwyr a'u gofalwyr / Need to ensure that access and opening hours are suitable for library users and their carers.

Hygyrchedd - Access

- Angen gwneud y drws y tu fewn i'r adeilad ac i fewn i'r llyfrgell yn awtomatig ac yn llydan ar gyfer cadeiriau olwyn, sgwteri, coetsys a phobl sy'n defnyddio ffyn / Need to make door into library inside the building automatic and wider, suitable for wheelchairs, scooters and buggies and those with walking aids
- Byddai'n dda sicrhau bod y byrddau a'r cownteri ar lefelau amrywiol er mwyn sicrhau gall pobl mewn cadeiriau olwyn a sgwteri eu defnyddio / It would be good to ensure that tables and counters are at varying levels so that people in wheelchairs and scooters can use them. Enabling people in wheelchairs to get near the librarian to enable them to reach more easily.
- Os yw'r Gwasanaeth yn gweithio gyda CIL De Gwynedd ar gyfer pobl gydag anawsterau symud a Hafal ar gyfer pobl gydg afiechyd meddwl gall y cyfleuster fod yn beth cadarnhaol iawn / If the Service works with CIL de Gwynedd for the needs of people with mobility problems and Hafal for those with mental illness then the move could be very positive.

Staff

- Gobeithio y byddwch yn cadw staff gydag arbenigedd a sy'n gallu cadw reolaeth ar blant pan fo'r llyfrgell yn brysur / Hope you can keep staff with the expertise and keep order when library is busy with children.

Technoleg - Technology

- Ydy hi'n bosib cael cardiau sweip er mwyn cael mynediad i'r cyfrifiaduron tu allan i oriau craidd? Buasai hwn yn ymestyn oriau agored ac optimieddio defnydd o'r cyfleusterau / Would it be possible to have swipe cards to ensure access to IT outside core hours. This could extend opening hours and optimise use of facilities? ✓
- Beth am gael cyfarpar i ddefnyddwyr sganio-llyfrau er mwyn rhyddhau'r llyfrgellydd i helpu? / What about having equipment for users to self-scan books to release the librarian to help?
- Buasai blwch llythyrau i bobl ollwng llyfrau wrth basio'n dda – a letter-box suitable for dropping books off when passing would be good.
- Mynediad i ddeunyddiau cyfeiriol digidol / Access to digital reference material:
  - Addysg i ddefnyddwyr ar gyfer adnoddau digidol ar-lein/ User education for online digital resources :
  - Beth sydd am ddigwydd? / What's going to happen?
  - A yw'r Cyngor am dalu am y drwydded a ddelir ar y cyd gan lyfrgelloedd yng Nghymru? / Is the Council going to pay for licence held jointly by libraries in Wales?

Marchnata - marketing

- Angen sicrhau bod digon o arian ar gyfer marchnata / Need to ensure enough money for marketing

Pryderon - Concerns

- Safle newydd yn Glaslyn yn rhy bell o ganol dre ac angen cario llyfrau / The new site at Glaslyn is too far from the town centre, considering the need to carry books
- Mae o hefyd yn rhy bell i gerdded o safle bws Borth y Gest/ Morfa Bychan / It is also too far to walk from Borth y Gest/Morfa Bychan bus stop
- Ddim yn addas ar gyfer pobl heb geir / Access for people without cars? ✓
- Poeni am dalu am barcio yn y safle newydd / Concern about having to pay for parking at the new site
- Will there be suitable levels of qualified staff? / A fydd yno lefelau addas o staff cymwys? ✓

Awgrymiadau am y lleoli – suggestions re location

- Beth am adleoli yn un o'r ysgolion sydd yn well o rhan pellter a gall helpu gyda staff cymwys a gwell TG? / why not relocate to one of the schools which is better in terms of distance and could help with qualified staff and better IT?
- Mae'r capel drws nesaf sy'n adeilad mawr ar werth a mae ystafell addas yno ; mae o yng nghanol y dre ac yn gyfleus / The chapel next door is for sale, it is a large building with a suitable room; it is in the town centre and is convenient
- Defnyddio'r adeilad presennol fel ysgol feithrin / Use the current building as a nursery school

Y Gwasanaeth ledled Gwynedd, y Cyngor a'r ymgynghoriad / The Service throughout Gwynedd, the Council and the consultation

Y ddogfen ymgynghorol – the consultation document

- Dydy'r ffordd mae'r wybodaeth yn cael ei gyflwyno yn y ddogfen ymgynghorol ddim yn galluogi cymharu rhwng y llyfrgelloedd. Pe bae'r llyfrgelloedd rhan amser yn cel eu gosod gyda'i gilydd byddai'n haws cymharu / The way info is presented in the consultation document 'more than books' does not enable like for like comparisons. If smaller libraries had been grouped together it would have been easier to compare.
- Dydy'r opsiynau teithio ar drafnidiaeth cyhoeddus ddim yn cael eu ystyried yn y ddogfen / The public transport options aren't taken into consideration in the tables of data in the document.

Y weledigaeth / the vision

- Beth am i lyfrgelloedd ddarparu amgylchedd i annog a helpu gwaith cartref wrth i e-ddysgu fynd yn fwy pwysig? / Could libraries provide an environment to assist with homework as e-learning becomes more important?
- Byddai cynnwys deunydd a chyfarpar hel achau yn denu defnyddwyr / Including material and equipment for family history research would help attract users.
- Dylai gweledigaeth ysbrydoli defnyddwyr a staff a gwneud i lygaid pobl oleuno fyny /A vision should inspire the staff as well as the users and make people's eyes light up!
- Dylai llyfrgellydd ymweld â gwledydd eraill i ddysgu am arfer da a phrofiadau eraill / A librarian should visit other countries to draw on experience and best practice elsewhere.

Y Cyngor / The Council

- Dylid torri cyflogau ar y top ac ailddosbarthu wrth y gwaelod / Salaries should be cut at the top and redistributed at the bottom

Yr ymgynghoriad / the consultation

- Mae hwn yn beth cadarnhaol, diolch /The consultation is a positive thing, thanks.

ATODIAD 9 – AWGRYMIADAU CODI INCWM / APPENDIX 9 – INCOME GENERATION SUGGESTIONS

- Bocs rhoddion / Donations pot
- Ffi aelodaeth gydag eithriadau e.e. plant. / Membership fee with exemptions e.g. children
- Cynnal diwrnod casglu arian pob blwyddyn? / Annual fundraising open day.
- Talu ffi am lyfr os oes rhaid ei archebu neu i fenthyg 3 llyfr / Pay a fee for a book when ordering or for borrowing 3 books.
- Gwerthu cynnyrch e.e. llyfrnodau, cryno ddisgiau a chofbinnau / Sell products e.g. bookmarks, CDs and memory sticks.
- Bar goffi i helpu i godi pres ac annog pobl i aros a defnyddio'r llyfrgell. / A coffee bar to help raise funds and encourage people to stay and use the library.
- Cynllun i roddi hen lyfrau sy'n gyflawn ac sy'n ddeniadol i'r llyfrgell. / A scheme to donate old books which are complete and appealing to the library.
- Cynyddu dirwyon am ddychweliadau hwyr. / Increase fines for late returns
- Rhodd o'r Cyngor Cymuned i'r llyfrgell / A donation from the Community Council to the library.
- Gosod llenni trwchus i leihau costau gwres / Hang thick curtains to save heating bills.
- Gosod paneli solar i gynhyrchu trydan / Install solar panels to generate electricity
- Gwell defnydd o'r adeilad drwy gynnal mwy o gyrsiau a gwell marchnata o hyn. / Better use of building by running more courses and better marketing of this.
- Publicise facilities for small businesses e.g. photocopying / Hyrwyddo cyfleusterau ar gyfer mân busnesau e.e. llungopïo.
- Cysylltu â'r Bill Gates Foundation, y Loteri, Kindle, cwmnïau lleol i gael nawdd. / Contact the Bill Gates Foundation, the Lottery, Kindle, local companies for sponsorship.
- What about everyone paying a nominal fee - 10p – to borrow each book? / Beth am i bawb dalu ffi enwol - 10p - i fenthyg pob llyfr?
- Codi tal am weithgareddau megis 'sgwrs a stori' a chlwb darllen. / Charge for events such as 'storytime' and a reading club.